

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนใน
ธุรกิจกล้วยไม้

เสนอ

ฝ่ายวิจัยคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ

โดย

รศ.ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ

รศ.กรรณิกา บันสิทธิ์

พศ.เสาวรส ไหล่สว่าง

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนในธุรกิจกล้วยไม้

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	บทนำ	1
	1.1 ความเป็นมาของการวิจัย	1
	1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
	1.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา	3
	1.4 ขอบเขตการศึกษา	4
	1.5 ขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	5
	1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ	5
	1.7 นิยามศัพท์	6
	1.8 คำสำคัญ	7
บทที่ 2	ประวัติและประเภทของกล้วยไม้	8
	2.1 ประวัติกล้วยไม้	8
	2.2 ความเป็นมาของการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ในประเทศไทย	8
	2.3 ลักษณะทั่วไปของกล้วยไม้	10
	2.4 ประเภทของกล้วยไม้	19
	2.5 พันธุ์กล้วยไม้ที่นิยมปลูกเป็นการค้าในประเทศไทย	21
บทที่ 3	การผลิตกล้วยไม้ในประเทศไทย	23
	3.1 พันธุ์ที่ปลูก	23
	3.2 แหล่งผลิตกล้วยไม้	23
	3.3 ต้นทุนการผลิตกล้วยไม้	25
	3.4 การขยายพันธุ์กล้วยไม้	26
	3.5 วัสดุปลูกหรือเครื่องปลูก และภาชนะปลูก	33
	3.6 ขั้นตอนการปลูก	40
	3.7 สภาพแวดล้อม	41
	3.8 โรงเรือนกล้วยไม้	42
	3.9 การดูแลรักษา	45
	3.10 โรคและแมลงศัตรูที่สำคัญของกล้วยไม้	51

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 4	การตลาดกล้วยไม้ในประเทศไทย	60
	4.1 การตลาดกล้วยไม้ในประเทศไทย	60
	4.1.1 การตลาดในประเทศ	60
	4.1.2 ตลาดต่างประเทศ	62
	4.2 แนวโน้มธุรกิจการส่งออกกล้วยไม้ของไทย	69
บทที่ 5	ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้	74
	5.1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้	74
	5.2 ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการสวนกล้วยไม้	76
	5.3 ข้อมูลด้านการผลิต	86
	5.4 ข้อมูลด้านการตลาด	88
	5.5 ข้อมูลด้านแรงงาน	89
	5.6 ข้อมูลด้านต้นทุนการผลิต และกำไรจากการลงทุน	89
	5.7 ด้านหน่วยงานของรัฐ	89
บทที่ 6	การประเมินความคุ้มค่าในการลงทุนในธุรกิจกล้วยไม้	91
	6.1 สมมติฐานสำหรับการประเมินความคุ้มค่าในการลงทุนในธุรกิจกล้วยไม้	91
	6.2 วิธีที่ใช้ในการประเมินความคุ้มค่า	91
	6.3 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินในเชิงคณิตศาสตร์	92
	6.4 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินในเชิงคุณภาพ	120
บทที่ 7	สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	123
	7.1 สภาวะการผลิตกล้วยไม้ไทย	123
	7.2 สภาวะการตลาดกล้วยไม้ไทย	125
	7.3 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ด้านการจัดการ	128
	7.4 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ด้านการลงทุน	129
	7.5 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินในเชิงคุณภาพ	132
	7.6 การวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรคของกล้วยไม้ไทย	132
	7.7 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการลงทุน	135
	7.8 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	136

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	139
ตารางแจกแจงข้อมูลของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้	140
รายชื่อและที่อยู่ของผู้ประกอบการตัวอย่าง	146
นโยบายและมาตรการของภาครัฐต่อกล้วยไม้ :	148
การส่งออกกล้วยไม้ตามข้อตกลงไซเตส(CITES)	
การดำเนินงานของประเทศไทยเกี่ยวกับไซเตส	151
การประชุมไซเตสครั้งที่ 12 ที่กรุงซานติอาโก ประเทศชิลี	152
การประชุมไซเตสครั้งที่ 13 ที่กรุงเทพมหานคร	153
มาตรฐานกล้วยไม้ของประเทศไทย	154
โครงสร้างของไซเตส	158
มาตรการที่ประเทศภาคีต้องปฏิบัติ	159
พันธกรณีที่สำคัญและโครงการ / กิจกรรมที่ประเทศไทยได้ดำเนินการไปแล้ว	160
ตัวอย่างแบบสอบถาม	162
ภาพตัวอย่าง	170
บรรณานุกรม	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของการวิจัย

ในปี พ.ศ. 2546 เศรษฐกิจไทยมีการเติบโตในอัตราสูงเกินกว่าร้อยละ 6 นับเป็นอัตราการเติบโตที่สูงที่สุดนับตั้งแต่ประเทศไทยผ่านพ้นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเป็นต้นมา ทั้งๆที่สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการเมืองภายนอกประเทศในช่วงแรกของปีไม่เอื้ออำนวยเท่าใดนัก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกากับอิรักในเดือนมีนาคม 2546 และตามมาด้วยการระบาดของโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (Severe Acute Respiratory Syndrome : SARS) ในช่วงไตรมาสที่ 2 นอกจากนี้ยังต้องเผชิญกับความผันผวนของตลาดเงินตราระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการอ่อนตัวลงอย่างมากของค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ การแข็งขึ้นของเงินยูโรและเงินเยน และความขัดแย้งทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกา กับจีนในช่วงครึ่งหลังของปี แต่ทั้งหมดนี้ไม่สามารถหยุดยั้งการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยได้ ซึ่งเป็นที่สะท้อนว่าเศรษฐกิจไทยมีความเข้มแข็งและยืดหยุ่นต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลกมากขึ้น

ตารางที่ 1.1 ภาวะเศรษฐกิจไทย พ.ศ.2545-2547

ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง	2545	2546	2547	
			ต่ำ	สูง
ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้น (ราคาคงที่)	5.3	6.2	6.5	7.5
การบริโภคภาคเอกชน	4.7	5.7	6.0	6.5
การลงทุนภาคเอกชน	13.3	17.8	18.2	22.0
การใช้จ่ายของรัฐบาล	-2.6	-2.4	4.6	4.6
การบริโภค	0.5	-1.1	2.8	2.8
การลงทุน	-6.8	-6.1	7.5	7.5
การส่งออก(พินล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	66.8	77.5	84.0	87.6
ร้อยละ +/-	5.7	16.0	8.5	13.1
การนำเข้า(พินล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	63.4	73.4	80.4	84.1
ร้อยละ +/-	4.4	15.9	9.5	14.6

ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง	2545	2546	2547	
			ต่ำ	สูง
ดุลการค้า (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)	3.4	4.0	3.6	3.5
ร้อยละ ของ GDP	2.9	2.8	2.1	1.9
ดุลบัญชีเดินสะพัด (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)	7.7	8.1	7.4	7.3
ร้อยละ ของ GDP	6.1	5.6	4.4	4.4
อัตราเงินเฟ้อ	0.7	1.9	2.2	2.3
อัตราแลกเปลี่ยน (บาท/ ดอลลาร์สหรัฐ)	43.0	41.5	38.0	39.0
ราคาน้ำมันดิบ (ดอลลาร์สหรัฐ / บาร์เรล)	26.0	27.0	25.0	24.5

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

ปัจจัยหลักที่สนับสนุนการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทยมาจากการส่งออกที่ขยายตัวในอัตราสูงจนทำให้มูลค่าส่งออกสูงสุดเป็นประวัติการณ์ รวมถึงการใช้จ่ายบริโภคของภาคเอกชนที่ยังคงขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจในอนาคต ทำให้กล้าที่จะใช้จ่ายและขอมก่อกองนี้ ประกอบกับนโยบายของรัฐที่เอื้ออำนวยทั้งจากมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจต่างๆ และอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับต่ำ

ในบรรดาสินค้าส่งออกทั้งหลาย มีสินค้าที่มีบทบาทเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ คือ กล้วยไม้ ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาพืชพรรณที่มนุษย์รู้จักและให้ความสนใจมากที่สุด ทั้งนี้ด้วยความงามโดดเด่นและความหลากหลายของรูปร่าง ลักษณะอันน่ามหัศจรรย์เกินกว่าพืชพรรณชนิดใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกล้วยไม้ที่มีถิ่นกำเนิดในป่าเขตร้อน จะมีประเทศไทยเป็นศูนย์กลางเนื่องจากที่ตั้งและลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการเจริญงอกงามของกล้วยไม้ ส่งผลให้ประเทศไทยมีการพัฒนาการผลิตกล้วยไม้เพื่อการค้าก้าวหน้ามาเป็นลำดับ ซึ่งเดิมการเลี้ยงกล้วยไม้มิได้ทำเป็นธุรกิจการค้า ส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงเป็นงานอดิเรกเท่านั้น ต่อมาเมื่อศาสตราจารย์ไพศาลกริก ได้นำความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยไม้ออกมาเผยแพร่ สนับสนุน และส่งเสริมให้มีการส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ การทำสวนกล้วยไม้จึงกลายเป็นธุรกิจการค้าเพื่อส่งออกตั้งแต่ พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา ส่งผลให้ประเทศไทยมีการพัฒนาการผลิตกล้วยไม้เพื่อการค้าที่ก้าวหน้ามาเป็นลำดับ จนสามารถก้าวขึ้นมาเป็นประเทศผู้ส่งออกกล้วยไม้เมืองร้อนอันดับหนึ่งของโลก ด้วยมูลค่าเกือบ 2,000 ล้านบาทในพ.ศ. 2545 และมีศักยภาพที่จะขยายการส่งออกได้อีก เนื่องจาก

จากกล้วยไม้เมืองร้อนของไทยได้รับความนิยมในตลาดต่างประเทศอย่างมาก ประเทศที่เป็นลูกค้าสำคัญของกล้วยไม้ไทยคือ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา อิตาลี จีน ไต้หวัน และฮ่องกง แม้แต่เนเธอร์แลนด์ซึ่งเป็นประเทศผู้ผลิตไม้ดอก ไม้ประดับอันดับหนึ่งของโลก ก็ยังนำเข้ากล้วยไม้ของไทย

ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงเห็นสมควรศึกษาวิจัยสถานการณ์การผลิต การตลาด การลงทุน และการจัดการกับธุรกิจกล้วยไม้ของไทย ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมเกษตรของไทยที่มีแนวโน้มจะเพิ่มพูนความสำคัญและมีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอในอนาคตอันใกล้

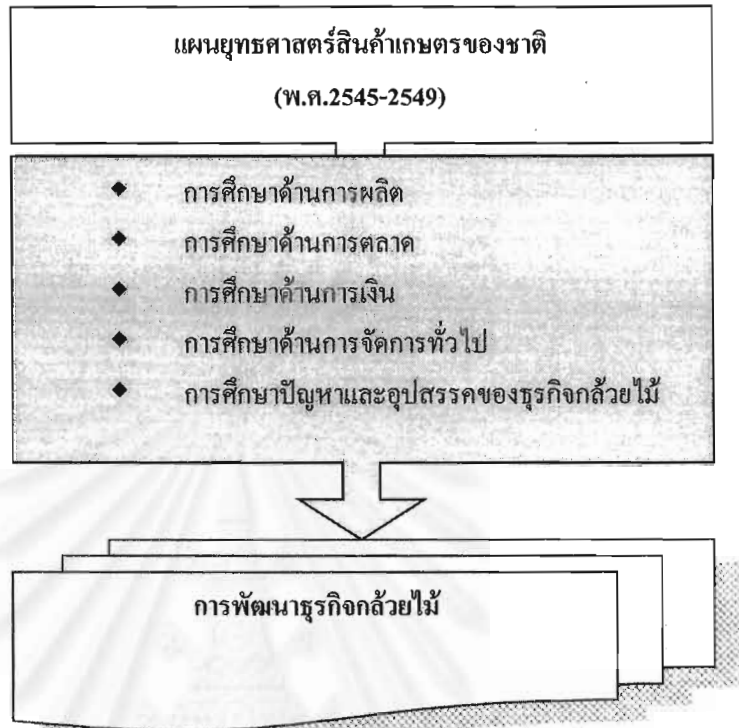
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.1. เพื่อศึกษาภาวะการผลิต การตลาด และการจัดการของธุรกิจการผลิตกล้วยไม้
- 1.2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจการผลิตกล้วยไม้
- 1.3. เพื่อศึกษาถึง โอกาสและอุปสรรคในด้านการแข่งขันกับคู่แข่งทั้งภายในและต่างประเทศ
- 1.4. เพื่อศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนสำหรับธุรกิจกล้วยไม้

1.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้มีขอบเขตดังต่อไปนี้

- 1.4.1 การศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนในธุรกิจกล้วยไม้นี้ว่าจะสามารถให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการเพียงใด
- 1.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2547
- 1.4.3 พื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะอยู่ในบริเวณกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล และจังหวัดในภาคกลางรอบ ๆ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งปลูกกล้วยไม้ที่สำคัญของประเทศคือ
 - 1) กรุงเทพมหานคร
 - 2) จังหวัดนนทบุรี
 - 3) จังหวัดนครปฐม
 - 4) จังหวัดสมุทรสาคร
 - 5) จังหวัดปทุมธานี

- 6) จังหวัดราชบุรี
- 7) จังหวัดกาญจนบุรี

1.5 ขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.5.1 การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

ศึกษาเอกสารรายงานการวิจัย เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา และเอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อประเมินสภาพปัจจุบันของการผลิต การตลาดและการส่งออกกล้วยไม้

1.5.2 การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) โดยสัมภาษณ์เจ้าของสวนกล้วยไม้ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เลือกตัวอย่างผู้ประกอบการจากรายชื่อที่ได้จากสมาคมผู้ผลิตและผู้ส่งออกกล้วยไม้ ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบ Non Probability Sampling จำนวนตัวอย่าง 40 ราย ประกอบด้วย เจ้าของสวนกล้วยไม้ในเขตกรุงเทพมหานคร 11 ราย จังหวัดนครปฐม 8 ราย จังหวัดสมุทรสาคร 8 ราย จังหวัดนนทบุรี 6 ราย จังหวัดกาญจนบุรี 4 ราย จังหวัดราชบุรี 2 ราย และจังหวัดปทุมธานี 1 ราย การเลือกสวนกล้วยไม้ที่เป็นตัวอย่างจะเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อให้เป็นตัวแทนของประชากร ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลที่ต้องการเป็นข้อมูลด้านการปลูก การจัดการ และการเงิน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่เต็มใจเปิดเผย เมื่อต้องการข้อมูลดังกล่าวนี้ จึงต้องใช้เทคนิคการสัมภาษณ์และการติดต่อประสานงานที่ดีกับผู้ประกอบการที่ให้ข้อมูลดังกล่าว จึงสามารถได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์นำมาใช้ในงานวิจัยนี้

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1.6.1 เป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจสำหรับผู้ที่ต้องการจะลงทุนในธุรกิจกล้วยไม้ ซึ่งกำลังได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลตามนโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ ด้านการเกษตร
- 1.6.2 ผู้ที่สนใจและมีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจกล้วยไม้อาจนำไปใช้วิเคราะห์เพิ่มเติมและอ้างอิงในเชิงวิชาการได้

- 1.6.3 เป็นการส่งเสริมงานวิจัยของอาจารย์ในคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้ได้มีโอกาสทำการวิจัย และเป็นการเผยแพร่ผลงานวิจัยของคณะเพื่อความกว้างขวางในเชิงวิชาการ

1.7 นิยามศัพท์

1.7.1 ความคุ้มค่าในการลงทุน

ความคุ้มค่า หมายถึง การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับผลตอบแทนที่น่าพอใจในระยะยาว ภายใต้ความเสี่ยงที่ยอมรับได้

1.7.2 โครงสร้างทางการเงิน

โครงสร้างทางการเงิน (Financial Structure) คือการมีเงินลงทุนโดยเจ้าของกิจการเป็นจำนวนเท่าใด มีความต้องการใช้เงินทั้งหมดเท่าไร เงินที่นอกเหนือจากเงินลงทุนของผู้ประกอบการจะหาจากแหล่งใด และให้ผลตอบแทนในระยะเวลาใด

1.7.3 ระยะเวลาคืนทุน

ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) หมายถึง ระยะเวลาที่สามารถคืนทุนได้คุ้มกับรายจ่ายเงินสดเริ่มแรกที่ลงทุนไป หรือผลตอบแทนที่ได้รับจากโครงการเท่ากับเงินลงทุนในโครงการ

1.7.4 อัตราผลตอบแทนที่แท้จริง

อัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (IRR หรือ Internal Rate of Return) หมายถึงอัตราส่วนลด (Discount rate) ที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดรับสุทธิจากโครงการเท่ากับเงินสดที่จ่ายลงทุนสุทธิ หรือหมายถึงผลตอบแทนจากการลงทุนของตัวเอง

1.7.5 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ

มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value) หมายถึงมูลค่ารวมของผลตอบแทนของโครงการที่จะได้รับในอนาคต โดยคำนวณจากมูลค่าปัจจุบันสุทธิของผลตอบแทนของโครงการ หลังจากหักด้วยเงินลงทุนในโครงการแล้ว ซึ่งได้นำเอาต้นทุนทางการเงินและความเสี่ยงของโครงการเข้าร่วมพิจารณามูลค่าปัจจุบันสุทธิด้วย

1.7.6 การดำเนินงาน (Operations)

การดำเนินงาน (Operations) คือกระบวนการในการเปลี่ยนปัจจัยการผลิตต่างๆ ได้แก่ วัตถุดิบ แรงงาน เงิน และทรัพยากรอื่นๆ ให้เป็นสินค้า และ/หรือบริการที่ต้องการ

1.7.7 การศึกษาโอกาสทางธุรกิจ

การศึกษาโอกาสทางธุรกิจ คือการศึกษาธุรกิจที่มีความต้องการทางตลาดของกลุ่มเป้าหมายเพียงพอ และยั่งยืน

1.7.8 การลงทุน

การลงทุน คือการตัดสินใจของผู้ประกอบการว่าจะนำเงินไปลงทุนให้ได้ผลตอบแทนที่เหมาะสม และสูงกว่าต้นทุนทางการเงินของเงินทุนที่มีอยู่ได้อย่างไร

1.8 คำสำคัญ (Key Words)

1.8.1 กล้วยไม้

1.8.2 การลงทุน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ประวัติและประเภทของกล้วยไม้

2.1 ประวัติกล้วยไม้

กล้วยไม้เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ในวงศ์ Orchidaceae เป็น ไม้ตัดดอกที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีลักษณะดอกและสีอันหลากหลายสวยงาม เป็น ไม้ตัดดอกที่มีอายุการใช้งานได้นาน ในประเทศไทย เกษตรกรมีการปลูกเลี้ยงอย่างครบวงจร ตั้งแต่การผสมเกสร เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เลี้ยงลูกกล้วยไม้ เลี้ยงต้นกล้วยไม้จนกระทั่งให้ดอก ตัดดอกบรรจุหีบห่อจนถึงส่งออกเอง

แหล่งกำเนิดกล้วยไม้ป่าที่สำคัญของโลกมี 2 แหล่งใหญ่ด้วยกันคือ ละตินอเมริกา กับ เอเชียแปซิฟิก สำหรับในละตินอเมริกาเป็นบริเวณอเมริกากลางติดต่อกับเขตเหนือของอเมริกาใต้ ส่วนแหล่งกำเนิดกล้วยไม้ป่าในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก มีประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง ประเทศไทยมีพันธุ์กล้วยไม้ป่าเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการเจริญงอกงามของกล้วยไม้มาก และกล้วยไม้ป่าที่พบในภูมิภาคแถบนี้มีลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง แตกต่างจากกล้วยไม้ในภูมิภาคละตินอเมริกา

2.2 ความเป็นมาของการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ในประเทศไทย

ในอดีตพบว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีกล้วยไม้อยู่ในป่าธรรมชาติไม่ต่ำกว่า 1,000 ชนิด ทั้งประเภทที่พบอยู่บนต้นไม้ บนพื้นผิวของภูเขาและบนพื้นดิน สรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของประเทศไทยเอื้ออำนวยแก่การเจริญงอกงามของกล้วยไม้เป็นอย่างมาก ในอดีตชาวชนบทของไทย โดยเฉพาะในแหล่งที่เคยมีกล้วยไม้ป่าอุดมสมบูรณ์ ได้นำกล้วยไม้ป่ามาปลูกเลี้ยงเลียนแบบธรรมชาติ โดยนำกล้วยไม้มาปลูกไว้กับต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ใกล้ๆ บ้านเรือน การเลี้ยงกล้วยไม้เริ่มเปลี่ยนมาเป็นการปลูกเลี้ยงอย่างจริงจังโดยชาวตะวันตกผู้หนึ่ง ที่เข้ามาทำธุรกิจในประเทศไทย เห็นว่าสภาพแวดล้อมของประเทศไทยเหมาะสมสำหรับการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ จึงได้สร้างเรือนกล้วยไม้อย่างง่าย ๆ และนำเอากล้วยไม้ป่าจากเขตร้อนของอเมริกา ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดกล้วยไม้ป่าแหล่งใหญ่แหล่งหนึ่งของโลก ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากกล้วยไม้ในเอเชียและเอเชียแปซิฟิก นำมาปลูกเลี้ยงเป็นงานอดิเรก ในขณะเดียวกันก็มีเจ้านายชั้นสูง

และบรรดาข้าราชการที่ใกล้ชิดให้ความสนใจกล้วยไม้เป็นงานอดิเรกเช่นกัน นอกจากนั้นก็ยังมีกลุ่มบุคคลสูงอายุซึ่งเลี้ยงกล้วยไม้เพื่อความสุขทางใจ อย่างไรก็ตามการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ยังคงจำกัดอยู่ในวงแคบ คือ ในกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มผู้มีฐานะดีในยุคนั้น และนิยมปลูกเลี้ยงกล้วยไม้พันธุ์ต่างประเทศ ส่วนกล้วยไม้ที่มีถิ่นกำเนิดในป่าของประเทศไทยจะนิยมเฉพาะพันธุ์ที่หายากและมีราคาแพง

หลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองใน พ.ศ. 2475 สภาพการเลี้ยงก็ยังคงจำกัดอยู่ในวงแคบเช่นเดิม แต่ผลงานเกี่ยวกับการผสมพันธุ์กล้วยไม้ในต่างประเทศเริ่มมีอิทธิพลกระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องกับวงการกล้วยไม้ในประเทศไทยสนใจกล้วยไม้ลูกผสมมากขึ้น มีการส่งกล้วยไม้ลูกผสมจากประเทศในทวีปยุโรป สวิตเซอร์แลนด์ และอินโดนีเซียนำเข้ามาปลูกเลี้ยงในประเทศไทย

การพัฒนาการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ เป็นไปอย่างจริงจัง เมื่อประมาณ พ.ศ. 2493 โดยได้มีการวิจัย นับตั้งแต่การรวบรวมปลูกในระดับพื้นฐาน ต่อมาใน พ.ศ. 2497 ได้เริ่มเปิดการฝึกอบรมการเลี้ยงกล้วยไม้ให้แก่ประชาชนผู้สนใจทั่วไป และมีการจัดตั้งชมรมกล้วยไม้ขึ้นในพ.ศ. 2498 ซึ่งต่อมาได้รับการสถาปนาเป็นสมาคมกล้วยไม้เมื่อพ.ศ. 2500 และในพ.ศ. เดียวกันนี้ ได้เริ่มมีการนำเอาความรู้ในเรื่องกล้วยไม้และแนวความคิดในการพัฒนาวงการกล้วยไม้เผยแพร่ทั้งทางโทรทัศน์และวิทยุ และมีการผลิตเอกสารสิ่งพิมพ์เผยแพร่ ทำให้วงการกล้วยไม้ของประเทศไทย ขยายตัวอย่างกว้างขวาง จนกระทั่งมีการจัดตั้งสมาคมและสโมสรเกี่ยวกับกล้วยไม้ขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ

ในพ.ศ. 2501 ได้มีการเปิดการสอนวิชากล้วยไม้ขึ้นในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นครั้งแรก เพื่อผลิตนักวิชาการและพัฒนางานวิจัยกล้วยไม้ของประเทศ และเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้การปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ไม่ได้จำกัดอยู่ภายในวงแคบอีกต่อไป จากการส่งเสริมดังกล่าว ทำให้มีการนำเข้ากล้วยไม้ลูกผสมจากต่างประเทศ เช่น จากฮาวายและสวิตเซอร์แลนด์จำนวนมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ที่มีความรู้หันมารวบรวมพันธุ์ผสมและเพาะพันธุ์จากพ่อแม่พันธุ์ในประเทศ ทั้งที่เป็นพ่อแม่พันธุ์จากป่า และลูกผสมที่ส่งเข้ามาแล้วในอดีต

พ.ศ. 2506 วงการกล้วยไม้ของไทยได้เริ่มมีแผนการขยายจำหน่ายงานออกไปประสานกับวงการกล้วยไม้สากล เพื่อยกระดับวงการกล้วยไม้ในประเทศให้ทัดเทียมกับต่างประเทศ

พ.ศ. 2509 เริ่มการทำสวนกล้วยไม้ตัดดอกอย่างจริงจัง เมื่อไทยเริ่มส่งออกกล้วยไม้ไปสู่ตลาดต่างประเทศในยุโรปตะวันตก เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เนเธอร์แลนด์ และอิตาลี ต่อมาจึงขยายตลาดไปสู่ประเทศญี่ปุ่น แคนาดา และบางรัฐของสหรัฐอเมริกา

2.3 ลักษณะทั่วไปของกล้วยไม้

กล้วยไม้เป็นพืชที่จัดอยู่ใน order Orchidales ซึ่งใน order นี้มีเพียง 4 วงศ์ (family) สำหรับกล้วยไม้จัดอยู่ในวงศ์ Orchidaceae พืชในวงศ์นี้มีอยู่ประมาณ 753 สกุล (genus) ในแต่ละสกุลยังแบ่งออกเป็นชนิดต่าง ๆ รวมแล้วมีประมาณ 30,000 ชนิด (species) สำหรับในประเทศไทยเป็นแหล่งกำเนิดของกล้วยไม้มากถึง 155 สกุล (genus) ส่วนที่พบและจำแนกแล้วมีถึง 1,100 ชนิด (species)

กล้วยไม้เป็นพืชที่มีส่วนต่างๆ สมบูรณ์ คือ มีราก ต้น ใบ ดอก และผล รากของกล้วยไม้ไม่มีรากแก้ว ลำต้น ไม่มีแก่นไม้ ใบจัดเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวมีเส้นใบขนานกันตามความยาวของใบ ซึ่งมีรายละเอียดของส่วนต่างๆ ดังนี้

2.3.1 ราก

รากของกล้วยไม้ไม่มีระบบรากแก้ว รากมีหน้าที่ดูดความชื้นจากอากาศ ดูดอาหารจากเครื่องปลูก รากบางชนิดมีสีเขียวซึ่งมีคลอโรฟิลล์ มีหน้าที่ปรุงอาหารได้ด้วย นอกจากนี้รากลยังมีหน้าที่เกาะเครื่องปลูก เกาะต้นไม้ เพื่อให้ลำต้นทรงตัวอยู่ได้ รากของกล้วยไม้มีหลายประเภท คือ รากดิน รากกิ่งดิน รากกิ่งอากาศ และรากอากาศ รากแต่ละประเภทจะมีอยู่ในกล้วยไม้สกุลต่าง ๆ เพราะฉะนั้นผู้ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ควรได้พิจารณาตัดสินใจเลือกใช้เครื่องปลูก ภาชนะปลูกที่มีลักษณะ และคุณสมบัติเหมาะสมกับประเภทของรากด้วย

2.3.1.1 ระบบรากดิน

เป็นกล้วยไม้ที่มีระบบรากเกิดจากหัวที่อวบน้ำอยู่ใต้ดิน หัวรากจะมีน้ำมาก เช่นกล้วยไม้สกุลนางอ้ว กล้วยไม้ประเภทนี้พบมากบริเวณพื้นที่ที่มีสภาพอากาศในฤดูกาลที่ชัดเจน เช่น ฤดูฝนมีฝนตกชุก และมีฤดูแล้ง เมื่อถึงฤดูฝนหัวจะแตกหน่อใบอ่อนจะชูพื้นขึ้นมาบนผิวดิน และออกดอกในตอนปลายฤดูฝน เมื่อพ้นฤดูฝนไปแล้วใบก็จะทรุดโทรมและแห้งไป คงเหลือแต่หัวที่อวบน้ำ และมีอาหารสะสมฝังอยู่ใต้ดินสามารถทนความแห้งแล้งได้

ภาพที่ 2.1 : กล้วยไม้ระบบรากดิน

2.3.1.2 ระบบรากกึ่งดิน

รากมีลักษณะ อวบน้ำ ใหญ่หยาบ และแตกแขนงแผ่กระจายอย่างหนาแน่น เก็บสะสมน้ำได้ดีพอสมควร กล้วยไม้ประเภทนี้พบอยู่ตามอินทรียวตฤที่เนาเป็อย ผุพังร่วนโปรง กล้วยไม้ที่มีระบบรากกึ่งดิน ได้แก่ กล้วยไม้สกุลรองเท้านารี สกุลสเปโชกลีตติส สกุลเอื้องพร้าว เป็นต้น

ภาพที่ 2.2 : กล้วยไม้ระบบรากกึ่งดิน

2.3.1.3 ระบบรากกึ่งอากาศ

เป็นระบบรากที่มีเซลล์ผิวของราก มีชั้นเซลล์ที่หนา ผิวนอกเกลี้ยงไม่มีขน มีลักษณะคล้ายฟองน้ำ เก็บ และดูดน้ำได้มาก สามารถนำน้ำไปใช้ตามเซลล์ผิวได้ตลอดความยาวของราก ระบบรากกึ่งอากาศมักมีรากแขนงใหญ่หยาบอยู่กันอย่างหนาแน่น ไม่มีรากขนอ่อน รากมีขนาด

เล็กกว่ารากอากาศ กล้วยไม้ระบบรากกิ่งอากาศได้แก่ กล้วยไม้สกุลแคทลียา สกุลออนซิเดียม เป็นต้น

ภาพที่ 2.3 : กล้วยไม้ระบบรากกิ่งอากาศ

2.3.1.4 ระบบรากอากาศ

ระบบรากอากาศ จะมีรากขนาดใหญ่ แขนงรากหยาบ เซลล์ที่ผิวรากจะทำหน้าที่ดูดน้ำ เก็บน้ำและนำน้ำไปตามรากได้เป็นอย่างดี ทำให้สามารถทนทานต่อความแห้งแล้งได้ดี รากอากาศไม่ชอบอยู่ในสภาพเปียกแฉะนานเกินไป ปลายรากสดมีสีเขียวของคลอโรฟิลล์สามารถทำหน้าที่ปรุงอาหารได้เช่นเดียวกับใบเมื่อมีแสงสว่าง เพราะฉะนั้นรากประเภทนี้จึงไม่หลบแสงสว่างเหมือนรากต้นไม้ดินต่างๆ ไป กล้วยไม้ที่มีระบบรากอากาศได้แก่ กล้วยไม้สกุลแวนด้า สกุลช้าง สกุลกุหลาบ สกุลแมลงปอ สกุลเข็ม และกล้วยไม้สกุลเรแนนเธอร่า

ภาพที่ 2.4 : กล้วยไม้ระบบรากอากาศ

2.3.2 ลำต้น

หมายถึงส่วนที่เป็นข้อ บริเวณส่วนเหนือข้อ และติดอยู่กับข้อจะมีตา ตาอาจจะแตกเป็นหน่ออ่อน กิ่งอ่อน หรือช่อดอกก็ได้ ส่วนที่เป็นข้อเป็นส่วน ที่มีใบ กาบใบ หรือกาบของลำต้นที่ไม่มีส่วนของใบเจริญออกมาได้ ส่วนที่อยู่ ระหว่างข้อเรียกว่า ปล้อง สำหรับลำต้นของกล้วยไม้ที่โผล่พ้นจากเครื่องปลูก แบ่งได้ 2 ประเภท คือ ลำต้นแท้ และลำต้นเทียม

2.3.2.1 ลำต้นแท้

คือลำต้นที่มี ข้อ ปล้อง เหมือนกับลำต้นของพืชใบเลี้ยงเดี่ยวทั่วไป ที่ส่วนเหนือข้อจะมีตา ซึ่งสามารถเจริญเป็นหน่อใหม่ และช่อดอกได้ ลำต้นประเภทนี้จะเจริญเติบโตออกไปทางยอด ได้แก่ กล้วยไม้สกุลแวนด้า แลมบลอป และรองเท้านารี

ภาพที่ 2.5 : ลำต้นแท้

2.3.2.2 ลำต้นเทียม

หรือที่เรียกว่า ลำลูกกล้วย ทำหน้าที่สะสมอาหาร ตาที่อยู่ตามข้อบน ๆ ของลำลูกกล้วยสามารถแตกเป็นหน่อ หรือช่อดอกได้ แต่ลำต้นที่แท้จริงของกล้วยไม้ประเภทนี้ คือ เหง้า ซึ่งเจริญในแนวนอนไปตามผิวของเครื่องปลูก ลักษณะของเหง้ามีข้อ และปล้องถี่ กล้วยไม้ที่มีลำต้นลักษณะนี้ ได้แก่ กล้วยไม้สกุลหวาย แคทลียา เอพิเด็นดรัม และสกุลออนซิเดียม

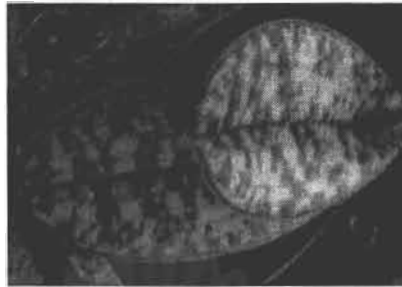
ภาพที่ 2.6 : ลำต้นเทียม

2.3.3 ใบ

กล้วยไม้เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว คือเส้นใบจะอยู่ในลักษณะขนานกันไป ตามความยาวของใบ ใบของกล้วยไม้มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามชนิดของกล้วยไม้ นับตั้งแต่รูปร่าง สี สัน ขนาด และการทรงตัวตามธรรมชาติ ลักษณะใบของกล้วยไม้มีหลายชนิด เช่น ใบแบน ใบกลม และใบร่องซึ่งเป็นลูกผสมระหว่างพวกใบกลมกับใบแบน แต่ใบกล้วยไม้ส่วนมากแล้วจะมีลักษณะแบน การเรียงตัวจะมีทั้งเรียงสลับกัน และเรียงซ้อนทับกัน สีของใบส่วนมากมีสีเขียวอมเหลือง บางชนิดใบมีสีน้ำตาลคลาวยางงาม

หน้าที่ของใบ คือ สังเคราะห์แสง โดยสารสีเขียวเรียกว่าคลอโรฟิลล์ ที่อยู่ภายในใบร่วมกับแสงสว่าง ช่วยให้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากอากาศผ่านเข้าไปทางรูถ่ายก๊าซของใบ ทำปฏิกิริยากับน้ำเกิดเป็นน้ำตาล นอกจากนี้ใบยังทำหน้าที่คายน้ำออกจากต้น ช่วยให้รากสามารถดูดน้ำ และอาหารเข้าสู่ต้น เป็นการแทนที่น้ำที่ระเหยออกจากใบ ทำให้ต้นได้อาหาร หรือน้ำผ่านเข้าทางรากได้

ใบของกล้วยไม้มีลักษณะแตกต่างกันตามสายพันธุ์ เช่น กล้วยไม้ในสกุลสแพโทกล็อตติส (*Spathoglottis*) มีลักษณะใบเป็นจีบ กล้วยไม้พญาไร้ใบ (*Chiloschista usneoides* LDL) มีลักษณะใบที่เล็กมากเกาะอยู่ตามกิ่งไม้ในที่ค่อนข้างร่ม มีรากหนาแน่นสีเขียว สามารถปรุงอาหารได้ ใบจึงเจริญออกมา มีขนาดใหญ่กว่าหัวเข็มหมุดเล็กน้อย กล้วยไม้ร่องเท้านารี (*Paphilopedilum*) ลักษณะใบมีสีเขียวอมเหลืองหลายชนิดมีใบสีเขียวแก่สลับเขียวอ่อน

ภาพที่ 2.7 : ใบของกล้วยไม้

2.3.4 ช่อดอก (Inflorescence)

มีลักษณะแตกต่างกันไปอย่างกว้างขวาง แล้วแต่สกุล และชนิดของกล้วยไม้ บางชนิดมีก้านช่อสั้นมาก บางชนิดมีก้านช่อยาว บางชนิดมีช่อดอกตั้งแข็ง (Erect) บางชนิดมีช่อดอกลักษณะ โคง หรือห้อยหัวลง เช่น ช่อดอกกล้วยไม้ไอยเรศ (*Rhynchostylis retusa*) กล้วยไม้บางชนิดมีช่อดอกยาว และมีแขนงแยกออกไปอีก เช่น ช่อดอกกล้วยไม้ในสกุลเรแนนเธอร่า (*Renanthera*) ก้านซึ่งเป็นแกนกลางของช่อดอกจะประกอบด้วย ข้อ และปล้อง ช่อดอกของกล้วยไม้บางชนิดมีตาซึ่งอยู่ตามข้อของก้านที่เป็นแกนช่อสามารถแตก และเจริญออกมาเป็นต้นกล้วยไม้เล็กๆ ได้ เช่น ก้านช่อของกล้วยไม้สกุลฟาแลนด์ นีโอฟซิส เป็นต้น

ก้านช่อดอกเป็นส่วนที่อยู่ชิดกับลำต้น หรือลำลูกกล้วยออกไปถึงดอกแรก หรือดอกที่อยู่ใกล้โคนช่อมากที่สุด ช่อดอกชนิดที่มีลักษณะส่งก้านยาว โดยไม่แตกแขนงเรียกว่า เรซิม (Raceme) ส่วนช่อดอกชนิดที่มีลักษณะแตกแขนง เรียกว่า แพนนิเคิล (Panicle) กล้วยไม้ที่มีการเจริญเติบโต และรูปทรงอยู่ในประเภทไม่แตกกอนั้นช่อดอกเกิดจากตาที่อยู่เหนือข้อของลำต้นทางด้านข้างลำต้น หากลำต้นที่มีกาบใบห่อหุ้มอยู่ช่อดอกก็จะเจริญ และแทงผ่านกาบใบออกมา กล้วยไม้ประเภทแตกกอบางชนิดที่มีใบชิดกัน หรือเรียงซ้อนกันถี่มากอาจจะดูคล้ายช่อดอกแทงออกมาจากในของโคนใบ เช่น แวนด้าใบแบน สำหรับดอกของกล้วยไม้ประเภทแตกกอช่อดอกอาจจะเกิดจากตาซึ่งอยู่ส่วนต่าง ๆ ได้หลายส่วน เช่น กล้วยไม้สกุลแคทลียาจะส่งช่อดอกออกมาจากตาซึ่งอยู่ที่ส่วนปลายของลำลูกกล้วย กล้วยไม้สกุลหวายบางชนิดส่งช่อดอกออกมา

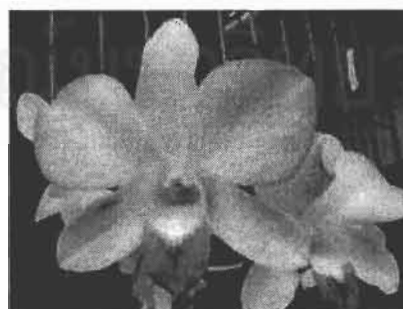
จากข้อซึ่งอยู่ปลายลำลูกกล้วยหรือตามข้อที่อยู่ถัดลงมาทางส่วนโค้งของลำลูกกล้วยก็ได้

ภาพที่ 2.8 : ลักษณะช่อดอกของกล้วยไม้

2.3.5 ดอก

ดอกกล้วยไม้เป็นดอกสมบูรณ์เพศ คือ เกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียอยู่ในดอกเดียวกันมีหน้าที่ในการสืบพันธุ์ ดอกมีลักษณะ คือ กลีบรองดอก คือ กลีบชั้นนอก เป็นส่วนที่ห่อหุ้มป้องกันส่วนต่างๆ ในขณะที่มีสภาพเป็นตาดอกอยู่ มักมีลักษณะและสีสันทคล้ายใบ กลีบดอก กล้วยไม้กลีบดอก 6 กลีบ แบ่งออกเป็น 2 ชั้น ชั้นนอก 3 กลีบ และชั้นใน 3 กลีบ กลีบชั้นนอกอยู่ข้างบนหนึ่งกลีบ ข้างๆ หรือข้างล่าง 2 กลีบ กลีบคู่ล่างนี้จะมีขนาดรูปร่างและสีสันทเหมือนกัน แต่กลีบบนอาจแตกต่างออกไป สำหรับกลีบชั้นใน 3 กลีบ กลีบหนึ่งอยู่ข้างล่าง อีก 2 กลีบอยู่ข้างบน กลีบคู่นี้จะมีขนาด รูปร่าง สีสันทเหมือนกัน ส่วนกลีบล่างจะเปลี่ยนไปโดยมีขนาดเล็กลง หรือโตขึ้น และมีสีสันทผิดไปจากกลีบคู่บน กลีบคู่ล่างมีชื่อเรียกเฉพาะว่า ปาก หรือ กระเป๋

ภาพที่ 2.9 : ลักษณะดอกของกล้วยไม้

2.3.6 เกสร

คืออวัยวะที่แท้จริงของพืชมีดอก หรือเป็นส่วนประกอบ เพื่อช่วยในการผสมพันธุ์ กล้วยไม้เป็นพืชมีดอกสมบูรณ์เพศ คือ มีเกสรตัวผู้ และเกสรตัวเมียอยู่ในดอกเดียวกัน เกสรกล้วยไม้มีลักษณะเฉพาะ คือ ส่วนของก้านชูยอดเกสรเมียบอกกับก้านชูอับเรณูของเกสรตัวผู้ รวมเป็นอวัยวะอันเดียวกัน และยอดเกสรเมียบอกกับเรณูติดอยู่ส่วนนี้ รวมเรียกส่วนนี้ทั้งหมดว่า “เส้าเกสร” ซึ่งจะยื่นออกมาจากจุดเดียวกันกับที่โคนกลีบดอก ติดอยู่ที่ปลายสุดของเส้าเกสรเป็นที่อยู่ของเรณู ซึ่งเป็นเชื้อเพศผู้

เรณูเป็นเมื่อดขนาดเล็กมากมีฝาครอบปิดอยู่ มักเกาะกันเป็นก้อนเหนียวๆ เรียกว่า ก้อนเรณู ถัดจากปลายสุดลงมา เป็นแองกลมเล็กมีน้ำเหนียวอยู่เต็มแอง ส่วนนี้คือ แองยอดเกสรตัวเมีย การผสมพันธุ์กล้วยไม้เริ่มแรกก้อนเรณูจะต้องเข้าไปในแองน้ำเหนียว อันจะทำหน้าที่กระตุ้นให้เมื่อดเรณูออกเข้าไปผสมพันธุ์กับไข่ ในรังไข่ซึ่งอยู่ที่บริเวณก้านดอกส่วนที่อยู่ชิดกับโคนกลีบดอก ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าก้านดอกที่ต่ำลงไป ภายในรังไข่จะมีไข่อ่อนเป็นเมื่อดเล็กๆ เกาะติดอยู่มากมาย ไข่อ่อนเหล่านี้เมื่อได้รับการผสมเชื้อเพศผู้จากเรณู ก็จะเจริญเติบโตกลายเป็นเมล็ด ใช้สำหรับสืบพันธุ์ต่อไป

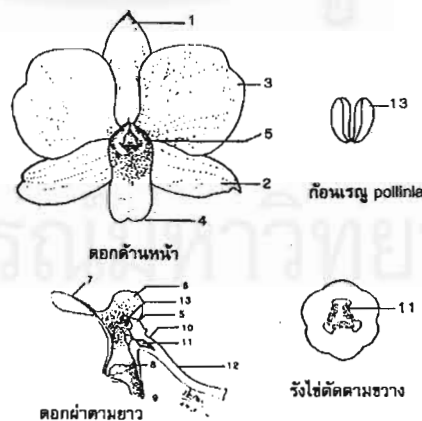
2.3.7 ผลหรือฝัก

ผลหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า ฝักกล้วยไม้ หลังจากผสมเกสรเสร็จแล้ว ส่วนก้านดอกซึ่งเป็นรังไข่จะเปลี่ยนสีเป็นสีเขียว และเจริญเป็นฝักกล้วยไม้ ภายในฝักมีเมล็ด ฝักกล้วยไม้มีอายุตั้งแต่ผสมเกสร ไปจนถึงฝักแก่จะแตกต่างกันไปตามชนิดของกล้วยไม้ร่วมกับสภาพแวดล้อมและความสมบูรณ์ขององค์ประกอบในการเจริญงอกงามด้วย

กล้วยไม้บางชนิดอาจจะมีฝักแก่ได้ในระยะเวลาเพียงเดือนกว่าเท่านั้น แต่มีกล้วยไม้บางชนิดซึ่งมีฝักอยู่กับต้นปีหรือปีครึ่งถึงจะแก่ ฝักกล้วยไม้ประเภทไม่แตกกอมักจะติดอยู่กับก้านในลักษณะตั้งเอาปลายชี้ขึ้นด้านบน แต่ฝักกล้วยไม้ประเภทแตกกอมักจะห้อยปลายลงด้านล่าง เช่น ฝักของกล้วยไม้สกุลหวาย เป็นต้น

ในแต่ละฝักจะมีเมล็ดเป็นจำนวนมากคือตั้งแต่ 1,600 - 4,000,000 เมล็ด เมล็ดมีลักษณะเรียวยาวหรือป่องตรงกลางคล้ายลูกวักบี้ เมล็ดมีขนาดเล็กมาก มีเปลือกบาง ๆ หุ้มเมล็ดอยู่ มีน้ำหนักเมล็ดประมาณ 0.0003-0.0014 มิลลิกรัม มีสีแตกต่างกันไป เช่น น้ำตาลเทา เหลืองหรือขาว และด้วยเหตุที่เมล็ดกล้วยไม้มีขนาดเล็กมากจึงทำให้ปลิวกระจายไปตามลมได้ง่าย และเป็นระยะทางไกล ๆ เมล็ดกล้วยไม้ขณะใกล้จะสุก ถ้าเป็นกล้วยไม้ประเภทแตกกอจะมีสีเหลืองอมเขียวอ่อน ๆ หากเป็นกล้วยไม้ประเภทไม่แตกกอจะมีสีน้ำตาลไหม้

สำหรับดอกกล้วยไม้ประกอบด้วย กลีบดอก 6 กลีบ โดยเป็นกลีบดอกชั้นนอก 3 กลีบ และกลีบดอกชั้นใน 3 กลีบ กลีบชั้นนอก 2 กลีบที่อยู่ด้านข้างหรือด้านล่าง มีลักษณะเหมือนกันอีก 1 กลีบ อยู่ด้านบน อาจมีลักษณะแตกต่างออกไป ส่วนกลีบชั้นในที่อยู่ด้านข้าง 2 กลีบ มีลักษณะ เหมือนกันอีก 1 กลีบ ที่อยู่ด้านล่างมีลักษณะแตกต่างไปเรียกว่าปากหรือกระเปาะ (lip) ซึ่งมีประโยชน์สำหรับล่อแมลงเพื่อช่วยผสมพันธุ์ ดอก กล้วยไม้เป็นดอก สมบูรณ์เพศ มีส่วนของก้านเกสรตัวผู้ ก้านและยอดเกสรตัวเมียรวมเป็นอวัยวะเดียวกัน เรียกว่า เส้าเกสร โดยอับเกสรตัวผู้ที่อยู่ด้านบนปลายเส้าเกสรและยอด เกสรตัวเมียอยู่ใต้อับเรณู ลักษณะเป็นแอ่งตื้น ๆ ภายในมีเมือกเหนียวเพื่อช่วยในการผสมพันธุ์ สำหรับรังไข่ของดอกกล้วยไม้อยู่ตรงส่วนของก้านดอก

ภาพที่ 2.10 : ส่วนประกอบของดอกกล้วยไม้

1. กลีบชั้นนอกกลีบบน - dorsal sepal
2. กลีบชั้นนอกคู่ล่าง - lateral sepal
3. กลีบชั้นใน - petal
4. ปาก - labelum
5. เสาเกสร - column
6. หูกระเปาะ - side lobe
7. ปลายปาก - midlobe
8. ฐานเสากเกสร - column foot
9. เตี้ยดอก - mentum
10. รังไข่ - ovary
11. ไข่อ่อน - ovule
12. ก้านดอก - pedicel
13. ก้อนเรณู - pollinia

2.4 ประเภทของกล้วยไม้

กล้วยไม้สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.4.1 ประเภทไม้แตกกอหรือประเภทแวนด้า (Monopodial)

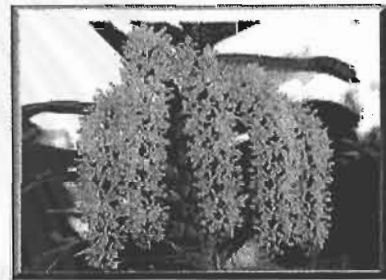
เป็นกล้วยไม้ที่มีการเจริญเติบโตขึ้นไปทางส่วนยอด คือตาที่ยอดจะแตกใบใหม่เจริญขึ้นเรื่อยๆ ส่วนโคนต้นจะออกรากไล่ตามขึ้นไป เมื่อกล้วยไม้มีอายุมากขึ้นส่วนของโคนจะแห้งตายไต่ยอดขึ้นไป กล้วยไม้ประเภทนี้มีระบบรากแบบรากอากาศ การเรียงตัวของใบเป็นแบบซ้อนทับกัน และตัวใบต่างมีข้อต่อกับกาบใบ ส่วนมากเนื้อใบหนาแบน บางสกุลมีใบเป็นก้านกลมดูลคล้ายกิ่ง กลีบรองดอกคู่ล่างมักเชื่อมติดกัน ทำให้เกิดเป็นรูปคางจิ้ง กลีบกระเปาะติดอยู่ตรง โคนเสากเกสรและมักจะมีเตี้ยหรือไม่มีก็เป็นรูปปลุงในหลอดเตี้ย ดุนี้มักมีตุ่มหรือดิ่งปรากฏอยู่เสมอ กลุ่มเรณูมีจำนวน 2 กลุ่ม มีก้านส่งยาวและกลุ่มเรณูหนึ่งๆ จะมีร่องความยาวปรากฏให้เห็น การออกดอกจะออกที่ตาตามข้อของลำต้นเท่านั้น ไม่ออกที่ยอด ปลายฝักจะตั้งชี้ขึ้น เมล็ดที่สมบูรณ์จะมีสีน้ำตาล ส่วนเมล็ดดิบมีสีขาว

กล้วยไม้ที่เหมาะสมสำหรับปลูกเป็นไม้ตัดดอกมีจุดเด่นทั้งในด้านดอกและการเจริญเติบโต คือ ปลูกเลี้ยงง่าย ต้านทานโรค เจริญเติบโตเร็ว รูปทรงต้นแข็งแรง ให้ดอกดก ดอกขนาดใหญ่ สีสด กลีบดอกหนา รูปทรงดอกสมบูรณ์ ก้านช่อแข็งแรง ก้านยาวตรง ดอกเรียงบนช่อได้ระเบียบสวยงามและบานได้นาน

กล้วยไม้ที่จัดอยู่ในประเภทไม้แตกกอได้แก่ กล้วยไม้ในสกุลแวนด้า สกุลเข็ม สกุลช้าง สกุลกุหลาบ สกุลเสือโคร่ง สกุลม้าวีง สกุลแมลงปอ สกุลเรแนนเซอร์และสกุลแวนด้าคือฟซิส

ภาพที่ 2.11 : กล้วยไม้สกุลแวนด้า

ภาพที่ 2.12 : กล้วยไม้สกุลช้าง

2.4.2 ประเภทแตกกอ (Sympodial)

เป็นกล้วยไม้ประเภทที่มีรูปทรงและการเจริญเติบโตคล้ายกับพืชที่แตกกอทั่วไป คือในต้นหนึ่งหรือกอหนึ่งจะประกอบด้วยต้นย่อยหลายต้น ต้นแท้จริงของกล้วยไม้ประเภทนี้จะอยู่ในเครื่องปลูก เช่น กล้วยไม้ในสกุลรองเท้านารี อาจมีลำต้นที่เปลี่ยนแปลงรูปร่างโผล่อื่นออกมาซึ่งมักบวมเป่ง ทำหน้าที่สะสมอาหาร ต้นส่วนนี้เรียกว่า “ลำลูกกล้วย” เช่น กล้วยไม้ในสกุลหวาย สกุลแคทลียา เป็นต้น กล้วยไม้ประเภทแตกกอมีระบบรากทั้งที่เป็นรากดิน รากกิ่งดินและรากกิ่งอากาศ กล้วยไม้ดินมีการเรียงตัวของใบมีวนซ้อนเวียนกันไป ส่วนกล้วยไม้อากาศเรียงซ้อนทับกัน การออกดอกบางชนิดออกดอกที่ยอด บางชนิดออกดอกที่ตาข้างตามข้อของลำลูกกล้วย บางชนิดออกดอกได้ทั้งที่ตายอดและตาข้าง บางชนิดออกดอกเฉพาะลำลูกกล้วยที่ทิ้งใบหมดแล้ว โคนเส้าเกสรยื่นยาวออกไปและเชื่อมติดกันกับกลีบรองดอก

ลักษณะการถือฝักและเมล็ด ปลายฝักจะห้อยชี้ดิน กล้วยไม้ที่จัดอยู่ในประเภทแตกกอ ได้แก่ กล้วยไม้สกุลรองเท้านารี สกุลหวาย สกุลแคทลียา สกุลออนซิเดียม และสกุลแกรมมาโตฟิลดัม

ภาพที่ 2.13 : กล้วยไม้สกุลหวาย

ภาพที่ 2.14 : กล้วยไม้สกุลแคทลียา

ภาพที่ 2.15 : กล้วยไม้สกุลออนซิเดียม

ภาพที่ 2.16 : กล้วยไม้สกุลรองเท้านารี

2.5 พันธุ์กล้วยไม้ที่นิยมปลูกเป็นการค้าในประเทศไทย

กล้วยไม้ที่ปลูกในประเทศไทยมีความหลากหลายทั้งทางด้านรูปร่างและสีสันของดอก ทรงต้น ใบ และสภาพที่อยู่อาศัย จึงมีการนำมาปลูกเลี้ยงตามบ้านเรือน และใช้เป็นพ่อแม่พันธุ์สร้างลูกผสมที่เป็นที่นิยมมากมาย ทั้งเพื่อตัดดอกและเป็นไม้กระถาง กล้วยไม้ไทยที่ได้รับความนิยมปลูกเลี้ยงสามารถแยกตามสกุลได้ดังนี้

1. สกุลกุหลาบ (*Aerides* spp.)
2. สกุลเข็ม (*Ascocentrum* spp.)
3. สกุลสิงโตกลอกตา (*Bulbophyllum* spp.)
4. สกุลคาแลนเท (*Calanthe* spp.)
5. สกุลชีโลจิน (*Coelogyne* spp.)

6. สกุลซิมบิเดียม (*Cymbidium* spp.)
 7. สกุลหวาย (*Dendrobium* spp.)
 8. สกุลม้าวัง (*Doritis pulcherrima*)
 9. สกุลแกรมมาโตฟิลลัม (*Grammatophyllum speciosum*)
 10. สกุลฮาตินาเรีย (*Habenaria* spp.)
 11. สกุลรองเท้านารี (*Paphiopedilum* spp.)
 12. สกุลฟาเลนอปีซิส (*Phalaenopsis* spp.)
 13. สกุลรีแนนเธอร่า (*Renanthera* spp.)
 14. สกุลช้าง (*Rhychostylis* spp.)
 15. สกุลสแปทโทกลอตติส (*Spathoglottis* spp.)
 16. สกุลเสื่อโคร่ง (*Trichoglottis* spp.)
 17. สกุลแวนด้า (*Vanda* spp.)
 18. สกุลแวนคอปซิส (*Vandopsis* spp.)
- ในจำนวน 18 สกุลที่กล่าวมาข้างต้นนั้น มีอยู่ 8 สกุลที่นิยมปลูกเพื่อการค้า คือ
1. สกุลหวาย ดอกสีม่วงพันธุ์มาตามปอมปาดัวร์ สีขาวพันธุ์วอลเตอร์ โอมาย และแจกเกอลีนโทมัส ดอกสีชมพูพันธุ์อินทวงศ์ แพนด้า ซีซาร์ และซอนเนีย และ ดอกสีเหลืองพันธุ์เกษม โกลด์
 2. สกุลอะแรนด้า พันธุ์คริสติน
 3. สกุลอะแรนเธอร่า พันธุ์เจมส์สตอรี่ไอ
 4. สกุลอะแรคนิส พันธุ์แม็กก็อูย
 5. สกุลออนซิเดียม พันธุ์โกลเด็นโซว์เวอร์ และพันธุ์โกรเวอร์แรมเซย์
 6. สกุลแวนด้า พันธุ์รอทไฮล์เดียนา แซนเดอรานา และวีรัตน์
 7. สกุลมือคคร่า พันธุ์จ๊กก๊วน พรณี
 8. สกุลซิมบิเดียม พันธุ์ Valley Knight “Vanessa” Floripink และ ‘Feline’

บทที่ 3

การผลิตกล้วยไม้ในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นแหล่งเพาะปลูกกล้วยไม้เมืองร้อนที่สำคัญประเทศหนึ่งในโลก โดยเฉพาะกล้วยไม้สกุลหวาย เนื่องจากมีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกคือ อุณหภูมิ 25-33 องศาเซลเซียส และความชื้นสัมพัทธ์ร้อยละ 75-80

3.1 พันธุ์ที่ปลูก

พันธุ์กล้วยไม้ที่ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการให้ปลูก¹ ได้แก่

- 1) สกุลหวาย (*Dendrobium*) ได้แก่ โซเนีย (Sonia) หรือบอม (Bom) ปอมปาดัวร์ (Pompadour) ขาวสนาน (Sanan White) แอนนา (Anna) ซากุระ (Sakura) ซาบีน (Sabin) อินทวงศ์ (Intuwong) ไวปาฮู (Waipahu) ขาว 5 เอ็น (Walter Oumae 5n)
- 2) สกุลออนซิเดียม (*Oncidium*) ได้แก่ โกลด์เด็น ชาวเวอร์ (Golden Shower) โกวเวอร์ แรมเซย์ (Gower Ramsey)
- 3) สกุลม็อคคาร่า (*Mokara*) ได้แก่ พรรณี (Pannee) จักกัวน (Chark Kuan) คาลิปโซ (Calypso)
- 4) สกุลอะแรนด้า (*Aranda*) ได้แก่ คริสติน (Chistrine)

3.2 แหล่งผลิตกล้วยไม้

ใน พ.ศ. 2547 ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกกล้วยไม้ทั้งหมดประมาณ 20,000 ไร่ โดยในระหว่างพ.ศ. 2542-2547 มีพื้นที่เพาะปลูกกล้วยไม้เฉลี่ย 17,432 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 2,184 กิโลกรัมต่อไร่ ในพ.ศ. 2546 มีการเพิ่มบริเวณพื้นที่เพาะปลูกกล้วยไม้จากพ.ศ. 2542 สูงมากถึง 40% โดยมีการขยายพื้นที่จากกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นจังหวัดที่ปลูกกล้วยไม้มากไปยังจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ จังหวัดนครปฐม สมุทรสาคร ราชบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากราคาที่ดินในกรุงเทพมหานครมีราคาสูงขึ้น และมีปัญหามลภาวะจากน้ำ และอากาศ ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตของกล้วยไม้ และคุณภาพของกล้วยไม้

¹ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เนื้อที่ปลูกกล้วยไม้ ผลผลิตรวม และผลผลิตต่อไร่ ระหว่างพ.ศ. 2542 – 2547 ปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1

เนื้อที่ปลูก ผลผลิตรวม ผลผลิตต่อไร่ และอัตราการขยายตัวของการผลิตกล้วยไม้
ระหว่างพ.ศ. 2542 ถึง 2547

ปี	พื้นที่ปลูกต่อ (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	อัตราการขยายตัว : ร้อยละ		
				พื้นที่ปลูกต่อ (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2542	14,139	29,575	2,092			
2543	15,718	33,890	2,156	11.2	14.6	3.1
2544	17,049	37,602	2,206	8.5	11.0	2.3
2545	18,505	40,852	2,208	8.5	8.6	0.1
2546	19,399	42,905	2,218	4.8	5.0	0.5
2547 *	19,784	43,932	2,221	2.0	2.4	0.1
เฉลี่ย	17,432	38,126	2,184	5.8	6.9	1.0

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

*หมายเหตุ : ประมาณการเบื้องต้น

ในระหว่างพ.ศ. 2542-2547 พื้นที่ปลูกกล้วยไม้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปี โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.8 ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 6.9 ตัน โดยมีผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นทุกปีเช่นกัน

3.3 ต้นทุนการผลิตกล้วยไม้

ต้นทุนการผลิตกล้วยไม้สกุลหวายของประเทศไทย พ.ศ. 2542 แสดงให้เห็นในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2

ต้นทุนการผลิตกล้วยไม้สกุลหวายของประเทศไทย พ.ศ. 2542

หน่วย: บาท/ไร่

รายการ	เงินสด	ประเมิน'	รวม
1. ต้นทุนผันแปร	71,643.34	14,521.87	86,165.21
ค่าแรงงาน	15,476.20	9,234.76	24,710.96
ค่าพันธุ์	23,882.35	4,595.59	28,477.94
ค่าปุ๋ยเคมี	7,076.83	-	7,076.33
ค่ายาป้องกันกำจัดศัตรูพืช วัชพืช	10,033.86	-	10,033.86
ค่าไฟฟ้าและน้ำมันเชื้อเพลิง	1,775.82	-	1,775.82
ค่าซื้ออุปกรณ์	1,451.23	-	1,451.23
ค่าซ่อมแซม โรงเรือนเครื่องมือและอุปกรณ์	797.99	-	797.99
อื่น ๆ (กากมะพร้าว ปูนขาว ฯลฯ)	4,341.37	-	4,341.37
ค่าดอกเบี้ยและค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	6,807.69	691.52	7,499.21
2. ต้นทุนคงที่	1,008.70	11,789.63	12,798.33
ค่าภาษี ค่าเช่าที่ดิน/ค่าใช้ที่ดิน	1,008.70	663.04	1,671.74
ค่าเสื่อม โรงเรือนเครื่องมือและอุปกรณ์	-	8,213.13	8,213.13
ค่าเสียโอกาสโรงเรือนเครื่องมือและอุปกรณ์	-	2,913.46	2,913.46
3. ต้นทุนทั้งหมด			98,963.54
4. ผลผลิตต่อไร่(ช่อ)			61,942
5. ต้นทุนทั้งหมดต่อช่อ(บาท)			1.60
6. รายได้ต่อไร่(บาท)			121,733.91

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2543

* ประเมิน หมายถึง ต้นทุนที่ไม่ได้จ่ายด้วยเงินสด เช่น ค่าแรงเจ้าของ วัสดุที่ไม่ได้ซื้อมา เป็นต้น

3.4 การขยายพันธุ์กล้วยไม้

การขยายพันธุ์กล้วยไม้มีประโยชน์หลายประการคือ เพื่อเพิ่มปริมาณกล้วยไม้ให้มากขึ้น เพื่อให้กล้วยไม้ที่ปลูกเลี้ยงไว้นานจนเป็นกอใหญ่และมีสภาพทรุดโทรมให้กลับมีการเจริญเติบโตดีขึ้น และเพื่อเป็นการปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้ให้ได้กล้วยไม้พันธุ์ใหม่ที่ดีขึ้น การขยายพันธุ์กล้วยไม้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 วิธีคือ

3.4.1 การขยายพันธุ์โดยไม่มีการผสมเกสร

หมายถึงการนำส่วนใดส่วนหนึ่งของกล้วยไม้ที่ไม่ใช่ผลจากการผสมเกสรไปขยายพันธุ์ เป็นวิธีที่ง่ายและสะดวก การขยายพันธุ์วิธีนี้ได้ต้นใหม่ที่มีสายพันธุ์เหมือนต้นพันธุ์เดิมทุกประการ เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการขยายพันธุ์กล้วยไม้ต้นที่มีคุณลักษณะคืออยู่แล้ว เช่น มีความสวยงามเป็นพิเศษ หรือมีลักษณะที่เหมาะสมแก่การเป็นกล้วยไม้ตัดดอก การขยายพันธุ์กล้วยไม้โดยไม่มีการผสมเกสรแบ่งวิธีการขยายพันธุ์ตามลักษณะการเจริญเติบโตของกล้วยไม้ ดังนี้

1) การตัดแยกกล้วยไม้ประเภทแตกกอ

กล้วยไม้ที่มีการเจริญเติบโตแบบประเภทแตกกอหรือแบบซิมโพเดียล (Sympodial) เช่น หวาย แคลทิลยา เมื่อน้ำหรือลูกกล้วยไม้ผลิดอกและต้นเริ่มร่วงโรย หน่อที่แตกออกมาใหม่จะแตกหน่อใหม่ออกมาทดแทนทำให้กอแน่นขึ้น หากปล่อยให้กอแน่นเกินไปกล้วยไม้อาจทรุดโทรมเพราะมีธาตุอาหารไม่เพียงพอ เมื่อเห็นกอแน่นควรตัดแยกไปปลูกใหม่จะได้ประโยชน์ 2 ประการ คือ ได้กล้วยไม้เพิ่มขึ้นและทำให้กล้วยไม้เจริญงอกงามดี การตัดแยกกล้วยไม้ไม่ควรทำในช่วงที่กล้วยไม้พักตัวในช่วงฤดูหนาว ควรทำในช่วงต้นฤดูร้อนซึ่งเป็นช่วงที่ต้นไม้เจริญเติบโตดีและแตกหน่อใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการขยายพันธุ์คือมีดและปูนแดง สำหรับการขยายพันธุ์สามารถทำได้หลายวิธีคือ

ก. การตัดแยกลำหลัง

การตัดแยกลำหลัง กล้วยไม้ที่จะตัดแยกควรมีลำลูกกล้วยอย่างน้อย 4 ลำ เพราะการตัดแยกแต่ละต้นที่ตัดแยกควรมีลำลูกกล้วยอย่างน้อย 2 ลำ และควรตรวจดูตาที่โคนลำหลังถ้าตา

แห้งตายไปแล้วการตัดแยกจะไม่ได้ผล ใช้มีดหรือกรรไกรตัดแต่งกิ่งไม้ชนิดใบบางที่คมๆ สอดเข้าไประหว่างลำลูกกล้วยแล้วตัดส่วนของเหง้าให้ขาดจากกัน ใช้ปลายมีดแบนๆ ป้ายปูนแดงแล้วทาที่บาดแผลให้ทั่ว เพื่อให้แผลแห้งและเป็นการป้องกันเชื้อโรคที่อาจจะเข้าทำลายทางบาดแผลด้วย เนื่องจากลำหลังเป็นลำแก่ที่อยู่ในระยะพักตัว ถ้ายกไปปลูกเลยรากแก่อาจจะช้ำรูดได้ รากใหม่ก็ไม่มีโอกาสเจริญออกมา จะทำให้การแตกหน่อล่าช้า และได้หน่อใหม่ที่ไม่แข็งแรง การตัดแยกเพื่อให้เกิดลำใหม่เร็วควรทำในช่วงต้นฤดูร้อน ซึ่งเป็นระยะที่ต้นกล้วยไม้เริ่มจะเกิดหน่อใหม่หลังจากพักตัวในช่วงฤดูหนาว หน่อใหม่จะเจริญเติบโตขึ้นมาพร้อมที่จะยกออกไปปลูกได้ในช่วงฤดูฝนพอดี

ข. การตัดแยกลำหน้า

เป็นวิธีการขยายพันธุ์ที่ใช้กับกล้วยไม้ประเภทแตกกอทุกชนิด ลำหน้าเป็นลำกล้วยไม้ที่กำลังเจริญเติบโตและเป็นลำที่จะให้ดอก จึงไม่ค่อยนิยมตัดแยกลำหน้าไปปลูกใหม่ นอกจากมีความจำเป็นในบางกรณี เช่น กล้วยไม้เจริญเติบโตเป็นกอใหญ่จนสิ้นกระถางปลูกหรือเครื่องปลูกเก่าเปื่อยยุ่ย จำเป็นต้องรื้อออกจากกระถางเก่าทั้งหมดแล้วนำไปตัดแบ่งแยกปลูกใหม่ หรือเป็นการตัดแยกลำหน้าเพื่อจำหน่ายซึ่งได้ราคาสูงกว่าการจำหน่ายกล้วยไม้ลำหลัง วิธีการตัดแยกลำหน้า ใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับการแยกลำหลังไปปลูก คือปล่อยให้ลำหน้าเจริญเต็มที่แล้วจะแตกหน่อใหม่จากตาจนกระทั่งหน่อที่เกิดใหม่มีรากโผล่ออกมาจึงตัดแยกไปปลูก โดยใช้มีดหรือกรรไกรตัดแยกลำหน้า 2 ลำติดกัน แล้วแยกไปปลูกได้เลย ซึ่งต่างจากการตัดแยกลำหลังที่ต้องปล่อยให้หน่อใหม่ก่อนจึงจะยกไปปลูกได้ ระยะเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการตัดแยกลำหน้าคือ เมื่อดำหน้าสุดมีรากยาวไม่เกิน 1 เซนติเมตร การนำลำหน้าไปปลูกควรระวังอย่าให้รากอ่อนของลำหน้าสุดบอบช้ำ

ค. การตัดชำ

การขยายพันธุ์ด้วยวิธีตัดชำใช้กับกล้วยไม้ประเภทแตกกอบางชนิด เช่น กล้วยไม้สกุลหวาย ซึ่งเมื่อนำลำลูกกล้วยมาปักชำในที่ที่เหมาะสมตามข้อของลำลูกกล้วยจะแตกออกเป็นลำใหม่ได้ สำหรับลำหวายที่จะนำมาปักชำควรเป็นลำหลังที่ใบร่วงหมดแล้ว ถ้ายังมีใบติดอยู่ควรปลิดออกให้หมดและตัดรากออกให้หมด นำมาปักชำในกระบะทรายหยาบหรือกาบมะพร้าวอัดในแนวตั้ง โดยให้โคนลำฝังลงไปประมาณ 2-3 ซม. ห่างกันประมาณ 4-5 ซม. เก็บไว้ในที่มีแสงแดดอ่อนข้างจัด ให้โคนแตกเต็มทีเกือบครึ่งวัน รดน้ำให้ชุ่มวันละ 2-3 ครั้ง ตาที่อยู่ใกล้ปลายลำจะแตกเป็นลำใหม่ เรียกว่า “ตะเกียง” เมื่อลำตะเกียงเริ่มเกิดรากจึงตัดนำไปปลูกได้

ภาพที่ 3.1 : การตัดชำ

2) การตัดแยกกล้วยไม้ประเภทไม้แตกกอ

กล้วยไม้ที่มีการเจริญเติบโตแบบประเภทไม้แตกกอหรือแบบ โมน โปเดียล (Monopodial) ได้แก่ ช้าง เข็ม เอื้องกุหลาบ แวนด้า การขยายพันธุ์โดยการตัดแยกทำได้หลายวิธี เช่น ถ้ามีหน่อออกมาจากโคนต้น ให้ตัดหน่อโดยติดรากไปด้วย 1-3 ราก แล้วนำไปปลูกใหม่ หรือใช้วิธีตัดยอดให้ติดราก 1-2 ราก แล้วนำไปปลูกใหม่ หากตัดยอดออกไปแล้วมีหน่อเกิดขึ้นก็สามารถแยกหน่อออกไปปลูกได้เช่นกัน วิธีการตัดแยกมีดังนี้

ก. การตัดยอด

เป็นการขยายพันธุ์อีกวิธีหนึ่งที่ใช้กับกล้วยไม้ประเภทไม้แตกกอ เช่น กล้วยไม้สกุลแวนด้า สกุลช้าง สกุลเข็ม สกุลกุหลาบ สกุลเสือโคร่ง สกุลแมลงปอ และสกุลเรแนนเธอร่า กล้วยไม้ที่จะทำการตัดยอดควรเป็นกล้วยไม้ที่เจริญเติบโตแข็งแรงและสูงพอสมควร มีรากติดอยู่กับส่วนยอดที่ต้องการตัดอย่างน้อย 2-3 รากขึ้นไป ถ้ามีรากติดอยู่กับส่วนยอดยิ่งมาอย่างดี เมื่อนำยอดไปปลูกแล้วจะทำให้แข็งแรงและตั้งตัวเร็วขึ้น วิธีการตัดยอดควรใช้มีดหรือกรรไกรที่คมและสะอาดตัด แล้วใช้ปูนแดงทาที่รอยตัดทั้งส่วนต้นและส่วนยอดเพื่อป้องกันเชื้อโรคเข้าบาดแผล นำส่วนยอดไปปลูกในที่ร่มหรือในที่ที่มีแสงแดดน้อยกว่าปกติจนกว่ายอดนั้นจะตั้งตัวได้ จึงนำไปไว้ในที่มีสภาพปกติ ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 1-2 เดือน สำหรับส่วนต้นเมื่อนำไปปลูกก็จะมีหน่อหรือตะเกียงเกิดขึ้น

ข. การแยกหน่อหรือตะเกียง

กล้วยไม้ประเภทไม้แตกกอมีการเจริญเติบโตทางยอดคือยอดจะยาวสูงขึ้นเรื่อยๆ และจะมีการแตกหน่อจากตาที่อยู่ข้างลำต้นเป็นหน่อหรือตะเกียง สำหรับต้นที่ไม่มีหน่อหรือตะเกียงเมื่อถูกตัดยอดไปปลูกจะทำให้ต้นที่ถูกตัดแตกหน่อได้ง่ายขึ้น หน่อหรือตะเกียงนี้สามารถตัดแยกไปปลูกใหม่ได้ การตัดแยกหน่อหรือตะเกียงไปปลูกใหม่ควรเป็นหน่อหรือตะเกียงที่เจริญเติบโตพอสมควร มีรากที่แข็งแรงและยาวพอดิดอยู่อย่างน้อย 2-3 รากและมีใบ 2-3 คู่ ใช้มีดหรือกรรไกรคมๆ ตัดยอดกล้วยไม้ที่มีตะเกียงติดอยู่ ตรงบริเวณใต้ตะเกียงประมาณ 2-3 เซนติเมตร หรือตัดเฉพาะตะเกียงที่มีหน่อติดอยู่ ใช้ปูนแดงทาที่บาดแผลเพื่อป้องกันโรค นำหน่อหรือตะเกียงไปปลูกไว้ในที่ร่มจนกว่าจะตั้งตัวได้จึงนำไปไว้ในที่มีสภาพเหมาะสมตามปกติ ฤดูกาลที่เหมาะสมแก่การตัดแยกคือต้นฤดูฝนเพราะเป็นฤดูที่กล้วยไม้

- 3) การเลี้ยงชิ้นส่วนหรือตาในระยะแรก เมื่อฟอกฆ่าเชื้อแล้วใช้มีดเจาะตาขนาดเล็กไม่เกิน 0.5 เซนติเมตร นำไปเลี้ยงในอาหารเหลวหรืออาหารแข็งสูตรที่เหมาะสม ตาจะมีโปรโตคอร์ม (protocorm) สีเขียวแตกออกมารอบๆ ระยะนี้ต้องเปลี่ยนอาหารทุกสองสัปดาห์
- 4) การเพิ่มจำนวนโปรโตคอร์ม โดยคัดเลือกโปรโตคอร์มที่เป็นก้อนกลมไม่มีใบยอด ไปเลี้ยงในอาหารสูตรที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มจำนวนโปรโตคอร์ม ถ้าโปรโตคอร์มพัฒนาเป็นยอดต้องตัดยอดทิ้งเพื่อให้เกิดการแตกโปรโตคอร์ม
- 5) การเลี้ยงโปรโตคอร์มให้เป็นต้น เมื่อได้จำนวนโปรโตคอร์มตามต้องการแล้ว ย้ายไปเลี้ยงในอาหารแข็งสูตรที่เหมาะสม ให้โปรโตคอร์มแต่ละหน่วยเจริญเติบโตเป็นต้นกล้ามีใบยอดและราก เมื่อต้นสูงประมาณ 2-3 เซนติเมตร ก็คัดแยกแต่ละต้นย้ายไปเลี้ยงในวุ้นอาหารสูตรถ่ายขวดประมาณ 40-50 ต้นต่อขวด เพื่อให้เจริญเติบโตแข็งแรง พร้อมที่จะนำออกปลูกภายนอกได้

3.4.3 การขยายพันธุ์โดยการผสมเกสรและเพาะเมล็ด

การขยายพันธุ์โดยการผสมเกสรนี้อาจทำให้ได้คุณภาพของกล้วยไม้ที่ผสมได้เปลี่ยนไปบ้างแต่ไม่มากนัก การขยายพันธุ์เพื่อเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของกล้วยไม้ให้ดีขึ้น จำเป็นต้องคัดเลือกพันธุ์ที่ดีมาผสมกัน ตัวอย่างเช่น เมื่อนำแวนด้า 2 ต้น ต้นหนึ่งดอกใหญ่ แต่สีไม่สด ซ่อดอกไม่ยาว ส่วนอีกต้นหนึ่งดอกเล็ก แต่สีสด ก้านช่อยาว นำมาผสมกัน เพื่อให้ได้กล้วยไม้ที่มีลักษณะดีขึ้น ดอกใหญ่ สีสด ก้านช่อยาวและเลี้ยงง่ายขึ้น แต่ผลที่ได้จะสำเร็จตามต้องการหรือไม่ต้องรอจนกระทั่งกล้วยไม้ที่ผสมใหม่นั้นออกดอก ในการผสมพันธุ์กล้วยไม้จะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

- 1) กล้วยไม้ที่ผสมกันได้ต้องเป็นกล้วยไม้ที่มีการเจริญแบบเดียวกัน เช่น กล้วยไม้ประเภท โมโนโพเดียลซึ่งเจริญเติบโตทางยอดต้องผสมกับกล้วยไม้ประเภท โมโนโพเดียลด้วยกัน จะผสมกับกล้วยไม้ประเภท ซิมโพเดียลซึ่งเจริญเติบโตแบบแตกหน่อออกมาด้านข้างไม่ได้ กล้วยไม้ที่ผสมกันถ้าอยู่ในสกุลเดียวกันจะผสมกันได้ง่ายกว่า เช่น กล้วยไม้สกุลแวนด้าผสมกับกล้วยไม้สกุลแวนด้าด้วยกัน

- 3) การผสมเกสรกล้วยไม้ต้องเลือกพ่อแม่พันธุ์ที่เจริญเติบโตเต็มที่ ถ้าต้นเล็กหรือลำต้นไม่แข็งแรงอาจทำให้อาหารที่มาเลี้ยงฝักไม่เพียงพอ เป็นผลให้ฝักไม่สมบูรณ์ เมื่อนำเมล็ดไปเพาะแล้วลูกไม้ที่เกิดมาอาจไม่แข็งแรงเลี้ยงยาก
- 4) ระยะเวลาที่เหมาะสมและความสมบูรณ์ของดอก คือ ดอกกล้วยไม้ที่บานเต็มที่ทั้งดอกแม่พันธุ์และพ่อพันธุ์ โดยลักษณะดอกที่บานเท่ากัน ไม่บานน้อยหรือบานมานานจนจนจะโรย สำหรับระยะเวลาที่เหมาะสมในการทำการผสมพันธุ์ควรเป็นเวลาเช้า แสงแดดยังไม่จัด และไม่มีฝนตก

การผสมพันธุ์กล้วยไม้ นอกจากต้องคำนึงถึงดอกกล้วยไม้ที่ต้องบานเต็มที่ การผสมพันธุ์ต้องทำตอนเช้า เวลาที่ไม่มีแสงแดด ฝนไม่ตก และยังต้องคำนึงถึงความสะอาดของอุปกรณ์หรือไม้ที่ใช้เขียนเกสรตัวผู้ต้องสะอาดปราศจากเชื้อรา เมื่อปัจจัยทุกอย่างพร้อมจึงเริ่มทำการผสมพันธุ์กล้วยไม้ โดยนำไม้จิ้มฟันที่สะอาดเขียนเกสรตัวผู้ของต้นที่ต้องการให้เป็นพ่อพันธุ์ใส่ลงที่ยอดเกสรตัวเมียของต้นแม่พันธุ์ซึ่งเป็นแอ่ง ในแอ่งนี้มีน้ำเมือกเหนียวๆ ใสคล้ายแป้งเปียก เมื่อนำก้อนเกสรตัวผู้ใส่ลงไปแล้ว น้ำเมือกจะช่วยให้ก้อนเกสรตัวผู้ติดอยู่ได้ ก้อนเกสรตัวผู้ที่เป็นสีเหลืองจะละลายอ่อนตัวกลืนเข้ากับน้ำเมือก เรณูของเกสรตัวผู้แต่ละเม็ดจะงอกเป็นหลอดเข้าไปในก้านดอกหรือรังไข่ หลอดแต่ละหลอดจะเข้าไปผสมกับไข่ตัวเมีย ไข่นั้นจะเกิดเป็นเชื้อที่สมบูรณ์ แล้วรังไข่ก็จะพองโตเกิดเป็นฝัก ฝักของกล้วยไม้จะแก่ต้องใช้เวลานาน เช่น ฝักของกล้วยไม้สกุลหวายใช้เวลาประมาณ 4-5 เดือน ฝักของกล้วยไม้สกุลแวนด้าใช้เวลาประมาณ 7-8 เดือน แต่ถ้าเป็นฝักของฟ้ามุ่ยจะต้องใช้เวลาประมาณ 17-18 เดือน การเพาะฝักกล้วยไม้จะเพาะฝักแก่หรือฝักอ่อนก็ได้ ฝักอ่อนกล้วยไม้มีสีเขียวแต่พอเริ่มแก่จะเริ่มเปลี่ยนเป็นสีเหลืองและเป็นสีน้ำตาลเมื่อแก่จัด ขณะที่ฝักเริ่มเปลี่ยนเป็นสีเขียวอมเหลืองหรือสีเหลืองต้องระวังไม่ให้ถูกน้ำ ฝักกล้วยไม้สุกจะมีสีเหลืองแบบมะนาวสุกแสดงว่าฝักสุก เก็บฝักไปเพาะได้ ออกรอให้ฝักเป็นสีน้ำตาล เพราะฝักจะแตก การเพาะฝักอ่อนต้องเป็นฝักอ่อนที่มีเชื้อสมบูรณ์แล้ว หลังจากผสมแล้ว ไข่จะกลายเป็นเชื้อที่สมบูรณ์ได้นั้น ขึ้นอยู่กับชนิดของกล้วยไม้ เช่น หวายประมาณ 45 วัน แวนด้าประมาณ 80-90 วัน หรือใช้เวลาประมาณ 1 ใน 3 ของระยะ

ฝักแก่ ฝักอาจแก่เร็วหรือช้า ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม เช่น แสงสว่าง ความชุ่มชื้น และความสมบูรณ์ เป็นต้น

หลังจากการผสมพันธุ์กล้วยไม้จนได้ฝักแล้วจึงนำเมล็ดภายในฝักมาทำการเพาะ ฝักแต่ละฝักมีเมล็ดจำนวนมากตั้งแต่ 1,000 - 4,000,000 เมล็ด เมล็ดกล้วยไม้มีลักษณะแตกต่างจากเมล็ดของพืชชนิดอื่นตรงที่มีขนาดเล็กมากจนแทบจะเป็นละออง เพราะภายในเมล็ดไม่มีอาหารสำหรับต้นอ่อนเหมือนเมล็ดพืชอื่นๆ ตามธรรมชาติเมล็ดสามารถงอกได้โดยอาศัยเชื้อราบางชนิดที่อาศัยอยู่ตามรากกล้วยไม้ ช่วยย่อยสลายอินทรีย์วัตถุต่างๆ ให้เป็นอาหารแก่ต้นอ่อน ในสมัยก่อนจึงใช้วิธีหว่านเมล็ดจากฝักแก่ลงบริเวณโคนต้นของกล้วยไม้สกุลเดียวกัน แต่อัตราการงอกตามธรรมชาตินี้มีน้อยมาก ปัจจุบันใช้การเพาะเมล็ดในอาหารสังเคราะห์ ซึ่งมีธาตุต่างๆ ของกล้วยไม้ในปริมาณและสัดส่วนที่พอเหมาะ แต่อาหารดังกล่าวก็เป็นอาหารของเชื้อจุลินทรีย์ในอากาศด้วย ดังนั้นการเพาะเมล็ดกล้วยไม้จึงต้องเพาะในขวดเพาะ และอุปกรณ์ต่างๆ ในการเพาะต้องทำให้ปลอดเชื้อจุลินทรีย์ด้วย เพราะเชื้อจุลินทรีย์จะเข้าทำลายเมล็ดกล้วยไม้ได้

การเพาะเมล็ดกล้วยไม้อาจเพาะได้ทั้งเมล็ดจากฝักแก่และเมล็ดจากฝักอ่อน ข้อดีของการเพาะเมล็ดจากฝักอ่อน คือ ประหยัดเวลา ไม่ต้องรอนฝักแก่ ต้นแม่พันธุ์ไม้โทรม เนื่องจากต้องเลี้ยงฝักนาน และป้องกันปัญหาฝักร่วงก่อนกำหนด แต่ข้อเสียของการใช้ฝักอ่อนคือต้องรีบเพาะทันทีหลังจากตัดฝักจากต้น มิฉะนั้นฝักจะเหี่ยวหรือเสีย แต่ถ้าเป็นฝักแก่หากเก็บไว้ในที่แห้งและเย็นจะสามารถเก็บได้นานเป็นปี

3.5 วัสดุปลูกหรือเครื่องปลูกและภาชนะปลูก

3.5.1 วัสดุปลูกหรือเครื่องปลูก(Media)

วัสดุปลูกทำหน้าที่ สำหรับเก็บความชื้น และธาตุอาหาร เพื่อให้รากดูดไปใช้ในการระบายน้ำ และการถ่ายเทอากาศรอบ ๆ ระบบราก การพิจารณาเลือกวัสดุปลูก ต้องคำนึงถึงคุณสมบัติดังนี้

1. ช่วยให้ระบบรากและต้นกล้วยไม้เจริญงอกงามดี
2. หาได้ง่าย
3. ราคาไม่แพง
4. ทนทานไม่ย่อยสลายเร็วเกินไป

5. ปราศจากสารพิษเจือปน

6. สะดวกต่อการใช้ปลูก

วัสดุปลูกที่นิยมใช้มีดังนี้

1) ออสมันดำ

เป็นเครื่องปลูกที่ได้จากรากของเฟิร์น ลักษณะเป็นเส้นยาว สีน้ำตาลจนเกือบดำ ค่อนข้างแข็ง ก่อนใช้ต้องล้างให้สะอาด แล้วจึงอัดตามยาวลงไปในกระถาง ก่อนที่จะอัดลงในกระถางควรรองก้นกระถางด้วยกระเบื้องแตกหรือถ่านประมาณครึ่งหนึ่งของกระถาง เพื่อให้ระบายน้ำได้สะดวกไม่ควรอัดออสมันดำให้เต็มกระถาง ก่อนใช้ควรแช่น้ำหรือต้มเพื่อฆ่าเชื้อราเสียก่อน ออสมันดำเป็นเครื่องปลูกที่ดี แต่ราคาค่อนข้างสูงสามารถเลี้ยงกล้วยไม้ได้เจริญงอกงามสม่ำเสมอ มีอายุการใช้งาน 2-3 ปี แต่มีข้อเสีย คือ มีตะไคร่น้ำขึ้นหน้าเครื่องปลูก และเกิดเชื้อราง่าย ออสมันดำใช้ปลูกกล้วยไม้แบบรากกิ่งอากาศ เช่น กล้วยไม้สกุลหวาย สกุลคัทลียา

2) กาบมะพร้าว

เป็นเครื่องปลูกที่นิยมใช้ปลูกกล้วยไม้มาก เพราะหาง่าย ราคาถูกเหมาะที่จะใช้อัดลงในกระถางดินเผาสำหรับใช้ปลูกกล้วยไม้รากกิ่งอากาศเช่น กล้วยไม้สกุลหวาย สกุลคัทลียา วิธีทำคือใช้กาบมะพร้าวแห้งที่แก่จัดและมีเปลือก อัดตามยาวให้แน่นลงในกระถาง ตัดหน้าให้เรียบแล้วใช้แปรงลวดปิดหน้าให้เป็นขน เพื่อให้ดูดซับน้ำดีขึ้น เครื่องปลูกกาบมะพร้าวเป็นเครื่องปลูกที่ได้ความชื้นสูง เหมาะสำหรับกล้วยไม้ปลูกใหม่ เพราะจะทำให้ตั้งตัวเร็ว จึงทำให้กล้วยไม้เจริญงอกงามเร็วกว่าปลูกด้วยเครื่องปลูกชนิดอื่นๆ แต่มีข้อเสียคือมีอายุการใช้งานได้ไม่นาน คือมีอายุการใช้งานได้เพียงปีเดียวเครื่องปลูกก็ผุ ข้อเสียอีกอย่างหนึ่งคือเกิดตะไคร่น้ำได้ง่าย เนื่องจากกาบมะพร้าวอมความชื้นไว้ได้มาก จึงควรรดน้ำให้น้อยกว่าเครื่องปลูกชนิดอื่น

3) ถ่าน

ถ่านไม้จัดเป็นเครื่องปลูกกล้วยไม้ที่ชนิดหนึ่ง เพราะหาง่าย ราคาไม่แพง คงทนถาวร ไม่น่าเบื่อผู้พั่งง่ายและดูดคอมน้ำได้ดีพอเหมาะไม้

ขึ้นและเกินไป ยังช่วยดูดกลิ่นที่เน่าเสียและทำให้อากาศบริสุทธิ์อีกด้วย แต่มีข้อเสียคือมักจะมีเชื้อราอยู่ ในการใช้ถ่านเป็นเครื่องปลูกกล้วยไม้ ถ้าเป็นกล้วยไม้ที่มีระบบรากแบบรากกิ่งอากาศ เช่น กล้วยไม้สกุลหวาย สกุลแคทลียา ควรใช้ถ่านปนซึ่งเป็นก้อนเล็กๆ ผสมกับอิฐ หรือใช้อิฐหัก รองกันกระถางประมาณครึ่งกระถาง แล้วใช้ถ่านปนใส่ทับข้างบนจนเต็ม หรือเกือบเต็มกระถาง จากนั้นจึงเอากล้วยไม้ปลูกโดยวางทับไว้บนถ่าน อีกชั้นหนึ่ง สำหรับถ่านที่ใช้ปลูกกล้วยไม้ที่มีระบบรากแบบรากอากาศ เช่น กล้วยไม้สกุลแวนด้า สกุลเข็ม สกุลกุหลาบ ถ้าเป็นกล้วยไม้ขนาดเล็ก หรือยังเป็นลูกกล้วยไม้อยู่ เช่น มีขนาดสูงไม่เกิน 3 นิ้ว ควรใส่ถ่านก้อนเล็กๆ หรือใส่ถ่านปนไว้ข้างพอสมควร แต่ถ้าเป็นกล้วยไม้ที่มีขนาดโต แล้วควรใส่ก้อนใหญ่ๆ ไว้ประมาณ 5-10 ก้อน เพื่อช่วยอุ้มความชุ่มชื้น การที่ใส่ถ่านก้อนโตๆ จำนวนเล็กน้อยในการปลูกกล้วยไม้ที่มีระบบรากแบบรากอากาศก็เพื่อต้องการให้บริเวณภายในกระถางมีช่องว่างมากๆ และโปร่ง อากาศถ่ายเทได้สะดวกเหมาะสมแก่ความต้องการหรือความเจริญเติบโตของกล้วยไม้ที่มีระบบรากอากาศ

4) ทรายหยาบและหินเกล็ด

การปลูกกล้วยไม้ที่มีระบบรากกิ่งอากาศโดยเฉพาะพวกสกุลหวาย มักใช้ทรายหยาบและหินเกล็ดที่ล้างสะอาดแล้วเป็นเครื่องปลูก โดยกันกระถางใส่อิฐหักหรือถ่านปนไว้ ส่วนด้านบนใช้ทรายหยาบโรยหนาประมาณ 1 นิ้ว แล้วโรยทับด้วยหินเกล็ดหนาประมาณครึ่งนิ้ว จากนั้นจึงนำหน่อกล้วยไม้ที่แยกจากกอเดิมไปปลูกวางไว้บนหินเกล็ด แล้วมัดติดกับหลักเพื่อยึดไม่ให้ล้มจนกว่ากล้วยไม้ที่ปลูกใหม่นี้มีรากยึดเครื่องปลูกและตั้งตัวได้

5) อิฐหักและกระถางดินเผาแตก

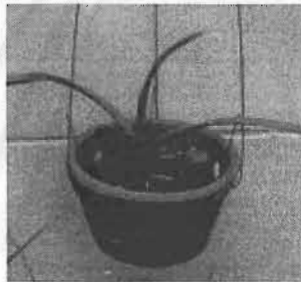
อิฐหัก อิฐดินเผา และกระถางดินเผาแตก ใช้เป็นเครื่องปลูกรองกันกระถางสำหรับปลูกกล้วยไม้ที่มีระบบรากกิ่งอากาศ โดยมีออสมันด้า กาบมะพร้าว ถ่านปน อย่างใดอย่างหนึ่งอัดหรือโรยไว้ข้างบน เพื่อให้ด้านล่างของกระถางหรือภาชนะปลูกโปร่ง อากาศถ่ายเทสะดวกและเป็นการช่วยในการระบายน้ำในกระถางได้ดีขึ้น

3.5.2 ภาชนะปลูก(Containers)

ภาชนะที่ใช้ในการปลูกกล้วยไม้มีส่วนสำคัญต่อการเจริญงอกงามของกล้วยไม้ ดังนั้นจึงควรจัดภาชนะปลูกให้เหมาะสมกับการเจริญของรากกล้วยไม้แต่ละประเภท ภาชนะสำหรับปลูกกล้วยไม้มีหลายชนิด ดังนี้

1) ภาชนะดินเผาทรงเตี้ย

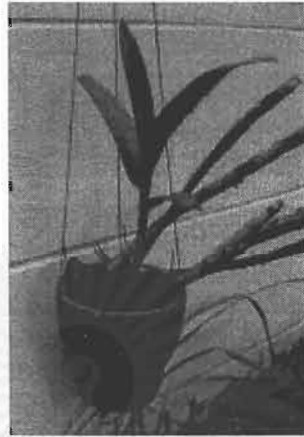
เป็นภาชนะดินเผาขนาดปากกว้าง 4-6 นิ้ว สูง 2-4 นิ้ว เจาะรูที่ก้นและรอบภาชนะ เหมาะกับกล้วยไม้รากอากาศ เช่น กล้วยไม้สกุลแวนด้า สกุลเข็ม สกุลกุหลาบ สกุลช้าง การปลูกไม่จำเป็นต้องใส่เครื่องปลูกใดๆ หรืออาจใส่ถ่านไม้ มะพร้าวสับ วางให้โปร่งก็พอ วางต้นกล้วยไม้กลางภาชนะแล้วใช้เชือกหรือลวดเส้นเล็กๆ ผูกติดกับก้นภาชนะ

ภาพที่ 3.3 ภาชนะดินเผาทรงเตี้ย

2) ภาชนะดินเผาทรงสูง

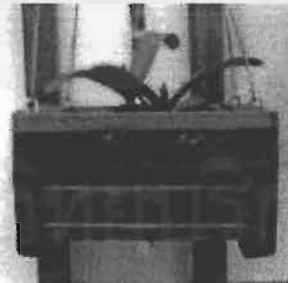
เป็นภาชนะดินเผาขนาดปากกว้าง 3-4 นิ้ว สูง 4-5 นิ้ว เจาะรูที่ก้นและรอบภาชนะ แต่รูนี้เล็กกว่าภาชนะทรงเตี้ย เหมาะกับกล้วยไม้ที่ต้องการเครื่องปลูกหรือกล้วยไม้รากกิ่งอากาศ เช่น คัทลียา หวาย โดยปลูกด้วยกาบมะพร้าวอัดเรียงตามแนวตั้งจนแน่น ยึดรากและโคนกล้วยไม้ตรงกลางภาชนะให้แน่น

ภาพที่ 3.4 กระถางดินเผาทรงสูง

3) กระเช้าไม้สัก

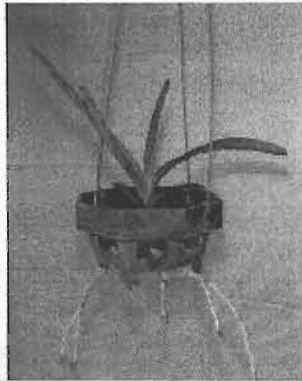
ทำจากไม้สักหรือไม้ชนิดอื่น นิยมทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีขนาดตั้งแต่ขนาด 4x4 นิ้ว ถึง 10x10 นิ้ว เหมาะกับกล้วยไม้รากอากาศ มีต้นใหญ่ รากใหญ่ เช่น กล้วยไม้สกุลแวนด้า สกุลเข็ม สกุลกุหลาบ สกุลช้าง การปลูกด้วยกระเช้าไม้สักภายในไม่จำเป็นต้องใส่เครื่องปลูกใดๆ หรืออาจใส่ถ่านไม้ก้อนใหญ่ๆ 2-3 ก้อนวางให้โปร่งก็พอ วางต้นกล้วยไม้กลางกระถางแล้วใช้เชือกหรือลวดเส้นเล็กๆ ผูกติดกับกันกระเช้า

ภาพที่ 3.5 กระเช้าไม้สัก

4) กระเช้าพลาสติก

เป็นกระเช้าที่ทำจากพลาสติก ราคาถูก มีหลายแบบ หลายขนาด แต่ที่นิยมใช้มี 2 ขนาด คือ ขนาดทรงเตี้ยใช้ปลูกกล้วยไม้แวนด้า และ ขนาดทรงสูงใช้ปลูกกล้วยไม้หวาย ลักษณะการปลูกเช่นเดียวกับกระถางดินเผาทรงเตี้ย และกระถางดินเผาทรงสูง

ภาพที่ 3.6 กระเช้าพลาสติก

5) กระถางดินเผาที่มีรูก้นกระถาง

เป็นกระถางดินเผาชนิดเดียวกับที่ใช้ปลูกต้นไม้ทั่วไป มีรูระบายน้ำอยู่ที่ก้นกระถางเพียงรูเดียว ทั้งแบบทรงสูงทั่วไปและแบบทรงเตี้ย มีขนาดตั้งแต่ 4-10 นิ้ว นิยมใช้ปลูกกล้วยไม้ที่มีระบบรากแบบรากกึ่งดิน เช่น กล้วยไม้สกุลรองเท้านารี สกุลเอื้องพร้าว สกุลจุฑา และสกุลสเปโรกลีออตติส

ภาพที่ 3.7 กระถางดินเผาที่มีรูก้นกระถาง

6) ท่อนไม้ที่มีเปลือก

โดยผูกกล้วยไม้ติดกับท่อนไม้ที่มีเปลือกขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3-4 นิ้ว ยาวประมาณ 1 ฟุต ปลายหนึ่งของท่อนไม้ยึดติดกับลวดไว้สำหรับแขวนกับราว เหมาะกับกล้วยไม้รากอากาศ เช่น กล้วยไม้สกุลเข็ม สกุลกุหลาบ สกุลช้าง สกุลแวนด้า

ภาพที่ 3.8 ท่อนไม้ที่มีเปลือก

7) **ต้นไม้ใหญ่**

โดยการปลูกยึดติดกับต้นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เหมาะกับกล้วยไม้รากอากาศและรากกิ่งอากาศ เช่น กล้วยไม้สกุลเข็ม สกุลกุหลาบ สกุลช้าง สกุลหวาย สำหรับกล้วยไม้ที่เป็นรากอากาศสามารถใช้ลวดหรือเชือกผูกติดกับต้นไม้ได้เลย แต่สำหรับกล้วยไม้ที่เป็นรากกิ่งอากาศให้หุ้มด้วยกาบมะพร้าวทับแล้ว ยึดกาบมะพร้าวด้วยตาข่ายกิ่งตาข่ายพรางแสง(ซาแลน) อีกชั้นหนึ่ง

ภาพที่ 3.9 ต้นไม้ใหญ่

3.6 ขั้นตอนการปลูก

การปลูกกล้วยไม้มีขั้นตอนดังนี้

3.6.1 การล้างลูกกล้วยไม้

การล้างลูกกล้วยไม้คือการล้างลูกกล้วยไม้จากการเพาะเนื้อเยื่อออกจากขวดเพาะแล้วล้างให้หมดเศษวุ้นอาหาร นำจุ่มลงในน้ำยาฟอกสีฟีนในอัตราส่วนน้ำยา 1 ส่วนต่อน้ำสะอาด 2,000 ส่วน แล้วนำไปผึ่งให้แห้งในที่ร่ม แยกลูกกล้วยไม้ออกเป็น 2 ขนาด คือ ขนาดเล็กกับขนาดใหญ่พอจะปลูกลงในกระถางนิ้ว

3.6.2 การปลูกลูกกล้วยไม้ขนาดเล็ก

ลูกกล้วยไม้ขนาดเล็กให้ปลูกในกระถางหม้อหรือกระถางดินเผาทรงสูงขนาด 4-6 นิ้ว รองก้นกระถางด้วยถ่านขนาดประมาณ 1 นิ้ว สูงจนเกือบถึงขอบล่างของกระถาง แล้วโรยทับด้วยออสมันด้าหนาประมาณ 1 นิ้ว ให้ระดับออสมันด้าต่ำกว่าขอบกระถางประมาณครึ่งนิ้ว ใช้มือข้างหนึ่งจับไม้กลมๆ เเจาะผิวหน้าออสมันด้าในกระถางให้เป็นรูลึกและกว้างพอสมควร ใช้มืออีกข้างหนึ่งจับปากคิ๊บ คีบลูกกล้วยเบาๆ เอารากหย่อนลงไปในรูที่เจาะไว้ ให้ยอดตั้งตรง แล้วกลบออสมันด้าลงไปให้ทับรากจนเรียบร้อย ควรจัดระยะห่างระหว่างต้นให้พอดี กระถางหม้อขนาดปากกว้าง 4 นิ้ว ปลูกลูกกล้วยไม้ได้ประมาณ 40-50 ต้น

3.6.3 การปลูกลูกกล้วยไม้ขนาดใหญ่

ลูกกล้วยไม้ที่ต้นใหญ่ให้ปลูกในกระถางขนาด 1 นิ้ว ใช้ไม้แข็งแรง ค่อยๆ และออสมันด้าในกระถางตามแนวตั้งออกมาใช้นิ้วมือรัดเส้นออสมันด้าให้คงเป็นรูปตามเดิม ค่อยๆ แบนออสมันด้าให้แผ่นแผ่มือ หยิบลูกกล้วยไม้มาวางทับ ให้โคนต้นอยู่ในระดับผิวหน้าตัดของออสมันด้าพอดี หรือต่ำกว่าเล็กน้อย แล้วรวบออสมันด้าเข้าด้วยกัน นำกลับไปใส่กระถางตามเดิม เสร็จแล้วนำเข้าไปเก็บไว้ในเรือนเลี้ยงลูกกล้วยไม้ สำหรับลูกกล้วยไม้ขนาดเล็กที่อยู่ในกระถางหม้อมาเป็นระยะเวลาประมาณ 6 เดือนขึ้นไป มีลำต้นใหญ่แข็งแรงพอสมควรแล้วควรย้ายไปปลูกลงในกระถางนิ้ว โดยนำกระถางหม้อไปแช่น้ำประมาณ 10 นาที ค่อยๆ แกะรากที่จับกระถางและเครื่องปลูกออก แยกเป็นต้นๆ นำไปปลูกลงในกระถางนิ้วเช่นเดียวกัน

3.6.4 การปลูกลงในกระเช้า

เมื่อลูกกล้วยไม้ในกระถางนิ้วมีรากเจริญแข็งแรงดี มีใบยาวประมาณข้างละ 2 นิ้ว ซึ่งจะใช้เวลาในการปลูกประมาณ 6-7 เดือน ก็นำไปปลูกลงในกระเช้าไม้ขนาด 3-5 นิ้ว ด้วยการนำกระถางนิ้วไปแช่น้ำประมาณ 5-10 นาที เพื่อให้แกะออกจากกระถางได้ง่าย ใช้นิ้วดันที่รู

กั้นกระถาง ทั้งต้นและออสมันดีจะหลุดออกมา ใส่ออสมันดีและลูกกล้วยไม้วางลงตรงกลางกระเช้าที่เตรียมไว้ ใส่ถ่านไม้ขนาดพอเหมาะลงไปในช่องระหว่างออสมันดีกับผนังของกระเช้าให้พุงลำต้นได้

3.6.5 การย้ายภาชนะปลูก

เมื่อลูกกล้วยไม้มีใบยาว 4-5 นิ้ว ควรย้ายไปปลูกในกระเช้าไม้ขนาด 8-10 นิ้ว โดยสวมกระเช้าเดิมลงไปในกระเช้าใหม่เพื่อมิให้รากกระทบกระเทือน ใช้ก้อนถ่านไม้ก้อนใหญ่ๆ วางเกยกันโปร่งๆ หรือจะไม่ใช้เลยก็ได้ เนื่องจากกล้วยไม้ไม่ต้องการเครื่องปลูกที่แน่นและชื้นแฉะเป็นเวลานานๆ ถ้าไม่ต้องการสวมกระเช้าเดิมลงไปในกระเช้าเดิมไปแช่น้ำก่อนเพื่อให้เกาะรากที่จับติดกระเช้าออกได้ง่าย

3.6.6 การตกแต่งกล้วยไม้ต้นใหญ่ก่อนปลูก

กล้วยไม้ลำต้นใหญ่ที่ได้มาจากที่อื่นหรือจากการแยกหน่อ จะต้องตัดรากและใบที่เน่าหรือเป็นแผลใหญ่ๆ ทิ้งเสียก่อน รากบางส่วนที่ยังดีแต่ยาวเกินไป อาจตัดให้สั้นจนเกือบถึงโคนต้น แล้วทาแผลที่ตัดทุกแผลด้วยปูนแดงหรือยาป้องกันโรค เช่น ออร์โทไซค์ 50 ผสมน้ำให้ละลายมากๆ นำต้นกล้วยไม้ลงปลูกในกระเช้าไม้ซึ่งมีขนาดเหมาะสมกับลำต้น

นอกจากนั้นยังอาจนำกล้วยไม้ต้นใหญ่ไปผูกติดกับท่อนไม้ ให้บริเวณโคนต้นติดอยู่กับภาชนะปลูก ส่วนยอดอาจตั้งตรงทาบขึ้นไปหรือลำต้นโน้มไปข้างหน้าและส่วนยอดเงยขึ้น มัดลำต้นตรงบริเวณเหนือโคนต้นขึ้นไปเล็กน้อยให้ติดกับภาชนะปลูกด้วยเชือกฟางหรือลวด 1-2 จุดและมัดรากใหญ่ๆ ให้ติดกับภาชนะปลูกอีก 1-2 จุด เพื่อให้ติดแน่น อาจใช้กาบมะพร้าวากอ่อนชุบน้ำให้ชุ่ม มัดหุ้มบางๆ รอบโคนต้นกล้วยไม้เหนือบริเวณที่เกิดรากเล็กน้อยกับท่อนไม้ก็ได้ และนำท่อนไม้หรือกระเช้าสีดาไปแขวนบนราวเมื่อเกิดรากใหม่เกาะติดภาชนะปลูกดีแล้ว จึงตัดเชือกฟางหรือลวดออก

3.7 สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่สำหรับกล้วยไม้ในประเทศไทยได้แก่ แสงแดด 50-60 % อุณหภูมิ 25-35 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ในอากาศ 60-80 % การระบายน้ำและการถ่ายเทอากาศที่ดีในวัสดุปลูก (planting materials) และการหมุนเวียนของอากาศ (air movement) หรือลมที่พัดผ่านอ่อนๆ รอบต้นและรากกล้วยไม้

เนื่องจากกล้วยไม้ที่ปลูกในประเทศไทยเป็นไม้เขตร้อน สภาพแวดล้อมที่ต้องคำนึงถึงเป็นอย่างมากมีอยู่ 3 ปัจจัย คือ

1. ความเข้มของแสงแดด โครงสร้างของใบกล้วยไม้มีความสัมพันธ์กับความต้องการแสงแดด กล้วยไม้ใบหนาและใบกลมจะต้องการแสงแดดเต็มที่ เมื่อโครงสร้างใบเริ่มกว้างและนิ่มจะต้องการแสงแดดน้อยลง และเมื่อใบนิ่มสีเขียวมีแผ่นใบใหญ่จะต้องการร่มเงามาก ดังนั้นจึงควรเลือกตาข่ายพรางแสงให้แสงผ่านได้มากน้อยตามความต้องการของกล้วยไม้ชนิดนั้น ๆ
2. ความชื้น กล้วยไม้ส่วนใหญ่ต้องการความชื้นสูง แต่ไม่ต้องการให้บริเวณรากชื้นและจนเกินไป โดยเฉพาะกล้วยไม้อากาศ กล้วยไม้ที่มีใบหนา ผิวใบหยาบรวมทั้งมีลำลูกกล้วย (pseudobulb) จะทนต่อสภาพแห้งแล้งได้ดีกว่ากล้วยไม้ที่มีใบบาง ผิวใบนิ่ม รวมทั้งไม่มีลำลูกกล้วย การปรับความชื้นภายในโรงเรือนให้เหมาะสมทำได้โดยการให้น้ำในปริมาณที่เหมาะสม ปลูกกล้วยไม้ในปริมาณที่เหมาะสม
3. การเคลื่อนที่ของอากาศ กล้วยไม้ส่วนใหญ่โดยเฉพาะกล้วยไม้อากาศมักจะเจริญตามกิ่งไม้ ดังนั้นบริเวณที่ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ควรมีการเคลื่อนที่ของอากาศที่ดี ต้นกล้วยไม้จึงจะเจริญเติบโตได้ดี

3.8 โรงเรือนกล้วยไม้

การสร้างโรงเรือนสำหรับปลูกกล้วยไม้นั้น จุดประสงค์เพื่อใช้จัดวางต้นกล้วยไม้ให้เป็นระเบียบ ปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะกับการเจริญเติบโต และการออกดอกของกล้วยไม้ที่อยู่ในโรงเรือน ต้นกล้วยไม้ทุกชนิดมีความต้องการแสงแดด เพื่อใช้สังเคราะห์แสง สร้างอาหารนำไปใช้ในการเจริญเติบโต แต่ต้นกล้วยไม้ไม่สามารถทนต่อความร้อนที่มากับแสงแดดได้จึงจำเป็นต้องมีการพรางแสง เพื่อช่วยลดอุณหภูมิให้ต่ำลง โดยสร้างหลังคาโรงเรือนให้พรางแสงเหลือเพียงร้อยละ 50-70 ตามความต้องการของกล้วยไม้แต่ละชนิด และต้องมีการระบายอากาศดีไม่ให้อบอ้าว แต่ไม่ควรให้ลมโกรกแรงเกินไปจนพัดพาความชื้นไปหมด

ตารางที่ 3.3 : ลักษณะโรงเรือนของกล้วยไม้แต่ละสกุล

สกุล	แวนด้า	หวาย	ออนซีเดียม	แคทลียา	อะแรนด้า
ความสูงของโรงเรือน(เมตร)	3.5-4	2.5-3.5	2.5-3.5	3.5-4	2.5
% แสง	50-60	50-60	50	50	50-70
การวางต้นในเรือน	แขวน	วางบนโต๊ะ	วางบนโต๊ะ	แขวนหรือวางบนโต๊ะ	วางบนโต๊ะหรือตงแปลง

3.8.1 โครงสร้างโรงเรือน

โรงเรือนสร้างได้เป็น 2 แบบ คือ

- 1) สร้างเป็นโรงเรือนหลังใหญ่แล้วสร้างโต๊ะวางกล้วยไม้หรือราวแขวนไว้ภายใน
- 2) สร้างโต๊ะวางกล้วยไม้ แล้วใช้ไม้ต่อจากโต๊ะขึ้นไปเพื่อทำโครงหลังคานิยมทำสำหรับกล้วยไม้สกุลหวาย

3.8.2 เสาโรงเรือน

กรณีสร้างเป็นโรงเรือนหลังใหญ่ ควรใช้เสาที่ทำด้วยคอนกรีตอัดแรงหรือแป๊บนำเหล็ก เส้นผ่าศูนย์กลาง 3 นิ้ว ให้ฝังลงในดิน 50 เซนติเมตร ที่เหลือนบนผิวดินยาวตามความสูงที่ต้องการ อาจใช้เสารั้วคอนกรีตอัดแรงยาว 2-3 เมตร แล้วต่อด้วยไม้เพื่อให้สูงตามต้องการ ไม้ควรใช้ไม้เพราะจะผุตรงคอดินและหักได้ง่าย เสาแถวริมต้องมีเสาค้ำยันเพื่อกันเรือนโยก

3.8.3 หลังคาโรงเรือน

ปัจจุบันนิยมใช้ตาข่ายไนลอนสีดำ ที่เรียกกันว่าซาแรนคลุมหลังคา เนื่องจากราคาถูกสร้างได้ง่าย และไม่เปลืองเสาเนื่องจากมีน้ำหนักเบา ทำคานที่หัวเสาจึงลดเบอร์ 14 ตามความยาวของเรือนทุกระยะครึ่งเมตร การชิงตาข่ายไนลอนสีดำ อาจทำโดย

- 1) เย็บติดเป็นพื้นเดียวกัน แล้วเอาขึ้นคลุมหลังคาหรือชิงบนหลังคา แล้วจึงเย็บติดกันตรึงกับลวดเป็นระยะ ๆ เพื่อกันกระพือมีข้อเสียที่ไม่ต้านพายุ อาจถูกพัดพังได้ง่าย

- 2) จึงแต่ละพื้นชิดกันหรือเว้นช่องว่างเล็กน้อย และตรึงกับลวดเป็นระยะ ๆ จะช่วยลดแรงปะทะของลมพายุ
- 3) จึงต่างระดับ ให้แต่ละแผ่น (หน้ากว้าง 2 เมตร) อยู่สลับกัน สูง – ต่ำ เพื่อให้ระบายอากาศได้ดีขึ้น และลดแรงปะทะของลมพายุ

3.8.4 การชิงตาข่ายพรางแสง(ซาแรน)

ต้องชิงให้ตึง และตรึงติดกับลวดให้เรียบร้อย อยู่ให้ทับหัวเสา เพราะจะขาดง่าย

ตารางที่ 3.4

ข้อดี และข้อเสียของการใช้ตาข่ายพรางแสง

ข้อดี	ข้อเสีย
<ol style="list-style-type: none"> 1. ประหยัดโครงหลังคาและเสา ทำให้ต้นทุนการสร้างโรงเรือนลดลง 2. สร้างได้รวดเร็วและรื้อถอนได้ง่าย เมื่อไม่ต้องการใช้หรือเมื่อต้องการเปลี่ยนใหม่ 3. ราคาไม่แพง 4. แสงแดดที่ผ่านซาแรนลงมาจะเจือจางเท่ากันทุกจุดของพื้นที่ และสามารถควบคุมความเข้มแสงแดดได้ถูกต้อง เช่น กล้วยไม้สกุลหวาย และกลุ่มแคทลียา ต้องการแสงแดดประมาณ 60 % กลุ่มแวนด้าต้องการแสงแดดประมาณ 50 % และลูกกล้วยไม้ต้องการประมาณ 20 % 5. มีอายุการใช้งานนานถึง 5 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของซาแรน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ถ้าไม่มีทางเปิด อุณหภูมิภายในโรงเรือนจะสูงกว่าปกติ และอากาศไม่ถ่ายเทเท่าที่ควร ทำให้ต้นกล้วยไม้เจริญเติบโตไม่ดี 2. ถ้าสร้างโรงเรือนในที่โล่ง และมีลมพายุพัด อาจทำให้โรงเรือนล้มพังลงได้ถ้าโครงสร้างของโรงเรือนไม่แข็งแรงนัก

3.8.5 พื้นโรงเรือน

พื้นโรงเรือนที่ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเฉพาะส่วนทางเดินควรขุดดินบริเวณใต้โต๊ะมาถมให้สูง เพื่อให้ น้ำระบายได้เร็วและใต้โต๊ะจะกลายเป็นทางระบายน้ำ สภาพในกรุงเทพฯ และบริเวณใกล้เคียงนั้นดินเป็นดินเหนียว หลังจากรดน้ำหรือฝนตกทางเดินจะแฉะ

และสิ้นมาก ถ้าใช้แผ่นซีเมนต์ปูทางเดินจะทำงานได้สะดวกขึ้น และลดอันตรายจากการล้ม การกำจัดวัชพืชที่พื้นเรือนนั้นใช้สารกำจัดวัชพืช มีให้เลือกใช้หลายชนิดทั้งประเภท ทำให้ใบเหลืองแล้วแห้งตายและชนิดคุมไม่ให้เมล็ดงอก แต่ควรระวังขณะฉีดอย่าให้สารนี้กระเด็นมาโดนต้นกล้วยไม้ จะทำให้ใบไหม้ได้ มีสารบางชนิด เช่น ไชมาซิน สามารถฉีดไปที่โคนต้นกล้วยไม้ โดยไม่ทำให้ต้นกล้วยไม้ตาย แต่ต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง เครื่องฉีดสารฆ่าหญ้าต้องใช้แยกกับเครื่องรดน้ำหรือสารกำจัดราและแมลง เพื่อกันไม่ให้สาร ฆ่าหญ้าที่ตกค้างในเครื่องฉีดไปเป็นพิษต่อต้นกล้วยไม้

3.9 การดูแลรักษา

3.9.1 น้ำ

กล้วยไม้ต้องการน้ำที่สะอาดปราศจากเกลือแร่ที่เป็นพิษ มีความเป็นกรดเป็นด่างหรือค่า pH อยู่ระหว่าง 6-7 แต่น้ำที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุดต่อความต้องการของกล้วยไม้คือ น้ำสะอาดบริสุทธิ์ที่มีฤทธิ์เป็นกรดอ่อนๆ มีค่า pH ประมาณ 6.5 น้ำที่มี pH ต่ำกว่า 5.5 หรือสูงกว่า 7 จึงไม่ควรนำมาใช้รดกล้วยไม้ การทดสอบคุณสมบัติความเป็นกรดเป็นด่างของน้ำแบบง่ายๆ คือ ทดสอบด้วยกระดาษลิตมัส ในการเลี้ยงกล้วยไม้ถ้ามี pH ต่ำกว่า 5.5 หรือสูงกว่า 7 หากมีความจำเป็นต้องใช้น้ำนี้รดกล้วยไม้ เนื่องจากไม่สามารถหาน้ำที่มีคุณสมบัติดีกว่าควรทำให้น้ำมี pH อยู่ระหว่าง 6-7 ก่อน ดังนี้

- **น้ำที่มีค่า pH ต่ำกว่า 5.5** คือน้ำที่มีฤทธิ์เป็นกรดค่อนข้างมาก แก้ไขโดยตักน้ำใส่ภาชนะ เช่น ถ่มหรือโอ่งไว้แล้วใช้ โซเดียมไฮดรอกไซด์ ค่อยๆ เทใส่ลงไป แล้วคนให้เข้ากันจนทั่ว ทำการทดสอบระดับ pH จนกระทั่งน้ำมีค่า pH อยู่ระหว่าง 6-7
- **น้ำที่มีค่า pH สูงกว่า 7** คือน้ำที่มีเกลือแร่ที่เป็นพิษต่อกล้วยไม้ เช่น แคลเซียม ไบคาร์บอเนตปน อยู่ในน้ำแสดงว่าน้ำนั้นมีความเป็นด่างมากไม่เหมาะที่จะนำไปรดกล้วยไม้ วิธีแก้หรือทำให้น้ำนั้นมี pH อยู่ที่ 6-7 ก่อน โดยตักน้ำใส่ภาชนะ เช่น ถ่ม หรือโอ่งไว้แล้วใช้ กรดไนตริก ค่อยๆ เทใส่ลงไป คนหรือกวนให้เข้ากันจนทั่ว จนกระทั่งน้ำมีค่า pH อยู่ระหว่าง 6-7

1) แหล่งหรือชนิดของน้ำ

- **น้ำฝน** เป็นน้ำที่สะอาดบริสุทธิ์ที่สุด เนื่องจากไม่มีเกลือแร่ที่เป็นพิษต่อกกล้วยไม้ปนอยู่ และมีคุณสมบัติเป็นกรดอ่อนๆ คือมี pH ประมาณ 6.5 ซึ่งเหมาะสมต่อความต้องการของกล้วยไม้มากที่สุด ข้อเสียในการใช้น้ำฝนคือการกักเก็บน้ำฝนให้ได้ปริมาณมากเพียงพอกับปริมาณของกล้วยไม้ต้องใช้เนื้อที่และภาชนะมาก
- **น้ำประปา** เป็นน้ำที่ใช้รดกล้วยไม้ได้โดยตรงมาจากน้ำฝน ข้อเสียของน้ำประปาคือจะมีคลอรีนซึ่งเป็นพิษต่อกกล้วยไม้ปนอยู่ด้วย วิธีแก้โดยใต้น้ำประปาในตุ่มหรือภาชนะวางไว้กลางแดดอย่างน้อย 1 วัน เพื่อให้คลอรีนสลายตัวไปเสียก่อนจึงนำไปใช้รดกล้วยไม้ได้
- **น้ำบาดาล** เป็นน้ำที่ได้จากการเจาะบ่อบาดาลจะมีฤทธิ์เป็นด่าง และมีสารเกลือแร่ต่างๆ เช่น แคลเซียม ไบคาร์บอเนต เกลือแร่พวกนี้ทำให้ฟอสเฟตบางชนิดตกตะกอนภายในรากกล้วยไม้และทำให้รากกล้วยไม้ผุง่าย ก่อนนำไปใช้ควรกำจัดสารที่เป็นพิษต่อกกล้วยไม้เหล่านี้เสีย โดยต้องให้ค่า pH อยู่ระหว่าง 6-7 เสียก่อน หากไม่สามารถแก้ไขได้ไม่ควรนำไปใช้รดกล้วยไม้ เพราะจะทำให้กกล้วยไม้ชะงักการเจริญเติบโตและอาจตายไปในที่สุด วิธีการปรับน้ำบาดาลโดยการผสมกรดฟอสฟอริก 10 ซีซี ต่อน้ำ 1 ปีบ ทิ้งไว้ประมาณ 3 วัน จึงใช้รดต้นกล้วยไม้ได้ และยังเป็นการเพิ่มปุ๋ยฟอสเฟตให้กับพืชอีกด้วย
- **น้ำบ่อหรือน้ำคลอง** ก่อนนำไปใช้ควรทำการกรองให้น้ำใสและปรับปรุงคุณภาพให้ปราศจากสารเกลือแร่ที่เป็นพิษต่อกกล้วยไม้ และทำให้มีค่า pH อยู่ระหว่าง 6-7 ก่อนนำไปรดกล้วยไม้ แต่ถ้าน้ำเน่าเสียกลิ่นเหม็นมีเชื้อโรคไม่ควรนำไปรดกล้วยไม้เพราะโรคอาจจะระบาดต่อไปยังกล้วยไม้ได้ ข้อเสียของน้ำบ่อหรือน้ำคลอง คือ เมื่อนำมาใช้รดกล้วยไม้ มักจะทำให้เกิดตะไคร่น้ำจับกระถาง เครื่องปลูก และรากกล้วยไม้ได้ง่าย ซึ่งตะไคร่น้ำจะทำให้กล้วยไม้ไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควรและไม่สวยงามตามต้องการ

2) การให้น้ำ

วิธีการให้น้ำกล้วยไม้สามารถทำได้หลายวิธี จะเลือกใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ อายุของกล้วยไม้ และความสะดวกของผู้ปลูกเลี้ยงเอง ซึ่งวิธีการให้น้ำมีดังนี้

- **จุ่มน้ำ** โดยตัดน้ำใส่ภาชนะแล้วนำกล้วยไม้มาจุ่มลงในน้ำ การจุ่มน้ำมีข้อดีคือน้ำจะซึมไปทั่วทุกส่วนของเครื่องปลูก เหมาะกับกล้วยไม้ที่ไม่มีรากเกาะ เช่น สกุลหวาย สกุลแคทลียา มีเครื่องปลูกแน่น เช่น กาบมะพร้าวอัด ออสมันด้าอัด หรือเครื่องปลูกหนัก เช่น อิฐ กรวด ถ้าเครื่องปลูกเบา เช่น ถ่าน ถ่านจะลอย การรดน้ำวิธีนี้เป็นการล้างเครื่องปลูกให้สะอาดอยู่เสมออีกด้วย ข้อเสียคือการจุ่มน้ำบ่อยๆ อาจทำให้รากอ่อน หน่ออ่อน ไปกระทบกระเทือนกับภาชนะที่ใส่น้ำได้ และถ้ากล้วยไม้มีโรคแมลงอาศัยอยู่ น้ำในภาชนะอาจเป็นพาหะให้โรคแมลงระบาดได้ง่าย การให้น้ำวิธีนี้เหมาะกับกล้วยไม้จำนวนน้อย และปลูกเลี้ยงในที่ไม่ต้องการให้พื้นเลอะแฉะ เช่น ระเบียงบ้าน ริมหน้าต่าง เป็นต้น
- **ให้น้ำให้ท่วม** โดยทำโต๊ะปลูกกล้วยไม้ที่ขังน้ำได้ เวลาจะให้น้ำก็ใจน้ำให้ขังเต็มโต๊ะ ทิ้งไว้จนเห็นว่าเครื่องปลูกดูดซับน้ำเพียงพอแล้วจึงให้น้ำออก วิธีนี้ทำได้รวดเร็วกับกล้วยไม้จำนวนมาก ไม่ทำให้กล้วยไม้ไม่บอบช้ำ แต่ป้องกันโรคระบาดจากแมลงได้ยาก
- **ใช้บัวรดน้ำ** มีข้อดีคือต้นทุนต่ำ ส่วนข้อเสียคือถ้ามีกล้วยไม้จำนวนมาก จะต้องใช้เวลาในการรดน้ำมาก หรือถ้าขาดความระมัดระวังฝักบัวก้านบัว อาจกระทบต้น ดอกกล้วยไม้ ทำให้กล้วยไม้บอบช้ำได้
- **สายยางติดหัวฉีด** การใช้สายยางควรใช้หัวฉีดชนิดฝอยละเอียด การรดน้ำวิธีนี้สะดวก รวดเร็วเหมาะสำหรับการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้เป็นจำนวนมาก
- **สปริงเกอร์** คือการใช้หัวฉีดติดตั้งอยู่กับที่แล้วพ่นน้ำเป็นฝอยให้กระจายไปทั่วบริเวณที่ต้องการ การรดวิธีนี้สะดวกสบายและรวดเร็วที่สุด ข้อเสียคือต้องลงทุนสูงและใช้ได้กับกล้วยไม้ที่มีความต้องการน้ำ

เหมือนๆ กัน ไม่เหมาะกับการเลี้ยงกล้วยไม้จำนวนน้อย แต่หลากหลายชนิด

3) เวลาที่เหมาะสมแก่การให้น้ำ

การรดน้ำกล้วยไม้ปกติควรรดวันละครั้ง ยกเว้นวันที่ฝนตกหรือกระถางและเครื่องปลูกยังมีความชุ่มชื้นอยู่ การรดน้ำกล้วยไม้ควรรดในเวลาแดดไม่ร้อนจัด เวลาที่เหมาะสมคือตอนเช้าเวลาประมาณ 6:00 – 9:00 น. กล้วยไม้มีความจำเป็นต้องใช้แสงแดดไปช่วยในการปรุงอาหารเพื่อไปเลี้ยงส่วนต่างๆ การรดน้ำในเวลาเช้าจึงได้รับประโยชน์มากที่สุด ในการรดน้ำกล้วยไม้ควรรดให้เปียก เพื่อเป็นการชะล้างเศษปุ๋ยที่เหลือตกค้างซึ่งอาจเป็นพิษแก่กล้วยไม้ให้ไหลหลุดไป ควรรดแบบผ่านไปมาหลายๆ ครั้งจนเปียกโชก ทั้งนี้เพื่อให้กระถางและเครื่องปลูกมีโอกาสดูดซึมอุ้มน้ำไว้เต็มที่ การรดน้ำกล้วยไม้ควรรดให้ถูกเฉพาะรากกระถางและเครื่องปลูกเท่านั้น ไม่ควรรดน้ำให้ถูกเรือนยอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกล้วยไม้ที่มีเรือนยอดใหญ่ เช่น กล้วยไม้สกุลแวนด้าและสกุลช้าง เพราะน้ำอาจตกค้างอยู่ที่เรือนยอดซึ่งอาจทำให้เกิดโรคยอดเน่าได้

3.9.2 ปุ๋ย

3.9.2.1 ประเภทของปุ๋ย

ประเภทของปุ๋ยที่นำมาให้กับกล้วยไม้แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

- 1) **ปุ๋ยอินทรีย์** คือปุ๋ยที่ได้จากมูลสัตว์ และซากพืชที่ตายทับถมกันจนเน่าเปื่อยผุพัง เหมาะกับการเพาะปลูกกล้วยไม้ที่มีระบบรากแบบกึ่งดินหรือกล้วยไม้ดิน เช่น กล้วยไม้สกุลรองเท้านารี สกุลเอื้องพร้าว สกุลช้างผสมโหลง สกุลสเปโชกลีอัสตัส เป็นต้น
- 2) **ปุ๋ยอนินทรีย์ ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ หรือ ปุ๋ยเคมี** เป็นปุ๋ยที่ได้จากการสังเคราะห์ ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยธาตุอาหารหลักที่สำคัญต่อพืช 3 ชนิด คือ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโปแตสเซียม การใช้ปุ๋ยกับกล้วยไม้ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับความต้องการของกล้วยไม้ เช่น ลูกกล้วยไม้มีความต้องการธาตุไนโตรเจนสูงเพื่อบำรุงราก ลำต้น และใบให้เจริญงอกงาม การใช้ปุ๋ยกับลูกกล้วยไม้จะต้องเลือกปุ๋ยสูตรที่

มีธาตุไนโตรเจนค่อนข้างสูง ส่วนฟอสฟอรัสและโปแตสเซียมปานกลางหรือต่ำ

โดยทั่วไปนิยมใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ในการปลูกกล้วยไม้ เพราะจะละลายน้ำได้ดี สะดวกในการใช้แล้วยังมีธาตุอาหารครบถ้วนตามความต้องการของกล้วยไม้ด้วย

ปุ๋ยวิทยาศาสตร์

ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ที่ใช้กับกล้วยไม้มี 3 ลักษณะ คือ ลักษณะเป็นน้ำ เป็นเกล็ด ละลายน้ำ และเป็นเม็ดละลายช้า

- 1) **ปุ๋ยน้ำ** เป็นปุ๋ยที่มีธาตุอาหารละลายอยู่ในรูปของของเหลว เมื่อต้องการใช้ต้องนำมาผสมกับน้ำตามส่วนที่ระบุบนฉลาก ข้อดีของปุ๋ยน้ำคือ ละลายง่าย กล้วยไม้สามารถดูดไปใช้ได้เลย ไม่ตกค้างอยู่ในเครื่องปลูก ซึ่งถ้ามีปุ๋ยตกค้างอยู่ในเครื่องปลูกมากอาจเป็นอันตรายต่อกล้วยไม้ได้
- 2) **ปุ๋ยเกล็ดละลายน้ำ** เป็นปุ๋ยที่มีธาตุอาหารต่างๆ ที่จำเป็นผสมอยู่ตามสัดส่วน เมื่อจะใช้ต้องนำไปผสมกับน้ำตามสัดส่วนที่ระบุไว้ข้างภาชนะบรรจุปุ๋ย ปุ๋ยผงจึงไม่เหมาะสำหรับรดกล้วยไม้มากเท่ากับปุ๋ยน้ำ
- 3) **ปุ๋ยเม็ดละลายช้า** เป็นปุ๋ยชนิดเม็ดเคลือบที่ภายในบรรจุปุ๋ยไว้เพื่อให้ปุ๋ยค่อยๆ ละลายออกมาอย่างช้าๆ ปุ๋ยชนิดนี้จึงใส่เพียงครั้งเดียวก็สามารถอยู่ได้นานหลายเดือน จึงทำให้ง่ายในการใช้ ประหยัดแรงงาน แต่ปุ๋ยชนิดนี้มีราคาสูง และเหมาะกับกล้วยไม้ที่มีเครื่องปลูกอย่างกล้วยไม้ที่มีระบบรากดินและรากกิ่งอากาศ เช่น แวนด้า หวาย แคทลียา

3.9.2.2 การให้ปุ๋ย

ระยะแรกของการปลูกกล้วยไม้ควรให้ปุ๋ยที่มีธาตุไนโตรเจนสูง เพื่อช่วยเร่งการเจริญเติบโตของลำต้นและใบ เมื่อต้นกล้วยไม้เจริญถึงระยะให้ดอกหรือต้องการเร่งให้ออกดอก ควรใช้ปุ๋ยสูตรที่มีธาตุฟอสฟอรัสสูง เพื่อกระตุ้นให้กล้วยไม้ออกดอก ปริมาณปุ๋ยที่ใช้ในช่วงฤดูร้อนควรให้มากกว่าฤดูหนาวกับฤดูฝน ปลูกกล้วยไม้ควรให้ปุ๋ยในอัตราที่อ่อนกว่ากล้วยไม้ใหญ่ ถ้าเป็นต้นที่โตเร็วและได้รับแสงแดดมากต้องให้ปุ๋ยมากกว่าพวกที่โตช้าและเลี้ยงในร่ม การให้ปุ๋ยควรให้สัปดาห์ละครั้ง การรดปุ๋ยกล้วยไม้ควรรดให้ถูกส่วนรากเพราะเป็นส่วนที่ดูดธาตุอาหารและน้ำได้ดี

กว่าใบ และไม่ทำให้กล้วยไม้บอบช้ำ วิธีการให้น้ำกล้วยไม้สามารถทำได้หลายวิธีดังนี้

- 1) **รดด้วยบัวรดน้ำชนิดฝอย** การให้น้ำวิธีนี้ถ้ารดกล้วยไม้ที่แขวนราวหลายๆ ราว กล้วยไม้ที่อยู่ราวในๆ จะได้รับน้ำไม่ถึง วิธีแก้ไขโดยแขวนกล้วยไม้เป็นแถวตามแนวตั้ง เพื่อสะดวกแก่การรดน้ำหรือรดน้ำด้วยฝักบัวและสะดวกแก่การบำรุงรักษาได้ทั่วถึงด้วย ถ้าใช้วิธีตั้งกล้วยไม้ไว้บนชั้นแล้วการรดน้ำหรือรดน้ำด้วยวิธีนี้จะสะดวกขึ้น
- 2) **พ่นด้วยเครื่องฉีดชนิดฝอย** เป็นวิธีที่เหมาะสมกับทุกลักษณะของกล้วยไม้ไม่ว่าจะตั้งหรือแขวนกล้วยไม้ แต่ควรเป็นเครื่องฉีดชนิดสูบลมหรืออัดลม ข้อดีคือทำให้กล้วยไม้ได้รับน้ำทั่วถึงโดยไม่เป็นอันตรายหรือบอบช้ำจากการกระทบกระเทือนหรือกระแสน้ำแรงเกินไป
- 3) **วิธีจุ่ม** คือการให้น้ำโดยจุ่มกระถางกล้วยไม้ลงในน้ำที่ผสมไว้ ข้อดีของวิธีนี้คือไม่เปลืองน้ำเพราะน้ำไม่รั่วไหลไปไหน ความชุ่มของน้ำในกระถางทั่วถึงดี ข้อเสียคือกล้วยไม้บางกระถางอาจมีโรคและแมลงอาศัยอยู่ เมื่อจุ่มลงในน้ำโรคและแมลงจะปนออกมากับน้ำ เมื่อนำกระถางกล้วยไม้ขึ้นมาจุ่มจะทำให้ติดเชื้อโรคและแมลงนั้นได้ วิธีนี้จึงอาจเป็นสื่อติดต่อของโรคและแมลงได้ง่าย และถ้าหากไม่ใช้ความระมัดระวังแล้วหน่อที่แตกใหม่อาจจะกระทบกับความแข็งแรงของภาชนะที่ใส่น้ำทำให้บอบช้ำและเน่าได้
- 4) **ปล่อยน้ำเข้าท่วมกระถางแล้วระบายออก** เป็นวิธีที่ใช้สำหรับการปลูกกล้วยไม้หรือต้นไม้อื่นๆ ในเรือนกระจกใหญ่ๆ โดยตั้งกระถางบนโต๊ะที่ทำเป็นอ่างเก็บน้ำได้ เมื่อต้องการให้น้ำก็ปล่อยน้ำที่ผสมตามสัดส่วนให้เข้าไปท่วมกระถางกล้วยไม้ตามระยะเวลาที่ต้องการ เสร็จแล้วก็ระบายน้ำออก วิธีนี้ถ้านำไปใช้กับบริเวณที่มีต้นไม้มากๆ และเป็นบริเวณที่ควบคุมสภาพของธรรมชาติแวดล้อมได้จะได้ผลดี
- 5) **ใช้เครื่องผสมน้ำกับน้ำ** เป็นเครื่องผสมน้ำแบบอัตโนมัติที่ใช้ในการผสมน้ำกับน้ำตามอัตราส่วนที่ต้องการ โดยต่อเครื่องเข้ากับท่อน้ำที่ใช้

รดกล้วยไม้ ภายในเครื่องมีปุ๋ยละลายน้ำเข้มข้นอยู่ เมื่อรดน้ำ ปุ๋ยก็จะผสมไปกับน้ำแล้วพ่นออกไปสู่กล้วยไม้ผ่านไปทางหัวฉีดทันที เครื่องผสมปุ๋ยนี้สามารถจะปรับหรือตั้งเพื่อให้ปุ๋ยผสมไปกับน้ำตามอัตราความเข้มข้นที่ต้องการได้ จึงเหมาะสำหรับสวนกล้วยไม้ที่มีกล้วยไม้หลายๆ

สำหรับการให้ปุ๋ยชนิดเม็ดละลายช้าทำโดยโรยเม็ดปุ๋ยบริเวณเครื่องปลูกที่ใกล้กับรากของกล้วยไม้ตามสัดส่วนที่ระบุไว้ข้างภาชนะที่บรรจุปุ๋ย

3.10 โรคและแมลงศัตรูที่สำคัญของกล้วยไม้

3.10.1 โรคที่สำคัญของกล้วยไม้ มีดังนี้

1) โรคเน่าดำหรือยอดเน่าหรือโรคเน่าเข้าไส้

สาเหตุเกิดจากเชื้อรา *Phytophthora palmivora*

อาการ โรคนี้สามารถเข้าทำลายกล้วยไม้ได้ทุกส่วน ถ้าเชื้อราเข้าทำลายที่ราก รากจะเน่าแห้ง ซึ่งมีผลทำให้ใบเหลือง ร่วง และตายในที่สุดถ้าเชื้อราเข้าทำลายยอดจะทำให้ยอดเน่าเป็นสีน้ำตาล เมื่อจับจะหลุดติดมือได้ง่าย และถ้าแสดงอาการรุนแรงเชื้อราจะลุกลามเข้าไปในลำต้น

การป้องกันและกำจัด ควรปรับสภาพเรือนกล้วยไม้ให้โปร่ง ไม่ควรปลูกกล้วยไม้หนาแน่นเกินไป ถ้าพบโรคนี้ในระยะเป็นลูกกล้วยไม้ให้แยกกระถางที่เป็นโรคออกไปเผาทำลาย ถ้าเป็นกับกล้วยไม้ที่ใดแล้วควรตัดส่วนที่เป็นโรคออกเสียจนถึงเนื้อดี แล้วใช้ยาฉีดพ่น ยาป้องกันกำจัดเชื้อราจะต้องใช้ชนิดที่สามารถป้องกันเชื้อราชนิดนี้โดยตรง เช่น ไโดโพลทาแทน, ริโดมิล, เทอราโซล สำหรับการใช้ยาประเภทคุมเชื้อมีข้อควรระวัง คือ อย่าให้ติดต่อกันเป็นเวลานานเพราะจะทำให้เชื้อราดื้อยา ควรผสมกับยาชนิดอื่น เช่น แมนโคเซป หรือใช้ยาสูตรที่ผสมมาให้เรียบร้อยแล้ว เช่น ริโดมิล เอ็มแซด

2) โรคดอกสนิมหรือจุดสนิม

เป็นโรคที่รู้จักกันดีในหมู่ผู้ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้เพื่อตัดดอกขายต่างประเทศ บางรายอาจแสดงอาการระหว่างการขนส่ง ซึ่งเป็นมากกับกล้วยไม้สกุลหวาย โดยเฉพาะหวายมาดาม หวายขาว หวายชมพูและหวายชีซาร์ สาเหตุเกิดจากเชื้อรา *Curvularia eragrostidis*

อาการ จะปรากฏบนกลีบดอกกล้วยไม้ เริ่มแรกเป็นจุดขนาดเล็กสีน้ำตาลเหลือง เมื่อจุดเหล่านี้ขยายโตขึ้นจะเข้มเป็นสีสนิม มีลักษณะค่อนข้างกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.1–0.3 มิลลิเมตร ทำให้ชาวสวนกล้วยไม้นิยมเรียกว่า “โรคราสนิม”

การป้องกันและกำจัด หมั่นตรวจดูแลรังกล้วยไม้ให้สะอาดอย่างสม่ำเสมออย่าปล่อยให้ดอกกล้วยไม้บานโรยคาต้น เพราะจะเป็นแหล่งให้เชื้อราเข้าทำลายได้ง่าย เก็บรวบรวมดอกที่เป็นโรคให้หมดแล้วนำไปเผาทำลายเสีย เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งสะสมโรค หลังจากนั้นจึงฉีดพ่นสารเคมี เช่น ไคเทนเอ็ม 45, ไคเทนแอลเอฟหรือมาน็อกซ์ โดยในช่วงฤดูฝนควรฉีดพ่นให้ถี่ขึ้น

3) โรคใบปื้นเหลือง

เกิดจากเชื้อรา *Pseudocercospora dendrobii* พบมากในกล้วยไม้หวายปอมปาดัวร์ ระบาดมากตั้งแต่ช่วงปลายฤดูฝนจนถึงฤดูหนาว โดยสปอร์ของเชื้อราจะแพร่กระจายไปกับลมและกระเด็นไปกับละอองน้ำที่ใช้รดต้นกล้วยไม้

อาการ เกิดบนใบของกล้วยไม้โดยเฉพาะที่อยู่โคนต้นก่อน โดยใบจะมีจุดกลมสีเหลือง เมื่อเป็นมากๆ จะขยายติดต่อกันเป็นปื้นเหลืองตามแนวยาวของใบ เมื่อพลิกดูใต้ใบจะเห็นเป็นกลุ่มผงสีดำ ในที่สุดใบที่เป็นรุนแรงจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลดำ พร้อมทั้งร่วงหลุดออกจากต้นในที่สุด ทำให้ต้นกล้วยไม้ทั้งใบหมด

การป้องกันและกำจัด ควรเก็บรวบรวมใบที่เป็นโรคออกไปเผาทำลาย และรักษารังกล้วยไม้ให้สะอาดอยู่เสมอ เพื่อเป็นการทำลายเชื้อและลดปริมาณของเชื้อราในรังกล้วยไม้ และฉีดพ่นด้วยยาเคลซินเอ็มเอ๊ก 200, ไคเทนเอ็ม 45, เบนเลททุกๆ 7–10 วัน ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของโรค

ภาพที่ 3.10 : โรคใบปื้นเหลือง

4) โรคแอนแทรคโนสหรือโรคใบไหม้

เกิดจากเชื้อรา *Collectotrichum* sp. พบเสมอในกล้วยไม้สกุลออนซีเดียม สกุลแคทลียา สกุลแวนด้า สกุลหวาย สกุลแมลงปอ ปอมปาดัวร์ และลูกผสมของกล้วยไม้สกุลต่างๆ เชื้อราสามารถแพร่กระจายไปกับลมและฝนหรือน้ำที่ไช้รด

อาการ ใบจะเป็นแผลวงกลมสีน้ำตาลอมแดงหรือสีน้ำตาลไหม้ กล้วยไม้บางชนิดมีขอบแผลเป็นเนื้อเยื่อสีเหลืองล้อมรอบแผล เช่น ลักษณะแผลของพวกแมลงปอ ฯลฯ บางชนิดแผลมีขอบสีน้ำตาลเข้มกว่าภายในและไม่มีขอบแผลสีเหลืองเลย เช่น แผลของกล้วยไม้ดินบางชนิด บางแห่งมีเชื้อราอื่นมาขึ้นร่วมภายหลังทำให้แผลขยายกว้างออกไปจนมีลักษณะที่เป็นแผลวงกลมอย่างอาการเริ่มแรก กล้วยไม้ที่มีใบอวบจะอมน้ำมาก เช่น แคทลียา ลูกผสมแมลงปอ และกล้วยไม้ดินบางชนิดใบจะเน่าเปื่อยถ้าฝนตกชุก แต่โดยปกติจะเป็นแผลแห้งติดอยู่กับต้น

การป้องกันและกำจัด เก็บรวบรวมใบที่เป็นโรคไปเผาทำลายเสีย เพื่อไม่ให้เชื้อแพร่ระบาดต่อไป และฉีดยาป้องกันกำจัดเชื้อราทุกๆ 7-15 วันต่อครั้ง ส่วนฤดูฝนต้องฉีดพ่นเร็วกว่ากำหนด เช่น 5-7 วันต่อครั้ง เป็นต้น

ภาพที่ 3.11 : กล้วยไม้ที่เป็นโรคแอนแทรคโนส

5) โรคเน่าแห้ง

เกิดจากเชื้อรา *Sclerotium rolfsii* เป็นโรคที่พบตามแหล่งปลูกกล้วยไม้ทั่วโลก โดยเฉพาะในเขตอากาศร้อนชื้น ทำความเสียหายแก่กล้วยไม้หลายสกุล เช่น สกุลแวนด้า สกุลหวาย สกุลรองเท้านารีและสกุลออนซีเดียม

อาการ เชื้อราจะเข้าทำลายกล้วยไม้บริเวณรากหรือโคนต้นแล้วแพร่ไปยังส่วนเหนือโคนต้นขึ้นไป บริเวณที่ถูกทำลายจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองซึ่งต่อมาจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล เนื้อเยื่อจะแห้งและขุย ถ้าอากาศชื้นมากๆ จะเห็นเส้นใยสีขาวแผ่บริเวณโคนต้น ลักษณะที่เห็นได้ง่ายคือมีเม็ดกลมๆ ขนาดเล็กสีน้ำตาลคล้ายเมล็ดผักกาดเกาะอยู่ตามโคนต้น ในกล้วยไม้บางชนิดจะแสดงอาการที่ใบ โดยจะทำให้ใบเน่าเป็นสีน้ำตาล เมื่ออากาศแห้งจะเหี่ยวและร่วงตายไปในที่สุด โรคนี้ระบาดมากในฤดูฝน

การป้องกันและกำจัด ควรดูแลรังกล้วยไม้เสมอ ถ้าพบว่าเป็น โรคนี้ควรเก็บรวบรวมใบแล้วเผาทำลายทิ้ง และราดทับหรือฉีดพ่นด้วยยากำจัดเชื้อรา เช่น เทอราโซลหรือไวตาแว็กซ์

6) โรคเน่าและ

สาเหตุเกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Pseudomonas gladioli* เป็น โรคที่เกิดขึ้นกับกล้วยไม้หลายสกุล เช่น สกุลแคทลียา สกุลรองเท้านารี สกุลออนซิเดียม สกุลซิมบิเดียม ฟาแลนด้า น็อฟซิส เป็นต้น มักจะเกิดในเรือนกล้วยไม้ที่มีความชื้นสูง

อาการ อาการเริ่มแรกจะเป็นจุดช้ำน้ำขนาดเล็กบนใบหรือบนหน่ออ่อน ทำให้เนื้อเยื่อมีลักษณะเหมือนถูกน้ำร้อนลวก คือใบจะพองเป็นสีน้ำตาล ฉ่ำน้ำ ถ้าเอามือจับแต่เบาๆ จะละติดมือและมีกลิ่นเหม็น ซึ่งจะขยายลุกลามออกไปทั้งใบและหน่ออย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในฤดูฝนที่มีสภาพอากาศร้อนและความชื้นสูง

การป้องกันและกำจัด ตัดหรือแยกส่วนที่เป็น โรคออกไปเผาทำลาย ในช่วงที่มีฝนตกหนักควรมีหลังคาพลาสติกคลุมอีกชั้นหนึ่งสำหรับปลูกกล้วยไม้หรือ ไม้ปลูกใหม่ เพื่อไม่ให้แรงกระแทกของเม็ดฝนทำให้กล้วยไม้ช้ำและเป็นสาเหตุให้เชื้อเข้าทำลายได้ง่าย ไม่ควรปลูกกล้วยไม้หนาแน่นเกินไป เพราะจะทำให้อากาศระหว่างต้นไม่ถ่ายเท เกิดความชื้นสูงและง่ายแก่การเกิดโรค นอกจากนี้การเร่งกล้วยไม้ให้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยการให้ปุ๋ยที่มีไนโตรเจนสูงมากเกินไปจะทำให้ต้นและใบกล้วยไม้อวบหนา ซึ่งเหมาะแก่การเป็นโรคเน่าและนี้มาก สำหรับยาเพื่อใช้กำจัดแบคทีเรียนิยมใช้ยาปฏิชีวนะจำพวกสเตรปโตมัยซิน เช่น แอกริมัยซิน หรืออาจใช้ไฟแซน 20 หรือนาตริฟินก็ได้

ภาพที่ 3.12 : โรคเน่าจากเชื้อแบคทีเรีย

7) โรคใบจุด

สาเหตุเกิดจากเชื้อรา *Phyllostictina psrifomis* พบมากในกล้วยไม้สกุลแวนด้าและสกุลหวาย ทำให้ต้นกล้วยไม้มีการเจริญเติบโตลดลง เนื่องจากใบมีการปรุงอาหารได้น้อย โรคนี้มีปัญหามากกับผู้เพาะเลี้ยงกล้วยไม้เพื่อจำหน่ายต้น

อาการ ในกล้วยไม้สกุลแวนด้า ลักษณะแผลเป็นรูปยาวรีคล้ายกระสวย ถ้าเป็นมาบางครั้งแผลจะรวมกันเป็นแผ่น บริเวณตรงกลางแผลจะมีตุ่มนูนสีน้ำตาลดำ เมื่อลูบดูจะรู้สึกสากมือ ในเวลาต่อมาตุ่มนูนนี้จะแตกออกมีสปอร์จำนวนมาก ระบาดในฤดูฝนถึงฤดูหนาว อาการที่เกิดกับสกุลหวายจะแตกต่างจากสกุลแวนด้า คือ ลักษณะแผลเป็นจุดกลมสีน้ำตาลเข้มหรือดำ ขอบแผลสีน้ำตาลอ่อน ขนาดแผลมีได้ตั้งแต่เท่าปลายเข็มหมุดจนถึงขนาดใหญ่ประมาณ 1 เซนติเมตร บางครั้งแผลจะบวมลีกลงไป หรืออาจนูนขึ้นมาเล็กน้อยหรือเป็นสะเก็ดสีดำ เกิดได้ทั้งด้านบนใบและหลังใบ บางทีอาจมีลักษณะแตกต่างออกไปเล็กน้อย คือ บนใบจะมีอาการเป็นจุดกลมสีเหลือง เห็นได้ชัดเจน จุดกลมเหลืองเหล่านี้บางจุดจะมีสีดำบริเวณกลางและค่อยแผ่ขยายเป็นจุดกลมสีดำทั้งหมดสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดปี

การป้องกันและกำจัด ทำได้โดยการรวบรวมใบที่เป็นโรคไปเผาทำลายเสีย หรือฉีดพ่นด้วยยาไดเทนเอ็ม 45, ไดเทนแอลเอฟ หรือยาประเภทคาร์เบนดาซิม เช่น เดอโรซาล เป็นต้น

8) โรคกล้วยไม้ที่เกิดจากเชื้อไวรัส

พบระบาดทั่วไปในแหล่งปลูกกล้วยไม้ในปัจจุบัน เกิดจากเชื้อไวรัส Tobacco Mosaic Virus Orchid Strain (TMV-O), Cymbidium Mosaic Virus (CyMV)

อาการ ที่ปรากฏแตกต่างตามชนิดของเชื้อไวรัสและชนิดของกล้วยไม้ มีลักษณะที่สังเกตได้ เช่น ใบด่างสีเขียวอ่อนสลับสีเขียวเข้ม ยอดบิด ยอดจะม้วนงอ ช่วงข้อจะถี่

สั้น การเจริญเติบโตลดลงแคระแกรน ช่อดอกสั้น แข็งกระด้าง ขนาดดอกเล็ก ถ้าเป็นมากกลีบดอกจะมีสีซีดบริเวณส่วนดอกค้าง และ ดอกมีขนาดเล็ก

การป้องกันและกำจัด เชื้อไวรัสแพร่ระบาดได้ง่ายโดยติดไปกับเครื่องมือต่างๆ เช่น มีด กรรไกร ดังนั้น ต้องทำความสะอาดเครื่องมือให้สม่ำเสมอ หมั่นตรวจ กล้วยไม้ ถ้าพบอาการผิดปกติให้แยกออกแล้วนำไปเผาทำลายเพื่อกำจัดเชื้อ การขยายพันธุ์โดยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อทำให้ได้กล้วยไม้ที่ สมบูรณ์ แข็งแรง และปลอดไวรัส จึงช่วยลดปัญหานี้ได้

ภาพที่ 3.13 : โรคยอดบิดเกิดจากเชื้อไวรัส

3.10.2 แมลงศัตรูที่สำคัญของกล้วยไม้ ได้แก่

1) เพลี้ยไฟ

เป็นที่รู้จักกันดีในวงการผู้ปลูกกล้วยไม้ ในชื่อว่า “ตัวกันสี” เป็นแมลงปากดูดที่มีขนาดเล็กมาก มีความยาวประมาณ ½ - 2 มิลลิเมตร รูปร่างเรียวยาว ตัวอ่อนและตัวเต็มวัยมีลักษณะคล้ายกัน แต่ตัวอ่อนไม่มีปีก ตัวอ่อนมีสีเหลืองอ่อนหรือสีน้ำตาลอ่อน หรือสีดำ ตัวแก่มีปีกซึ่งมีลักษณะแคบยาว มักจะพบเห็นตัวอ่อนเกาะบนกล้วยไม้ เพลี้ยไฟมีการเคลื่อนไหวนวดเร็วมาก ถ้าไม่สังเกตจะมองไม่เห็นตัว

อาการ เพลี้ยไฟเป็นแมลงที่ดูดน้ำเลี้ยงจากส่วนที่อ่อนๆ เช่น ตามยอด ตา และดอก มักพบเพลี้ยไฟเข้าทำลายกล้วยไม้ในฤดูร้อนและฤดูฝน ในระยะที่ดอกตูมและดอกกำลังบาน โดยการดูดกินน้ำเลี้ยง ทำให้ดอกตูมชะงักการเจริญเติบโต เป็นสีน้ำตาลและแห้งคาก้านช่อดอก ส่วนอาการที่ดอกบานเริ่มแรกจะเห็นเป็นรอยแผลสีซีดขาวที่ปากหรือกระเปาะ และตำแหน่งของกลีบดอกที่ซ้อนกัน ต่อมาแผลจะกลายเป็นสีน้ำตาลเรียกว่า “ดอกไหม้หรือปากไหม้” ดอกเหี่ยวแห้งง่าย

การป้องกันและกำจัด อาจใช้พอสซ์ในอัตรา 30 ซีซี. ต่อน้ำ 20 ลิตร หรือ ไวเดทแอล อัตรา 30 ซีซี. ต่อน้ำ 20 ลิตร หรือ ซีเอฟ 35 แอสที 10-15 ซีซี. ต่อน้ำ 20 ลิตร โดยเลือกเวลาการฉีดในช่วงเย็นๆ

ภาพที่ 3.14 : สภาพดอกกล้วยไม้ที่โดนเพลี้ยไฟ

2) ไรแดงหรือแมงมุมแดง

เป็นศัตรูที่สำคัญที่สุดของกล้วยไม้ โดยเฉพาะกล้วยไม้สกุลหวาย ไรแดงเป็นศัตรูจำพวกปากดูดมีขนาดเล็กมาก สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าเป็นจุดสีแดงเล็กๆ เคลื่อนไหวได้ ไรแดงมีสีต่างๆ เช่น สีแดง สีเหลืองอมเขียว สีเหลืองและส้ม รูปร่างค่อนข้างกลม มักจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มได้ใบ

อาการ ไรแดงจะทำลายทั้งใบและดอก โดยจะดูดน้ำเลี้ยง ถ้าดูดน้ำเลี้ยงที่ใบจะทำให้เกิดเป็นจุดด่าง ผิวใบไม่เรียบ มีสีเหลืองและค่อยๆ เป็นสีเข้มขึ้นจนถึงสีน้ำตาล ถ้ามีการทำลายมากๆ จะมองเห็นบริเวณนั้น

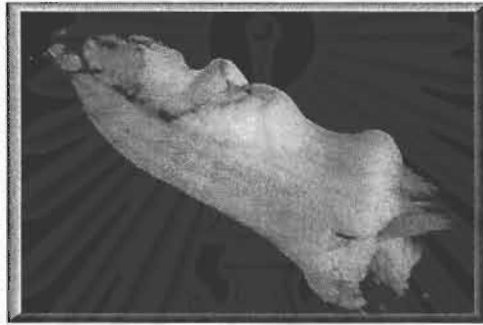
การป้องกันและกำจัด ทำได้โดยเก็บใบและดอกที่ถูกทำลายไปเผาและใช้ยาเคลเทน อัตรา 30 ซีซี ฉีดพ่นทั้งต้น

3) แมลงวันดอกกล้วยไม้หรือไอฮิวบ

เป็นหนอนสีเหลืองลำตัวยาวประมาณ 0.8-3.0 มม. อาศัยอยู่ที่บริเวณเส้าเกสร โดยเฉพาะบริเวณใกล้กับยอด เกสรตัวเมีย มักระบาดในช่วงฤดูฝน หนอนจะเข้าทำลายดอกกล้วยไม้เฉพาะดอกตูมขนาดเล็ก ซึ่งกลีบดอกยังปิดหรือเริ่มแทงช่อดอก ทำให้ดอกตูมชะงักการเจริญเติบโตหงิกงอ บิดเบี้ยว และต่อมาจะมีอาการเน่าเหลืองฉ่ำน้ำและหลุดร่วงจาก

ช่อดอก ถ้าเข้าทำลายดอกตูมขนาดใหญ่ทำให้ดอกตูมมี อาการบิดเบี้ยว บริเวณ โคนดอกจะมี รอยเนา้ำสีน้ำตาลดำ บริเวณแผลที่ซ้้ำมักจะมีราฟูลีสิวทำให้อาจเข้าใจผิดว่ามีเชื้อราเป็นสาเหตุ

การป้องกันกำจัด ควรเก็บดอกตูมที่มีอาการเนา้ำน้ำหรือที่มีอาการบิด เบี้ยวมาทำลายให้หมด และใช้สารฆ่าแมลงประเภทดูดซึม เช่น สารโมโนโคร โดฟอส สารคาร์ โบซัลแฟน และเมท โธมิล ฉีดพ่นทุก ๆ 5-7 วัน ติดต่อกันจนกว่าการระบาดจะลดลง ฉีดพ่นที่ บริเวณช่อ และเครื่องปลูกด้วยเพื่อจะได้ทำลายทั้ง หนอนและดักแด้

ภาพที่ 3.15 : สภาพกล้วยไม้ที่โคนแมลงวันดอกไม้

4) หนอนกระทุ้หอม

มีลำตัวสีเขียวหนอนจะทำลายกัดกินดอกและใบให้เว้าแหว่งได้ทำให้ดอก และใบเสียหาย

การป้องกันกำจัด ใช้สารฆ่าแมลงประเภทไพรีทรอยด์สังเคราะห์ เช่น เฟน วาเลิเรท หรือ เคลด้าเมทริน ถ้าระบาดมากและหนอนคือยาใช้สารประเภทไดฟลูเบนซูรอน

5) หนอนกระทุ้ผัก

ตัวอ่อนของหนอนจะกัดกินใบอ่อนและดอกทำให้ผล ผลิตเสียหาย

การป้องกันกำจัด ถ้ายังระบาดไม่มากใช้วิธีเด็ดดอกหรือตัดใบทิ้ง และเผา ทำลาย แต่ถ้ามีการระบาดมากอาจใช้สารฆ่าแมลงพวก เมท โธมิลฉีดพ่น

6) เพลี้ยหอยและเพลี้ยแป้ง

ซึ่งอาศัยรวมเป็นกลุ่มตามใต้ใบ จะดูดกินน้ำเลี้ยงทำให้ด้านบนของใบมีจุดสี เหลืองเนาใบจะเหลืองและเหี่ยวจำนวนมาก จะทำให้กล้วยไม้ชะงักการเจริญเติบโต อาการต่อ มาจะมีราดำเกิดขึ้นกับใบล่างของลำต้น เพราะเพลี้ยจะถ่ายมูลออกมาเป็นอาหารของมด และ เป็นอาหารของเชื้อราดำ

การป้องกันกำจัด ฉีดพ่นด้วยสารคาร์บาริลหรือราดที่เครื่องปลูก ถ้าระบาด
มาก ๆ ใช้สารฆ่าแมลงพวกโมนิโครโตฟอส ฉีดพ่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

การตลาดกล้วยไม้ในประเทศไทย

กล้วยไม้เป็นไม้ดอกไม้ประดับที่นิยมบริโภคทั้งในประเทศและส่งออกจำหน่ายในต่างประเทศ ในช่วง พ.ศ. 2547 ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกดอกกล้วยไม้เมืองร้อนเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก และมีศักยภาพที่จะขยายตลาดเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต กล้วยไม้ไทยนอกจากการขายโดยขายทั้งต้นเป็นไม้กระถาง และตัดดอก/ช่อขายแล้ว ยังผลิตเป็นช่อดอกกล้วยไม้สำหรับติดหน้าอก เพื่อส่งออกจำหน่าย ซึ่งได้รับการตอบรับอย่างดีจากลูกค้าต่างประเทศ ผู้ทางขยายการส่งออกดอกกล้วยไม้ใหม่ๆ ได้แก่ ส่งออกดอกกล้วยไม้ร่วง ซึ่งปกติผู้ส่งออกดอกกล้วยไม้จะทิ้ง แต่หากแช่น้ำให้ดอกไม้อิ่มน้ำ และนำไปฝังให้แห้ง ใส่ถุงพลาสติก แล้วส่งออกจำหน่ายให้ร้านอาหาร เพื่อนำไปประดับจานอาหาร หรือประดับแก้วเครื่องดื่ม จะเป็นอีกตลาดหนึ่งที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ตลาดกล้วยไม้ได้¹

4.1 การตลาดกล้วยไม้ในประเทศไทย

การตลาดกล้วยไม้ในประเทศไทยแบ่งได้เป็น ตลาดในประเทศ และตลาดต่างประเทศ ดังนี้

4.1.1 การตลาดในประเทศ

ปริมาณกล้วยไม้ที่ผลิตได้จะใช้ในประเทศประมาณร้อยละ 57 ของผลผลิตกล้วยไม้ทั้งหมด ดอกกล้วยไม้ที่ใช้ภายในประเทศเรียกว่า “ไม้ตลาด” ซึ่งหมายถึงดอกกล้วยไม้ที่ไม่ได้มาตรฐานหรือตกรวดที่จะส่งออก ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 43 ส่งออกไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศ หรือที่เรียกว่า “ไม้นอก” ซึ่งเป็นกล้วยไม้ที่ผ่านการคัดเกรดหรือคุณภาพแล้ว การบริโภคดอกกล้วยไม้ในประเทศส่วนใหญ่ นั้น จะเป็นการรับซื้อโดยพ่อค้าคนกลางเพื่อนำไปขายส่งให้พ่อค้าปลีกในท้องตลาดอีกทีหนึ่ง ตลาดในประเทศ ขณะนี้ดอกกล้วยไม้เป็นที่นิยมมาก จะเห็นได้จากงานพิธีและเทศกาลต่างๆ ผู้จัดงานหันมาใช้ดอกกล้วยไม้กันมากขึ้น เนื่องจากกระยะใช้งานนาน และราคาไม่แพง ซึ่งแต่เดิมนิยมไม้ตัดดอกประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะ

¹ ส่งออกกล้วยไม้ประจำ : มูลค่ากว่า 2,600 ล้านบาท

โดย ผู้จัดการออนไลน์ 1 ธันวาคม 2547 14:15 น.

คอกกล้วยไม้ ปริมาณการบริโภคคอกกล้วยไม้สดภายในประเทศระหว่างพ.ศ. 2542-2547
ปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1

ปริมาณการบริโภคคอกกล้วยไม้สดภายในประเทศ ระหว่าง พ.ศ. 2542-2547

พ.ศ.	ปริมาณที่บริโภคในประเทศ (ตัน)	ร้อยละของผล ผลิต	อัตราการขยายตัว : ร้อยละ
2542	16,450	55.64	
2543	22,112	65.25	17.3
2544	23,661	62.92	-3.6
2545	25,881	63.35	0.7
2546	25,485	59.40	-6.2
2547	25,306*	57.60	-3.0

*หมายเหตุ : ประมาณการเบื้องต้น

กล้วยไม้บริโภคภายในประเทศ 1 กิโลกรัม มีประมาณ 50 ช่อ

ตลาดกล้วยไม้ภายในประเทศ มีดังนี้

1. ตลาดขายส่งที่สำคัญ ได้แก่ ตลาดปากคลองตลาด ตลาดสี่มุมเมือง และตลาดไท ซึ่งตลาดทั้งสามแห่งนี้ เป็นตลาดที่ขายส่งเป็นส่วนใหญ่ รูปแบบการซื้อขายคอกกล้วยไม้จะขายแบบเป็นกำ โดยราคาขายจะเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล คอกกล้วยไม้มีราคาสูงในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ถึง มิถุนายน และราคาต่ำในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคมของทุกปี
2. ตลาดขายปลีก ได้แก่ ร้านขายคอกไม้ที่รับจัดดอกไม้ ร้านขายคอกไม้ในตลาดสด แผงลอย

4.1.2 ตลาดต่างประเทศ

1) การส่งออกดอกกล้วยไม้สด

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกดอกกล้วยไม้เมืองร้อนเป็นอันดับหนึ่งของโลก และมีศักยภาพที่จะขยายตลาดเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต ในพ.ศ. 2547 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร รายงานว่าปริมาณการส่งออกดอกกล้วยไม้ทั้งหมด 18,626 ตัน คิดเป็นมูลค่า 2,136.06 ล้านบาท การส่งออกดอกกล้วยไม้สดมีปริมาณลดลงในปี 2542 แต่ในระหว่างพ.ศ. 2543-2547 มีปริมาณและมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นตลอด รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2

ปริมาณและมูลค่าการส่งออกดอกกล้วยไม้สดในระหว่างปี 2542-2547

พ.ศ.	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า(ล้านบาท)	อัตราการขยายตัว : ร้อยละ	
			ปริมาณ	มูลค่า
2542	13,125	1,061.05		
2543	11,778	1,231.23	-10.3	16.0
2544	13,941	1,494.58	18.4	21.4
2545	14,971	1,653.05	7.4	10.6
2546	17,420	1,985.43	16.4	20.1
2547	18,626	2,136.06	6.9	7.6

หมายเหตุ : กล้วยไม้ส่งออก 1 กิโลกรัม มีประมาณ 33 ช่อ

ตลาดต่างประเทศจะนิยมสั่งซื้อกล้วยไม้สดทุกหวาย เนื่องจากสีสดสวย และระยะเวลาใช้งานนาน คาดว่าใน พ.ศ. 2548 ไทยจะส่งออกกล้วยไม้เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10-20 เมื่อเทียบกับพ.ศ. 2547²

² ส่งออกกล้วยไม้ประกาศ : มูลค่ากว่า 2,600 ล้านบาท

โดย ผู้จัดการออนไลน์ 1 ธันวาคม 2547 14:15 น.

ในพ.ศ. 2547 ตลาดส่งออกดอกกล้วยไม้สดที่สำคัญ 10 อันดับแรก ได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา อิตาลี ฮองกง ไต้หวัน เนเธอร์แลนด์ สาธารณรัฐประชาชนจีน อินเดีย แคนาดา และ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ซึ่ง 10 ประเทศนี้ มีมูลค่าส่งออกรวมกันคิดเป็นร้อยละ 91.6 ของตลาดส่งออกดอกกล้วยไม้สดทั้งหมด และผู้ส่งออกยังสามารถเปิดตลาดใหม่ๆ เช่น ประเทศแถบแอฟริกา ตะวันออกกลาง เอเชียใต้ รัสเซีย เป็นต้น และขยายตลาดส่งออกโดยเปิดจำหน่ายดอกกล้วยไม้ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ลูกค้ามีโอกาสสั่งซื้อกล้วยไม้ได้ทันที และเป็นสมาชิกตัวแทนจำหน่ายกล้วยไม้ระบบขายตรงทั่วโลก อีกด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3

ตลาดส่งออกกล้วยไม้สดที่สำคัญ 10 อันดับแรกของไทย

ลำดับที่	ประเทศ	มูลค่า : ล้านบาท				อัตราการขยายตัว : ร้อยละ			สัดส่วน: ร้อยละ		
		2544	2545	2546	2547	2545	2546	2547	2545	2546	2547
1	ญี่ปุ่น	615.4	674.3	738.7	764.3	9.6	9.6	3.5	40.8	37.2	35.8
2	สหรัฐอเมริกา	316.5	362.5	421.6	464.3	14.5	16.3	10.1	21.9	21.2	21.7
3	อิตาลี	224.9	206.2	283.9	283	-8.3	37.7	-0.3	12.5	14.3	13.2
4	ฮ่องกง	32.3	50.1	97.2	119.9	55.1	94.0	23.4	3.0	4.9	5.6
5	ไต้หวัน	51.3	56.9	79.9	87	10.9	40.4	8.9	3.4	4.0	4.1
6	เนเธอร์แลนด์	53.7	63	75.6	72.2	17.3	20.0	-4.5	3.8	3.8	3.4
7	สาธารณรัฐประชาชนจีน	38.2	56.9	77.8	67.8	49.0	36.7	-12.9	3.4	3.9	3.2
8	อินเดีย	7.9	7.4	24.3	49	-6.3	228.4	101.6	0.4	1.2	2.3
9	แคนาดา	20.4	23.3	27.6	24.4	14.2	18.5	-11.6	1.4	1.4	1.1
10	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน	35.2	35.5	29.9	25.7	0.9	-15.8	-14.0	2.1	1.5	1.2
รวม 10 ประเทศ		1,395.8	1,536.1	1,856.5	1,957.6	10.1	20.9	5.4	92.9	93.5	91.6
อื่นๆ		98.8	116.9	128.9	178.5	18.3	10.3	38.4	7.1	6.5	8.4
มูลค่ารวม		1,494.6	1,653.0	1,985.4	2,136.1	10.6	20.1	7.6	100.0	100.0	100.0

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) การส่งออกต้นกล้วยไม้

การส่งออกต้นกล้วยไม้ ในระหว่างพ.ศ. 2544-2547 มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น ระหว่างพ.ศ. 2544-2546 และมีมูลค่าการส่งออกลดลงเล็กน้อยในพ.ศ. 2547 โดยลดลงจากพ.ศ. 2546 คิดเป็นร้อยละ 8.59 ในพ.ศ. 2547 ตลาดส่งออกต้นกล้วยไม้ที่สำคัญ 10 อันดับแรก ได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี เนเธอร์แลนด์ เวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี เปอร์โตริโก ฟิลิปปินส์ บังกลาเทศ และอินโดนีเซีย ซึ่ง 10 ประเทศนี้มีมูลค่าส่งออกรวมกันคิดเป็นร้อยละ 86.5 ของตลาดส่งออกต้นกล้วยไม้ทั้งหมด รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 4.4 และตารางที่ 4.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4

ปริมาณและมูลค่าการส่งออกต้นกล้วยไม้ในระหว่างพ.ศ. 2542-2547

พ.ศ.	ปริมาณ (ต้น)	มูลค่า(ล้านบาท)	อัตราการขยายตัว : ร้อยละ	
			ปริมาณ	มูลค่า
2542	16,238	132.29		
2543	22,241	227.33	37.0	71.8
2544	24,750	295.29	11.3	29.9
2545	25,852	332.51	4.5	12.6
2546	27,119	377.04	4.9	13.4
2547	26,182	344.62	-3.5	-8.6

ตารางที่ 4.5
ตลาดส่งออกต้นกล้วยไม้ที่สำคัญ 10 อันดับแรกของไทย

ลำดับที่	ประเทศ	มูลค่า: ล้านบาท				อัตราการขยายตัว: ร้อยละ			สัดส่วน: ร้อยละ		
		2544	2545	2546	2547	2545	2546	2547	2545	2546	2547
1	ญี่ปุ่น	141.5	147.1	148.8	127.4	4.0	1.2	-14.4	44.2	39.5	37.0
2	สหรัฐอเมริกา	42.3	48.5	57.5	47.7	14.7	18.6	-17.0	14.6	15.3	13.8
3	สาธารณรัฐเกาหลี	46.5	56.9	52.7	43.5	22.4	-7.4	-17.5	17.1	14.0	12.6
4	เนเธอร์แลนด์	21.1	25.3	26.1	34.1	19.9	3.2	30.7	7.6	6.9	9.9
5	เวียดนาม	3.5	5.6	9.4	14.4	60.0	67.9	53.2	1.7	2.5	4.2
6	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี	1.6	3.4	15.5	12.1	112.5	355.9	-21.9	1.0	4.1	3.5
7	เปอร์โตริโก	4.8	5.2	10.7	7.7	8.3	105.8	-28.0	1.6	2.8	2.2
8	ฟิลิปปินส์	6.7	6.3	7.8	4.3	-6.0	23.8	-44.9	1.9	2.1	1.2
9	บังกลาเทศ	*	2.6	3.2	3.7	*	23.1	15.6	0.8	0.8	1.1
10	อินโดนีเซีย	*	1.8	2.2	3.3	*	22.2	50.0	0.5	0.6	1.0
รวม 10 ประเทศ		268	302.7	333.9	298.2	12.9	10.3	-10.7	91.0	88.6	86.5
อื่นๆ		27.3	29.8	43.1	46.4	9.2	44.6	7.7	9.0	11.4	13.5
มูลค่ารวม		295.3	332.5	377	344.6	12.6	13.4	-8.6	100.0	100.0	100.0

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ส่งออกกล้วยไม้ไทยในระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา(2544-2547) การส่งออกดอกกล้วยไม้สด จะมีตลาดส่งออกหลักที่สำคัญ 3 อันดับแรกในปี 2547 คือ ประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และ อิตาลี โดยมีสัดส่วนการส่งออกดอกกล้วยไม้ไปยังประเทศดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 35.8 21.7 และ 13.2 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด ส่วนการส่งออกต้นกล้วยไม้ ตลาดส่งออกหลักที่สำคัญ 3 อันดับแรกคือ ประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และ เกาหลี โดยมีสัดส่วนการส่งออกต้นกล้วยไม้ไปยังประเทศดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 37.0 13.8 และ 12.6 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด

ประเทศคู่แข่งที่สำคัญของกล้วยไม้ไทยในตลาดโลกคือ ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และเนเธอร์แลนด์ ส่วนประเทศคู่แข่งที่สำคัญในตลาดสหรัฐอเมริกาคือ ประเทศออสเตรเลีย โคลัมเบีย เนเธอร์แลนด์ และสิงคโปร์

สภาวะตลาดดอกกล้วยไม้ไทยในตลาดส่งออกหลักมีดังนี้

- **ตลาดญี่ปุ่น** ไทยส่งออกดอกกล้วยไม้สดไปยังญี่ปุ่น โดยญี่ปุ่นเป็นตลาดที่ใหญ่เป็นอันดับ 1 แต่มีคู่แข่งคือประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ใต้หวัน และนิวซีแลนด์ รวมทั้งต้องแข่งกับดอกไม้ประเภทอื่น เช่น ดอกเบญจมาศ จากเนเธอร์แลนด์ ดอกกุหลาบและดอกทิลลี่ จากอินเดีย เนเธอร์แลนด์ และเกาหลีใต้ ปัจจุบันปริมาณความต้องการยังคงขยายตัวเป็นผลจากเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันแม่ วันปีใหม่ เทศกาลไหว้บรรพบุรุษ งานแต่งงาน รวมทั้งการใช้ในชีวิตประจำวัน
- **ตลาดสหรัฐอเมริกา** กล้วยไม้จากประเทศไทยที่ส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา ได้แก่ ดอกกล้วยไม้สดตระกูลหวาย (*Dendrobium*) และดอกกล้วยไม้สดอื่น ๆ โดยมีมูลค่าการนำเข้าในปี 2547 รวม 464.3 ล้านบาท อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2546 คิดเป็นร้อยละ 10.1 โดยประเทศที่เป็นคู่แข่งที่สำคัญ คือ สิงคโปร์ ไต้หวัน นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย แต่ประเทศไทยก็ยังครองความเป็นหนึ่งในด้านการผลิตดอกกล้วยไม้สดส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา เนื่องจากดอกกล้วยไม้ไทยมีคุณภาพดี มีความคงทน แข็งแรง และสวยงาม เนื่องจากมีการวิจัยเพื่อพัฒนาและปรับปรุงพันธุ์ รวมทั้งมีภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโต นอกจากนี้ราคาดอกกล้วยไม้ไทยยังถือว่าถูกเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่น เนื่องจากมีค่าจ้างแรงงานถูกกว่าประเทศอื่น

แต่ในปัจจุบันสหรัฐอเมริกาได้มีการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการผลิตกล้วยไม้ เนื่องจากกล้วยไม้เป็นไม้ประดับที่มีความสำคัญ เพราะดูแลง่าย ออก

ดอกทั้งปี ต้นทุนในการดูแลรักษาต่ำ สามารถปลูกได้ทั่วทั้งสหรัฐอเมริกา แต่แหล่งเพาะปลูกใหญ่อยู่ที่รัฐแคลิฟอร์เนีย รัฐฟลอริดา และฮาวาย โดยมีผลผลิตประมาณ 90% ของผลผลิตกล้วยไม้ทั่วทั้งสหรัฐอเมริกา โดยในสหรัฐอเมริกา กล้วยไม้จะถูกนำไปใช้ในการประดับจากประกอบการโฆษณาประชาสัมพันธ์ สินค้า เช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องเรือน และการออกแบบตกแต่งภายใน คาดว่ามีพันธุ์กล้วยไม้ที่ปลูกในสหรัฐอเมริกาประมาณ 25,000-30,000 พันธุ์และยังมีการวิจัยและพัฒนาพันธุ์และขึ้นทะเบียนกล้วยไม้พันธุ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

- อิตาลี เป็นประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปที่นำเข้าดอกกล้วยไม้สดตระกูลหวาย (*Dendrobium*) มากที่สุดในกลุ่ม รองลงมาคือ เยอรมนี ฝรั่งเศส แต่เยอรมนี นำเข้าเฉพาะกล้วยไม้ราคาแพงและคุณภาพสูง แหล่งนำเข้ามาจากเนเธอร์แลนด์มากที่สุด แต่เนเธอร์แลนด์ปลูกกล้วยไม้ได้เฉพาะพันธุ์คัทลียา (*Cattleya*) และซิมบิเดียม (*Cymbidium*) แหล่งนำเข้าอันดับสองคือ ไทย มีส่วนแบ่งตลาดดอกกล้วยไม้ประมาณร้อยละ 17 ประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทยคือ สิงคโปร์ แอฟริกาใต้ และนิวซีแลนด์ การค้าไม้ตัดดอกในสหภาพยุโรปส่วนใหญ่จะดำเนินการผ่านตลาดประมูลดอกไม้ใน เนเธอร์แลนด์ ปัจจัยที่มีผลต่อราคาคอกกล้วยไม้ ได้แก่ ฤดูกาล ความหลากหลาย ขนาด ลักษณะก้านดอก ความสม่ำเสมอของดอกไม้ในช่อเดียวกัน สีดอก ความสดใส สีของใบและคุณภาพของใบ ปลอดภัยจากแมลง บรรจุภัณฑ์เหมาะสม และอุณหภูมิที่เก็บรักษาให้อายุดอกไม้คงทน การส่งออกกล้วยไม้ไปยังสหภาพยุโรปมีข้อควรระวังคือ สหภาพยุโรปมีนโยบายจัดระบบมาตรฐานสินค้าเกษตรให้ประเทศผู้ส่งออก เพื่อสร้างมาตรฐานสุขอนามัยด้านพืชให้เป็นที่ยอมรับทั้งประเทศผู้นำเข้าและส่งออก
- เกาหลี ในปัจจุบันเกาหลีให้ความสำคัญกับการให้ดอกไม้เป็นของขวัญในโอกาสสำคัญและงานมงคล เช่น วันเกิด วันขึ้นปีใหม่ วันรับปริญญา วันพ่อ วันแม่ งานเปิดสำนักงานและงานอื่น ๆ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคดังกล่าวเนื่องจากเศรษฐกิจเกาหลีมีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีรายได้ดี และมีการพัฒนาด้านรสนิยม จึงทำให้มีการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยและสินค้านำเข้าจากต่างประเทศมาก กล้วยไม้ก็เป็นสินค้าประเภทหนึ่งที่เกาหลีมีความต้องการมาก จึงมีการนำเข้าทั้งดอกกล้วยไม้และต้นกล้วยไม้ หรือต้นอ่อนเพื่อเพาะเลี้ยงในเรือนเพาะชำภายในประเทศ โดยมีระบบภาษีนำเข้าที่สนับสนุนการนำเข้าต้นอ่อนมาก

กว่าไม้ตัดดอก โดยดอกกล้วยไม้จะเสียหายนำเข้าอัตราร้อยละ 25 และเสียหายมูลค่าเพิ่มอีกร้อยละ 10 ส่วนกล้วยไม้กระถางหรือต้นอ่อนเสียหายนำเข้าร้อยละ 8 และเสียหายมูลค่าเพิ่มอีกร้อยละ 10 โดยต้องมีเอกสารรับรองการตรวจสอบโรคพืชและแมลง

4.2 แนวโน้มของธุรกิจการส่งออกกล้วยไม้ของไทย

การศึกษาแนวโน้มของธุรกิจการส่งออกกล้วยไม้ของไทย จะใช้วิธีการประมาณมูลค่าการส่งออกดอกกล้วยไม้ โดยประมาณมูลค่าจากการส่งออกในอดีต มีขั้นตอนและวิธีการที่สำคัญในการประมาณดังนี้

- 1) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าการส่งออกดอกกล้วยไม้รายเดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2541 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2547 รายละเอียดข้อมูลปรากฏในภาคผนวก
- 2) สร้างสมการแนวโน้มโดยพิจารณาเลือกรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเวลา (เดือนในแต่ละปี) และมูลค่าการส่งออกรายเดือน โดยการสร้างแผนภาพการกระจาย (Scatter diagram) เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ที่อาจเป็นไปได้ รูปแบบความสัมพันธ์ที่สร้างได้แก่ รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้น (Linear) รูปแบบความสัมพันธ์แบบกำลังสอง (Quadratic) และรูปแบบความสัมพันธ์แบบกำลังสาม (Cubic)
- 3) วินิจฉัยตัวแบบ (Diagnostic Checking) โดยตรวจสอบคุณสมบัติของค่าคลาดเคลื่อนของค่าพยากรณ์ หรือคุณสมบัติต่าง ๆ ในเชิงสถิติรวมทั้งทดสอบรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแบบ และพิจารณาหารูปแบบที่เหมาะสมโดยพิจารณาจากค่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างเวลาและมูลค่าการส่งออกของรูปแบบความสัมพันธ์นั้น ๆ ซึ่งได้แก่ค่า Adjusted R^2
- 4) กำหนดตัวแบบเป็นแบบผลคูณคือ
มูลค่าการส่งออก (Y) = ค่าแนวโน้ม (Trend) x ค่าดัชนีฤดูกาล (Seasonal Index)
- 5) คำนวณค่าฤดูกาลรายเดือน โดยนำค่าพยากรณ์แนวโน้มรายเดือนจากตัวแบบไปหารมูลค่าการส่งออก ข้อมูลที่ได้คือค่าฤดูกาล (Seasonal)

- 6) คำนวณหาค่าดัชนีฤดูกาล (Seasonal Index) โดยนำค่าฤดูกาล (Seasonal) ที่ได้จากข้อ 5) ที่อยู่ในเดือนเดียวกันมาหาค่าเฉลี่ย แล้วปรับให้ผลรวมของทุกเดือนมีค่าเท่ากับ 12
- 7) ตรวจสอบความแม่นยำในการพยากรณ์ด้วยตัวแบบที่เลือกและค่าดัชนีฤดูกาลใช้เกณฑ์ในการวัดคือ ค่าเฉลี่ยของเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ (Mean Absolute Percent Error หรือ MAPE) โดยพิจารณาค่า MAPE ที่ต่ำสุด

$$\text{MAPE} = \frac{100}{n} \sum \left| \frac{\text{error}}{\text{Actual}} \right|$$

โดยที่

- n คือ จำนวนข้อมูล
- $error$ คือ ค่าคลาดเคลื่อนจากการพยากรณ์
- $Actual$ คือ มูลค่าการส่งออกดอกกล้วยไม้สด
- $error = Actual - \text{ค่าพยากรณ์โดยใช้ตัวแบบ}$

- 8) พยากรณ์มูลค่าการส่งออกรายเดือนของปีที่ต้องการจากสมการที่สร้างได้ในข้อ 2) และคูณด้วยค่าดัชนีฤดูกาลรายเดือน

กำหนดให้ Y แทนมูลค่าการส่งออกดอกกล้วยไม้สดรายเดือน

X แทนระยะเวลาเป็นเดือน

ผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์แสดงไว้ในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 รูปแบบความสัมพันธ์มูลค่าการส่งออกกล้วยไม้

รูปแบบความสัมพันธ์	สมการแสดงความสัมพันธ์	ค่าวัดประสิทธิภาพของรูปแบบ R^2
แบบเชิงเส้น (Linear)	$\hat{y} = 66.592 + 1.438x$ จุดเริ่มต้นคือ มกราคม 2541	0.6489
แบบกำลังสอง (Quadratic)	$\hat{y} = 78.450 + 0.571x + 0.011x^2$ จุดเริ่มต้นคือ มกราคม 2541	0.6612
แบบกำลังสาม (Cubic)	$\hat{y} = 81.975 + 0.045x + 0.026x^2 - 0.0001x^3$ จุดเริ่มต้นคือ มกราคม 2541	0.6581

เมื่อพิจารณาจากค่าวัดประสิทธิภาพของรูปแบบแล้วจะเห็นว่า รูปแบบความสัมพันธ์แบบเชิงเส้น ทำได้ง่ายกว่าการวิเคราะห์ด้วยรูปแบบอย่างอื่น ดังนั้นจึงเลือกรูปแบบเชิงเส้น นั่นคือ

$$\hat{y} = 66.592 + 1.438x$$

(x มีหน่วยเป็นเดือน จุดเริ่มต้นคือ มกราคม 2541)

เมื่อคำนวณหาค่าดัชนีฤดูกาลรายเดือน จะได้ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ค่าดัชนีฤดูกาลรายเดือน

เดือน	ดัชนีฤดูกาล
มกราคม	1.02433
กุมภาพันธ์	0.97116
มีนาคม	0.99198
เมษายน	0.87347
พฤษภาคม	0.93282
มิถุนายน	0.74386
กรกฎาคม	0.75638
สิงหาคม	0.96576
กันยายน	1.16942
ตุลาคม	1.35142
พฤศจิกายน	1.05352
ธันวาคม	1.16582

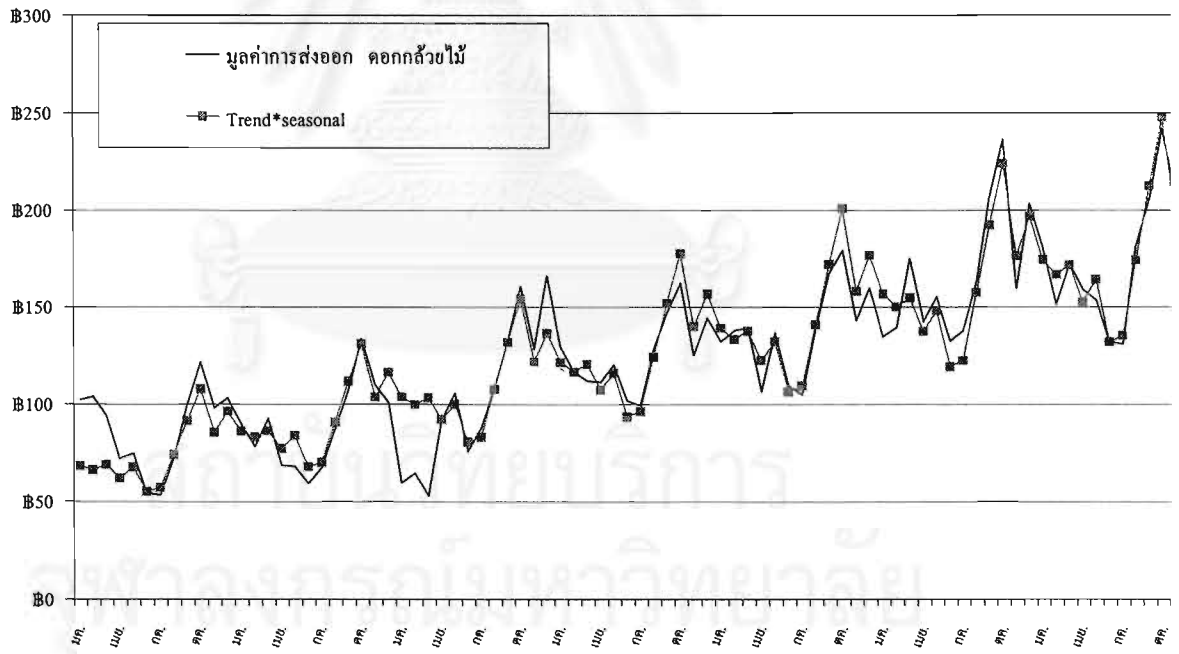
เมื่อตรวจสอบความแม่นยำในการพยากรณ์ด้วยสมการแสดงความสัมพันธ์และค่าดัชนีฤดูกาลใช้เกณฑ์ในการวัดคือ ค่าเฉลี่ยของเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนสมบูรณ์ (Mean Absolute Percent Error หรือ MAPE) โดยพิจารณาค่า MAPE ที่ต่ำสุด

$$MAPE = \frac{100}{n} \sum \left| \frac{error}{Actual} \right|$$

สรุปผลได้ดังนี้

รูปแบบความสัมพันธ์	สมการแสดงความสัมพันธ์	MAPE
แบบเชิงเส้น (Linear)	$\hat{y} = 66.592 + 1.438x$ จุดเริ่มต้นคือ มกราคม 2541	9.81
แบบกำลังสอง (Quadratic)	$\hat{y} = 78.450 + 0.571x + 0.011x^2$ จุดเริ่มต้นคือ มกราคม 2541	9.59
แบบกำลังสาม (Cubic)	$\hat{y} = 81.975 + 0.045x + 0.026x^2 - 0.0001x^3$ จุดเริ่มต้นคือ มกราคม 2541	30.16

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น เลือกใช้สมการแนวโน้มแบบเส้นตรง เพราะมีค่า MAPE ต่ำ แม้ว่า MAPE จะสูงกว่าสมการแบบกำลังสองก็ตาม แต่มีค่าสูงกว่าเพียงเล็กน้อย

ภาพที่ 4.1 ค่าพยากรณ์มูลค่าการส่งออกดอกกล้วยไม้ ระหว่างพ.ศ. 2541-2547

เมื่อใช้สมการแนวโน้มและค่าดัชนีฤดูกาลรายเดือน

ค่าพยากรณ์มูลค่าการส่งออกดอกกล้วยไม้รายเดือนของไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2548-2550 เมื่อใช้สมการค่าแนวโน้มและค่าดัชนีฤดูกาล จะได้ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8

ค่าพยากรณ์มูลค่าการส่งออกดอกกล้วยไม้ ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2550

เดือน	ค่าพยากรณ์มูลค่าการส่งออกดอกกล้วยไม้(ล้านบาท)		
	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550
มกราคม	191.98	209.66	227.34
กุมภาพันธ์	183.41	200.17	216.94
มีนาคม	188.77	205.89	223.01
เมษายน	167.47	182.55	197.63
พฤษภาคม	180.19	196.30	212.40
มิถุนายน	144.76	157.60	170.44
กรกฎาคม	148.29	161.34	174.40
สิงหาคม	190.73	207.40	224.07
กันยายน	232.63	252.81	273.00
ตุลาคม	270.78	294.10	317.43
พฤศจิกายน	212.60	230.79	248.97
ธันวาคม	236.94	257.06	277.19

บทที่ 5

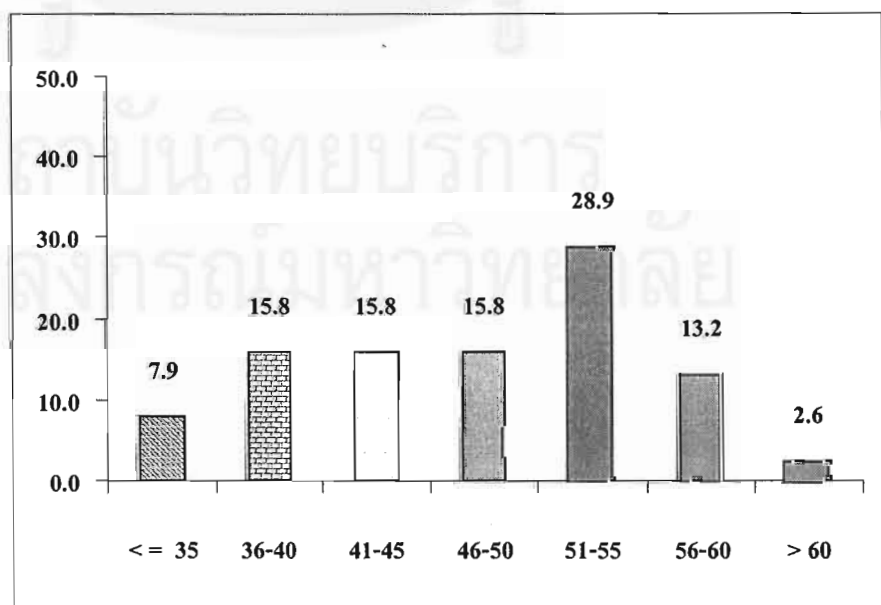
ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ตัวอย่างที่ทำสวนกล้วยไม้จำนวนรวม 40 ราย ในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร 11 ราย จังหวัดนครปฐม 8 ราย จังหวัดสมุทรสาคร 8 ราย จังหวัดนนทบุรี 6 ราย จังหวัดกาญจนบุรี 4 ราย จังหวัดราชบุรี 2 ราย และจังหวัดปทุมธานี 1 ราย ผู้ประกอบการมีความพอใจในการปลูกกล้วยไม้ เนื่องจากกล้วยไม้สามารถขายได้ตลอดทั้งปี จึงทำให้มีรายได้หมุนเวียนและมีรายได้ดีกว่าการทำเกษตรประเภทอื่น แต่ผู้ประกอบการยังขาดความรู้ด้านการสร้างสายพันธุ์ใหม่ ๆ หรือการขยายพันธุ์เดิม และความรู้ด้านการตลาดเพื่อการส่งออกไปยังต่างประเทศ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้

5.1.1 อายุของผู้ประกอบการ

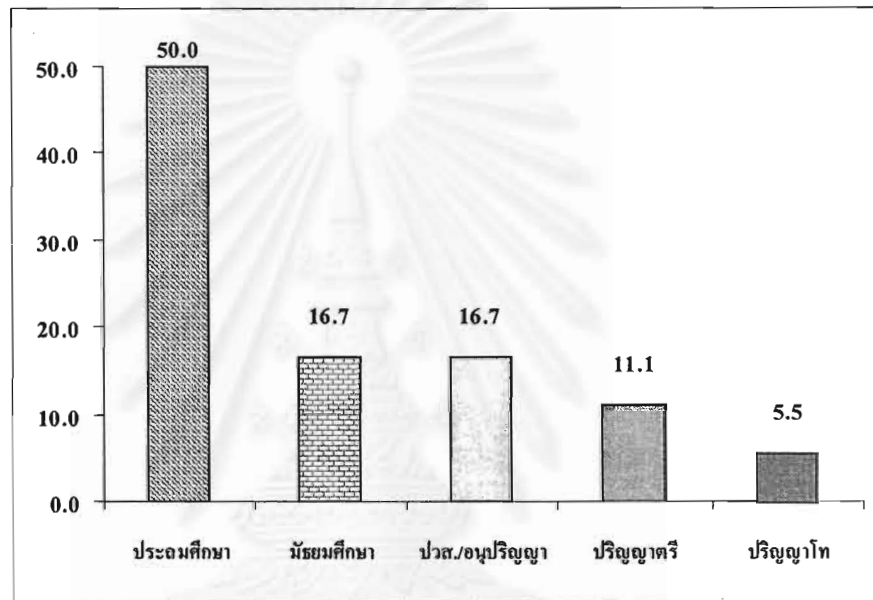
ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.9 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 36-40 ปี 41-45 ปี 46-50 ปี ซึ่งมีพอ ๆ กันคือร้อยละ 15.8 มีอายุระหว่าง 56-60 ปี และ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 35 ปีมีร้อยละ 7.9 และ 2.6 ตามลำดับ ส่วนที่มีอายุมากกว่า 60 ปีมีเพียงร้อยละ 2.6 เท่านั้น รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 1 ในภาคผนวก

รูปที่ 5.1 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามอายุ

5.1.2 ระดับการศึกษา

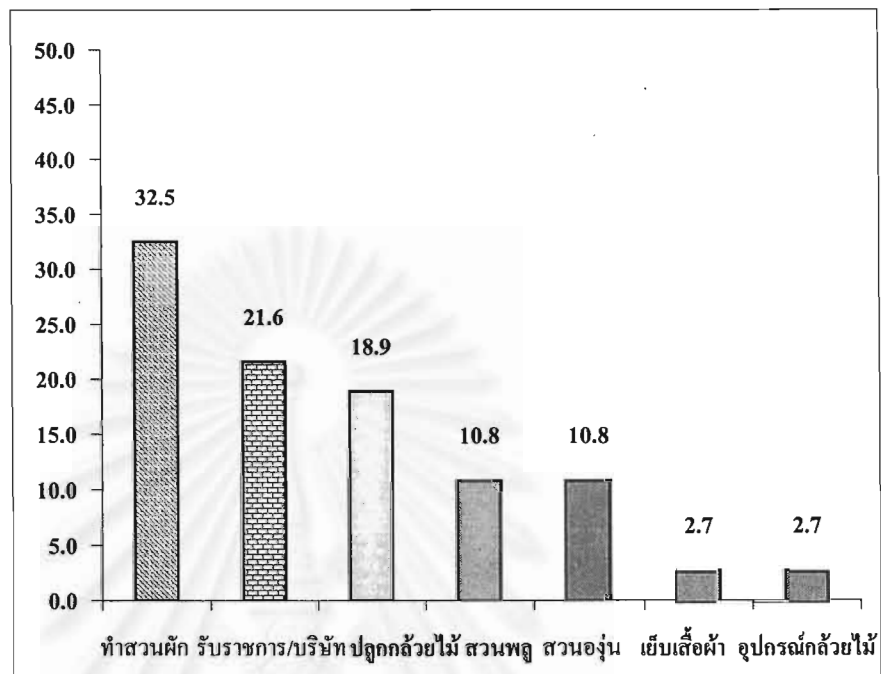
ผู้ประกอบการที่สัมภาษณ์ครั้งหนึ่งคือร้อยละ 50.0 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาคือจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปวส./อนุปริญญา ปริญญาตรี และ ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 16.7 16.7 11.1 และ 5.5 ตามลำดับ รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 2 ในภาคผนวก

รูปที่ 5.2 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามระดับการศึกษา

5.1.3 อาชีพเดิมก่อนทำสวนกล้วยไม้

อาชีพที่ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ทำอยู่เดิมก่อนเปลี่ยนมาทำสวนกล้วยไม้ ส่วนใหญ่คือ ทำสวนผัก รองลงมาคือ รับราชการหรือทำงานบริษัทหรือทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ปลูกล้วยไม้ตามอาชีพของครอบครัว ทำสวนพลู ทำสวนองุ่น เย็บเสื้อผ้า และทำอุปกรณ์เกี่ยวกับการทำสวนกล้วยไม้ คิดเป็นร้อยละ 32.5 21.6 18.9 10.8 10.8 2.7 และ 2.7 ตามลำดับ รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 3 ในภาคผนวก

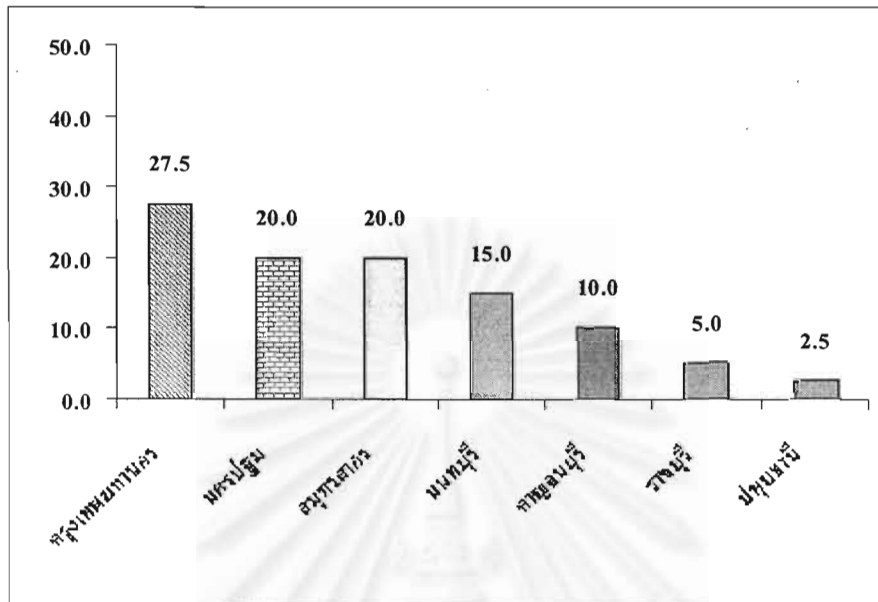

รูปที่ 5.3 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามอาชีพเดิม ก่อนทำสวนกล้วยไม้

5.2 ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการสวนกล้วยไม้

5.2.1 สถานที่ทำสวนกล้วยไม้

ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ที่ให้สัมภาษณ์ จะทำสวนในจังหวัด กรุงเทพมหานคร นครปฐม สมุทรสาคร นนทบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี และ ปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ 27.5 20.0 20.0 15.0 10.0 5.0 และ 2.5 ตามลำดับ รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 4 ในภาคผนวก

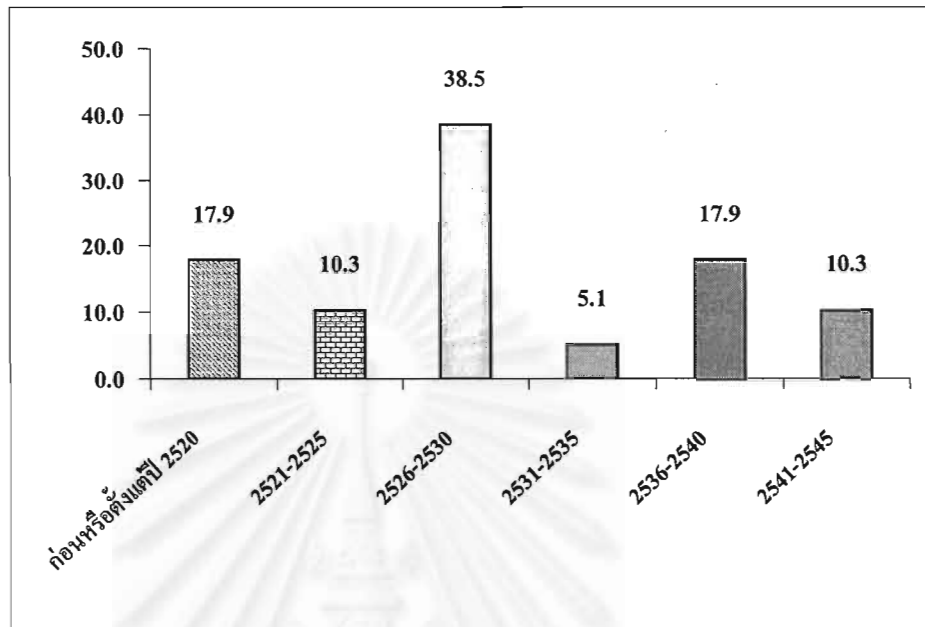

รูปที่ 5.4 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามสถานที่ทำสวนกล้วยไม้

5.2.2 ปีที่เริ่มลงทุนทำสวนกล้วยไม้

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เริ่มลงทุนทำสวนกล้วยไม้ในระหว่างพ.ศ. 2526-2530 คิดเป็นร้อยละ 38.5 รองลงมาคือทำสวนอยู่ก่อนพ.ศ. 2520 หรือเริ่มลงทุนทำสวนในระหว่างพ.ศ. 2536-2540 ซึ่งมีพอ ๆ กันคือร้อยละ 17.9 รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 5 ในภาคผนวก

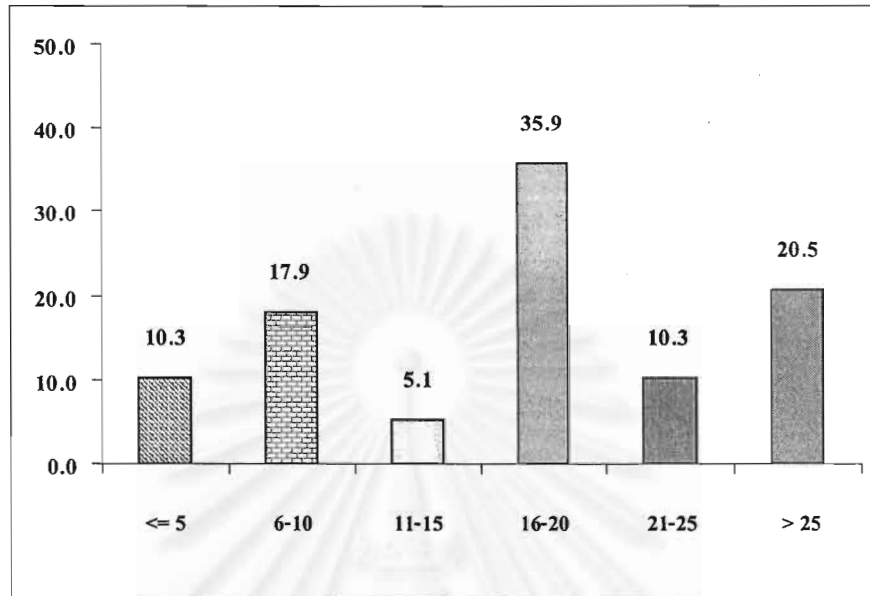
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 5.5 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามปี que เริ่มลงทุนทำสวนกล้วยไม้

5.2.3 อายุของกิจการสวนกล้วยไม้

สวนกล้วยไม้จากตัวอย่างที่สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ทำมานาน ประมาณ 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.9 รองลงมาคือทำมามากกว่า 25 ปีคิดเป็นร้อยละ 20.5 ส่วนที่ทำระหว่าง 11-15 ปีมีน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 5.1 รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 6 ในภาคผนวก

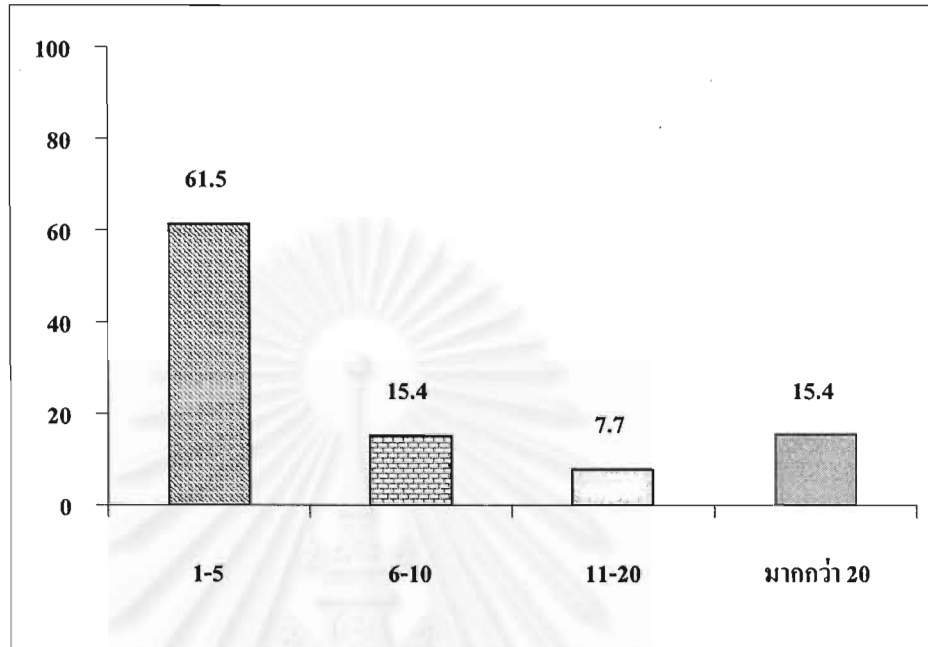

รูปที่ 5.6 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามอายุของสวนกล้วยไม้

5.2.4 ขนาดพื้นที่ที่ทำสวนกล้วยไม้

เมื่อพิจารณาขนาดพื้นที่ทำสวนกล้วยไม้สำหรับผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ที่ปลูกแบบขายทั้งต้น พบว่า ขนาดพื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ระหว่าง 1-5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 61.5 รองลงมาคือ 6-10 ไร่และมากกว่า 20 ไร่ ซึ่งมีพอ ๆ กันคือ ร้อยละ 15.4 รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 7 ใน ภาคผนวก

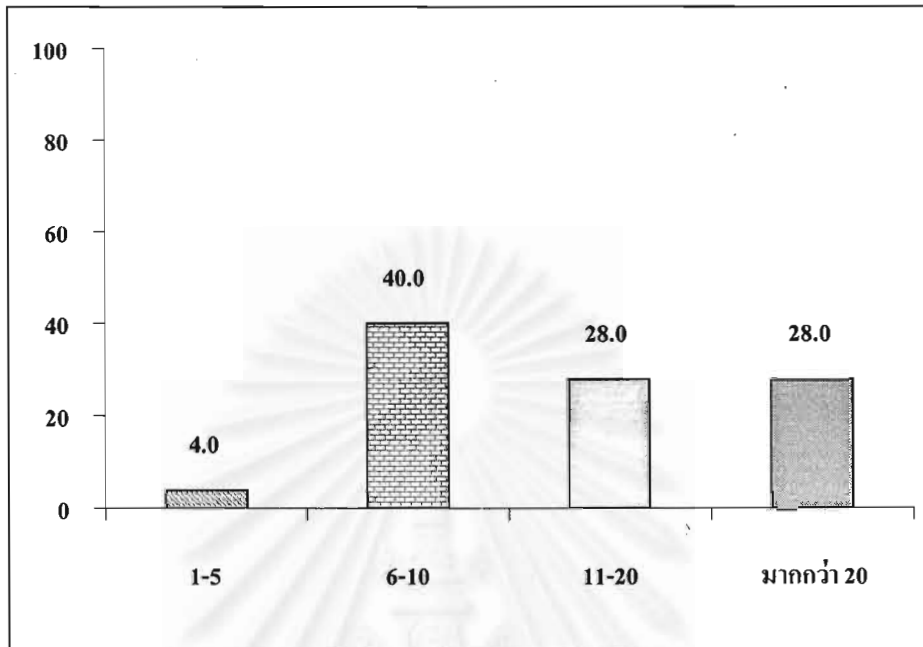
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 5.7 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามขนาดพื้นที่ที่ทำสวนกล้วยไม้แบบขายทั้งต้น

ส่วนผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ที่ปลูกกล้วยไม้แบบขายตัดช่อ/ดอก จะทำสวนกล้วยไม้ขนาดพื้นที่ 6-10 ไร่เป็นส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาคือ 11-20 ไร่ หรือมากกว่า 20 ไร่ซึ่งมีพอ ๆ กัน คิดเป็นร้อยละ 28.0 ส่วนที่ทำสวนในพื้นที่ 1-5 ไร่มีเพียงร้อยละ 4.0 เท่านั้น รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 8 ใน ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

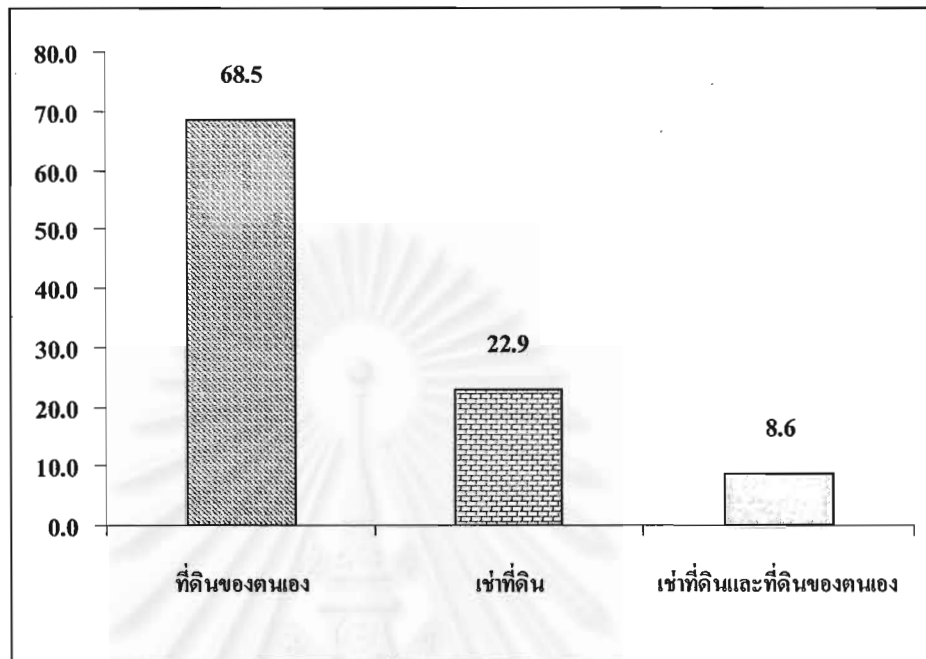

รูปที่ 5.8 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามขนาดพื้นที่ที่ทำสวนกล้วยไม้แบบขายตัดช่อ/ดอก

5.2.5 ลักษณะการถือครองที่ดิน

ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ถึงร้อยละ 68.5 ใช้ที่ดินของตนเองในการทำสวนกล้วยไม้ มีผู้เช่าที่ดินเพียงร้อยละ 22.9 ส่วนผู้ใช้ที่ดินของตนเองและเช่าที่ดินด้วยมีเพียงร้อยละ 8.6 เท่านั้น รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 9 ในภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

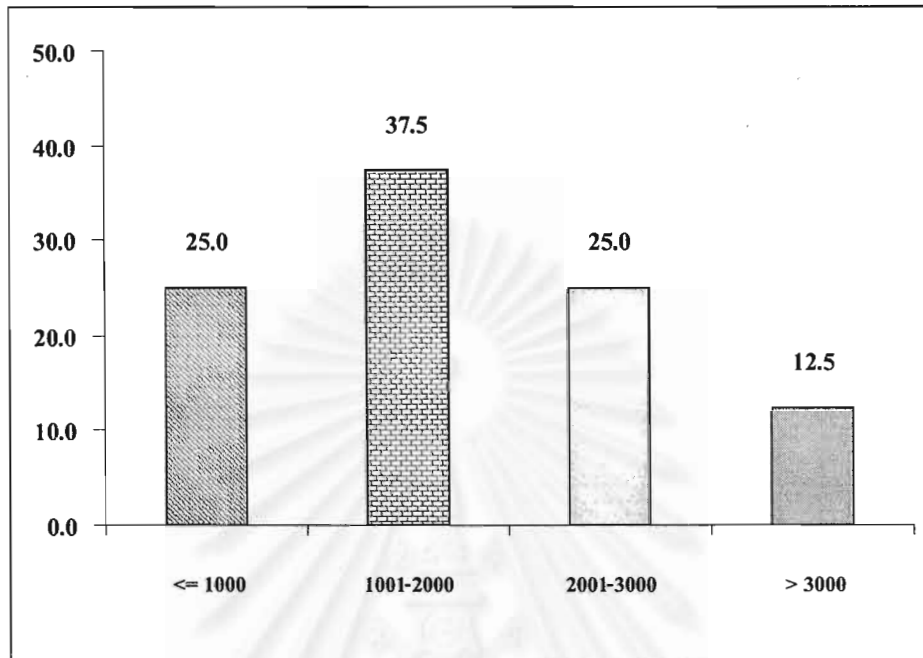

รูปที่ 5.9 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดินที่ทำสวนกล้วยไม้

5.2.6 ค่าเช่าที่ดิน

ผู้ประกอบการที่ต้องเช่าที่ดินเพื่อทำสวนกล้วยไม้ จะเสียค่าเช่าที่ดินต่อไร่ต่อปี อยู่ระหว่าง 1,001-2,000 บาทมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมาคือค่าเช่า น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 บาท หรือค่าเช่าอยู่ระหว่าง 2,001-3,000 บาท มี พอ ๆ กันคือร้อยละ 25.0 ส่วนที่เสียค่าเช่ามากกว่า 3,000 บาทมีเพียงร้อยละ 12.5 เท่านั้น รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 10 ในภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

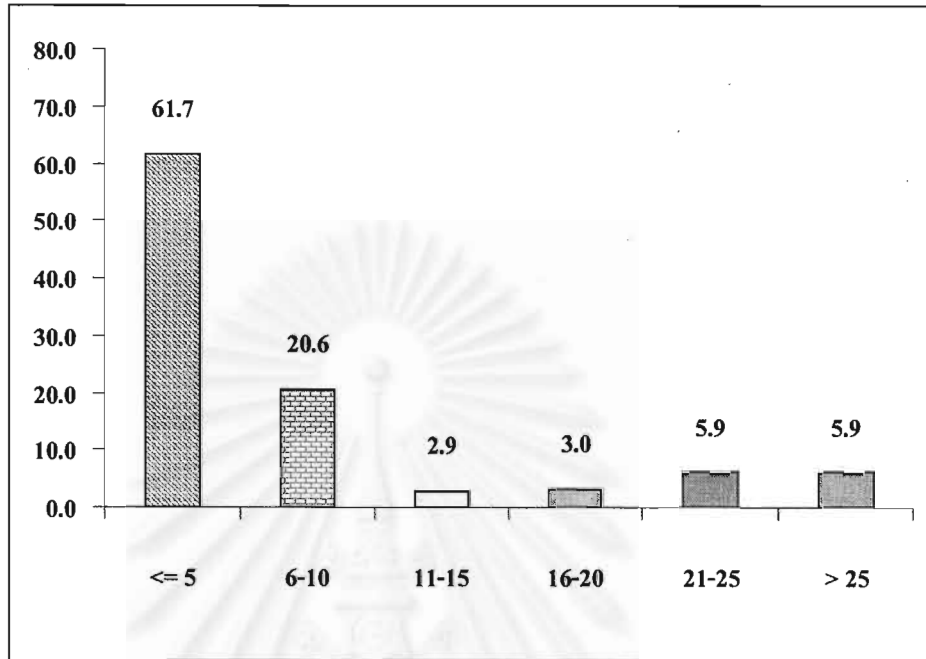

รูปที่ 5.10 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ที่เช่าที่ดิน จำแนกตามค่าเช่าที่ดินต่อไร่ต่อปี

5.2.7 จำนวนคนงาน

การทำสวนกล้วยไม้ใช้คนงานส่วนใหญ่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 คนคิดเป็นร้อยละ 61.7 รองลงมาคือ 6-10 คน คิดเป็นร้อยละ 20.6 ส่วนที่ใช้คนงานมากกว่า 10 คนมีจำนวนน้อย รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 11 ในภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

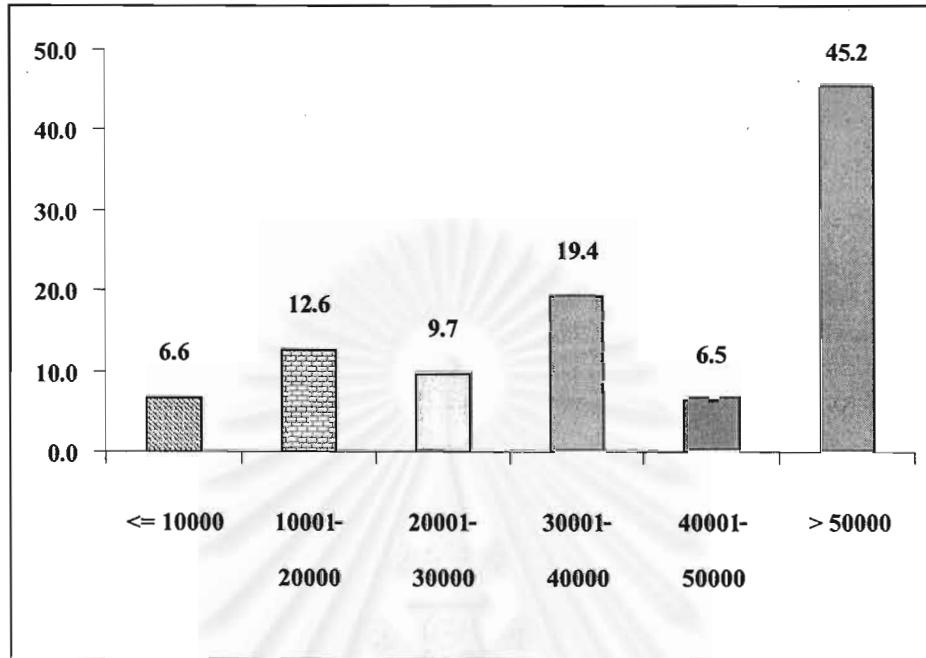

รูปที่ 5.11 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ที่เช่าที่ดิน จำแนกตามจำนวนคนงาน

5.2.8 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

การทำสวนกล้วยไม้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 45.2 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาท รองลงมาคือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.4 รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 12 ในภาคผนวก

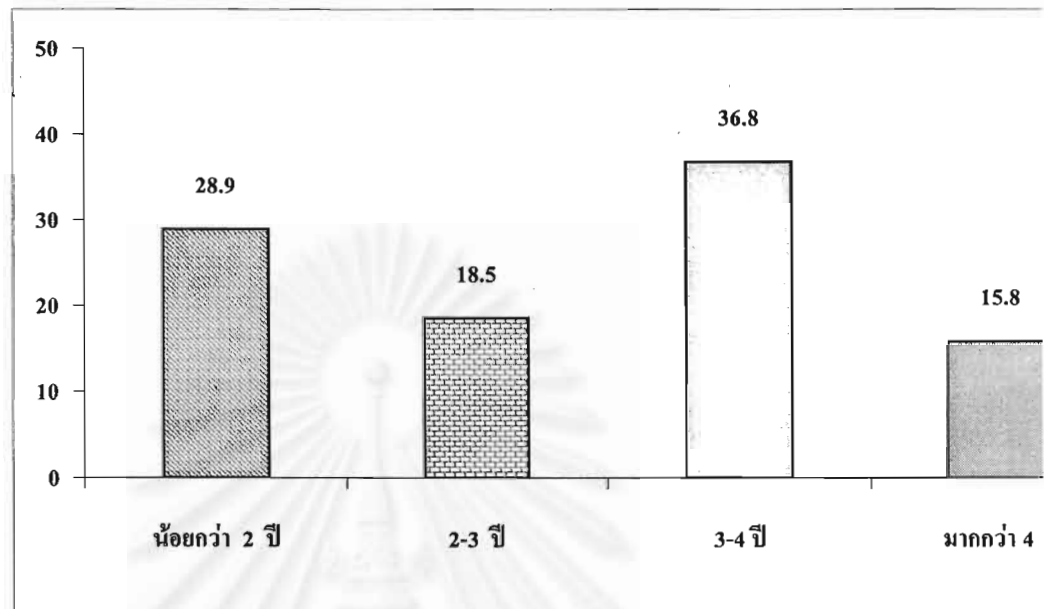
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 5.12 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ที่เช่าที่ดิน จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

5.2.9 ระยะเวลาคืนทุน

เมื่อพิจารณาระยะเวลาในการคืนทุนในการทำสวนกล้วยไม้พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 36.8 จะคืนทุนเมื่อทำสวนกล้วยไม้ไปแล้วเป็นระยะเวลามากกว่า 3 ปีถึงประมาณ 4 ปี รองลงมาคือ คืนทุนหลังจากทำสวนกล้วยไม้แล้วน้อยกว่า 2 ปีมีร้อยละ 28.9 รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 13 ในภาคผนวก

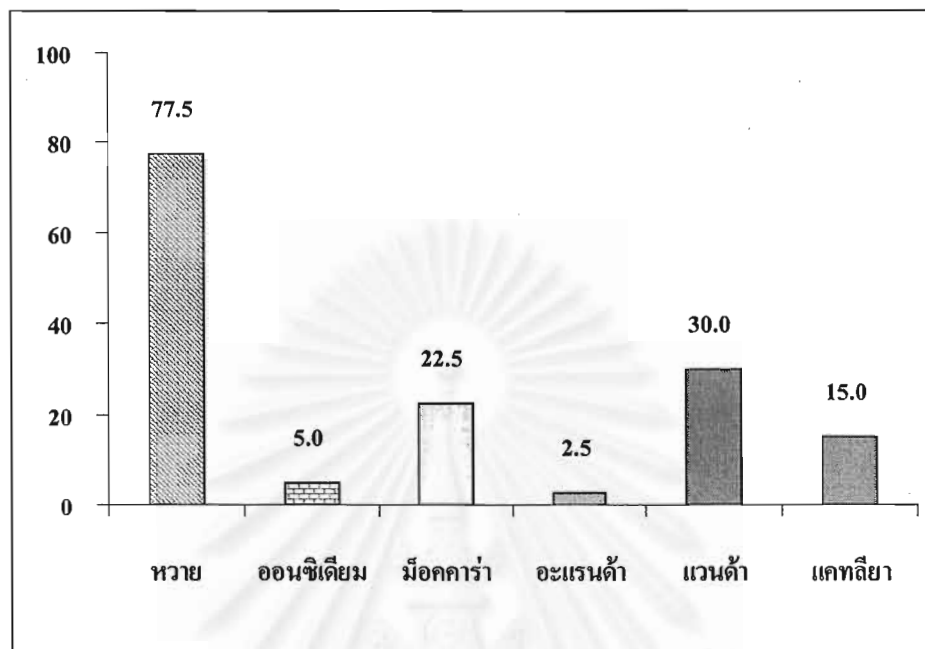

รูปที่ 5.13 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามระยะเวลาการลงทุน

5.3 ข้อมูลด้านการผลิต

5.3.1 พันธุ์ที่ปลูก

กล้วยไม้ที่ปลูกจะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ปลูกแล้วขายแบบตัดดอกหรือช่อ ส่วนใหญ่ ได้แก่ กล้วยไม้สกุลหวาย และปลูกแล้วขายทั้งต้นส่วนใหญ่ ได้แก่ กล้วยไม้สกุลแวนด้า ซึ่งจากตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจกล้วยไม้ ส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 65.0 ปลูกกล้วยไม้แบบขายตัดดอกหรือช่อ ส่วนที่ปลูกกล้วยไม้แล้วขายทั้งต้นมีร้อยละ 35.0 สำหรับพันธุ์ที่ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ปลูกเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ สกุลหวาย คิดเป็นร้อยละ 77.5 ของผู้ตอบ ร้องลงมาคือ สกุลแวนด้า คิดเป็นร้อยละ 30.0 ของผู้ตอบ รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 14 ในภาคผนวก

รูปที่ 5.14 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ที่เช่าที่ดิน จำแนกตามพันธุ์ที่ปลูก

5.3.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิต

1. ดอกกล้วยไม้ถูกรบกวนจากศัตรูพืช เช่นเพลี้ยไฟ และไรแดง ทำให้ต้องเพิ่มต้นทุนยามาแมลง นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องโรคระบาดจากศัตรูพืช
2. โรคเชื้อราซึ่งมีสาเหตุมาจากกาบมะพร้าวที่ซื้อมา จำเป็นต้องฉีดยามาเชื้อราสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
3. การขยายพันธุ์โดยนำหน่อมาเพาะพันธุ์ทำได้ยาก จึงต้องซื้อมาทำให้ต้นทุนสูง
4. ผลผลิตที่ได้มีอายุประมาณ 1 สัปดาห์ ต้องรีบขายให้ได้ หากขายไม่ได้ก็ต้องทิ้งไป
5. การนำหน่อไปจ้างผู้รับจ้างเพาะพันธุ์ให้ ไม่อาจรู้ได้ว่านำพันธุ์ที่เพาะได้ไปขายให้รายอื่นๆ หรือไม่ ควรส่งเสริมให้การอบรมในด้านการเพาะพันธุ์กล้วยไม้

6. ช่วงการผลิตกล้วยไม้และความต้องการของตลาดไม่ตรงกัน กล่าวคือ ช่วงที่มีความต้องการของตลาดมาก เกษตรกรผลิตกล้วยไม้ได้น้อย ส่วนช่วงที่เกษตรกรผลิตกล้วยไม้ได้มาก แต่ไม่มีความต้องการของตลาดในช่วงนั้นเลย จึงทำให้สินค้าล้นตลาด เกษตรกรขาดทุน ได้กำไรน้อย
7. ยาปราบศัตรูพืชและปุ๋ยไม่ได้มาตรฐานตามที่แจ้งไว้ ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มในการตรวจสอบยาและปุ๋ย

5.4 ข้อมูลด้านการตลาด

5.4.1 ช่องทางการจำหน่าย

ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ส่วนใหญ่จะขายส่งดอกกล้วยไม้ให้กับบริษัทที่ไปรับซื้อซึ่งมีประมาณ 3-5 แห่ง โดยบางบริษัทจะรับซื้อเป็นเงินสด แต่บางบริษัทรับซื้อโดยเครดิตประมาณ 1-2 เดือน การขายแต่ละครั้งจะต้องตัดให้เต็มถัง ถังละ 50 มัด มัดละประมาณ 10 กิ่ง หากไม่เต็มถังต้องนำไปขายส่งที่ปากคลองตลาด มีเพียงผู้ประกอบการบางรายที่ขายผ่านทางอินเทอร์เน็ตและโอนเงินค่าสินค้าผ่านทางธนาคาร

5.4.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาด

1. การขายผลผลิตไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ ราคาขึ้นอยู่กับผู้ซื้อ
2. ผู้ปลูกกล้วยไม้ไม่มีการรวมตัวกัน แม้จะอยู่ละแวกเดียวกัน จึงไม่อาจต่อรองราคาได้
3. ผลผลิตที่ได้จากการปลูกกล้วยไม้แต่ละพันธุ์ยังไม่มากพอ เพราะปลูกหลายพันธุ์ ทำให้ในบางครั้งไม่สามารถตัดบรรจุได้เต็มถังตามที่บริษัทรับซื้อต้องการ จึงต้องขายส่งให้ปากคลองตลาด ซึ่งราคาค่อนข้างต่ำ และบางครั้งการตัดทิ้งจะคุ้มกว่านำไปส่งขายที่ปากคลองตลาด ส่วนผลผลิตกล้วยไม้ประเภทไคมีน้อยก็ขายไม่ได้ราคาหรือขายไม่ได้เลย
4. ขาดความรู้ด้านการตลาด

5.4.3 ปัญหาและอุปสรรคด้านการส่งออกต่างประเทศ

1. ตลาดยุโรปมีการกีดกันค่อนข้างมาก โดยเฉพาะหากตรวจพบแมลงบางชนิด ก็จะเผาทิ้งทั้งหมดโดยไม่ชำระเงิน แต่ผู้ปลูกเองไม่ได้รับผลกระทบ

โดยตรง เนื่องจากไม่ได้เป็นผู้ส่งออก แต่จะถูกกดราคาจากผู้ส่งออกหากกล้วยไม้ที่ปลูกมีคุณภาพไม่เป็นไปตามที่กำหนด

2. ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ยังขาดความรู้ด้านการส่งออก

5.4.4 ปัญหาด้านการขนส่ง

1. การขนส่งดอกกล้วยไม้ไปขาย สายการบินที่ขนส่งจะคิดค่าขนส่งตามน้ำหนัก ดังนั้นสายการบินบางแห่งจึงไม่รับส่งสินค้าให้เนื่องจากเปลืองเนื้อที่ จึงทำให้ค่าขนส่งสูง และกล้วยไม้ที่มีปริมาณมากได้รับความเสียหายเนื่องจากขนส่งไม่ทัน

5.5 ข้อมูลด้านแรงงาน

1. ขาดแคลนแรงงานคนไทย เนื่องจากจะอยู่ไม่นาน ขาดงานและลางานบ่อย จำเป็นต้องใช้คนต่างด้าวซึ่งมีความมานะ และอดทนกว่า เพราะสวนกล้วยไม้จำเป็นต้องดูแลตลอดเวลา และเตรียมพร้อมสำหรับตัดขายทุกเมื่อ

5.6 ข้อมูลด้านต้นทุนการผลิต และกำไรจากการลงทุน

1. ไม่สามารถประมาณการรายได้ รายจ่ายที่ชัดเจน ทำให้ไม่รู้กำไรที่แท้จริง
2. ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงมีราคาแพง เนื่องจากไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ ทำให้ต้นทุนการปลูกสูง

5.7 ด้านหน่วยงานของรัฐ

1. ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐเท่าที่ควร เช่น เรื่องเงินลงทุน พื้นที่เพาะปลูก และสิทธิประโยชน์ทางภาษี เป็นต้น
2. การลงทุนปลูกกล้วยไม้ในประเทศไทยไม่มีกฎหมายลิขสิทธิ์หรือคุ้มครองใด ๆ
3. ปัจจุบันภาครัฐยังจัดให้มีการอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับกล้วยไม้ไม่พอเพียง จึงทำให้มีการลองผิดลองถูกเกี่ยวกับการปลูกกล้วยไม้ ทำให้ส่งผลต่อต้นทุนการผลิต ผลผลิตไม่ได้คุณภาพและผลิตได้น้อย

4. หน่วยงานภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเรื่องการหาดาค้าไม้ดอกไม้ประดับ ให้มากขึ้น เพราะปัจจุบันผู้ผลิตจะส่งขายให้กับบริษัทหรือพ่อค้าที่มารับซื้อเองเท่านั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

การประเมินความคุ้มค่าในการลงทุนในธุรกิจกล้วยไม้

ความคุ้มค่า หมายถึง การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับผลตอบแทนที่น่าพอใจในระยะยาว ภายใต้ความเสี่ยงที่ยอมรับได้ การประเมินความคุ้มค่าในการลงทุนในธุรกิจกล้วยไม้นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานสำหรับการประเมินค่าการลงทุนในการปลูกและจำหน่ายกล้วยไม้ ดังนี้

6.1 สมมติฐานสำหรับการประเมินความคุ้มค่าในการลงทุนในธุรกิจกล้วยไม้

- 6.1.1 วงจรชีวิตของกล้วยไม้เท่ากับ 4 ปี มีระยะเวลาเก็บเกี่ยว 3 ปี โดยสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตและขายได้หลังจากปลูกกล้วยไม้แล้ว 1 ปีขึ้นไป
- 6.1.2 เงินลงทุนขั้นต้นร้อยละ 80 มาจากเงินกู้ ส่วนที่เหลือมาจากทุนของเจ้าของ เว้นแต่จะมีรายละเอียดจากผู้ประกอบการแต่ละราย
- 6.1.3 การขายกล้วยไม้จะขายเป็นเงินสด
- 6.1.4 โรงเรือนปลูกกล้วยไม้มีอายุการใช้งาน 8 ปีหรือ 2 วงจรชีวิตของกล้วยไม้

6.2 วิธีที่ใช้ในการประเมินความคุ้มค่า

วิธีที่ใช้ในการประเมินความคุ้มค่าในการลงทุนในธุรกิจกล้วยไม้ด้วยวิธีการทางการเงิน จะใช้วิธีคำนวณหาระยะเวลาการคืนทุน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV หรือ Net Present Value) และอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (IRR หรือ Internal Rate of Return)

การวิเคราะห์ตามวิธีการดังกล่าวนี้ ต้องอาศัยกระแสเงินสดในการวิเคราะห์ ซึ่งกระบวนการที่ได้มาและใช้ไปของกระแสเงินสดตลอดโครงการ สามารถอธิบายได้ดังนี้

- 6.2.1 วิเคราะห์เงินลงทุนขั้นต้น ได้แก่
 - ต้นทุนการจัดหาและการเตรียมสถานที่
 - การลงทุนในเรือนปลูกกล้วยไม้
 - กล้าพันธุ์
- 6.2.2 การวิเคราะห์กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ได้แก่ เงินสดรับจากการขาย และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เป็นต้น

6.2.3 วิเคราะห์กระแสเงินสดสุดท้าย จากสมมติฐานที่ว่ากล้วยไม้มีวงจรชีวิต 4 ปี แต่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เพียง 3 ปีหลังจากนั้นต้องปลูกกล้วยไม้ใหม่ ส่วนโรงเรือนกล้วยไม้สามารถใช้ได้โดยมีสมมติฐานว่าโรงเรือนกล้วยไม้มีอายุการใช้งาน 8 ปีหรือเท่ากับ 2 เท่าของวงจรชีวิตของกล้วยไม้ ดังนั้นเมื่อครบ 1 วงจรชีวิตกล้วยไม้ จะประเมินมูลค่าโรงเรือนปลูก หากมีการขาย จะกำหนดให้มีมูลค่าเท่ากับครึ่งหนึ่งของเงินที่ได้ลงทุนไปในครั้งแรก

6.3 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินในเชิงคณิตศาสตร์

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ 40 รายตามที่ได้เคยกล่าวมาแล้ว ได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลด้านการเงินที่สมบูรณ์ใช้ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการลงทุนในธุรกิจกล้วยไม้ได้ 38 ตัวอย่าง ดังตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1 สรุปข้อมูลทางการเงินเพื่อการวิเคราะห์

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV	IRR
1	-9,350,000	187,000	80,000	15,360	3Y7.4M	933,286	7.89%
2	-13,500,000	300,000	100,800	36,693	4Y2.1M	-2,335,969	-0.34%
3	-4,060,000	203,000	100,800	22,080	3Y7.3M	425,003	7.97%
4	-6,000,000	300,000	705,600	176,400	1Y8.3M	21,269,262	74.67%
5	-10,500,000	300,000	403,200	33,871	2Y1.1M	21,983,399	50.16%
6	-7,500,000	300,000	201,600	19,440	3Y2.6M	3,733,912	17.94%
7	-5,000,000	200,000	352,800	33,500	1Y10.5M	14,841,319	63.09%
8-9	-4,200,000	300,000	100,800	16,629	4Y3.6M	-1,426,378	-5.21%
10	-1,300,000	325,000	850,000	133,250	1Y8.4M	4,698,631	72.42%
11	-2,100,000	700,000	800,000	190,400	3Y1.7M	1,387,674	19.91%
12	-3,000,000	300,000	1,000,000	648,800	2Y6.6M	4,516,644	35.11%
13	-670,000	33,500	364,000	65,770	1Y2.5M	14,323,956	213.98%
14	-300,000	50,000	75,000	11,400	1Y11.6M	747,969	56.55%

เรื่อง การศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนในธุรกิจกล้วยไม้

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV	IRR
15	-600,000	100,000	432,000	31,833	1Y4.3M	5,454,577	132.71%
16	-350,000	70,000	315,000	51,600	1Y6.3M	2,790,137	110.21%
17	-2,000,000	166,667	360,000	29,600	1Y7.7M	8,288,631	81.28%
18	-1,000,000	250,000	113,400	55,800	4Y11.2M	-668,384	-14.57%
19	-1,050,000	150,000	126,000	30,343	3Y0.2M	805,905	23.84%
20	-1,800,000	120,000	75,600	21,400	3Y10.3M	-150,810	2.78%
21	-500,000	100,000	180,000	86,640	4Y10.7M	-462,902	-13.59%
22	-800,000	400,000	360,000	186,000	4Y1.2M	-217,553	-1.88%
23	-500,000	200,000	144,000	27,840	3Y5.2M	139,463	12.23%
24	-240,000	240,000	600,000	87,600	1Y7.1M	1,127,098	87.70%
25	-3,200,000	200,000	135,000	61,950	3Y11.3M	-477,562	1.05%
26	-700,000	93,333	238,933	27,040	1Y6.7M	3,534,332	92.23%
27	-4,800,000	111,628	241,860	107,907	2Y10.2M	6,035,316	27.51%
28	-2,035,000	185,000	270,000	26,182	2Y1.3M	4,411,940	50.10%
29	-1,200,000	120,000	90,000	24,000	3Y7.6M	114,510	7.42%
30	-9,000,000	150,000	625,000	100,210	1Y4.8M	70,585,945	121.86%
31	-1,600,000	200,000	108,000	22,500	3Y3.8M	605,544	15.30%
32	ข้อมูลไม่เพียงพอ						
33	-2,500,000	100,000	144,000	96,000	4Y7.2M	-1,748,880	-9.56%
34	-8,050,000	350,000	782,609	260,870	2Y2.1M	19,172,746	48.99%
35	ข้อมูลไม่เพียงพอ						
36	-840,000	120,000	84,000	29,143	3Y3.3M	362,037	16.36%
37	-800,000	100,000	115,200	40,625	2Y9.1M	840,024	29.18%
38	-700,000	100,000	51,429	18,857	3Y7.8M	53,565	7.12%

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV	IRR
39	-700,000	100,000	122,400	72,857	3Y7.0M	104,539	8.44%
40	-900,000	100,000	115,200	26,667	2Y5.2M	1,308,201	37.60%
41	-390,000	130,000	72,000	24,267	3Y6.3M	72,493	10.06%

ข้อมูลที่แสดงไว้ในตารางที่ 6.1 เป็นข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสอบถามเจ้าของสวนกล้วยไม้ ซึ่งประกอบด้วยเงินลงทุนขั้นต้น เงินลงทุนต่อไร่ รายได้ต่อไร่ ต้นทุนรวมต่อไร่ และข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน คือ ระยะเวลาคืนทุน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ และอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง

ข้อมูลต่อไร่ได้แก่ เงินลงทุนต่อไร่ รายได้ต่อไร่ ต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่ และต้นทุนรวมต่อรายได้ นำมาแสดงในเชิงสถิติได้ดังตารางที่ 6.2

ตารางที่ 6.2 เงินลงทุนต่อไร่ รายได้ต่อไร่ ต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่ และสัดส่วนต้นทุนรวมต่อรายได้ (หน่วย : บาท)

ค่าสถิติ	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่	สัดส่วนต้นทุนรวมต่อรายได้
ค่าเฉลี่ย	188,878	290,427	77,666	26.74%
ฐานนิยม	100,000	100,800	-	-
มัธยฐาน	150,000	135,000	30,343	23.15%
ค่าสูงสุด	700,000	1,000,000	648,800	33.70%
ค่าต่ำสุด	33,500	51,429	11,400	7.37%
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	122,750	230,982	58,469	16.41%

➤ เงินลงทุนต่อไร่

เงินลงทุนต่อไร่จะใช้เพื่อวิเคราะห์ร่วมกับรายได้และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาถึงประสิทธิภาพในการหารายได้จากเงินลงทุนที่ได้ลงทุนไป จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้พบว่า การทำสวนกล้วยไม้จะใช้เงินลงทุนเฉลี่ย 188,878 บาทต่อไร่ แต่เมื่อพิจารณาผู้ประกอบการส่วนใหญ่จากตัวอย่างพบว่าผู้ใช้เงินลงทุน 100,000 บาทต่อไร่

ส่วนผู้ประกอบการที่ใช้เงินลงทุนต่ำสุดคือตัวอย่างที่ 13 จะใช้เงินลงทุนเพียง 33,500 บาทต่อไร่ ทั้งนี้เนื่องจากมีโรงเรือนอยู่แล้ว จึงลงทุนเพียงค่าตาข่ายพรางแสงหรือที่เรียกว่าซาเรน (Saren) และต้นกล้วยไม้ ส่วนผู้ประกอบการที่ใช้เงินลงทุนต่อไร่มากที่สุดคือตัวอย่างที่ 11 ใช้เงินลงทุน 700,000 บาทต่อไร่ เนื่องจากต้องปรับที่ดินและก่อสร้างอาคาร โรงเรือนที่ใช้ในการปลูกกล้วยไม้ในพื้นที่เพียง 3 ไร่

➤ รายได้ต่อไร่

รายได้ต่อไร่เป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้วิเคราะห์ประสิทธิภาพในการขายและการหารายได้จากพื้นที่และพันธุ์กล้วยไม้ที่มีอยู่ จากผู้ประกอบการตัวอย่างพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 290,427 บาท ตัวอย่างที่มีรายได้ต่อไร่มากที่สุดคือตัวอย่างที่ 12 จะมีรายได้ต่อไร่เท่ากับ 1,000,000 บาท แต่ใช้เงินลงทุนเพียง 300,000 บาทต่อไร่ โดยกล้วยไม้ที่ปลูกคือพันธุ์แวนด้า ซึ่งสามารถปลูกได้ถึง 25,000 ต้นต่อไร่ และขายได้ในราคาสูงถึง 100 บาทต่อต้น

➤ ต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่

ต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่ใช้เป็นข้อมูลเพื่อวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนในการทำกิจการ และวิเคราะห์การประหยัดต่อขนาด ต้นทุนรวมในที่นี้ได้แก่

- ต้นทุนเริ่มต้น ซึ่งจะประกอบด้วย ค่าเช่าที่ดิน ค่าปรับสภาพเตรียมพื้นที่ ค่าโรงเรือน ค่าตาข่ายพรางแสง และกล้าพันธุ์กล้วยไม้
- ต้นทุนผลิต ซึ่งประกอบด้วย ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง แรงงาน ค่าน้ำ และค่าไฟ
- ค่าใช้จ่ายทางการเงิน เช่น ดอกเบี้ยจ่าย
- ค่าใช้จ่ายทางการตลาด ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจะขายให้กับบริษัทที่รับซื้อเป็นประจำ จึงมีค่าใช้จ่ายน้อย

ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ตัวอย่างที่มีต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่ต่ำสุดคือตัวอย่างที่ 14 จะมีต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 11,400 บาทเท่านั้น โดยมีข้อสังเกตที่ทำให้ประหยัด คือ ขนาดพื้นที่ไม่มากนัก เจ้าของจึงดูแลด้วยตนเองได้ไม่ต้องจ้างแรงงาน พื้นที่ติดคลองสามารถใช้น้ำจากคลองได้ และมีที่ดินเป็นของตนเอง ส่วนตัวอย่างที่ 12 มีต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุดจะมีต้นทุนรวมเฉลี่ยเท่ากับ 648,800 บาทต่อไร่ เนื่องจากต้องใช้แรงงานในการดูแลมากเมื่อเทียบกับ

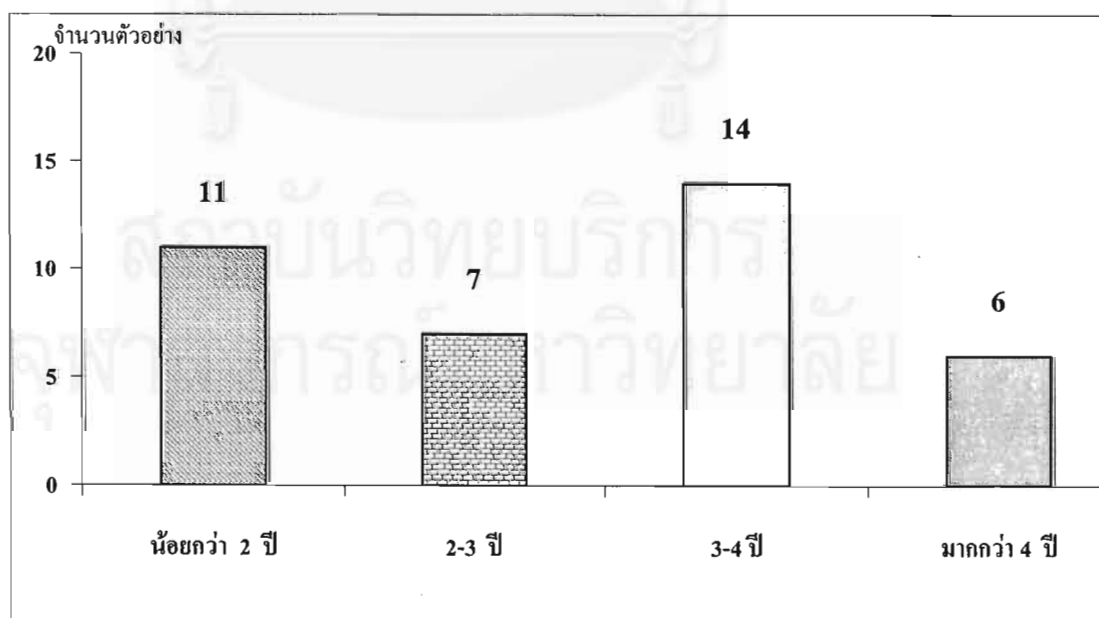
ขนาดพื้นที่ และเสียด่าน้ำประปาเนื่องจากที่ดินที่ทำการปลูกอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ดินไม่ติดคลองชลประทาน

➤ **สัดส่วนต้นทุนต่อรายได้**

สัดส่วนต้นทุนต่อรายได้ใช้การวิเคราะห์อัตรากำไรขั้นต้น ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งซึ่งสามารถใช้ศึกษาประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้ ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ตัวอย่างที่ 15 ที่มีอัตรากำไรขั้นต้นสูงสุดเนื่องจากมีสัดส่วนต้นทุนต่อรายได้น้อยที่สุดคือ ร้อยละ 7.37 เท่านั้น ในขณะที่ค่าเฉลี่ยต้นทุนรวมต่อรายได้เฉลี่ยต่อไร่จะเท่ากับร้อยละ 26.74 ปัจจัยหลักที่ทำให้ตัวอย่างที่ 15 มีสัดส่วนต้นทุนต่อรายได้ต่ำเนื่องจากราคาขายเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ค่าเช่าและค่าแรง อยู่ในระดับต่ำ ผลผลิตต่อไร่อยู่ในเกณฑ์ดี โดยผลผลิตที่ได้เท่ากับ 20,000 ต้นต่อไร่ ผู้ประกอบการโดยทั่วไปจะมีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยอยู่ระหว่าง 16,000-18,000 ต้นต่อไร่

6.3.1 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินด้วยวิธีระยะเวลาการคืนทุน

วิธีระยะเวลาการคืนทุน(Payback Period) เป็นวิธีการคำนวณช่วงเวลาที่ธุรกิจจะได้เงินทุนก้อนแรกคืน ระยะเวลาการคืนทุนของตัวอย่างผู้ประกอบการจะเป็นดังรูปต่อไป

รูปที่ 6.1 ระยะเวลาการคืนทุนของตัวอย่างผู้ประกอบการ 38 ตัวอย่าง

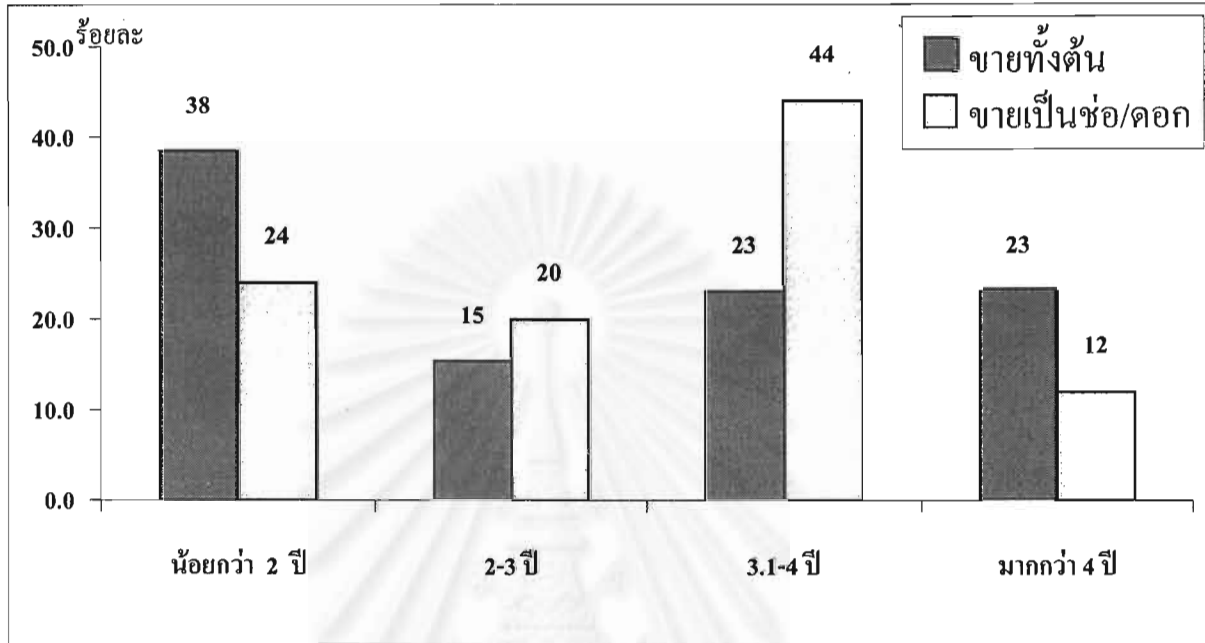
จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีระยะเวลาการคืนทุน จะพบว่า การปลูกกล้วยไม้ขายจะใช้ระยะเวลาการคืนทุนเฉลี่ย 3 ปี ซึ่งสำหรับธุรกิจขนาดเล็ก เช่น การปลูกกล้วยไม้การค้าได้ทุนคืนภายใน 3 ปีถือว่าเป็นธุรกิจที่ดีมาก และเป็นมาตรฐานที่ทางบัญชียอมรับกันพอสมควร เนื่องจากหากระยะเวลาคืนทุนนานเกินไป อาจแสดงถึงความไม่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการพบว่ามี 11 รายที่ถึงจุดคุ้มทุนภายในเวลา 2 ปี 7 รายถึงจุดคุ้มทุนในเวลา 2-3 ปี 14 รายถึงจุดคุ้มทุนในเวลา 3-4 ปี และ 6 รายที่ใช้เวลาในการคืนทุนมากกว่า 4 ปี

ผู้ประกอบการที่ได้รับการคืนทุนเร็วที่สุดคือตัวอย่างที่ 13 จะได้ทุนคืนในเวลา 1 ปี กับ 2.5 เดือน โดยปลูกกล้วยไม้พันธุ์แวนด้าและขายทั้งต้นซึ่งได้ราคาสูงกว่าการขายแบบตัดดอกหรือตัดช่อ โดยขนาดพื้นที่เพาะปลูก 20 ไร่ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ปลูกเองโดยไม่ต้องเสียค่าเช่า ดังนั้นจึงใช้เงินลงทุนต่อไร่ต่ำที่สุดในจำนวนผู้ประกอบการทั้งหมดคือ 33,500 บาทต่อไร่ เนื่องจากไม่มีโรงเรือนจึงลงทุนเพียงค่าตาข่ายพรางแสงและต้นกล้วยไม้ ส่วนผู้ประกอบการที่ได้รับการคืนทุนนานที่สุดคือตัวอย่างที่ 18 จะใช้ระยะเวลาการคืนทุนทั้งสิ้น 4 ปี 11 เดือน เนื่องจากต้องลงทุนในการสร้างโรงเรือนสูงโดยเฉลี่ยไร่ละ 250,000 บาท (ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยคือ ไร่ละ 188,878 บาท) ในขณะที่มีขนาดพื้นที่จำกัดเพียง 4 ไร่ และปลูกกล้วยไม้สกุลหวายซึ่งมีราคาขายในราคาต่อช่อค่อนข้างต่ำ จึงทำให้รายได้ที่ได้รับต่อไร่ต่ำเพียง 113,400 บาทต่อไร่เท่านั้น

6.3.1.1 การวิเคราะห์ผลกระทบของพันธุ์ที่ปลูกต่อระยะเวลาการคืนทุน

การวิเคราะห์ผลกระทบของพันธุ์ที่ปลูกต่อระยะเวลาการคืนทุนเป็นการวิเคราะห์เพื่อดูว่าพันธุ์ที่ปลูกมีผลต่อระยะเวลาการคืนทุนหรือไม่ ผู้ประกอบการกล้วยไม้ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.8 จะปลูกกล้วยไม้ประเภทที่ขายโดยการตัดช่อ/ดอก เช่น สกุลหวาย โฉแดง และบอม เป็นต้น ส่วนที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทที่ขายทั้งต้น จะปลูกกล้วยไม้ เช่น สกุลแวนด้า คิดเป็นร้อยละ 34.2

เมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามประเภทของการขายและเปรียบเทียบระยะเวลาการคืนทุน สรุปได้ว่า การขายกล้วยไม้ทั้งต้นจะถึงจุดคุ้มทุนเร็วกว่าการขายกล้วยไม้แบบตัดเป็นช่อ/ดอก เนื่องจากตัวอย่างที่มีระยะเวลาการคืนทุนน้อยกว่า 2 ปี มีถึงร้อยละ 38.0 ในขณะที่กล้วยไม้ประเภทขายแบบตัดช่อ/ดอก ตัวอย่างส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 44.0 จะมีระยะเวลาการคืนทุนประมาณ 3 – 4 ปี

รูปที่ 6.2 ระยะเวลาการคืนทุน จำแนกตามประเภทการขาย

การปลูกกล้วยไม้แบบขายทั้งต้น กับการขายเป็นช่อ/ดอก เมื่อวิเคราะห์เงินลงทุนต่อไร่ รายได้ต่อไร่ และต้นทุนต่อไร่ พบว่าการขายทั้งต้นถึงแม้ว่าจะมีเงินลงทุนต่อไร่และต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่มากกว่าการขายแบบเป็นช่อ/ดอก แต่ขายได้ราคาดีกว่ามาก ทำให้ระยะเวลาการคืนทุนซึ่งพิจารณาจากกระแสเงินสดเกิดขึ้นเร็วกว่า

6.3.1.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการคืนทุนกับขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทที่ขายทั้งต้น

ผู้ประกอบการที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้น เช่น แวนด้า 13 ตัวอย่าง มีขนาดพื้นที่ปลูกต่ำสุด 1 ไร่ และสูงสุด 25 ไร่ ในจำนวนนี้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ร้อยละ 61.5 จะมีขนาดพื้นที่ปลูกระหว่าง 1-5 ไร่

ผู้ประกอบการนิยมปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้นในพื้นที่ขนาดเล็ก(1-5 ไร่)มากกว่าพื้นที่ขนาดใหญ่ (20ไร่ขึ้นไป) ดังนั้นในการวิเคราะห์ขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยไม่ว่ามีผลต่อระยะเวลาการคืนทุนหรือไม่ คณะผู้วิจัยจึงแบ่งพื้นที่การปลูกกล้วยไม้เป็น 4 ขนาด คือ ขนาดเล็กสุด 1-5 ไร่ ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ ขนาดกลาง 11-20 ไร่ และ ขนาดใหญ่ 21 ไร่

ขึ้นไป ซึ่งผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่าขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมที่สุดเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยระยะเวลาคืนทุนที่เร็วที่สุดได้แก่ พื้นที่ขนาดกลางจำนวน 11-20 ไร่ เนื่องจากมีระยะเวลาการคืนทุนเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 1 ปี 3 เดือน รายละเอียดปรากฏในตาราง 6.3

ตารางที่ 6.3

ระยะเวลาคืนทุนเฉลี่ย จำแนกตามขนาดพื้นที่ที่ทำสวนกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้น

ขนาดพื้นที่ที่ทำสวนกล้วยไม้ (ไร่)	ระยะเวลาคืนทุนเฉลี่ย(ปี:เดือน)
1-5	2:06
6-10	1:06
11-20	1:03
มากกว่า 20	3:00

6.3.1.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการคืนทุนกับขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทที่ขายตัดช่อ/ดอก

ผู้ประกอบการที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอก เช่น สกุลหวาย จำนวน 25 ตัวอย่าง มีขนาดพื้นที่ปลูกต่ำสุด 4 ไร่ และสูงสุด 60 ไร่ ในจำนวนนี้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ร้อยละ 40.0 จะมีขนาดพื้นที่ปลูกระหว่าง 6-10 ไร่

ผู้ประกอบการนิยมปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอก ในพื้นที่ขนาดเล็ก (6-10 ไร่) มากกว่าพื้นที่ขนาดเล็กสุด (1-5 ไร่) ดังนั้นในการวิเคราะห์ขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยไม่ว่ามีผลต่อระยะเวลาการคืนทุนหรือไม่ จึงแบ่งพื้นที่การปลูกกล้วยไม้เป็น 4 ขนาด คือ ขนาดเล็กสุด 1-5 ไร่ ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ ขนาดกลาง 11-20 ไร่ และ ขนาดใหญ่ตั้งแต่ 21 ไร่ขึ้นไป ซึ่งผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่าขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมที่สุดเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยระยะเวลาคืนทุนที่เร็วที่สุดได้แก่ พื้นที่ขนาดใหญ่ตั้งแต่ 21 ไร่ขึ้นไป มีระยะเวลาการคืนทุนเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ 2 ปี 3 เดือน รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 6.4

ตารางที่ 6.4

ระยะเวลาคืนทุนเฉลี่ย จำแนกตามขนาดพื้นที่ที่ทำสวนกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอก

ขนาดพื้นที่ที่ทำสวนกล้วยไม้(ไร่)	ระยะเวลาคืนทุนเฉลี่ย(ปี:เดือน)
1-5	4:11
6-10	2:04
11-20	2:05
มากกว่า 20	2:03

สรุปผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีระยะเวลาคืนทุน(Payback Period) ได้ว่า จากการวิเคราะห์ประเภทกล้วยไม้ที่ปลูกแบ่งเป็นขายทั้งต้นกับตัดขายเป็นช่อ/ดอก และขนาดพื้นที่ปลูกที่เหมาะสมสำหรับแต่ละประเภทของกล้วยไม้ ได้แสดงให้เห็นว่ากล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้นจะให้ระยะเวลาคืนทุนเร็วที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับ การตัดขายเป็นช่อ/ดอก เนื่องจากขายได้ในราคาที่แพงกว่า ส่วนผู้ปลูกกล้วยไม้แบบขายทั้งต้นนั้น การปลูกในพื้นที่ขนาดกลาง (11-20 ไร่) จะมีระยะเวลาในการคืนทุนเร็วกว่าขนาดพื้นที่ที่เล็กเกินไปและใหญ่เกินไป ในขณะที่การปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอกนั้น พื้นที่ขนาดใหญ่ (21 ไร่ขึ้นไป) จะเหมาะสมที่สุดเพราะจะได้ประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาด

6.3.2 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินด้วยวิธีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ

วิธีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ(Net Present Value หรือ NPV) เป็นวิธีที่ใช้เพื่อวัดความคุ้มค่าของโครงการลงทุนทางธุรกิจ ในการทำธุรกิจนั้นส่วนมากแผนธุรกิจของกิจการต้องเสนอข้อมูลที่เกิดจากการประมาณการล่วงหน้า เช่น รายได้ ต้นทุนการผลิต และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานอื่นๆ แล้วปรับค่าด้วยผลตอบแทนที่ต้องการ (อัตราส่วนลดของดอกเบี้ย หรือค่าเสียโอกาสของเงินลงทุนบวกด้วยต้นทุนความเสี่ยง) ในแต่ละปี เพื่อให้ได้เป็นมูลค่าสุทธิในปัจจุบันและประเมินความเป็นไปได้ทางธุรกิจ ทั้งนี้มูลค่าปัจจุบันสุทธิ อาจเปลี่ยนแปลงได้ในการลงทุนหนึ่งๆ เนื่องจากเงื่อนไขและสภาพของธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป โดยทั่วไปจะเลือกโครงการที่มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (กระแสเงินสดสุทธิ = มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์รวมตลอดอายุโครงการหักด้วยมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนรวม) เป็นบวก เพราะหมายความว่าโครงการนั้นมีผลตอบแทนคุ้มค่าเมื่อเทียบกับเงินลงทุนกล่าวคือ มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์รวมมากกว่ามูลค่าปัจจุบันของต้นทุนรวม

การคำนวณหามูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) จากข้อมูลตัวอย่างจะทำตามขั้นตอน
ดังนี้

- นำกระแสเงินสดสุทธิจากโครงการลงทุน 4 ปีปรับลดด้วยผลตอบแทนที่
ต้องการที่ปรับความเสี่ยงซึ่งคิดจากผลตอบแทนพันธบัตรรัฐบาล 4 ปี
ณ วันที่ 31 มกราคม 2548 ซึ่งเท่ากับร้อยละ 4.13 บวกเพิ่มตัวปรับความ
เสี่ยงแล้วจะเท่ากับ ร้อยละ 5
- นำข้อมูลข้างต้นมาจัดลำดับข้อมูลโดยเรียงตามมูลค่าปัจจุบันสุทธิ
(NPV) จากน้อยไปหามาก

ตารางที่ 6.5 มูลค่าปัจจุบันสุทธิของผู้ประกอบการตัวอย่าง

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV
2	-13,500,000	300,000	100,800	36,693	4Y2.1M	-2,335,969
33	-2,500,000	100,000	144,000	96,000	4Y7.2M	-1,748,880
8-9	-4,200,000	300,000	100,800	16,629	4Y3.6M	-1,426,378
18	-1,000,000	250,000	113,400	55,800	4Y11.2M	-668,384
25	-3,200,000	200,000	135,000	61,950	3Y11.3M	-477,562
21	-500,000	100,000	180,000	86,640	4Y10.7M	-462,902
22	-800,000	400,000	360,000	186,000	4Y1.2M	-217,553
20	-1,800,000	120,000	75,600	21,400	3Y10.3M	-150,810
38	-700,000	100,000	51,429	18,857	3Y7.8M	53,565
41	-390,000	130,000	72,000	24,267	3Y6.3M	72,493
39	-700,000	100,000	122,400	72,857	3Y7.0M	104,539
29	-1,200,000	120,000	90,000	24,000	3Y7.6M	114,510
23	-500,000	200,000	144,000	27,840	3Y5.2M	139,463
36	-840,000	120,000	84,000	29,143	3Y3.3M	362,037
3	-4,060,000	203,000	100,800	22,080	3Y7.3M	425,003
31	-1,600,000	200,000	108,000	22,500	3Y3.8M	605,544
14	-300,000	50,000	75,000	11,400	1Y11.6M	747,969

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV
19	-1,050,000	150,000	126,000	30,343	3Y0.2M	805,905
37	-800,000	100,000	115,200	40,625	2Y9.1M	840,024
1	-9,350,000	187,000	80,000	15,360	3Y7.4M	933,286
24	-240,000	240,000	600,000	87,600	1Y7.1M	1,127,098
40	-900,000	100,000	115,200	26,667	2Y5.2M	1,308,201
11	-2,100,000	700,000	800,000	190,400	3Y1.7M	1,387,674
16	-350,000	70,000	315,000	51,600	1Y6.3M	2,790,137
26	-700,000	93,333	238,933	27,040	1Y6.7M	3,534,332
6	-7,500,000	300,000	201,600	19,440	3Y2.6M	3,733,912
28	-2,035,000	185,000	270,000	26,182	2Y1.3M	4,411,940
12	-3,000,000	300,000	1,000,000	648,800	2Y6.6M	4,516,644
10	-1,300,000	325,000	850,000	133,250	1Y8.4M	4,698,631
15	-600,000	100,000	432,000	31,833	1Y4.3M	5,454,577
27	-4,800,000	111,628	241,860	107,907	2Y10.2M	6,035,316
17	-2,000,000	166,667	360,000	29,600	1Y7.7M	8,288,631
13	-670,000	33,500	364,000	65,770	1Y2.5M	14,323,956
7	-5,000,000	200,000	352,800	33,500	1Y10.5M	14,841,319
34	-8,050,000	350,000	782,609	260,870	2Y2.1M	19,172,746
4	-6,000,000	300,000	705,600	176,400	1Y8.3M	21,269,262
5	-10,500,000	300,000	403,200	33,871	2Y1.1M	21,983,399
30	-9,000,000	150,000	625,000	100,210	1Y4.8M	70,585,945

การวิเคราะห์ความคุ้มค่าด้วยวิธีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) จะพิจารณาว่าค่า NPV เป็นบวกหรือติดลบ เพียงเท่านั้น เพื่อตอบคำถามว่าโครงการคุ้มค่าหรือไม่

สรุปได้ว่าผลประโยชน์ของผู้ประกอบการทำสวนกล้วยไม้ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 78.9 มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มากกว่าศูนย์ แสดงว่า การปลูกกล้วยไม้ขายคุ้มค่าที่จะ

ลงทุน ณ อัตราผลตอบแทนที่ต้องการเท่ากับร้อยละ 5 สำหรับผลประกอบการจากข้อมูลตัวอย่างที่มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิคิดลบมีอยู่ 8 ราย

เมื่อพิจารณาผลประกอบการจากข้อมูลตัวอย่างที่มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิคิดลบ 8 ราย ถึง สาเหตุที่ทำให้การลงทุนไม่คุ้มค่าจะมีลักษณะ โครงการที่ค่อนข้างคล้ายกันคือ

1. เป็นผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาคืนทุนมากกว่า 3 ปีขึ้นไป
2. จำนวนเงินลงทุนประมาณ 220,000 บาทต่อไร่ ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยของเงินลงทุนจากตัวอย่างที่เท่ากับ 180,000 บาทต่อไร่
3. รายได้เฉลี่ยเท่ากับ 150,000 บาทต่อไร่ ซึ่งน้อยกว่าค่าเฉลี่ยรายได้จากตัวอย่างที่เท่ากับ 290,000 บาทต่อไร่

ตารางที่ 6.6 ตัวอย่างผู้ประกอบการที่มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ(NPV)น้อยกว่าศูนย์

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback Period	NPV
2	-13,500,000	300,000	100,800	36,693	4Y2.1M	-2,335,969
33	-2,500,000	100,000	144,000	96,000	4Y7.2M	-1,748,880
8-9	-4,200,000	300,000	100,800	16,629	4Y3.6M	-1,426,378
18	-1,000,000	250,000	113,400	55,800	4Y11.2M	-668,384
25	-3,200,000	200,000	135,000	61,950	3Y11.3M	-477,562
21	-500,000	100,000	180,000	86,640	4Y10.7M	-462,902
22	-800,000	400,000	360,000	186,000	4Y1.2M	-217,553
20	-1,800,000	120,000	75,600	21,400	3Y10.3M	-150,810

6.3.2.1 การวิเคราะห์ผลกระทบของพันธุ์ที่ปลูกต่อมูลค่าปัจจุบันสุทธิ

การวิเคราะห์ผลกระทบของพันธุ์ที่ปลูกต่อมูลค่าปัจจุบันสุทธิ(NPV) เป็นการวิเคราะห์เพื่อดูว่าพันธุ์ที่ปลูกมีผลต่อการที่จะทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวกหรือลบหรือไม่ ผู้ประกอบการตัวอย่างจะปลูกกล้วยไม้แบบขายทั้งต้น เช่น สกุลแวนด้า 13 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 34.2 และผู้ปลูกกล้วยไม้แบบขายโดยการตัดช่อ/ดอก เช่น สกุลหวาย โจด่าง และบอม 25 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 65.8 จากตัวอย่างที่ขายกล้วยไม้แบบทั้งต้นส่วนใหญ่มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวกถึงร้อยละ 76.9 และมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นลบเพียงร้อยละ 23.1

ตารางที่ 6.7 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ(NPV) ของตัวอย่างที่ขายกล้วยไม้แบบทั้งต้น

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback Period	NPV
33	-2,500,000	100,000	144,000	96,000	4Y7.2M	-1,748,880
21	-500,000	100,000	180,000	86,640	4Y10.7M	-462,902
22	-800,000	400,000	360,000	186,000	4Y1.2M	-217,553
41	-390,000	130,000	72,000	24,267	3Y6.3M	72,493
23	-500,000	200,000	144,000	27,840	3Y5.2M	139,463
14	-300,000	50,000	75,000	11,400	1Y11.6M	747,969
24	-240,000	240,000	600,000	87,600	1Y7.1M	1,127,098
11	-2,100,000	700,000	800,000	190,400	3Y1.7M	1,387,674
16	-350,000	70,000	315,000	51,600	1Y6.3M	2,790,137
12	-3,000,000	300,000	1,000,000	648,800	2Y6.6M	4,516,644
10	-1,300,000	325,000	850,000	133,250	1Y78.4M	4,698,631
13	-670,000	33,500	364,000	65,770	1Y2.5M	14,323,956
34	-8,050,000	350,000	782,609	260,870	2Y2.1M	19,172,746

ข้อเสียเปรียบสำหรับผู้ประกอบการที่มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นลบ คือ

1. รายได้จากการขายกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้นต่ำกว่าผู้ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้นด้วยกัน คือ มีรายได้เฉลี่ยเพียง 228,000 บาทต่อไร่ ในขณะที่ผู้ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้นจะมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 437,000 บาทต่อไร่ จึงอาจสรุปได้ว่าสาเหตุหลักของค่า NPV ติดลบสำหรับผู้ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้น คือ ราคาขาย
2. เงินลงทุนต่อไร่และต้นทุนรวมต่อไร่อยู่ในระดับใกล้เคียงกันทั้งกลุ่มคือ 200,000 บาทต่อไร่ และ 120,000 บาทต่อไร่ตามลำดับ ดังนั้นเหตุผลทางด้านราคาขายจึงเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้มูลค่า

ปัจจุบันสุทธิมีค่าน้อยกว่าศูนย์ และมีระยะเวลาการคืนทุนมากกว่า 4 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 6.8

สรุปมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ของตัวอย่างที่ขายกล้วยไม้แบบเป็นช่อ/ดอก

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV
2	-13,500,000	300,000	100,800	36,693	4Y2.1M	-2,335,969
8-9	-4,200,000	300,000	100,800	16,629	4Y3.6M	-1,426,378
18	-1,000,000	250,000	113,400	55,800	4Y11.2M	-668,384
25	-3,200,000	200,000	135,000	61,950	3Y11.3M	-477,562
20	-1,800,000	120,000	75,600	21,400	3Y10.3M	-150,810
38	-700,000	100,000	51,429	18,857	3Y7.8M	53,565
39	-700,000	100,000	122,400	72,857	3Y7.0M	104,539
29	-1,200,000	120,000	90,000	24,000	3Y7.6M	114,510
36	-840,000	120,000	84,000	29,143	3Y3.3M	362,037
3	-4,060,000	203,000	100,800	22,080	3Y7.3M	425,003
31	-1,600,000	200,000	108,000	22,500	3Y3.8M	605,544
19	-1,050,000	150,000	126,000	30,343	3Y0.2M	805,905
37	-800,000	100,000	115,200	40,625	2Y9.1M	840,024
1	-9,350,000	187,000	80,000	15,360	3Y7.4M	933,286
40	-900,000	100,000	115,200	26,667	2Y5.2M	1,308,201
26	-700,000	93,333	238,933	27,040	1Y6.7M	3,534,332
6	-7,500,000	300,000	201,600	19,440	3Y2.6M	3,733,912
28	-2,035,000	185,000	270,000	26,182	2Y1.3M	4,411,940
15	-600,000	100,000	432,000	31,833	1Y4.3M	5,454,577
27	-4,800,000	111,628	241,860	107,907	2Y10.2M	6,035,316
17	-2,000,000	166,667	360,000	29,600	1Y7.7M	8,288,631
7	-5,000,000	200,000	352,800	33,500	1Y10.5M	14,841,319
4	-6,000,000	300,000	705,600	176,400	1Y8.3M	21,269,262
5	-10,500,000	300,000	403,200	33,871	2Y1.1M	21,983,399
30	-9,000,000	150,000	625,000	100,210	1Y4.8M	70,585,945

เมื่อพิจารณาเฉพาะผลประโยชน์ประกอบการของผู้ประกอบการตัวอย่างที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดเป็นช่อ/ดอก จำนวนตัวอย่างที่มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิคิดลบเพียงร้อยละ 20 ส่วนที่มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวกมีร้อยละ 80

ข้อสังเกตสำหรับตัวอย่างที่มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิคิดลบมีดังนี้

1. ขายได้ในราคาต่ำกว่าราคาค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง คือ มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 105,000 บาทต่อไร่ ในขณะที่รายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 214,000 บาทต่อไร่
2. เงินลงทุนต่อไร่มากกว่าค่าเฉลี่ยเงินลงทุนต่อไร่ของกลุ่มตัวอย่าง โดยเงินลงทุนต่อไร่ของตัวอย่างที่มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิคิดลบเท่ากับ 234,000 บาทต่อไร่ ในขณะที่เงินลงทุนต่อไร่เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 178,000 บาท

6.3.2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างค่าปัจจุบันสุทธิตามขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้น

เมื่อพิจารณาเฉพาะผู้ที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้น โดยจำแนกตามขนาดพื้นที่ เพื่อศึกษาถึงผลกระทบที่มีต่อมูลค่าปัจจุบันสุทธิ โดยแบ่งพื้นที่การปลูกกล้วยไม้เป็น 4 ขนาดคือ ขนาดเล็กสุด 1-5 ไร่ ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ ขนาดกลาง 11-20 ไร่ และขนาดใหญ่ มากกว่า 20 ไร่ ซึ่งผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ขนาดพื้นที่ที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวก คือ พื้นที่ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ และพื้นที่ขนาดกลาง 11-20 ไร่ ซึ่งทั้งสองกลุ่มมีระยะเวลาการคืนทุนเฉลี่ยไม่เกิน 2 ปี รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 6.9

ตารางที่ 6.9

แสดงผลของการแบ่งตัวอย่างเฉพาะประเภทขายทั้งต้นตามขนาดพื้นที่
เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อค่าปัจจุบันสุทธิ

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV	ขนาดพื้นที่
1.ขนาดพื้นที่ 1-5 ไร่							
24	-240,000	240,000	600,000	87,600	1Y7.1M	1,127,098	1
22	-800,000	400,000	360,000	186,000	4Y1.2M	-217,553	2
23	-500,000	200,000	144,000	27,840	3Y5.2M	139,463	3
41	-390,000	130,000	72,000	24,267	3Y6.3M	72,493	3
11	-2,100,000	700,000	800,000	190,400	3Y1.7M	1,387,674	3
10	-1,300,000	325,000	850,000	133,250	1Y8.4M	4,698,631	4
21	-500,000	100,000	180,000	86,640	4Y10.7M	-462,902	5
16	-350,000	70,000	315,000	51,600	1Y6.3M	2,790,137	5
2.ขนาดพื้นที่ 6-10 ไร่							
14	-300,000	50,000	75,000	11,400	1Y11.6M	747,969	6
12	-3,000,000	300,000	1,000,000	648,800	2Y6.6M	4,516,644	10
35	ข้อมูลไม่เพียงพอ						10
3.ขนาดพื้นที่ 11-20 ไร่							
13	-670,000	33,500	364,000	65,770	1Y2.5M	14,323,956	20
4.ขนาดพื้นที่ 21 ไร่ขึ้นไป							
34	-8,050,000	350,000	782,609	260,870	2Y2.1M	19,172,746	23
33	-2,500,000	100,000	144,000	96,000	4Y7.2M	-1,748,880	25

6.3.2.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างค่าปัจจุบันสุทธิกับขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อหรือดอก

เมื่อพิจารณาเฉพาะผู้ที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอก จำนวน 25 ตัวอย่าง โดยจำแนกตามขนาดพื้นที่ เพื่อศึกษาถึงผลกระทบที่มีต่อมูลค่าปัจจุบันสุทธิโดยแบ่งพื้นที่การปลูกกล้วยไม้เป็น 4 ขนาดคือ ขนาดเล็กสุด 1-5 ไร่ ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ ขนาดกลาง 11-20 ไร่ และ ขนาดใหญ่ มากกว่า 20 ไร่ ซึ่งผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ขนาดพื้นที่ที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวกมากที่สุด คือ พื้นที่ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ มีระยะเวลาการคืนทุนเฉลี่ย 2 ปี 4 เดือน รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 6.10

ตารางที่ 6.10

แสดงผลของการแบ่งตัวอย่างเฉพาะประเภทขายเป็นช่อ/ดอก ตามขนาดพื้นที่เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อค่าปัจจุบันสุทธิ(NPV)

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV	ขนาดพื้นที่ (ไร่)
1.ขนาดพื้นที่ 1-5 ไร่							
18	-1,000,000	250,000	113,400	55,800	4Y11.2M	-668,384	4
2.ขนาดพื้นที่ 6-10 ไร่							
32	ข้อมูลไม่เพียงพอ						6
15	-600,000	100,000	432,000	31,833	1Y4.3M	5,454,577	6
19	-1,050,000	150,000	126,000	30,343	3Y0.2M	805,905	7
36	-840,000	120,000	84,000	29,143	3Y3.3M	362,037	7
39	-700,000	100,000	122,400	72,857	3Y7.0M	104,539	7
38	-700,000	100,000	51,429	18,857	3Y7.8M	53,565	7
26	-700,000	93,333	238,933	27,040	1Y6.7M	3,534,332	8
37	-800,000	100,000	115,200	40,625	2Y9.1M	840,024	8
31	-1,600,000	200,000	108,000	22,500	3Y3.8M	605,544	8
40	-900,000	100,000	115,200	26,667	2Y5.2M	1,308,201	9
29	-1,200,000	120,000	90,000	24,000	3Y7.6M	114,510	10

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV	ขนาดพื้นที่ (ไร่)
3.ขนาดพื้นที่ 11-20 ไร่							
28	-2,035,000	185,000	270,000	26,182	2Y1.3M	4,411,940	11
17	-2,000,000	166,667	360,000	29,600	1Y7.7M	8,288,631	12
8-9	-4,200,000	300,000	100,800	16,629	4Y3.6M	-1,426,378	14
20	-1,800,000	120,000	75,600	21,400	3Y10.3M	-150,810	15
25	-3,200,000	200,000	135,000	61,950	3Y11.3M	-477,562	16
3	-4,060,000	203,000	100,800	22,080	3Y7.3M	425,003	20
4	-6,000,000	300,000	705,600	176,400	1Y8.3M	21,269,262	20
4.ขนาดพื้นที่ 21 ไร่ขึ้นไป							
7	-5,000,000	200,000	352,800	33,500	1Y10.5M	14,841,319	25
6	-7,500,000	300,000	201,600	19,440	3Y2.6M	3,733,912	25
5	-10,500,000	300,000	403,200	33,871	2Y1.1M	21,983,399	35
27	-4,800,000	111,628	241,860	107,907	2Y10.2M	6,035,316	43
2	-13,500,000	300,000	100,800	36,693	4Y2.1M	-2,335,969	45
1	-9,350,000	187,000	80,000	15,360	3Y7.4M	933,286	50
30	-9,000,000	150,000	625,000	100,210	1Y4.8M	70,585,945	60

มูลค่าปัจจุบันสุทธิคิดลบเพียงร้อยละ 20 และขนาดพื้นที่การปลูกที่เหมาะสมสำหรับการปลูกกล้วยไม้ประเภทขายเป็นช่อ/ดอกคือพื้นที่ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ ซึ่งมีระยะเวลาการคืนทุนเฉลี่ย 2.5 ปี

6.3.3 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินด้วยวิธีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง

อัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (Internal Rate of Return หรือ IRR) จะแสดงผลเป็นร้อยละของโครงการ ความหมายทางการเงินหมายถึง อัตราดอกเบี้ยคิดลดอัตราหนึ่งที่จะทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ของโครงการการลงทุนมีค่าเท่ากับศูนย์ หรือทำให้มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนรวม อัตราผลตอบแทนการลงทุนที่ได้จะนำมาเปรียบเทียบกับต้นทุนค่าเสียโอกาสในการนำเงินทุนไปลงทุนแบบอื่น

ว่าการลงทุนทางใดที่จะคุ้มค่ามากกว่า ดังนั้น หากผลตอบแทนการลงทุนทางอื่นสูงกว่าอัตราผลตอบแทนของโครงการจะทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นลบและโครงการนั้นไม่คุ้มค่าที่จะลงทุน

ในทางตรงข้ามหากผลตอบแทนการลงทุนทางอื่นต่ำกว่าอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงของโครงการ จะทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการเป็นบวก นั่นคือ โครงการนั้นจะให้กระแสเงินสดส่วนเพิ่มจากการลงทุน

ตารางที่ 6.11

แสดงอัตราผลตอบแทนการลงทุนที่แท้จริง(IRR) เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV	IRR
13	-670,000	33,500	364,000	65,770	1Y2.5M	14,323,956	213.98%
15	-600,000	100,000	432,000	31,833	1Y4.3M	5,454,577	132.71%
30	-9,000,000	150,000	625,000	100,210	1Y4.8M	70,585,945	121.86%
16	-350,000	70,000	315,000	51,600	1Y6.3M	2,790,137	110.21%
26	-700,000	93,333	238,933	27,040	1Y6.7M	3,534,332	92.23%
24	-240,000	240,000	600,000	87,600	1Y7.1M	1,127,098	87.70%
17	-2,000,000	166,667	360,000	29,600	1Y7.7M	8,288,631	81.28%
4	-6,000,000	300,000	705,600	176,400	1Y8.3M	21,269,262	74.67%
10	-1,300,000	325,000	850,000	133,250	1Y8.4M	4,698,631	72.42%
7	-5,000,000	200,000	352,800	33,500	1Y10.5M	14,841,319	63.09%
14	-300,000	50,000	75,000	11,400	1Y11.6M	747,969	56.55%
5	-10,500,000	300,000	403,200	33,871	2Y1.1M	21,983,399	50.16%
28	-2,035,000	185,000	270,000	26,182	2Y1.3M	4,411,940	50.10%
34	-8,050,000	350,000	782,609	260,870	2Y2.1M	19,172,746	48.99%
40	-900,000	100,000	115,200	26,667	2Y5.2M	1,308,201	37.60%
12	-3,000,000	300,000	1,000,000	648,800	2Y6.6M	4,516,644	35.11%
37	-800,000	100,000	115,200	40,625	2Y9.1M	840,024	29.18%
27	-4,800,000	111,628	241,860	107,907	2Y10.2M	6,035,316	27.51%

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV	IRR
19	-1,050,000	150,000	126,000	30,343	3Y0.2M	805,905	23.84%
11	-2,100,000	700,000	800,000	190,400	3Y1.7M	1,387,674	19.91%
6	-7,500,000	300,000	201,600	19,440	3Y2.6M	3,733,912	17.94%
36	-840,000	120,000	84,000	29,143	3Y3.3M	362,037	16.36%
31	-1,600,000	200,000	108,000	22,500	3Y3.8M	605,544	15.30%
23	-500,000	200,000	144,000	27,840	3Y5.2M	139,463	12.23%
41	-390,000	130,000	72,000	24,267	3Y6.3M	72,493	10.06%
39	-700,000	100,000	122,400	72,857	3Y7.0M	104,539	8.44%
3	-4,060,000	203,000	100,800	22,080	3Y7.3M	425,003	7.97%
1	-9,350,000	187,000	80,000	15,360	3Y7.4M	933,286	7.89%
29	-1,200,000	120,000	90,000	24,000	3Y7.6M	114,510	7.42%
38	-700,000	100,000	51,429	18,857	3Y7.8M	53,565	7.12%
20	-1,800,000	120,000	75,600	21,400	3Y10.3M	-150,810	2.78%
25	-3,200,000	200,000	135,000	61,950	3Y11.3M	-477,562	1.05%
2	-13,500,000	300,000	100,800	36,693	4Y2.1M	-2,335,969	-0.34%
22	-800,000	400,000	360,000	186,000	4Y1.2M	-217,553	-1.88%
8	-4,200,000	300,000	100,800	16,629	4Y3.6M	-1,426,378	-5.21%
33	-2,500,000	100,000	144,000	96,000	4Y7.2M	-1,748,880	-9.56%
21	-500,000	100,000	180,000	86,640	4Y10.7M	-462,902	-13.59%
18	-1,000,000	250,000	113,400	55,800	4Y11.2M	-668,384	-14.57%

วิธีการหาอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงจากตัวอย่างที่สำรวจมีดังนี้

1. นำกระแสเงินสดสุทธิจากโครงการลงทุนทั้ง 4 ปีเป็นหลัก
2. ใช้วิธีทดลองและแก้ไข(trial and error) อัตราคิดลดที่จะทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการหนึ่ง ๆ มีค่าเป็นศูนย์
3. นำผลลัพธ์ที่ได้มาจัดเรียงข้อมูลตามอัตราผลตอบแทนการลงทุนที่แท้จริงจากมากไปหาน้อย

ดังที่กล่าวข้างต้นแล้วว่าการวัดความคุ้มค่าในการลงทุนด้วยวิธีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง จำเป็นต้องมีต้นทุนทางการเงินอีกปัจจัยหนึ่งเพื่อใช้เปรียบเทียบกับอัตราผลตอบแทนการลงทุนที่แท้จริงของโครงการว่าการลงทุนทางใดคุ้มค่ากว่ากัน หรือประเมินว่าโครงการนั้นคุ้มค่าที่จะลงทุนหรือไม่ ในที่นี้อัตราดอกเบี้ยที่ใช้เปรียบเทียบคือร้อยละ 5 ซึ่งคิดจากผลตอบแทนพันธบัตรรัฐบาล 4 ปี ซึ่งไม่มีความเสี่ยง ณ มกราคม พ.ศ. 2548 ที่เท่ากับร้อยละ 4.13 บวกด้วยตัวปรับความเสี่ยงจากการลงทุนปลูกกล้วยไม้ ซึ่งในที่นี้จะให้อัตราผลตอบแทนที่ต้องการเพื่อนำมาเปรียบเทียบคือร้อยละ 5

จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าตัวอย่างที่สำรวจมาส่วนใหญ่ร้อยละ 78.9 มีความคุ้มค่าที่จะลงทุนเมื่อเทียบกับอัตราผลตอบแทนที่ต้องการที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 5 อย่างไรก็ตามการประเมินความคุ้มค่าในการลงทุนด้วยวิธีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง อาจได้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับการกำหนดอัตราผลตอบแทนที่ต้องการหรืออัตราผลตอบแทนที่นำมาเปรียบเทียบ ตัวอย่างเช่น หากกำหนดอัตราผลตอบแทนที่ต้องการมากกว่าร้อยละ 5 จะได้จำนวนตัวอย่างที่มีความคุ้มค่าในการลงทุนมีสัดส่วนน้อยลงไปเรื่อย ๆ เช่น หากกำหนดอัตราผลตอบแทนที่ต้องการคือร้อยละ 10 จะได้ตัวอย่างที่คุ้มค่าในการลงทุนเพียงร้อยละ 60.5 หรือหากกำหนดอัตราผลตอบแทนที่ต้องการคือร้อยละ 20 สัดส่วนตัวอย่างที่ถือว่าคุ้มค่าในการลงทุนจะลดลงเหลือร้อยละ 50 สำหรับค่าอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงจะเท่ากับร้อยละ 39.4 ซึ่งค่าดังกล่าวถือว่าเป็นอัตราผลตอบแทนที่น่าพอใจในส่วนของธุรกิจกล้วยไม้

จากข้อมูลตัวอย่างทั้งหมดที่นำมาวิเคราะห์ ตัวอย่างที่มีค่าเฉลี่ยอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงต่ำกว่าอัตราที่ต้องการคือร้อยละ 5 มี 8 ตัวอย่างหรือร้อยละ 21.0 เมื่อพิจารณาโครงการที่ให้ผลตอบแทนที่แท้จริงเป็นลบมากที่สุดคือ ร้อยละ 14.57 จะเป็นตัวอย่างที่มีระยะเวลาคืนทุนนานที่สุดด้วยคือ 4 ปี 11 เดือน เนื่องจากมีข้อเสียเปรียบด้านเงินลงทุนจำนวนมากเฉลี่ยไร่ละ 250,000 บาท (มากกว่าค่าเฉลี่ยของตัวอย่างทั้งหมดที่ทำการศึกษาซึ่งเท่ากับไร่ละ 180,000 บาท) โดยมีขนาดพื้นที่เพียง 4 ไร่และปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอก ซึ่งมีราคาขายต่อช่อ/ดอกค่อนข้างต่ำ นอกจากตัวอย่างที่ 18 ซึ่งมีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงที่ (IRR) ติดลบมากที่สุดแล้ว ตัวอย่างผู้ประกอบการอีก 7 รายมีลักษณะคล้ายกันคือใช้ระยะเวลาการคืนทุนค่อนข้างนานตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นปีที่กล้วยไม้สิ้นสุดอายุการเก็บเกี่ยวพอดี และมีเงินลงทุนต่อไร่เฉลี่ยสูงถึงไร่ละ 220,000 บาท

ตารางที่ 6.12

แสดงเฉพาะตัวอย่างที่มีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงต่ำกว่าร้อยละ 5

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV	IRR
18	-1,000,000	250,000	113,400	55,800	4Y11.2M	-668,384	-14.57%
21	-500,000	100,000	180,000	86,640	4Y10.7M	-462,902	-13.59%
33	-2,500,000	100,000	144,000	96,000	4Y7.2M	-1,748,880	-9.56%
8	-4,200,000	300,000	100,800	16,629	4Y3.6M	-1,426,378	-5.21%
22	-800,000	400,000	360,000	186,000	4Y1.2M	-217,553	-1.88%
2	-13,500,000	300,000	100,800	36,693	4Y2.1M	-2,335,969	-0.34%
25	-3,200,000	200,000	135,000	61,950	3Y11.3M	-477,562	1.05%
20	-1,800,000	120,000	75,600	21,400	3Y10.3M	-150,810	2.78%

วิธีแก้ไขสำหรับตัวอย่างที่มีค่าอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงต่ำกว่าผลตอบแทนที่ต้องการ คือ การปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้นผสมผสานกันเพราะขายได้ราคาดีกว่า หรือปลูกพืช หรือ ไม้อื่นประกอบด้วยเพื่อขายเป็นรายได้เสริม เป็นต้น ส่วนตัวอย่างที่มีค่าอัตราผลตอบแทนการลงทุนสูงสุดคือตัวอย่างที่ 13 มีข้อได้เปรียบคือ เงินลงทุนต่อไร่อยู่ในระดับต่ำสุดคือ 33,500 บาทต่อไร่ เนื่องจากไม่ต้องก่อสร้างโรงเรือน ใช้เพียงตาข่ายพรางแสงปลูกในขนาดพื้นที่ 20 ไร่ ทำให้มีผลผลิตมากในขณะที่ต้นทุนของเงินลงทุนอยู่ในระดับต่ำ

6.3.3.1 การวิเคราะห์ผลกระทบของพันธุ์ที่ปลูกต่ออัตราผลตอบแทนที่แท้จริง

การวิเคราะห์ผลกระทบของพันธุ์ที่ปลูกต่ออัตราผลตอบแทนที่แท้จริง เป็นการวิเคราะห์ว่าพันธุ์ที่ปลูกมีผลต่ออัตราผลตอบแทนที่แท้จริงหรือไม่ เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้น ส่วนกลุ่มที่สองเป็นผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอก สรุปได้ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยอัตราผลตอบแทนการลงทุนของการลงทุนปลูกกล้วยไม้แบบขายทั้งต้นเท่ากับร้อยละ 49.39 โดยมีตัวอย่างผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้แบบขายทั้งต้นร้อยละ 76.9 มีค่าอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงมากกว่าอัตราผลตอบแทนที่ต้องการที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ

ละ 5 ซึ่งผลการวิเคราะห์นี้เป็นเช่นเดียวกับการประเมินด้วยวิธีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ(NPV) เช่น ผู้ประกอบการตัวอย่างที่ 21 และ 33 ที่ปลูกกล้วยไม้แบบขายทั้งต้น มีค่าอัตราผลตอบแทนการลงทุนเป็นลบมากที่สุด ซึ่งข้อเสียเปรียบเกิดขึ้นเนื่องจากราคาขายต่ำไป ตัวอย่างที่ 22 มีข้อเสียเปรียบที่ใช้เงินลงทุนต่อไร่สูงเกินไป และทั้ง 3 รายมีระยะเวลาการคืนทุนมากกว่า 4 ปี

ตารางที่ 6.13

สรุปอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงของตัวอย่างที่ขายกล้วยไม้แบบทั้งต้น

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV	IRR
13	-670,000	33,500	364,000	65,770	1Y2.5M	14,323,956	213.98%
16	-350,000	70,000	315,000	51,600	1Y6.3M	2,790,137	110.21%
24	-240,000	240,000	600,000	87,600	1Y7.1M	1,127,098	87.70%
10	-1,300,000	325,000	850,000	133,250	1Y8.4M	4,698,631	72.42%
14	-300,000	50,000	75,000	11,400	1Y11.6M	747,969	56.55%
34	-8,050,000	350,000	782,609	260,870	2Y2.1M	19,172,746	48.99%
12	-3,000,000	300,000	1,000,000	648,800	2Y6.6M	4,516,644	35.11%
11	-2,100,000	700,000	800,000	190,400	3Y1.7M	1,387,674	19.91%
23	-500,000	200,000	144,000	27,840	3Y5.2M	139,463	12.23%
41	-390,000	130,000	72,000	24,267	3Y6.3M	72,493	10.06%
22	-800,000	400,000	360,000	186,000	4Y1.2M	-217,553	-1.88%
33	-2,500,000	100,000	144,000	96,000	4Y7.2M	-1,748,880	-9.56%
21	-500,000	100,000	180,000	86,640	4Y10.7M	-462,902	-13.59%

- ค่าเฉลี่ยอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงของการลงทุนปลูกกล้วยไม้แบบขายตัดช่อ/ดอกเท่ากับร้อยละ 34.26 ซึ่งจากการวิเคราะห์

เฉพาะตัวอย่างที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอก มีจำนวนตัวอย่างเพียงร้อยละ 20 ที่มีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงต่ำกว่าอัตราผลตอบแทนที่ต้องการที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 5 ต่อปี ในขณะที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 มีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงมากกว่าอัตราผลตอบแทนที่ต้องการที่กำหนดไว้ร้อยละ 5 ต่อปี ซึ่งให้ผลลัพธ์เช่นเดียวกับการวิเคราะห์ด้วยมูลค่าปัจจุบันสุทธิคือ ผู้ประกอบการตัวอย่างที่ 18 มีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงติดลบมากที่สุด มีสาเหตุจากใช้เงินลงทุนสูงเฉลี่ยไร่ละ 250,000 บาท และขายได้ในราคาต่ำ ส่วนผู้ประกอบการตัวอย่างที่ 15 มีอัตราผลตอบแทนการลงทุนที่แท้จริงมากที่สุด เนื่องจากมีอัตรากำไรขั้นต้นสูงสุด ต้นทุนรวมต่ำ ผลผลิตต่อไร่มาก และขายได้ราคาที่ดี

ตารางที่ 6.14

สรุปอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงของตัวอย่างที่ขายกล้วยไม้แบบเป็นช่อ/ดอก

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV	IRR
15	-600,000	100,000	432,000	31,833	1Y4.3M	5,454,577	132.71%
30	-9,000,000	150,000	625,000	100,210	1Y4.8M	70,585,945	121.86%
26	-700,000	93,333	238,933	27,040	1Y6.7M	3,534,332	92.23%
17	-2,000,000	166,667	360,000	29,600	1Y7.7M	8,288,631	81.28%
4	-6,000,000	300,000	705,600	176,400	1Y8.3M	21,269,262	74.67%
7	-5,000,000	200,000	352,800	33,500	1Y10.5M	14,841,319	63.09%
5	-10,500,000	300,000	403,200	33,871	2Y1.1M	21,983,399	50.16%
28	-2,035,000	185,000	270,000	26,182	2Y1.3M	4,411,940	50.10%
40	-900,000	100,000	115,200	26,667	2Y5.2M	1,308,201	37.60%
37	-800,000	100,000	115,200	40,625	2Y9.1M	840,024	29.18%
27	-4,800,000	111,628	241,860	107,907	2Y10.2M	6,035,316	27.51%
19	-1,050,000	150,000	126,000	30,343	3Y0.2M	805,905	23.84%

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV	IRR
6	-7,500,000	300,000	201,600	19,440	3Y2.6M	3,733,912	17.94%
36	-840,000	120,000	84,000	29,143	3Y3.3M	362,037	16.36%
31	-1,600,000	200,000	108,000	22,500	3Y3.8M	605,544	15.30%
39	-700,000	100,000	122,400	72,857	3Y7.0M	104,539	8.44%
3	-4,060,000	203,000	100,800	22,080	3Y7.3M	425,003	7.97%
1	-9,350,000	187,000	80,000	15,360	3Y7.4M	933,286	7.89%
29	-1,200,000	120,000	90,000	24,000	3Y7.6M	114,510	7.42%
38	-700,000	100,000	51,429	18,857	3Y7.8M	53,565	7.12%
20	-1,800,000	120,000	75,600	21,400	3Y10.3M	-150,810	2.78%
25	-3,200,000	200,000	135,000	61,950	3Y11.3M	-477,562	1.05%
2	-13,500,000	300,000	100,800	36,693	4Y2.1M	-2,335,969	-0.34%
8	-4,200,000	300,000	100,800	16,629	4Y3.6M	-1,426,378	-5.21%
18	-1,000,000	250,000	113,400	55,800	4Y11.2M	-668,384	-14.57%

6.3.3.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงกับ

ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้น

ในการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงกับขนาดพื้นที่การปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้นว่ามีผลต่อระยะเวลาการคืนทุนหรือไม่ ได้แบ่งพื้นที่การปลูกกล้วยไม้เป็น 4 ขนาดคือ ขนาดเล็กสุด 1-5 ไร่ ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ ขนาดกลาง 11-20 ไร่ และ ขนาดใหญ่ มากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป ซึ่งผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่าขนาดพื้นที่ที่มีผลต่ออัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (IRR) มากกว่าร้อยละ 5 ในทุกตัวอย่างผู้ประกอบการ โดยพื้นที่ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ และพื้นที่ขนาดกลาง 11-20 ไร่ ทั้งสองกลุ่มมีระยะเวลาการคืนทุนเฉลี่ยไม่เกิน 2 ปี จะมีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 45.83 และร้อยละ 213.98 ตามลำดับ

ตารางที่ 6.15

แสดงผลของการแบ่งตัวอย่างเฉพาะประเภทขายทั้งต้นตามขนาดพื้นที่
เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่ออัตราผลตอบแทนที่แท้จริง

ตัวอย่างที่	เงินลงทุนขั้นต้น	เงินลงทุนต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวมต่อไร่	Payback period	NPV	IRR	ขนาดพื้นที่ (ไร่)
1.ขนาดพื้นที่ 1-5 ไร่								
24	-240,000	240,000	600,000	87,600	1Y7.1M	1,127,098	87.70%	1
22	-800,000	400,000	360,000	186,000	4Y1.2M	-217,553	-1.88%	2
23	-500,000	200,000	144,000	27,840	3Y5.2M	139,463	12.23%	3
11	-2,100,000	700,000	800,000	190,400	3Y1.7M	1,387,674	19.91%	3
41	-390,000	130,000	72,000	24,267	3Y6.3M	72,493	10.06%	3
10	-1,300,000	325,000	850,000	133,250	1Y8.4M	4,698,631	72.42%	4
16	-350,000	70,000	315,000	51,600	1Y6.3M	2,790,137	110.21%	5
21	-500,000	100,000	180,000	86,640	4Y10.7M	-462,902	-13.59%	5
Average IRR							37.13%	
2.ขนาดพื้นที่ 6-10 ไร่								
14	-300,000	50,000	75,000	11,400	1Y11.6M	747,969	56.55%	6
12	-3,000,000	300,000	1,000,000	648,800	2Y6.6M	4,516,644	35.11%	10
Average IRR							45.83%	
3.ขนาดพื้นที่ 11-20 ไร่								
13	-670,000	33,500	364,000	65,770	1Y2.5M	14,323,956	213.98%	20
Average IRR							213.98%	
4.ขนาดพื้นที่ 21 ไร่ขึ้นไป								
34	-8,050,000	350,000	782,609	260,870	2Y2.1M	19,172,746	48.99%	23
33	-2,500,000	100,000	144,000	96,000	4Y7.2M	-1,748,880	-9.56%	25
Average IRR							19.71%	

**6.3.3.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงกับ
ขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อหรือดอก**

จากการที่ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้นิยมปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอกในพื้นที่ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ มากกว่าพื้นที่ขนาดเล็กสุด 1-5 ไร่ เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงกับขนาดพื้นที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อหรือดอก จึงแบ่งพื้นที่การปลูกกล้วยไม้เป็น 4 ขนาดคือ ขนาดเล็กสุด 1-5 ไร่ ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ ขนาดกลาง 11-20 ไร่ และ ขนาดใหญ่ มากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป ซึ่งผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่าพื้นที่ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ เป็นขนาดพื้นที่ที่มีผลให้อัตราผลตอบแทนที่แท้จริงได้มากกว่าร้อยละ 5 ในทุกตัวอย่าง ผู้ประกอบการมีระยะเวลาการคืนทุนเฉลี่ย 2 ปี 5 เดือน แต่พื้นที่ขนาดใหญ่มากกว่า 20 ไร่ขึ้นไปมีค่าอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับร้อยละ 41.16

ตารางที่ 6.16

**แสดงผลของการแบ่งตัวอย่างเฉพาะประเภทขายกล้วยไม้แบบเป็นช่อ/ดอก
ตามขนาดพื้นที่เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่ออัตราผลตอบแทนที่แท้จริง**

ตัวอย่างที่	เงินลงทุน ขั้นต้น	เงินลงทุน ต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวม ต่อไร่	Payback period	NPV	IRR	ขนาดพื้นที่ (ไร่)
1.ขนาดพื้นที่ 1-5 ไร่								
18	-1,000,000	250,000	113,400	55,800	4Y11.2M	-668,384	-14.57%	4
Average IRR							-14.57%	
2.ขนาดพื้นที่ 6-10 ไร่								
15	-600,000	100,000	432,000	31,833	1Y4.3M	5,454,577	132.71%	6
19	-1,050,000	150,000	126,000	30,343	3Y0.2M	805,905	23.84%	7
36	-840,000	120,000	84,000	29,143	3Y3.3M	362,037	16.36%	7
39	-700,000	100,000	122,400	72,857	3Y7.0M	104,539	8.44%	7
38	-700,000	100,000	51,429	18,857	3Y7.8M	53,565	7.12%	7
26	-700,000	93,333	238,933	27,040	1Y6.7M	3,534,332	92.23%	8
37	-800,000	100,000	115,200	40,625	2Y9.1M	840,024	29.18%	8

ตัวอย่างที่	เงินลงทุน ขั้นต้น	เงินลงทุน ต่อไร่	รายได้ต่อไร่	ต้นทุนรวม ต่อไร่	Payback period	NPV	IRR	ขนาดพื้นที่ (ไร่)
31	-1,600,000	200,000	108,000	22,500	3Y3.8M	605,544	15.30%	8
40	-900,000	100,000	115,200	26,667	2Y5.2M	1,308,201	37.60%	9
29	-1,200,000	120,000	90,000	24,000	3Y7.6M	114,510	7.42%	10
Average IRR							37.02%	
3.ขนาดพื้นที่ 11-20 ไร่								
28	-2,035,000	185,000	270,000	26,182	2Y1.3M	4,411,940	50.10%	11
17	-2,000,000	166,667	360,000	29,600	1Y7.7M	8,288,631	81.28%	12
8-9	-4,200,000	300,000	100,800	16,629	4Y3.6M	-1,426,378	-5.21%	14
20	-1,800,000	120,000	75,600	21,400	3Y10.3M	-150,810	2.78%	15
25	-3,200,000	200,000	135,000	61,950	3Y11.3M	-477,562	1.05%	16
4	-6,000,000	300,000	705,600	176,400	1Y8.3M	21,269,262	74.67%	20
3	-4,060,000	203,000	100,800	22,080	3Y7.3M	425,003	7.97%	20
Average IRR							30.38%	
4.ขนาดพื้นที่ 21 ไร่ขึ้นไป								
7	-5,000,000	200,000	352,800	33,500	1Y10.5M	14,841,319	63.09%	25
6	-7,500,000	300,000	201,600	19,440	3Y2.6M	3,733,912	17.94%	25
5	-10,500,000	300,000	403,200	33,871	2Y1.1M	21,983,399	50.16%	35
27	-4,800,000	111,628	241,860	107,907	2Y10.2M	6,035,316	27.51%	43
2	-13,500,000	300,000	100,800	36,693	4Y2.1M	-2,335,969	-0.34%	45
1	-9,350,000	187,000	80,000	15,360	3Y7.4M	933,286	7.89%	50
30	-9,000,000	150,000	625,000	100,210	1Y4.8M	70,585,945	121.86%	60
Average IRR							41.16%	

6.4 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินในเชิงคุณภาพ

6.4.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพกับการปลูกกล้วยไม้แบบขายทั้งต้น

ปัจจัยด้านทำเลส่งผลดีต่อผลตอบแทนมากที่สุด ตัวอย่างผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ที่ทำสวนขนาดพื้นที่ 6-10 ไร่ซึ่งเป็นขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้น มีทำเลอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่ ในจำนวนนี้มีระยะเวลาคืนทุนประมาณ 3 ปี มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิมากกว่าศูนย์ และมีค่าอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงเฉลี่ยร้อยละ 101 ส่วนปัจจัยด้านอายุ การศึกษา และอาชีพเดิม ของผู้ประกอบการไม่มีผลต่ออัตราผลตอบแทน เช่น ผู้ประกอบการบางรายมีการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่มีค่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นลบ และมีระยะเวลาคืนทุนมากกว่า 4 ปี ในขณะที่ตัวอย่างบางรายจบการศึกษาชั้นประถมศึกษา แต่มีระยะเวลาคืนทุนภายใน 2 ปี การที่มีอาชีพเดิมคือปลูกกล้วยไม้ แต่มีการเสียหายจากน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนและขายได้ราคาต่ำ ก็จะทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิติดลบและใช้เวลาในการคืนทุนเป็นเวลานาน

ตารางที่ 6.17

ข้อมูลเชิงคุณภาพสำหรับตัวอย่างที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้น

ตัวอย่างที่	ขนาดพื้นที่ (ไร่)	อายุผู้ปลูก	การศึกษา	ประสบการณ์	ทำเล	ระยะเวลาคืนทุน	NPV	IRR
1.ขนาดพื้นที่ 6-20ไร่								
14	6	51	ป7	ทำสวนพลู	กรุงเทพฯ	1Y7.11M	747,969	56.55%
12	10	45	ป.ตรี	พนักงานบ.เอกชน	กาญจนบุรี	4Y1.239M	4,516,644	35.11%
35	10	56	ปโท	สวนกล้วยไม้	กรุงเทพ	3Y5.197M	-	-
13	20	49	ป4	ทำสวนพลู	กรุงเทพฯ	3Y1.747M	14,323,956	213.98%
2.ขนาดพื้นที่ต่ำกว่า6ไร่และมากกว่า10ไร่								
24	1	42	ปตรี	รับราชการ	กาญจนบุรี	3Y6.259M	1,127,098	87.70%
22	2	56	ป6	พนักงานบ.เอกชน	กาญจนบุรี	1Y8.39M	-217,553	-1.88%
23	2.5	41	ปวส	สวนกล้วยไม้	กาญจนบุรี	4Y10.732M	139,463	12.23%
11	3	45	ป.ตรี	ไม่ระบุ	ราชบุรี	1Y6.25M	1,387,674	19.91%
41	3	38	ม.ปลาย	รับราชการ	กรุงเทพ	1Y11.58M	72,493	10.06%
10	4	54	ม3	พนักงานบ.เอกชน	ราชบุรี	2Y6.6M	4,698,631	72.42%

ตัวอย่างที่	ขนาดพื้นที่ (ไร่)	อายุผู้ปลูก	การศึกษา	ประสบการณ์	ทำเล	ระยะเวลาคืนทุน	NPV	IRR
21	5	51	ป.ตรี	รับราชการ	นนทบุรี	ข้อมูลไม่เพียงพอ	-462,902	-13.59%
16	5	38	ปวส	ทำสวนพลู	กรุงเทพฯ	1Y2.52M	2,790,137	110.21%
34	23	ไม่ระบุ	ปโท	สวนกล้วยไม้	กรุงเทพฯ	2Y2.149M	19,172,746	48.99%
33	25	ไม่ระบุ	ปตรี	สวนกล้วยไม้	ปทุมธานี	4Y7.181M	-1,748,880	-9.56%

6.4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพกับการปลูกกล้วยไม้แบบขายตัดช่อหรือดอก

ผลการศึกษาสำหรับผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอกจะให้ผลตอบแทนดีที่สุดในพื้นที่ขนาดมากกว่า 20 ไร่ เนื่องจากราคาขายของกล้วยไม้ประเภทนี้จะค่อนข้างต่ำ ดังนั้นการปลูกและขายในจำนวนมากจะเกิดการประหยัดต่อขนาด ซึ่งในขนาดพื้นที่มากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป มีผู้ประกอบการตัวอย่างที่ศึกษาคิดเป็นร้อยละ 28.0

การปลูกกล้วยไม้ขายแบบขายตัดช่อหรือดอก ทำเลใกล้กรุงเทพฯจะมีผลทำให้ได้รับผลตอบแทนที่ดีขึ้นเนื่องจากปัจจัยด้านการประหยัดค่าขนส่งและพื้นที่ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมเนื่องจากกล้วยไม้ชนิดนี้ต้องใช้เงินลงทุนค่อนข้างมาก ในขณะที่การปลูกกล้วยไม้แบบขายตัดช่อ/ดอกนั้น ปัจจัยด้านอาชีพเดิมที่ทำสวนกล้วยไม้หรือทำสวนผักมาก่อน กอปรกับปัจจัยด้านทำเลในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสมุทรสาคร จะให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า

ตาราง 6.18

ข้อมูลเชิงคุณภาพสำหรับตัวอย่างที่ปลูกกล้วยไม้ประเภทตัดช่อ/ดอก

ตัวอย่างที่	ขนาดพื้นที่(ไร่)	อายุผู้ปลูก	การศึกษา	ประสบการณ์	ทำเล	ระยะเวลาคืนทุน	NPV	IRR
1.ขนาดพื้นที่น้อยกว่า21ไร่								
18	4	53	ม1	ปลูกผัก	กรุงเทพฯ	4Y11.16M	-668,384	-14.57%
32	6	49	-	ไม่ระบุ	นครปฐม	-	-	-
15	6	52	ป7	สวนพลู	กรุงเทพฯ	1Y4.34M	5,454,577	132.71%
19	7	54	ป4	ปลูกผัก	กรุงเทพฯ	3Y0.188M	805,905	23.84%
36	7	60	ป4	บ.เอกชน	สมุทรสาคร	3Y3.26M	362,037	16.36%
38	7	42	ป7	ไร่่อุ่น	สมุทรสาคร	3Y7.806M	53,565	7.12%
39	7	56	ป4	ไร่่อุ่น	สมุทรสาคร	3Y7.033M	104,539	8.44%

เรื่อง การศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนในธุรกิจกล้วยไม้

ตัวอย่างที่	ขนาดพื้นที่(ไร่)	อายุผู้ปลูก	การศึกษา	ประสบการณ์	ทำเล	ระยะเวลาคืนทุน	NPV	IRR
26	7.5	37	-	ปลูกผัก	นนทบุรี	1Y6.676M	3,534,332	92.23%
31	8	46	-	ทำสวน	นครปฐม	3Y3.753M	605,544	15.30%
37	8	54	ป6	ไร่จุ่น	สมุทรสาคร	2Y9.083M	840,024	29.18%
40	9	54	ป6	สวนผลไม้	สมุทรสาคร	2Y5.169M	1,308,201	37.60%
29	10	54	ปวส	ปลูกผัก	นนทบุรี	3Y7.635M	114,510	7.42%
28	11	48	มศ3	ปลูกผัก	นนทบุรี	2Y1.284M	4,411,940	50.10%
17	12	64	ป4	ปลูกผัก	กรุงเทพฯ	1Y7.7M	8,288,631	81.28%
8-9	14	45	ปวช	ปลูกผัก	นครปฐม	4Y3.506M	-1,426,378	-5.21%
20	15	54	ป7	ปลูกผัก	กรุงเทพฯ	3Y10.278M	-150,810	2.78%
25	16	34	ปตรี	บ.เอกชน	นนทบุรี	3Y11.337M	-477,562	1.05%
3	20	50	ป4	เย็บเสื้อ	นครปฐม	3Y7.37M	425,003	7.97%
4	20	32	ม3	สวนกล้วยไม้	นครปฐม	1Y8.3M	21,269,262	74.67%
2.ขนาดพื้นที่มากกว่า 21ไร่								
6	25	38	อนุปริญญา	สวนกล้วยไม้	สมุทรสาคร	3Y2.6M	3,733,912	17.94%
7	25	50	ป7	ปลูกผัก	สมุทรสาคร	1Y10.46M	14,841,319	63.09%
5	35	34	ม6	สวนกล้วยไม้	สมุทรสาคร	2Y1.09M	21,983,399	50.16%
27	43	36	ปวช	สวนกล้วยไม้	นนทบุรี	2Y10.244M	6,035,316	27.51%
2	45	38	ป6	ปลูกผัก	นครปฐม	4Y2.13	-2,335,969	-0.34%
1	50	56	ป6. กศน	ปลูกผัก	นครปฐม	3Y7.416M	933,286	7.89%
30	60	53	-	ไม่ระบุ	นครปฐม	1Y4.779M	70,585,945	121.86%

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนในธุรกิจกล้วยไม้ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

7.1 สภาวะการผลิตกล้วยไม้ไทย

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตกล้วยไม้เมืองร้อนที่สำคัญของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกล้วยไม้ที่มีถิ่นกำเนิดในป่าเขตร้อน เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์เอื้ออำนวยต่อการเจริญงอกงามของกล้วยไม้ การปลูกกล้วยไม้ในประเทศไทยนั้น เกษตรกรมีการปลูกเลี้ยงอย่างครบวงจร ตั้งแต่การผสมเกสร เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เลี้ยงลูกกล้วยไม้ เลี้ยงต้นกล้วยไม้จนกระทั่งให้ดอก จากนั้นจะตัดดอกขายทั้งในและต่างประเทศ กล้วยไม้ของไทยเป็นที่นิยมทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ เนื่องจากมีความสวยงามและมีความคงทนกว่าดอกไม้อื่น ๆ มีสีดอกสดใสและมีสีหลากหลาย

7.1.1. พื้นที่ปลูกผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ของกล้วยไม้

ในปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกกล้วยไม้ประมาณ 19,874 ไร่ มีการเพิ่มพื้นที่ปลูกกล้วยไม้ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.8 ต่อปี ผลผลิตมีประมาณ 43,932 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 2,221 กิโลกรัม

7.1.2. แหล่งผลิตกล้วยไม้

แหล่งปลูกกล้วยไม้ที่สำคัญส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร นครปฐม สมุทรสาคร ราชบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของกล้วยไม้ ใกล้เคียงแหล่งน้ำ ใกล้ตลาดขายส่งในกรุงเทพฯ และสะดวกในการขนส่งทางอากาศ เพื่อส่งออกไปยังจำหน่ายต่างประเทศ คราวเรือนเกษตรที่ปลูกกล้วยไม้มีประมาณ 2,000 ครัวเรือนใน พ.ศ. 2547

7.1.3. พันธุ์กล้วยไม้

พันธุ์กล้วยไม้ที่ปลูกเป็นการค้าเพื่อการส่งออกส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 เป็นกล้วยไม้สกุลหวาย(*Dendrobium*) เนื่องจากเติบโตเร็ว สามารถตัดดอกขายได้ภายใน 1 ปี หลังจากเริ่มเพาะปลูก ผู้เลี้ยงจึงคืนทุนได้เร็ว และค่าใช้จ่ายโรงเรือนในการปลูกเลี้ยงต่ำ อีกร้อยละ 20 จะเป็นกล้วยไม้สกุลอื่น ๆ ได้แก่ แวนด้า (*Vanda*) แอสโคเซนด้า(*Ascocenda*) อะแรนด้า (*Aranda*) ออนซิเดียม(*Oncidium*) มอคคาร่า(*Mokara*) และแคทลียา(*Cattaleya*) เนื่อง

จากเพาะปลูกยากกว่า ใช้เวลาเพาะปลูกนานกว่ากล้วยไม้สกุลหวาย และต่างประเทศมีความนิยมน้อยกว่า กล้วยไม้สกุลหวายที่นิยมปลูกกันมากจะเป็นลูกผสม ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 50 ชนิด ที่เกษตรกรนิยมปลูกกันมากได้แก่ หวายชมพู-ขาว เช่น บอม บอมใจ บอมใจแดง บอม17 บอม 28 ซาเนล ไคมอนด์ บาบารา หวายชนิดสีม่วง เช่น ซานิน ทับทิม มาดามปอมปาดัวร์ และไวบารู หวายขาว เช่น ขาว 4N ขาว5N ขาวसनาน ขาวดอกโต ขาวประวิทย์ และสกุลหวายชนิดสีเหลือง เช่น เหลืองปะติมา กล้วยไม้ที่นำมาปลูกเกษตรกรจะซื้อจากพ่อค้าภายในประเทศและเพาะพันธุ์ของตนเอง หรือใช้วิธีแยกกล้าจากต้นเดิม

7.1.4. สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ด้านการผลิต

7.1.4.1 พันธุ์ที่ปลูก

กล้วยไม้ที่ปลูกจะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ปลูกแล้วขายแบบตัดดอกหรือช่อ ส่วนใหญ่ ได้แก่ กล้วยไม้สกุลหวาย และปลูกแล้วขายทั้งต้นส่วนใหญ่ ได้แก่ กล้วยไม้สกุลแวนด้า ซึ่งจากตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจกล้วยไม้ ส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 65.0 ปลูกกล้วยไม้แบบขายตัดดอกหรือช่อ ส่วนที่ปลูกกล้วยไม้แล้วขายทั้งต้นมีร้อยละ 35.0 สำหรับพันธุ์ที่ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ปลูกเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ สกุลหวาย คิดเป็นร้อยละ 77.5 ของผู้ตอบรองลงมาคือ สกุลแวนด้า คิดเป็นร้อยละ 30.0 ของผู้ตอบ

7.1.4.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิต

1. ดอกกล้วยไม้ถูกรบกวนจากศัตรูพืช เช่น เพลี้ยไฟ และไรแดง ทำให้ต้องเพิ่มต้นทุนยาฆ่าแมลง นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องโรคระบาดจากศัตรูพืช
2. โรคเชื้อราซึ่งมีสาเหตุมาจากกาบมะพร้าวที่ซื้อมา จำเป็นต้องฉีดยาฆ่าเชื้อราสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
3. การขยายพันธุ์โดยนำหน่อมาเพาะพันธุ์ทำได้ยาก จึงต้องซื้อมาทำให้ต้นทุนสูง
4. ผลผลิตที่ได้มีอายุประมาณ 1 สัปดาห์ ต้องรีบขายให้ได้ หากขายไม่ได้ก็ต้องทิ้งไป
5. การนำหน่อไปจ้างผู้รับจ้างเพาะพันธุ์ให้ ไม่อาจรู้ได้ว่านำพันธุ์ที่เพาะได้ไปขายให้รายอื่นๆ หรือไม่ ควรส่งเสริมให้การอบรมในด้านการเพาะพันธุ์กล้วยไม้

6. ช่วงการผลิตกล้วยไม้และความต้องการของตลาดไม่ตรงกัน กล่าวคือ ช่วงที่มีความต้องการของตลาดมาก เกษตรกรผลิตกล้วยไม้ได้น้อย ส่วนช่วงที่เกษตรกรผลิตกล้วยไม้ได้มาก แต่ไม่มีความต้องการของตลาดในช่วงนั้นเลย จึงทำให้สินค้าล้นตลาด เกษตรกรขาดทุน ได้กำไรน้อย
7. ยาปราบศัตรูพืชและปุ๋ยไม่ได้มาตรฐานตามที่แจ้งไว้ ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มในการตรวจสอบยาและปุ๋ย

7.2 สภาวะการตลาดของกล้วยไม้ไทย

กล้วยไม้เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อประเทศไทย เนื่องจากกล้วยไม้เป็นสินค้าส่งออกไปขายยังต่างประเทศที่ทำรายได้เข้าประเทศปีละกว่า 2,000 ล้านบาท โดยในพ.ศ. 2546 ข้อมูลจากกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์รายงานว่า การส่งออกดอกกล้วยไม้มีปริมาณ 17,413 ตัน คิดเป็นมูลค่า 1,984.3 ล้านบาท และส่งออกต้นกล้วยไม้มีปริมาณ 27,120 ตัน คิดเป็นมูลค่า 377 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากพ.ศ. 2545 ถึงร้อยละ 19

7.2.1 ภาวะตลาดในประเทศ

ปริมาณกล้วยไม้ที่ผลิตได้จะใช้ในประเทศประมาณร้อยละ 57 ของผลผลิตกล้วยไม้ทั้งหมด ดอกกล้วยไม้ที่ใช้ภายในประเทศเรียกว่า “ไม้ตลาด” ซึ่งหมายถึงดอกกล้วยไม้ที่ไม่ได้มาตรฐานที่จะส่งออก ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 43 ส่งออกไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศ ซึ่งเป็นกล้วยไม้ที่ผ่านการคัดเกรดหรือคุณภาพแล้ว การบริโภคดอกกล้วยไม้ในประเทศส่วนใหญ่ นั้น จะเป็นการรับซื้อโดยพ่อค้าคนกลางเพื่อนำไปขายส่งให้พ่อค้าปลีกในท้องตลาดอีกทีหนึ่ง ตลาดในประเทศขณะนี้ดอกกล้วยไม้เป็นที่นิยมมาก จะเห็นได้จากงานพิธีและเทศกาลต่างๆ ผู้จัดงานหันมาใช้ดอกกล้วยไม้กันมากขึ้น เนื่องจากอายุใช้งานนาน และราคาไม่แพง

7.2.2 ภาวะการส่งออกตลาดต่างประเทศ

7.2.2.1 การส่งออกดอกกล้วยไม้สด

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกดอกกล้วยไม้เมืองร้อนเป็นอันดับหนึ่งของโลก และมีศักยภาพที่จะขยายตลาดเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต ในปี 2547 สำนักงานเศรษฐกิจ

การเกษตร รายงานว่าปริมาณการส่งออกดอกกล้วยไม้ทั้งหมด 18,626 ตัน คิดเป็นมูลค่า 2,136.06 ล้านบาท

ในปี พ.ศ. 2547 ตลาดส่งออกดอกกล้วยไม้สดที่สำคัญ 10 อันดับแรก ได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา อิตาลี ฮองกง ไต้หวัน เนเธอร์แลนด์ สาธารณรัฐประชาชนจีน อินเดีย แคนาดา และ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ซึ่ง 10 ประเทศนี้มีมูลค่าส่งออกรวมกันคิดเป็นร้อยละ 91.6 ของตลาดส่งออกดอกกล้วยไม้สดทั้งหมด

7.2.2.2 การส่งออกต้นกล้วยไม้

ปี พ.ศ. 2547 ตลาดส่งออกต้นกล้วยไม้ที่สำคัญ 10 อันดับแรก ได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี เนเธอร์แลนด์ เวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี เปอร์โตริโก ฟิลิปปินส์ บังกลาเทศ และ อินโดนีเซีย มีมูลค่าการส่งออกประมาณ 344 ล้านบาท

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ส่งออกกล้วยไม้ไทยในระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา (2544-2547) การส่งออกดอกกล้วยไม้สด จะมีตลาดส่งออกหลักที่สำคัญ 3 อันดับแรกในปี 2547 คือ ประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และ อิตาลี โดยมีสัดส่วนการส่งออกดอกกล้วยไม้ไปยังประเทศดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 35.8 21.7 และ 13.2 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด ส่วนการส่งออกต้นกล้วยไม้ ตลาดส่งออกหลักที่สำคัญ 3 อันดับแรกคือ ประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และ เกาหลี โดยมีสัดส่วนการส่งออกต้นกล้วยไม้ไปยังประเทศดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 37.0 13.8 และ 12.6 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด

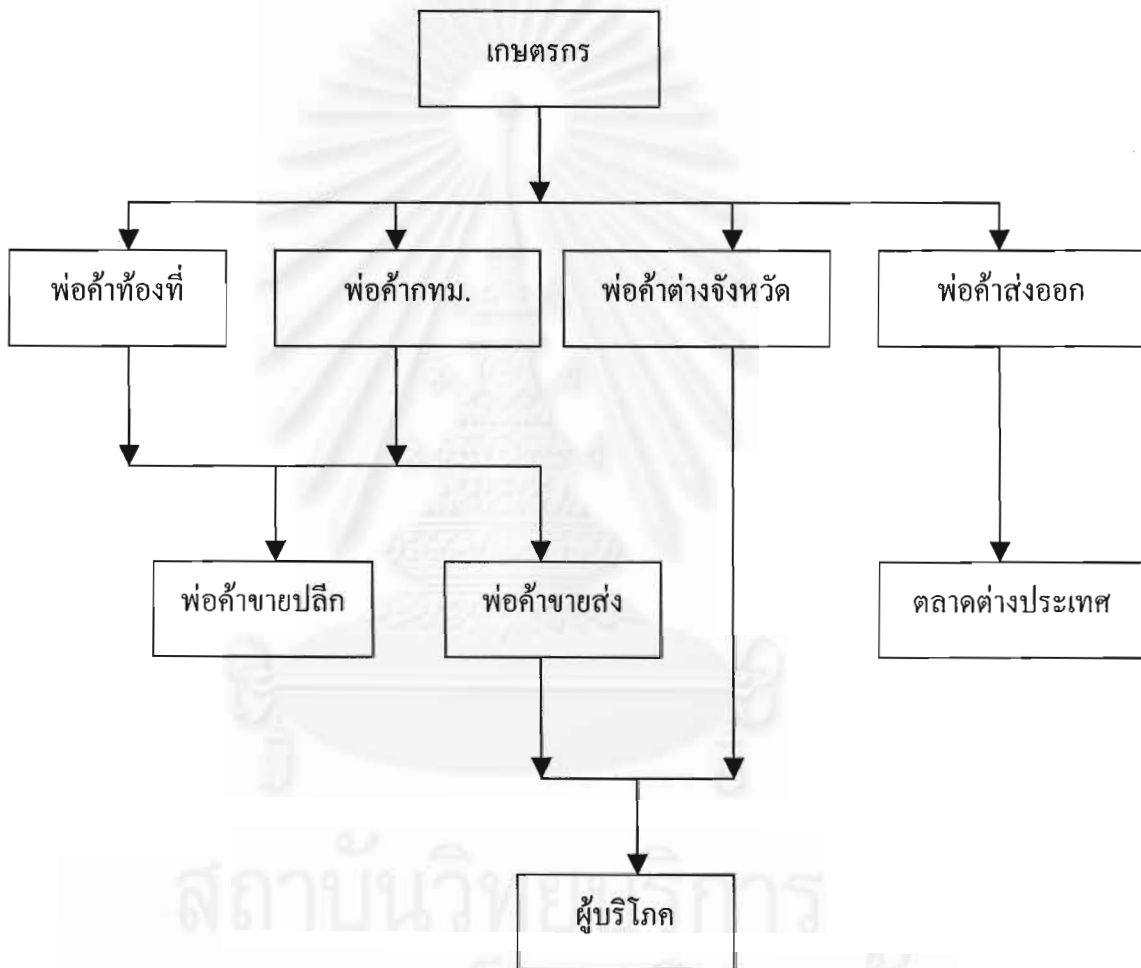
ประเทศคู่แข่งที่สำคัญของกล้วยไม้ไทยในตลาดโลกคือ ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และเนเธอร์แลนด์ ส่วนประเทศคู่แข่งที่สำคัญในตลาดสหรัฐอเมริกาคือ ประเทศคอสตาริกา โคลัมเบีย เนเธอร์แลนด์ และสิงคโปร์ โดยสิงคโปร์จะได้เปรียบไทยในด้านบรรจุภัณฑ์ คุณภาพสินค้าสม่ำเสมอ ความแข็งแรงของกลีบดอก และอายุการบานทนของดอกไม้ ส่วนมาเลเซียได้เปรียบไทยในด้านต้นทุนค่าขนส่งและเนเธอร์แลนด์เป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทยในตลาดยุโรป เพราะมีความสามารถในการผลิตไม้ดอกเมืองหนาวที่ใช้ทดแทน ไม้ดอกเมืองร้อน แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นคู่ค้าของไทยด้วย เพราะเป็นผู้นำเข้ากล้วยไม้จากไทย

7.2.3 ช่องทางการจัดจำหน่ายกล้วยไม้

ช่องทางการจัดจำหน่ายกล้วยไม้จะประกอบด้วย พ่อค้าท้องถิ่น พ่อค้าท้องถิ่น พ่อค้าขายส่ง ซึ่งพ่อค้าเหล่านี้จะทำหน้าที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการตลาดลูกค้า ถ้าเป็นลูกค้าในประเทศส่วนใหญ่จะขายสู่ผู้บริโภคนั้นๆ หรือมีการคัดเกรด แต่ถ้าเป็นพ่อค้าส่งออก

จะต้องคัดส่วนที่เสียหายไปและนำมาเช่น้ำยาสารเคมี เพื่อยืดอายุการเก็บรักษา ถ้าส่งไปตลาดยุโรปก็จะมีค่าธรรมเนียมค่าเปลี่ยไฟและนำมาบรรจุหีบห่อเพื่อส่งไปยังต่างประเทศ

ภาพที่ 7-1 ช่องทางการจัดจำหน่ายกล้วยไม้

7.2.4 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ด้านการตลาด

7.2.4.1 ช่องทางการจำหน่าย

ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ส่วนใหญ่จะขายส่งดอกกล้วยไม้ให้กับบริษัทที่ไปรับซื้อซึ่งมีประมาณ 3-5 แห่ง โดยบางบริษัทจะรับซื้อเป็นเงินสด แต่บางบริษัทรับซื้อโดยให้เครดิตประมาณ 1-2 เดือน การขายแต่ละครั้งจะต้องตัดให้เต็มถัง ถังละ 50 มัด มัดละประมาณ 10 กิ่ง หากไม่เต็มถังต้องนำไปขายส่งที่ปากคลองตลาด มีเพียงผู้ประกอบการบางรายที่ขายผ่านทางอินเทอร์เน็ต และโอนเงินค่าสินค้าผ่านทางธนาคาร

7.2.4.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาด

1. การขายผลผลิตไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ ราคาขึ้นอยู่กับผู้ซื้อ
2. ผู้ปลูกกล้วยไม้ไม่มีการรวมตัวกัน แม้จะอยู่ละแวกเดียวกัน จึงไม่อาจต่อรองราคาได้
3. ผลผลิตที่ได้จากการปลูกกล้วยไม้แต่ละพันธุ์ยังไม่มากพอ เพราะปลูกหลายพันธุ์ ทำให้ในบางครั้งไม่สามารถตัดบรรจุได้เต็มดังตามที่บริษัทรับซื้อต้องการ จึงต้องขายส่งให้ปากคลองตลาด ซึ่งราคาค่อนข้างต่ำ และบางครั้งการตัดทิ้งจะคุ้มกว่านำไปส่งขายที่ปากคลองตลาด ส่วนผลผลิตกล้วยไม้ประเภทใดมีน้อยก็ขายไม่ได้ราคาหรือขายไม่ได้เลย
4. ขาดความรู้ด้านการตลาด

7.2.4.3 ปัญหาและอุปสรรคด้านการส่งออกต่างประเทศ

ตลาดยุโรปมีการกีดกันค่อนข้างมาก โดยเฉพาะหากตรวจพบแมลงบางชนิด ก็จะเผาทิ้งทั้งหมดโดยไม่ชำระเงิน ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงคือผู้ส่งออก ก็จะมากดราคารับซื้อจากผู้ผลิต

7.3 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ด้านการจัดการ

7.3.1 อายุของผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.9 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 36-40 ปี 41-45 ปี 46-50 ปี ซึ่งมีพอ ๆ กันคือร้อยละ 15.8 แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่มีอายุมากพอสมควร ไม่ใช่ผู้ที่เพิ่งสำเร็จการศึกษา

7.3.2 อาชีพเดิมก่อนทำสวนกล้วยไม้

อาชีพที่ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ทำอยู่เดิมก่อนเปลี่ยนมาทำสวนกล้วยไม้ส่วนใหญ่คือ ทำสวนผัก รองลงมาคือ รับราชการหรือทำงานบริษัทหรือทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ปลูกกล้วยไม้ตามอาชีพของครอบครัว ทำสวนพุด ทำสวนองุ่น เย็บเสื้อผ้า และทำอุปกรณ์เกี่ยวกับการทำสวนกล้วยไม้ แสดงว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีพื้นฐานการเกษตรอยู่แล้ว

7.3.3 ปีที่เริ่มลงทุนทำสวนกล้วยไม้

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เริ่มลงทุนทำสวนกล้วยไม้ในระหว่างปี พ.ศ. 2526-2530 คิดเป็นร้อยละ 38.5 รองลงมาคือทำสวนอยู่ก่อนปี 2520 หรือเริ่มลงทุนทำสวนในระหว่างปี 2536-2540 ซึ่งมีพอ ๆ กันคือร้อยละ 17.9 ซึ่งแสดงว่าใช้เวลาเริ่มกิจการเป็นเวลานานแล้ว

7.3.4 อายุของกิจการสวนกล้วยไม้

สวนกล้วยไม้จากตัวอย่างที่สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ทำมานาน ประมาณ 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.9 รองลงมาคือทำมามากกว่า 25 ปีคิดเป็นร้อยละ 20..5

7.3.5 ขนาดพื้นที่ที่ทำสวนกล้วยไม้

ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ส่วนใหญ่ทำสวนในพื้นที่ประมาณ 6-10 ไร่ รองลงมาคือน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ไร่หรือทำสวนมากกว่า 30 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.3 25.6 และ 17.9 ตามลำดับ

7.3.6 จำนวนคนงาน

การทำสวนกล้วยไม้ใช้คนงานส่วนใหญ่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 คนคิดเป็นร้อยละ 61.7 รองลงมาคือ 6-10 คน คิดเป็นร้อยละ 20.6 แสดงว่าเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs) เมื่อพิจารณาจากจำนวนคนงาน

7.3.7 ปัญหาด้านแรงงาน

ขาดแคลนแรงงานคนไทย เนื่องจากจะอยู่ไม่นาน ขาดงานและลางานบ่อย จำเป็นต้องใช้คนต่างด้าวเพราะมีความมานะและอดทนกว่า เนื่องจากสวนกล้วยไม้จำเป็นต้องดูแลตลอดเวลา และต้องเตรียมพร้อมสำหรับตัดขายได้ตลอดเวลา

7.4 สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ด้านการลงทุน

7.4.1 ลักษณะการถือครองที่ดิน

ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ถึงร้อยละ 68.5 ใช้ที่ดินของตนเองในการทำสวนกล้วยไม้ มีผู้ที่เช่าที่ดินเพียงร้อยละ 22.9 ส่วนผู้ที่ใช้ที่ดินของตนเองและเช่าที่ดินด้วยมีเพียงร้อยละ 8.6 เท่านั้น

7.4.2 ค่าเช่าที่ดิน

ผู้ประกอบการที่ต้องเช่าที่ดินเพื่อทำสวนกล้วยไม้ จะเสียค่าเช่าที่ดินต่อไร่ต่อปี อยู่ระหว่าง 1,001-2,000 บาทมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมาคือค่าเช่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 บาท หรือค่าเช่าอยู่ระหว่าง 2,001-3,000 บาท มีพอ ๆ กันคือร้อยละ 25.0 ส่วนที่เสียค่าเช่ามากกว่า 3,000 บาทมีเพียงร้อยละ 12.5 เท่านั้น

7.4.3 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

การทำสวนกล้วยไม้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 45.2 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาท รองลงมาคือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 30,001 – 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.4

7.4.4 ระยะเวลาคืนทุน

เมื่อพิจารณาระยะเวลาในการคืนทุนในการทำสวนกล้วยไม้พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 36.8 จะคืนทุนเมื่อทำสวนกล้วยไม้ไปแล้วเป็นระยะเวลามากกว่า 3 ปีถึงประมาณ 4 ปี รองลงมาคือ คืนทุนหลังจากทำสวนกล้วยไม้แล้วน้อยกว่า 2 ปีมีร้อยละ 28.9

7.4.5 ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต และผลกำไรจากการลงทุน

1. ไม่สามารถประมาณการรายได้ รายจ่ายที่ชัดเจน ทำให้ไม่รู้กำไรที่แท้จริง
2. ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงมีราคาแพง เนื่องจากไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ ทำให้ต้นทุนสูง

7.4.6 สรุปด้านการลงทุน

1. การวิเคราะห์ประเภทกล้วยไม้ที่ปลูก โดยแบ่งเป็นประเภทขายทั้งต้นกับตัดขายเป็นช่อ/ดอก และขนาดพื้นที่ปลูกที่เหมาะสมสำหรับแต่ละประเภทของกล้วยไม้ ด้วยวิธีระยะเวลาการคืนทุน สรุปได้ว่ากล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้นจะให้ผลตอบแทนคุ้มทุนเร็ว เมื่อเปรียบเทียบกับการตัดขายเป็นช่อ/ดอก เนื่องจากขายได้ในราคาที่แพงกว่า โดยผู้ปลูกกล้วยไม้แบบขายทั้งต้นนั้น ควรปลูกในพื้นที่ขนาดกลาง คือ 11-20 ไร่ จะมีระยะเวลาในการคืนทุนเร็วกว่าขนาดพื้นที่ปลูกที่เล็กเกินไปหรือใหญ่เกินไป ในขณะที่การปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอกนั้น พื้นที่ขนาดใหญ่มากกว่า 20 ไร่ จะเหมาะสมที่สุด เพราะจะได้ประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาด

2. การวิเคราะห์ด้วยวิธีค่าปัจจุบันสุทธิ(NPV) กล่าวโดยสรุปว่า การปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้นมีความเสี่ยงที่จะทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นลบมากกว่าการปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอก เนื่องจากใช้เงินลงทุนสูงและเสี่ยงต่อราคาขายที่ไม่เหมาะสม แต่หากปลูกในพื้นที่ขนาดไม่เกิน 10 ไร่จะมีความเสี่ยงที่จะเกิดมูลค่าปัจจุบันสุทธิติดลบน้อยลง เนื่องจากใช้เงินลงทุนไม่มากนักและดูแลได้ทั่วถึง สำหรับการปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอกจะมีความเสี่ยงที่จะทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิติดลบมีเพียงร้อยละ 20 และขนาดพื้นที่การปลูกที่เหมาะสมสำหรับการปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอกคือ พื้นที่ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ ซึ่งให้ผลใกล้เคียงกับขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้น
3. การวิเคราะห์ด้วยวิธีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง(IRR) สรุปได้ว่าการปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้นให้อัตราผลตอบแทนที่แท้จริงดีกว่าการปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอก โดยมีอัตราผลตอบแทนการลงทุนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 49.39 ในขณะที่การปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอกมีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 34.26 แต่เมื่อพิจารณาผู้ประกอบการทุกรายที่เลือกเป็นตัวอย่างพบว่าอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 39.43 ซึ่งมากกว่าอัตราผลตอบแทนที่ต้องการที่ กำหนดไว้คือร้อยละ 5 และถือได้ว่าเป็นการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนที่ดีอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ขนาดพื้นที่สำหรับการปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้นที่ให้อัตราผลตอบแทนสูงสุดคือพื้นที่ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ และขนาดพื้นที่สำหรับการปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอกที่ให้อัตราผลตอบแทนสูงสุด คือ พื้นที่ขนาดใหญ่มากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป โดยการปลูกกล้วยไม้ประเภทขายทั้งต้นจะให้ค่าเฉลี่ยของอัตราผลตอบแทนเท่ากับร้อยละ 45.83 ต่อปี ซึ่งมากกว่าการปลูกกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอกที่มีค่าเฉลี่ยของอัตราผลตอบแทนเท่ากับร้อยละ 34.26

7.5 การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินในเชิงคุณภาพ

7.5.1 การปลูกกล้วยไม้แบบขายทั้งต้น

ปัจจัยด้านทำเลส่งผลดีต่อผลตอบแทนมากที่สุด ตัวอย่างผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ที่ทำสวนขนาดพื้นที่ 6- 10 ไร่ ซึ่งเป็นขนาดพื้นที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการปลูกกล้วยไม้แบบขายทั้งต้นมีทำเลอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่ ในจำนวนนี้มีระยะเวลาคืนทุนประมาณ 3 ปี มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิมากกว่าศูนย์ และมีค่าอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงเฉลี่ยร้อยละ 101 ส่วนปัจจัยด้านอายุ การศึกษา และอาชีพเดิม ของผู้ประกอบการไม่มีผลต่ออัตราผลตอบแทน เช่น ผู้ประกอบการบางรายมีการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่มีค่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นลบ และมีระยะเวลาคืนทุนมากกว่า 4 ปี ในขณะที่ตัวอย่างบางรายสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษา แต่มีระยะเวลาคืนทุนภายใน 2 ปี ส่วนการที่มีอาชีพเดิมคือ ปลูกกล้วยไม้ แต่มีการเสียหายจากน้ำท่วมในช่วงฤดูฝน และขายได้ราคาต่ำ ก็จะทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิติดลบ และใช้เวลาในการคืนทุนเป็นเวลานาน

นอกจากนี้ผลการศึกษาสำหรับผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ประเภทขายตัดช่อ/ดอก จะให้ผลตอบแทนที่ดีที่สุดในพื้นที่ขนาดมากกว่า 20 ไร่ เนื่องจากราคาขายของกล้วยไม้ประเภทนี้จะค่อนข้างต่ำ ดังนั้นการปลูกและขายในจำนวนมากจะเกิดการประหยัดต่อขนาด ซึ่งในขนาดพื้นที่มากกว่า 20 ไร่ขึ้นไปมีผู้ประกอบการตัวอย่างที่ศึกษาคิดเป็นร้อยละ 28.0

7.5.2 การปลูกกล้วยไม้แบบขายตัดช่อหรือดอก

สำหรับการปลูกกล้วยไม้ขายแบบตัดช่อหรือดอก ทำเลใกล้กรุงเทพฯจะมีผลทำให้ได้รับผลตอบแทนที่ดีขึ้น เนื่องจากปัจจัยด้านการประหยัดค่าขนส่งและพื้นที่ขนาดเล็ก 6-10 ไร่ เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมเนื่องจากกล้วยไม้ชนิดนี้ต้องใช้เงินลงทุนค่อนข้างมาก ปัจจัยด้านอาชีพเดิมที่ทำสวนกล้วยไม้หรือทำสวนผักมาก่อน กอปรกับปัจจัยด้านทำเลในจังหวัดที่ใกล้กรุงเทพฯ จะช่วยให้ผู้ประกอบการได้รับผลตอบแทนที่ดีกว่า

7.6 การวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรคของกล้วยไม้ไทย

7.6.1 จุดเด่น (Strengths)

1. ประเทศไทยมีภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของดอกกล้วยไม้
2. ดอกกล้วยไม้จากประเทศไทยโดยเฉพาะดอกกล้วยไม้ตระกูลหวายมีคุณภาพดี มีความคงทน แข็งแรง และสวยงาม

3. ประเทศไทยมีฐานของเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมในการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ขั้นพื้นฐานของกล้วยไม้ มีมาตรการที่เป็นรูปธรรม และมีสถาบันรองรับที่ชัดเจนในการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตภาคเกษตร ทั้งด้านเทคโนโลยีการเพาะปลูก และการพัฒนาพันธุ์กล้วยไม้
4. ราคาดอกกล้วยไม้ไทยยังถือได้ว่าถูกเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่น เนื่องจากประเทศไทยยังมีค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่าประเทศอื่น ๆ ที่ส่งออกกล้วยไม้ และต้นทุนในการจัดการของผู้ประกอบการยังต่ำอยู่เพราะเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

7.6.2 จุดด้อย (Weaknesses)

1. ปริมาณกล้วยไม้ที่ผลิตได้ไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากเกษตรกรเน้นตลาดในประเทศซึ่งเป็นตลาดประจำ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลตรุษจีน และสงกรานต์ โดยเกษตรกรจะควบคุมไม่ให้กล้วยไม้ดอกตามฤดูกาลปกติแต่จะให้สะสมอาหารเพื่อให้ออกดอกมากที่สุดในช่วงเทศกาลเท่านั้น
2. เกษตรกรไม่กล้าปรับเปลี่ยนไปปลูกกล้วยไม้พันธุ์ใหม่ ๆ ทั้งนี้เนื่องจากตลาดยังต้องการกล้วยไม้พื้นฐานซึ่งเป็นรายได้หลักของทั้งผู้ส่งออกและเกษตรกร
3. การวิจัยพันธุ์ใหม่ยังมีน้อย เนื่องจากอายุของกล้วยไม้มีนานประมาณ 4 ปี
4. การขยายพื้นที่ปลูกกล้วยไม้ทำได้ยาก เนื่องจากต้นทุนสูงถึง 200,000 บาทต่อไร่ เป็นค่าก่อสร้างโรงเรือน ค่าต้นพันธุ์และอุปกรณ์ (ยังไม่รวมค่าที่ดิน) แต่การกู้เงินจากสถาบันการเงินจะใช้ที่ดินเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ ถ้าที่ดินไร่ละ 100,000 บาท แม้ให้กู้เต็มมูลค่าที่ดินก็ยังไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายต่อไร่ในการขยายการผลิต
5. กล้วยไม้มีศัตรูพืชหลายชนิด เช่น เพลี้ยไฟ หนอนกระทู้หอม หนอนกระทู้ผัก เป็นต้น และที่รุนแรงที่สุดคือเพลี้ยไฟฝ้ายซึ่งจะระบาดรุนแรงในช่วงฤดูร้อน
6. ราคากล้วยไม้ไม่มีเสถียรภาพ เนื่องจากฤดูแล้งผลผลิตออกสู่ตลาดน้อยทำให้ราคาสูง ส่วนในช่วงฤดูฝน ผลผลิตออกมาราคาจะต่ำ

7.6.3 โอกาส (Opportunities)

1. ประเทศไทยเป็นแหล่งกำเนิดกล้วยไม้มากกว่า 1,000 ชนิด มีความหลากหลายทั้งด้านขนาด รูปร่าง สีกลิ่น จำนวนดอก การจัดเรียงดอกภายในช่อ และกลิ่นหอมของดอก นอกจากนี้ยังสามารถที่จะนำมาผสมพันธุ์ข้ามสกุลและข้ามชนิดได้อย่างกว้างขวาง จึงเพิ่มความหลากหลายในด้านผสมอีกมาก กล้วยไม้จึงเป็นที่นิยมของตลาด
2. กล้วยไม้ไทยสามารถส่งออกไปขายยังต่างประเทศได้อย่างกว้างขวาง แม้ว่าตลาดบางประเทศ อาจจะลดการสั่งซื้อลง แต่ก็มีตลาดประเทศอื่น ๆ รองรับ เช่น ตลาดญี่ปุ่นเป็นตลาดใหญ่ที่สุดที่สั่งซื้อดอกและต้นกล้วยไม้จากประเทศไทย และยังมีตลาดใหม่อีกหลายตลาด เช่น กลุ่มตะวันออกกลาง ซึ่งบางประเทศจะมีรายได้ประชาชาติสูง
3. วิถีชีวิตในยุคใหม่ รักความสวยงามมากขึ้น และการขยายตัวของภาคธุรกิจทำให้มีความต้องการดอกไม้ที่สวยงามไว้ตกแต่งประดับในงานการประชุม การสัมมนาต่าง ๆ กล้วยไม้จึงได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ
4. การที่ประเทศไทยได้รับการยกเว้นจากสัญญาไชเตส ซึ่งเป็นอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่า และพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ในการประชุมระหว่างวันที่ 2-14 ตุลาคม พ.ศ. 2547 โดยประเทศไทยเป็นเจ้าภาพให้กล้วยไม้ถูกผสม 4 ชนิดไม่ต้องอยู่ในบัญชีควบคุม ทำให้ไทยมีอิสระในการส่งออกกล้วยไม้ไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้มากขึ้น

7.6.4 อุปสรรค (Threats)

1. การขนส่งกล้วยไม้ หลังจากตัดช่อดอกกล้วยไม้ ดอกกล้วยไม้จะถูกขนส่งจากสวนกล้วยไม้ไปยังที่คัดเลือกและบรรจุ จากนั้นจึงขนส่งต่อไปจนถึงมือผู้บริโภค การขนส่งทำได้หลายวิธีทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศ การขนส่งมีความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นตัวกำหนดคุณภาพของดอกกล้วยไม้ ซึ่งต้องขนส่งโดยใช้ระยะเวลาสั้นที่สุด เพื่อรักษาคุณภาพของดอกกล้วยไม้ให้อยู่ได้นาน เนื่องจากดอกกล้วยไม้ต้องเก็บรักษาที่อุณหภูมิสูงกว่า 30 องศาเซลเซียส แต่การขนส่งของไทยโดยเฉพาะทางอากาศมีระวางไม่เพียงพอ และค่าระวางสูง มีสัดส่วนถึง 60% ของค่าสินค้า โดย

เฉพาะการส่งออกต้นกล้วยไม้ซึ่งใช้เนื้อที่มาก และต้องใช้บรรจุกุณฑน์ที่ป้องกันไม่ให้เสียหาย ทำให้มีต้นทุนสูงขึ้น

2. สหภาพยุโรปมีนโยบายจัดระบบมาตรฐานสินค้าเกษตรให้ประเทศผู้ส่งออก เพื่อสร้างมาตรฐานสุขอนามัยด้านพืชให้เป็นที่ยอมรับทั้งประเทศผู้นำเข้าและส่งออก
3. การขาดเทคโนโลยีเรื่องผลผลิตในฤดูแล้ง การปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้และคุณภาพกล้วยไม้

7.7 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการลงทุน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการลงทุนประกอบด้วย

1. **ความเอาใจใส่ในผลผลิต** เจ้าของสวนกล้วยไม้ที่ดูแลการปลูก การเก็บเกี่ยว รวมถึงการเก็บเงินเองจะทำให้ผลตอบแทนทางการลงทุนดีกว่าเจ้าของที่ปล่อยให้คนงานดูแลงานสวนทั้งหมด เนื่องจากการขายกล้วยไม้ทั้งต้นหรือขายตัดช่อ/ดอก จะขายเป็นเงินสดและราคาส่วนใหญ่เป็นราคาตลาด ไม่สามารถกำหนดราคาได้ตายตัวหรือกำหนดราคาได้ด้วยตัวเอง
2. **ความอดทนในการรอคอยผลตอบแทน** เนื่องจากการคืนทุนส่วนใหญ่ต้องใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี และระยะเวลาคืนทุนเฉลี่ยประมาณ 3 ปี อย่างไรก็ตามหลังจากการปลูกกล้วยไม้ครั้งแรกซึ่งโดยมากจะใช้เวลาเท่ากับ 1 วงจรชีวิตของกล้วยไม้คือ 4 ปี เรือนปลูกสามารถใช้ต่อได้อีก ดังนั้นการลงทุนในวงจรชีวิตต่อไป คือลงทุนในพันธุ์กล้วยไม้หรือต้นกล้วยไม้ซึ่งจะทำให้ระยะเวลาการคืนทุนเร็วกว่าวงจรชีวิตแรกของกล้วยไม้
3. **ปัจจัยด้านพื้นที่ปลูก** เช่น แหล่งน้ำ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการตัวอย่างทั้งหมด พบว่าสวนกล้วยไม้จะมีทำเลใกล้คลองหรือแม่น้ำ อีกทั้งจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูก น้ำคลองเป็นน้ำที่ดีที่สุดสำหรับกล้วยไม้ น้ำประปาจะทำให้ต้นกล้วยไม้ไม่สวยงามเท่าน้ำคลอง ดังนั้นทำเลจึงเป็นปัจจัยเชิงคุณภาพที่มีส่วนในความสำเร็จสำหรับการลงทุนปลูกกล้วยไม้มาก นอกจากนี้การมีพื้นที่เป็นของตนเองจะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย เช่น ค่าเช่า ดังนั้นเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง การเข้า

มาให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลจึงเป็นสิ่งจำเป็น เช่น ให้ความช่วยเหลือด้านการจัดการที่ดินของรัฐให้เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรเช่าระยะยาวในราคาถูก

4. **ประสบการณ์หรืออาชีพเดิม** เป็นปัจจัยเชิงคุณภาพที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในความสำเร็จของการทำธุรกิจกล้วยไม้ ผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ที่มีอาชีพเดิมปลูกกล้วยไม้หรือทำสวนอยู่แล้วจะมีส่วนช่วยให้การลงทุนปลูกกล้วยไม้ประสบความสำเร็จได้มาก
5. **เงินทุน** เจ้าของกิจการสวนกล้วยไม้ที่มีเงินทุนเป็นของตนเองจะมีโอกาสที่จะคืนทุนได้เร็วกว่าการกู้ยืมเงินมาลงทุน เนื่องจากกว่าที่กล้วยไม้จะให้ผลตอบแทนที่แท้จริงต้องใช้เวลาปลูกไม่ต่ำกว่า 1 ปี และคืนทุนไม่ต่ำกว่า 2 ปี ดังนั้นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับใช้ระหว่างการรอการคืนทุน จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานในระยะช่วง 2 ปีแรก

7.8 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์สินค้าเกษตรในเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2549) ซึ่งรวมกล้วยไม้ด้วย โดยมีเป้าหมายเพื่อกำหนดปริมาณการผลิตตามความต้องการใช้ภายในบริโภคภายในประเทศ การส่งออก เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ การเพิ่มคุณภาพการผลิต การกำหนดเขตเพาะปลูก การขึ้นทะเบียนเกษตรกร รวมทั้งจัดให้มีการประกันราคาพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ดังนั้นรัฐบาลต้องให้ความสำคัญในการติดตามกำกับดูแลให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ เพราะกล้วยไม้เป็นพืชส่งออกที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนดให้เป็น Champion Product ในการหารายได้เข้า
2. ภาครัฐและภาคเอกชนควรมีการคิดค้นพัฒนาพันธุ์ ปรับปรุงพันธุ์ รับรองพันธุ์ เพราะพันธุ์กล้วยไม้ถือเป็นธุรกิจต้นน้ำ รัฐบาลควรมีส่วนร่วมโดยการเพิ่มงบประมาณในการวิจัยและพัฒนา ชูใจนักวิจัย นอกจากค่าตอบแทน ควรมีการให้สิ่งจูงใจอื่น ๆ เช่น การประกาศเกียรติคุณ และการให้ความช่วยเหลือด้านการจัดสิทธิบัตร เป็นต้น
3. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีแผนการจัดทำฐานข้อมูลทางเกษตรของสินค้าเกษตร 15 ชนิด และรวมกล้วยไม้ไว้ด้วย แต่ต้องมีการจัดทำข้อมูลให้เป็น

- ปัจจุบันแยกประเภทของข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการแข่งขันในลักษณะของเหมืองข้อมูล(data mining) การให้ข้อมูลผู้ใช้ เช่น เกษตรกร ผู้ส่งออก และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้าถึงข้อมูล จัดการฝึกอบรมผู้ผลิต ผู้ส่งออกในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสืบค้นข้อมูล
4. เผยแพร่ข้อมูลเรื่องฐานข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ เช่น ลงประกาศในหนังสือพิมพ์ถึงเนื้อหาของเว็บไซต์ของกระทรวงที่ผู้ผลิตและผู้ส่งออกจะนำไปใช้ประโยชน์ได้
 5. แสวงหาตลาดใหม่และรักษาตลาดเดิม โดยรัฐบาลต้องส่งเสริมหรือเป็นเจ้าภาพในการจัดงานแสดงกล้วยไม้ระดับโลก หรืองานที่เกี่ยวข้อง เช่น งานที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ จัดงานพืชสวนโลก ในปี พ.ศ. 2549 หน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องต้องหาพันธมิตรร่วมมือกับนักธุรกิจไทย เช่น ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจอาหาร งานนิทรรศการอาหารไทย ผัก และผลไม้ไทย และตกแต่งสถานที่ด้วยกล้วยไม้ไทย พร้อมทั้งจัดแสดงต้นกล้วยไม้ ดอกกล้วยไม้ ผู้ส่งออกต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐบาลออกไปแสดงกล้วยไม้ไทยในงานระดับโลก อาทิ การตกแต่งขบวนแห่ที่ Pasadena ประเทศสหรัฐอเมริกาที่การบินไทยใช้กล้วยไม้ไทยตกแต่งรถกระบวนแห่(Float) และได้รับรางวัลแทบทุกปี
 6. รัฐบาลต้องสนับสนุนและให้งบประมาณในการวิจัย และพัฒนาพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นให้มีความหลากหลาย สีดอกสดใส อายุการใช้งานทนนาน รวมถึงการสนับสนุนงานวิจัยให้กล้วยไม้ได้มีผลผลิตมากขึ้นในช่วงฤดูแล้ง เพื่อให้เกษตรกรมีผลผลิตออกขายสู่ตลาดได้อย่างสม่ำเสมอตลอดปี
 7. รัฐบาลต้องส่งเสริมการพัฒนาบรรจุภัณฑ์(Packaging) สำหรับป้องกันมิให้ต้นกล้วยไม้และดอกกล้วยไม้สดเสียหาย และยังยืดอายุการใช้งานของดอกกล้วยไม้ให้ทนนานได้
 8. ภาครัฐบาลควรกระตุ้นให้กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มแม่บ้านต่างๆ นำดอกกล้วยไม้มาทำมูลค่าเพิ่ม เช่น เคลือบเรซิน ให้เป็นเครื่องประดับตกแต่งร่างกายหรือตกแต่งบ้าน ซึ่งนับว่าเข้าประเภทสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือส่งเสริมให้เป็นธุรกิจประเภทวิสาหกิจขนาดย่อม (SMEs) ตามนโยบายของรัฐบาลในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ

9. กลุ่มผู้ผลิตควรขอความร่วมมือหน่วยงานรัฐบาลในการนำกล้วยไม้ไทยตกแต่งสถานที่ราชการและสถานที่สำคัญ เช่น ท่าอากาศยาน สถานีรถไฟ กระทรวง หรือทำเนียบรัฐบาล เพื่อเป็นการเผยแพร่ความสวยงามของกล้วยไม้ไทย เพื่อให้ผู้พบเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวต่างชาติเกิดความประทับใจและพึงพอใจในกล้วยไม้ไทย จนเกิดความสนใจที่จะซื้อในที่สุด
10. ผู้ผลิตและจำหน่ายกล้วยไม้ไทยทั้งในต่างประเทศและเพื่อการส่งออก ต้องเพิ่มช่องทางการจำหน่ายโดยใช้สื่อยุคใหม่คือ อินเทอร์เน็ต ซึ่งการซื้อขายโดยสื่อดังกล่าวนี้เป็นที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง เพราะลดค่าใช้จ่าย สะดวก รวดเร็ว และเป็นช่องทางการติดต่อได้ตลอดเวลา
11. รัฐบาลต้องเข้าช่วยเหลือการรวมตัวของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้ในลักษณะของ cluster ที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ความร่วมมือกันในการเพาะปลูก การพัฒนาพันธุ์ และการจัดจำหน่าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแจกแจงข้อมูลของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้

ตารางที่ 1 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามอายุ

อายุ(ปี)	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 35	7.9
36-40	15.8
41-45	15.8
46-50	15.8
51-55	28.9
56-60	13.2
มากกว่า 60	2.6
รวม	100.0

ตารางที่ 2 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ร้อยละ
ประถมศึกษา	50.0
มัธยมศึกษา	16.7
ปวส./อนุปริญญา	16.7
ปริญญาตรี	11.1
ปริญญาโท	5.5
รวม	100.0

ตารางที่ 3 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามอาชีพที่ทำอยู่ก่อนทำสวนกล้วยไม้

อาชีพที่ทำอยู่ก่อนการทำสวนกล้วยไม้	ร้อยละ
ทำสวนผัก	32.5
รับราชการ/ทำงานบริษัท/โรงงาน	21.6
ปลูกกล้วยไม้	18.9
ทำสวนพุด	10.8
ทำสวนองุ่น	10.8
เย็บเสื้อผ้า	2.7
ทำอุปกรณ์เกี่ยวกับกล้วยไม้	2.7
รวม	100.0

ตารางที่ 4 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามจังหวัดที่ทำสวนกล้วยไม้

จังหวัดที่ทำสวนกล้วยไม้	ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร	27.5
นครปฐม	20.0
สมุทรสาคร	20.0
นนทบุรี	15.0
กาญจนบุรี	10.0
ราชบุรี	5.0
ปทุมธานี	2.5
รวม	100.0

ตารางที่ 5 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามปีที่เริ่มลงทุนทำสวนกล้วยไม้

ปี พ.ศ. ที่เริ่มลงทุนทำสวนกล้วยไม้	ร้อยละ
ก่อนหรือตั้งแต่ปี 2520	17.9
2521-2525	10.3
2526-2530	38.5
2531-2535	5.1
2536-2540	17.9
2541-2545	10.3
รวม	100.0

ตารางที่ 6 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามจำนวนปีที่ทำสวนกล้วยไม้

จำนวนปีที่ทำสวนกล้วยไม้	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5	10.3
6-10	17.9
11-15	5.1
16-20	35.9
21-25	10.3
มากกว่า 25	20.5
รวม	100.0

ตารางที่ 7 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ที่ปลูกกล้วยไม้แบบขายทั้งต้น จำแนกตามขนาดพื้นที่ที่ทำสวนกล้วยไม้

ขนาดพื้นที่ที่ทำสวนกล้วยไม้(ไร่)	ร้อยละ
1-5	61.5
6-10	15.4
11-20	7.7
มากกว่า 20	15.4
รวม	100.0

ตารางที่ 8 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ที่ปลูกกล้วยไม้แบบขายตัดช่อ/ดอก จำแนกตามขนาดพื้นที่ที่ทำสวนกล้วยไม้

ขนาดพื้นที่ที่ทำสวนกล้วยไม้(ไร่)	ร้อยละ
1-5	4.0
6-10	40.0
11-20	28.0
มากกว่า 20	28.0
รวม	100.0

ตารางที่ 9 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครองที่ดิน	ร้อยละ
ที่ดินของตนเอง	68.5
เช่าที่ดิน	22.9
เช่าที่ดินและที่ดินของตนเอง	8.6
รวม	100.0

ตารางที่ 10 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ที่เช่าที่ดิน จำแนกตามอัตราค่าเช่าที่ดิน

อัตราค่าเช่าที่ดินต่อไร่ต่อปี (บาท)	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1000	25.0
1001-2000	37.5
2001-3000	25.0
มากกว่า 3000	12.5
รวม	100.0

ตารางที่ 11 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามจำนวนคนงาน

จำนวนคนงาน	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5	61.7
6-10	20.6
11-15	2.9
16-20	3.0
21-25	5.9
มากกว่า 25	5.9
รวม	100.0

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน(บาท)	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10000	6.6
10001-20000	12.6
20001-30000	9.7
30001-40000	19.4
40001-50000	6.5
มากกว่า 50000	45.2
รวม	100.0

ตารางที่ 13 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามระยะเวลาการค้ำทุน

ระยะเวลาการค้ำทุน	ร้อยละ
น้อยกว่า 2 ปี	28.9
2-3 ปี	18.5
มากกว่า 3-4 ปี	36.8
มากกว่า 4 ปี	15.8
รวม	100

ตารางที่ 14 ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้ จำแนกตามพันธุ์ที่ปลูก

พันธุ์ที่ปลูก	ร้อยละของผู้ประกอบการสวนกล้วยไม้
หวาย	77.5
ออนซิเดียม	5.0
มือคคาร่า	22.5
อะแรนด้า	2.5
แวนด้า	30.0
แคทรียา	15.0

รายชื่อและที่อยู่ของผู้ประกอบการตัวอย่าง

ลำดับที่	ชื่อผู้ประกอบการ	ที่อยู่	โทรศัพท์
1	คุณอรรตพล กาญจนพิบูลย์	31/7 หมู่ 3 ตำบลห้วยพลู อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม	01-8800744
2	นายสุวิทย์ชัย กลิ่นประเสริฐ	32/4 ตำบลบางกระทีก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	-
3	คุณอารีภรณ์ กาญจนพิบูลย์	ตำบลวัดคอนยอก อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม	-
4	คุณภาวดี พวงมณี	70 หมู่ 6 ตำบลคอนยอก อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม	-
5	นายเกรียงศักดิ์ ทองสิมา	5 หมู่ 6 ตำบลบางยาง อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร	-
6	นายศิริชัย ทองสิมา	90 หมู่ 6 ตำบลบางยาง อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร	-
7	นายชูชาติ โพธิ์รักษา	46 หมู่ 2 ตำบลบางยาง อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร	-
8	นายสรพันธุ์ กาญจนพิบูลย์	64 หมู่ 6 ตำบลคอนตุม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม	-
9	นายปิติพงศ์ สุสุทธ	31 หมู่ 18 ตำบลท่าจำ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	-
10	นายสุจิต สุทธาวาส	9/1 หมู่ 18 อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	-
11	นายอิทธิศักดิ์ ชัยญาติ	114 หมู่ 4 ตำบลพงตึก อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี	-
12	นางกรรณิกา คุ้มภาค	12/1 หมู่ 6 ตำบลคลองขวาง เขตภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร	-
13	นางสาวสุนทรา คุ้มภาค	18 หมู่ 6 ตำบลคลองขวาง เขตภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร	-
14	นายสมชาย เหมวิมล	40/1 หมู่ 6 ตำบลบางแคเหนือ เขตบางแค จังหวัดกรุงเทพมหานคร	-
15	นายสมศักดิ์ จิตรนาคร โกศล	111 หมู่ 7 ตำบลบางแคเหนือ เขตบางแค จังหวัดกรุงเทพมหานคร	-
16	นางระเบียบ มงคลวาทิ	19/5 หมู่ 3 แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม จังหวัดกรุงเทพมหานคร	-
17	นายวิวัฒน์ มงคลวาทิ	280 หมู่บ้านพรทวีวัฒน์ เขตหนองแขม จังหวัดกรุงเทพมหานคร	-
18	นายสุรศักดิ์ แสงจันทร์แจ่มฟ้า	19/8 หมู่ 3 แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม จังหวัดกรุงเทพมหานคร	-
19	นายสมศักดิ์ สัจจานุรักษ์วงศ์	20/29 หมู่ 3 แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม จังหวัดกรุงเทพมหานคร	02-8090053
20	นายคำธร ธรรมนิตยกุล	4/1 หมู่ 3 ตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	02-9770608
21	นายสมบัติ เชื้อพงษ์	107/1 หมู่ 4 ตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี	034-542282
22	นางอรสา ชูศักดิ์	9 หมู่ 6 ตำบลท่าเสา อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี	034-566350
23	นายเลิศฤทธิ์ ภูโคกหวาย	39 หมู่ 1 ตำบลคอนขมิ้น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี	034-566663
24	นายวีระเดช มงคลวาทิ	17/7 หมู่ 1 ตำบลไทรน้อย อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี	01-8247127
25	นายพรศักดิ์ มงคลวาทิ	17/8 ตำบลขุนศรี อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี	09-6887982
26	นายสมศักดิ์ คุชฎีกาญจน	23/4 หมู่ 1 ตำบลขุนศรี อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี	02-9219048
27	นายสิทธิศักดิ์ กาญจนอำไพพร	17/16 หมู่ 1 ตำบลขุนศรี อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี	02-9219334
28	นายอำนวยการ กาญจนอำไพพร	17/5 หมู่ 1 ตำบลขุนศรี อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี	

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนในธุรกิจกล้วยไม้

ลำดับที่	ชื่อผู้ประกอบการ	ที่อยู่	โทรศัพท์
29	นายมานพ เรืองฉายศิลป์	97 หมู่ 9 ตำบลไร่โง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม	
30	นางชุติมาศ ลิมสงวน	5/2 หมู่ 10 ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม	034-295132
31	นายเชาว์ ลิมสงวน	5/1 หมู่ 10 ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม	034-295131
32	คุณรุ่งนภา เอื้อประยูรวงศ์	63/2 หมู่ 1 ตำบลสามโคก-เสนา อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี	02-9772255 , 02-5931389- 91
33	นายกীরติกุล โสภณศิริ	39/6 ถนนนวงศ์ประชาพัฒนาเขตดอนเมือง จังหวัดกรุงเทพมหานคร	02-5655463-5
34	นายสุพจน์ รัตนถาวร	34/19 หมู่ 7 ถนนเพชรเกษม แขวงหนองบางพลู เขตหนองแขม จังหวัดกรุงเทพมหานคร	02-4210020
35	นายอนันต์ โพธิ์สวัสดิ์	78/1 หมู่ 1 ตำบลคอนไก่อี อำเภอกะทู้มเบน จังหวัดสมุทรสาคร	01-6822898
36	นายชัชวาลย์ กิตติโสภัทร์	31 หมู่ 13 ตำบลบางยาง อำเภอกะทู้มเบน จังหวัดสมุทรสาคร	034-473005
37	นายวิโรจน์ บุญชัย	12/9 หมู่ 13 ตำบลบางยาง อำเภอกะทู้มเบน จังหวัดสมุทรสาคร	034-472984
38	นายจรูญ เรียบร้อยเจริญ	12/1 หมู่ 13 ตำบลบางยาง อำเภอกะทู้มเบน จังหวัดสมุทรสาคร	034-472983
39	นายไพรัช บุญชัย	15/2 หมู่ 13 ตำบลบางยาง อำเภอกะทู้มเบน จังหวัดสมุทรสาคร	034-843714
40	นายอภิชาติ โพธิ์ป้อ	49/3 หมู่ 5 แขวงสีกัน เขตดอนเมือง จังหวัดกรุงเทพมหานคร	01-8263849

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นโยบายและมาตรการของภาครัฐต่อกล้วยไม้ การส่งออกกล้วยไม้ตามข้อตกลงไซเตส(CITES)

ประวัติความเป็นมาของไซเตส

ไซเตส (CITES) เป็นชื่อย่อของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ซึ่งทรัพยากรที่มีชีวิตในโลกให้เป็นประโยชน์ของมนุษยชาติต่อไปในอนาคต

อนุสัญญานี้เริ่มมาจากความคิดที่จะควบคุมการค้าสัตว์ป่าระหว่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2503 เนื่องจากมีการล่าและค้าขายสัตว์ป่าอย่างมากมาย การขาดการควบคุมอย่างเป็นระบบ เช่น ช้างแอฟริกัน แรด และสัตว์อีกหลายชนิดที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก ซึ่งอาจสูญพันธุ์ไปจากโลกเพราะความสนุกสนานจากการล่าและผลประโยชน์มหาศาลจากการค้า มีการพิจารณาในเรื่องนี้ในการประชุมสหพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN)) ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งในองค์การสหประชาชาติ และได้มีการประชุมอย่างจริงจังขึ้นที่กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ในพ.ศ. 2515 หลังจากนั้นอีก 1 ปี คือในปี พ.ศ. 2516 ได้มีการประชุมที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. โดยมีประเทศต่างๆ เข้าร่วมประชุม 88 ประเทศ และมี 21 ประเทศได้ลงนามในอนุสัญญานี้ทันที

จากนั้น ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 องค์กร UNEP (United Nation Environment Programme) ได้จัดตั้งเลขาธิการ CITES ขึ้น โดยให้อยู่ภายใต้การทำงานของ IUCN จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2527 จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จึงได้มีการตั้งสำนักงานเลขาธิการ CITES ถาวรขึ้น ณ กรุงโลซานด์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในพ.ศ.2547 มีประเทศภาคีทั้งสิ้น 166 ประเทศ บริหารงานโดยองค์กร UNEP และได้รับทุนสนับสนุนจากประเทศภาคีในระหว่าง พ.ศ. 2546-2548 ประเทศไทยต้องจ่ายเงินอุดหนุนปีละ 13,780 US.Dollar

ระบบการควบคุมการส่งออกและนำเข้าซึ่งชนิดพืชหรือสัตว์ตามอนุสัญญา

อนุสัญญานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อติดต่อร่วมมือประสานงานในการ ดำเนินการ ควบคุมการค้าการ ส่งออกสัตว์ป่าและพืชป่าระหว่างประเทศ เพื่อมิให้เกิดการทำลายล้างอย่าง ไม่มีขอบเขต ในพ.ศ.2547 มีประเทศต่างๆ ประมาณ 166 ประเทศทั่วโลกได้เข้าร่วมภาคี อนุสัญญานี้จะให้ความคุ้มครองต่อชนิดพันธุ์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ โดยมีข้อตกลงระหว่างประเทศ ภาคีอนุสัญญาในการกำหนดมาตรการควบคุม การนำเข้า การส่งออก ตลอดจนการนำผ่านแดน และการบรรจุหีบห่อเพื่อการขนส่งชนิดพันธุ์นั้นๆ เพื่อมิให้กระทบกระเทือนเกิดความเสียหาย หรือเสียชีวิต และมีการกำหนดชนิดพันธุ์แนบท้ายเป็น 3 บัญชี คือ

- 1) **ชนิดพันธุ์แนบท้ายบัญชีหมายเลข 1** เป็นชนิดพันธุ์ที่ห้ามทำการค้าโดยเด็ดขาด ยกเว้นกรณีพิเศษเพราะเป็นสัตว์ชนิดที่ใกล้จะสูญพันธุ์ การนำเข้า หรือส่งออกต้องได้รับการยินยอมจากประเทศที่จะนำเข้าก่อน ประเทศที่ส่งออกจึงจะออกใบอนุญาตส่งออกให้ การพิจารณาให้นำเข้าหรือส่งออกของทั้ง 2 ประเทศ ต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้นๆ เป็นสำคัญหากไม่ปฏิบัติตามนี้จะถือว่า เป็นการกระทำที่ไม่ถูกกฎหมาย ตัวอย่างชนิดพันธุ์ที่แนบท้ายบัญชีนี ได้แก่ จระเข้ น้ำจืด จระเข้ น้ำเค็ม ช้าง เอเชีย กระทิง ลิงอูรังอุตัง กอริลล่า หมีแพนด้ายักษ์ ปลาวาฬยักษ์ เสือชีตาร์ เสือดาว เสือโคร่ง กล้วยไม้หายากบางชนิด ฯลฯ
- 2) **ชนิดพันธุ์แนบท้ายบัญชีหมายเลข 2** เป็นชนิดพันธุ์ที่ยังไม่ถึงกับใกล้จะสูญพันธุ์อนุญาตให้ทำการค้าได้ แต่ต้องมีการควบคุมไม่ให้เกิดความเสียหาย หรือลดจำนวนของชนิดพันธุ์นั้นอย่างรวดเร็ว โดยประเทศที่ส่งออกต้องออกหนังสืออนุญาตเพื่อการส่งออก และรับรองว่าการส่งออกแต่ละครั้งนั้นจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการดำรงชีวิตของชนิดพันธุ์นั้น ในธรรมชาติ ตัวอย่างชนิดพันธุ์ ได้แก่ นกแก้ว นิม ชะมด ค้างคาวแม่ไก่ ทุกชนิด ลิง ค่าง นาก โลมา พืชประเภท หม้อข้าวหม้อแกงลิง (*Nepenthes spp.*) เป็นต้น
- 3) **ชนิดพันธุ์แนบท้ายบัญชีหมายเลข 3** เป็นชนิดพันธุ์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่งแล้วขอความร่วมมือกับประเทศภาคีด้วยกันให้ช่วยเหลือ การส่งออกต้องได้รับการอนุญาต และมีหนังสือ

รับรองเพื่อการส่งออกจากประเทศถิ่นกำเนิดว่าจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อความอยู่รอดตามธรรมชาติของชนิดพันธุ์นั้นๆ เช่น กวาง Black Buck ของประเทศเนปาล นกกระทาดง ของประเทศมาเลเซีย เป็นต้น การค้าขายระหว่างประเทศของสัตว์ป่า พืชป่า และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่าและพืชป่า ตามบัญชีหมายเลข 1, 2 และ 3 ดังกล่าว จะถูกควบคุมโดยระบบใบอนุญาต (Permit) ซึ่งหมายถึงว่า สัตว์ป่า และพืชป่าที่ CITES ควบคุม จะต้องมียาอนุญาตในการ

1. นำเข้า (Import)
2. ส่งออก (Export)
3. นำผ่าน (Transit)
4. ส่งกลับออกไป (Re-export)

การส่งออกและนำเข้าซึ่งชนิดพืชและสัตว์ตามอนุสัญญาฯ ถูกควบคุมโดยเลขาธิการไซเตส ซึ่งมีศูนย์บันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลการนำเข้าการส่งออกและนำเข้าซึ่งชนิดพืชและสัตว์ตามอนุสัญญาฯ ถูกควบคุมโดยเลขาธิการไซเตส ซึ่งมีศูนย์บันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลการนำเข้า-ส่งออกชนิดพืชและสัตว์ระหว่างประเทศภาคี มีชื่อว่า TRAFFIC (Trade records Analysis of Flora and Fauna in Commerce) หรือเรียกว่า WTMU (Wildlife Trade Monitoring Unit) หากมีข้อสงสัยทางไซเตสจะติดต่อกับคณะกรรมการฝ่ายปฏิบัติการ (Management Authority) ของประเทศผู้ส่งออกหรือนำเข้า

การอนุญาตส่งออกและนำเข้า ผู้ส่งออกต้องนำสินค้าให้คณะทำงานฝ่ายปฏิบัติการของประเทศตนตรวจสอบเพื่อออกใบอนุญาตไซเตส ซึ่งคณะทำงานฝ่ายปฏิบัติการจะประสานงานกับคณะทำงานฝ่ายวิชาการเพื่อปรึกษาแนะนำ แล้วจึงดำเนินการอนุญาตให้ผู้ส่งออกเพื่อแสดงต่อด่านศุลกากรขาเข้า แล้วไปผ่านคณะทำงานฝ่ายปฏิบัติการของประเทศผู้นำเข้า เพื่อออกใบอนุญาตให้แก่ผู้นำเข้า

การดำเนินงานของประเทศไทยเกี่ยวกับไซเตส

ประเทศไทยได้ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมและรับรองอนุสัญญาในพ.ศ. 2518 และได้ให้สัตยาบันในวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2526 โดยเป็นสมาชิกอันดับที่ 80 ในวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2527 กรมป่าไม้ได้เชิญส่วนราชการที่เกี่ยวข้องประชุมเพื่อแบ่งความรับผิดชอบ โดยได้พิจารณาแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

- 1) กรมป่าไม้ รับผิดชอบ เรื่อง สัตว์ป่า
- 2) กรมวิชาการเกษตร รับผิดชอบ เรื่อง พืช
- 3) กรมประมง รับผิดชอบ เรื่อง ปลาและสัตว์ทะเล

แต่ในขณะนั้นประเทศไทยไม่ได้มีการดำเนินการใด ๆ ในการควบคุมการค้าสัตว์ป่าและพืชป่า ทำให้ไทยถูกพิจารณาลงโทษจากกลุ่มประเทศภาคีอนุสัญญา CITES ด้วยการห้ามทำการค้าขายสัตว์ป่า พืชป่า และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่าและพืชป่ากับประเทศไทย (Trade Ban) ตั้งแต่เดือนเมษายน 2534

ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ 2535 ประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำเข้าส่งออก และนำผ่านซึ่งชนิดสัตว์ป่าที่ CITES ควบคุม และกรมป่าไม้ได้ชี้แจงทำความเข้าใจกับสำนักเลขาธิการ CITES และแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจจริงที่จะถือปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ CITES ต่อไปในอนาคต เป็นผลให้สำนักเลขาธิการ CITES ประกาศยกเลิก Trade Ban ต่อประเทศไทย ตั้งแต่เดือน เมษายน พ.ศ. 2535 และผลเสียหายที่เกิดจาก Trade Ban ครั้งนี้ ประมาณหลายพันล้านบาท

ภายหลังการปฏิรูประบบบริหารราชการในพ.ศ.2546 ได้มีการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานCITES ในประเทศไทยให้แก่ส่วนราชการต่างๆ ดังนี้

1. กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ดูแลเรื่อง สัตว์ป่า
2. กรมวิชาการเกษตรดูแลเรื่องพืช
3. กรมประมง ดูแลเรื่อง สัตว์น้ำ

การประชุมไซเตสครั้งที่ 12 ที่กรุงซานติอาโก ประเทศชิลี

ผลจากการประชุม CITES ครั้งที่ 12 ระหว่างวันที่ 3-15 พฤศจิกายน 2545 ที่กรุงซานติอาโก ประเทศชิลี โดยการประชุมนี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการค้ากล้วยไม้ในตลาดโลก ซึ่งมีผลกระทบต่อ การส่งออกกล้วยไม้ไทย ดังนี้

จากเดิมที่การนำเข้า ส่งออก และนำผ่านระหว่างประเทศภาคีอนุสัญญา CITES สำหรับกล้วยไม้ทุกชนิด รวมถึงพันธุ์ลูกผสมจะต้องมีการขออนุญาตจาก CITES ก่อน โดยมีข้อยกเว้นเฉพาะ ไม้ขวด ไม้ตัดดอก ที่ไม่ต้องขออนุญาต ในการประชุมครั้งนี้ ที่ประชุมคณะกรรมการเรื่องพรรณไม้ (Fauna) โดยประเทศสหรัฐอเมริกาได้เสนอให้มีการยกเว้นแก่กล้วยไม้ลูกผสมจำนวน 6 สกุล (Hybrid) ให้สามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องมีหนังสืออนุญาตจาก CITES ได้แก่ กล้วยไม้สกุลต่างๆ คือ สกุลหวาย (*Dendrobium*) สกุลคัทลียา (*Cattleya*) สกุลซิมบิเดียม (*Cymbidium*) สกุลออนซีเดียม (*Oncidium*) สกุลฟาแลนนอปซิส (*Phalaenopsis*) และสกุลแวนด้า (*Vanda*)

ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้การนำเข้า ส่งออก และนำผ่านสามารถยกเว้นเฉพาะกล้วยไม้สกุลฟาแลนนอปซิส (*Phalaenopsis*) เท่านั้นภายใต้เงื่อนไขที่ว่า

1. จะต้องเป็นการบรรจุในหีบห่อเดี่ยว เช่นกล่องกระดาษ ลัง ไม้ ที่แต่ละหีบห่อจะต้องบรรจุกล้วยไม้มากกว่า 100 ต้นขึ้นไป
2. กล้วยไม้ภายในหีบห่อจะต้องเป็นสายพันธุ์เดียวกันเท่านั้น ไม่มีการปนเปื้อนกับสกุลอื่น
3. กล้วยไม้ในแต่ละหีบห่อจะต้องพิสูจน์ได้ว่าเกิดจากการเพาะพันธุ์และจะต้องไม่มีความเสียหายที่เหมือนกับกล้วยไม้ป่า
4. กล้วยไม้จะต้องไม่มีลักษณะที่เป็นพืชจากป่า เช่นมีร่องรอยการถูกทำลายโดยแมลงหรือสัตว์อื่น มีรา ตะไคร่อยู่ที่ใบหรือราก ใบ ส่วนอื่นๆถูกทำลายโดยการเก็บ
5. การส่งจะต้องมีเอกสารแนบเช่น ใบแจ้งหนี้ ใบเสร็จ ซึ่งจะต้องระบุจำนวนต้นและแสดงให้เห็นว่าเป็นแบบเดียวกันทั้งขนาด และจะต้อง

มีการลงนามกำกับโดยผู้จัดส่ง กล้วยไม้ที่ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่า ได้รับการยกเว้นจะต้องมีเอกสาร ที่ออกโดย CITES ประกอบเท่านั้น สำหรับประเทศไทย กล้วยไม้ทุกชนิดไม่อยู่ในกฎหมายพันธุ์พืช (พ.ร.บ. พันธุ์พืช 2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. พันธุ์พืช ฉบับที่ 2 2535) การส่งออกไม่ต้องขออนุญาต CITES แต่สำหรับประเทศปลายทาง กล้วยไม้ทุกชนิดยังถือเป็นพืชภายใต้สัญญา CITES อยู่ จึงต้องขอหนังสือรับรองการส่งออกพืชทุกชนิดที่ดี โดยใช้แบบฟอร์มเช่นเดียวกับ หนังสืออนุญาต CITES ทั่วๆ ไป

การประชุมไซเตสครั้งที่ 13 ที่กรุงเทพมหานคร

การประชุมอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าที่ให้อสุย พันธุ์ หรือไซเตส จัดขึ้นระหว่างวันที่ 2-14 ตุลาคม 2547 โดยประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ มีประเทศสมาชิกเข้าร่วมประชุม 166 ประเทศ

สำหรับการประชุมไซเตสครั้งนี้มีประเทศต่างๆ เสนอปรับเปลี่ยนบัญชีรายชื่อ สัตว์ป่าและพืชป่า ทั้งเพื่อต้องการอนุรักษ์และหวังผลประโยชน์ทางการค้า 50 ชนิด โดยไทย เสนอปรับโลมาอิรวดีจากบัญชีหมายเลข 2 ไปอยู่บัญชีหมายเลข 1 เพื่อการอนุรักษ์ ห้ามค้าขาย และขอปรับบัญชีฟ้ามุ่ย หยก โป๊ยเซียน และกล้วยไม้ทุกชนิดลงมาเพื่อประโยชน์ทางการค้า

สรุปผลการประชุมไซเตส ที่ประชุมอนุมัติ ตามข้อเสนอของไทย 5 เรื่อง คือเรื่องการปรับโลมาอิรวดี จากบัญชี 2 ไปอยู่บัญชี 1 เพื่อห้ามนำไปทำการค้า ปรับ หยก โป๊ยเซียน และกล้วยไม้ทุกชนิด 4 ชนิด ซึ่งอยู่ใน บัญชี 2 ออกนอกไซเตส ซึ่งจะช่วยให้ไทยสามารถส่งออก กล้วยไม้ไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้เพิ่มมากขึ้น

มาตรฐานกล้วยไม้ของประเทศไทย

ประเทศไทยได้กำหนด มาตรฐานกล้วยไม้ของประเทศไทย (THAILAND STANDARD FOR ORCHIDS) ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 118 ตอนพิเศษ 11 ง วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2544 ดังนี้

ข้อ 1 นิยาม (DEFINITION)

มาตรฐานนี้ใช้กับกล้วยไม้ (Orchids) ซึ่งเป็นพืชอยู่ในวงศ์ (Orchidaceae ในสกุลหวาย (*Dendrobium spp.*) ออนชิวเดียม (*Oncidium spp.*) อะแรนด้า (*Aranda spp.*) ม็อคคาร่า (*Mokara spp.*) และแวนด้า (*Vanda spp.*) สำหรับกล้วยไม้สดตัดดอก

ข้อ 2 ข้อกำหนดเรื่องคุณภาพ (PROVISIONS CONCERNING QUALITY)

2.1 คุณภาพขั้นต่ำ (Minimum Requirements)

ดอกกล้วยไม้ต้องมีลักษณะตรงตามพันธุ์ ผ่านการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกระบวนการเก็บเกี่ยวและการดูแลหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุหีบห่ออยู่ในสภาพที่ยอมรับได้เมื่อถึงปลายทาง

ทุกชั้นของมาตรฐานกล้วยไม้จะต้องมีคุณภาพดังต่อไปนี้

- มีลักษณะคุณภาพที่ดี ไม่มีดอกร่วงและดอกเสีย
- ปลอดจากศัตรูพืช
- ปลอดจากความเสียหายอันเนื่องมาจากศัตรูพืช

2.2 การแบ่งชั้นคุณภาพ (Classification)

แบ่งเป็น 4 ชั้นคุณภาพ คือ ชั้นพิเศษ (Extra Class) ชั้นหนึ่ง (Class I) ชั้นสอง (Class II) และ ชั้นสาม (Class III) แต่ละชั้นคุณภาพต้องมีคุณลักษณะตามข้อกำหนดเฉพาะ

ข้อ 3 ข้อกำหนดเฉพาะ (SPECIFICATION)

3.1 กล้วยไม้แต่ละสกุลในแต่ละชั้นคุณภาพ ต้องเป็นไปตามข้อกำหนดเฉพาะตามรายละเอียดในตารางที่ 4.9 – 4.12

3.2 ข้อกำหนดเฉพาะนี้ใช้สำหรับผู้บริโภคสุดท้าย

ตารางที่ 1

มาตรฐานคุณภาพกล้วยไม้สกุลหวาย

ลักษณะ	ชั้นพิเศษ (Extra)	ชั้นหนึ่ง (I)	ชั้นสอง(II)	ชั้นสาม(III)
ความยาวช่อดอก (ซม.)	ไม่น้อยกว่า 55	ไม่น้อยกว่า 45	ไม่น้อยกว่า 35	ไม่น้อยกว่า 30
จำนวนดอก/ช่อ	ไม่น้อยกว่า 12	ไม่น้อยกว่า 10	ไม่น้อยกว่า 8	ไม่น้อยกว่า 6
จำนวนดอกบาน/ช่อ	ไม่น้อยกว่า 7	ไม่น้อยกว่า 6	ไม่น้อยกว่า 5	ไม่น้อยกว่า 4

ตารางที่ 2

มาตรฐานคุณภาพกล้วยไม้สกุลออนซีเดียมพันธุ์โกลเด้นชาวเวอร์ (Golden Shower)

ลักษณะ	ชั้นพิเศษ(Extra)	ชั้นหนึ่ง(I)	ชั้นสอง(II)
ความยาวช่อดอก (ซม.)	ไม่น้อยกว่า 70	ไม่น้อยกว่า 50	ไม่น้อยกว่า 40
จำนวนดอกบาน/ช่อ	ไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของดอกทั้งหมด		

ตารางที่ 3

มาตรฐานคุณภาพกล้วยไม้สกุลอะแรนด้าและม็อคคาร่า

ลักษณะ	ชั้นพิเศษ(Extra)	ชั้นหนึ่ง(I)	ชั้นสอง(II)
ความยาวช่อดอก (ซม.)	ไม่น้อยกว่า 60	ไม่น้อยกว่า 40	ไม่น้อยกว่า 30
จำนวนดอกบาน/ช่อ	ไม่น้อยกว่า 4 ใน 5 ของดอกทั้งหมด		

ตารางที่ 4

มาตรฐานคุณภาพกล้วยไม้สกุลแวนด้า

ลักษณะ	ชั้นพิเศษ(Extra)	ชั้นหนึ่ง(I)	ชั้นสอง(II)
ความยาวช่อดอก (ซม.)	ไม่น้อยกว่า 50	ไม่น้อยกว่า 40	ไม่น้อยกว่า 25
จำนวนดอก/ช่อ	ไม่น้อยกว่า 12	ไม่น้อยกว่า 9	ไม่น้อยกว่า 7
จำนวนดอกบาน/ช่อ	ไม่น้อยกว่า 9	ไม่น้อยกว่า 7	ไม่น้อยกว่า 5

ข้อ 4 ข้อกำหนดเรื่องการจัดเรียง (PROVISIONS CONCERNING PRESENTATION)

1.1 ความสม่ำเสมอ (Uniformity)

กล้วยไม้ที่บรรจุในแต่ละภาชนะบรรจุต้องมีคุณภาพสม่ำเสมอและตรงตามพันธุ์

1.2 การบรรจุหีบห่อ (Packaging)

ต้องบรรจุในภาชนะบรรจุที่สามารถเก็บรักษากล้วยไม้ได้เป็นอย่างดี วัสดุที่ใช้ในการบรรจุต้องสะอาดและมีคุณภาพ เพื่อป้องกันความเสียหายอันจะมีผลต่อกล้วยไม้ การปิดฉลากต้องใช้หมึกพิมพ์หรือกาวที่ไร้พิษ

รายละเอียดของบรรจุภัณฑ์และหีบห่อ (Description of Containers and packages)

บรรจุภัณฑ์และหีบห่อ ต้องมีคุณภาพ ถูกอนามัย ถ่ายเทอากาศได้ และมีคุณสมบัติทนทานต่อการปฏิบัติการขนส่งและรักษากล้วยไม้ได้ บรรจุภัณฑ์และหีบห่อต้องปราศจากกลิ่นและวัตถุแปลกปลอม

ข้อ 5 เครื่องหมายหรือฉลาก (MARKING OR LABELLING)

5.1 หีบห่อสำหรับผู้บริโภคสุดท้าย (Consumer Packages)

ประเภทของผลิตภัณฑ์ให้ปิดฉลากเพื่อแจ้งชื่อกล้วยไม้ ชื่อสกุลและชื่อพันธุ์

5.2 บรรจุภัณฑ์สำหรับผู้ขายส่ง (Non-retail Containers)

บรรจุภัณฑ์สำหรับผู้ขายส่งต้องประกอบด้วยข้อความดังต่อไปนี้

5.2.1 ข้อมูลผู้ขายส่ง

จะต้องระบุชื่อที่อยู่ของผู้ขายส่ง และหมายเลขรหัสสินค้า

5.2.2 ประเภทของผลิตภัณฑ์

ให้ปิดชื่อกล้วยไม้ ชื่อสกุล และชื่อพันธุ์

5.2.3 ข้อมูลแหล่งผลิต

ต้องระบุชื่อประเทศไทย

5.2.4 ข้อมูลเชิงพาณิชย์

- 1) ชั้นคุณภาพ
- 2) จำนวน

5.2.5 เครื่องหมายการตรวจสอบทางราชการ (ทางเลือก)

ข้อ 6 สุขอนามัยพืช (PHYTOSANITARY)

กล้วยไม้ในมาตรฐานนี้ ให้ดำเนินการไปตามหลักการทั่วไปของการปฏิบัติที่ถูกต้องทางการเกษตร (Good Agricultural Practice : GAP) และตามหลักสากลด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชภายใต้ความตกลงว่าด้วยการใช้บังคับมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures : SPS) ขององค์การการค้าโลก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงสร้างของไซเตส

โครงสร้างของไซเตส (CITES Constructure) ประกอบด้วย

1. **สำนักเลขาธิการ (Secretariat)** มีหน้าที่ประสานงานกับคณะกรรมการของประเทศภาคีในการกำหนดนโยบายของไซเตส โดยจัดให้มีการประชุมของประเทศภาคีทุกๆ 2 ปี หรือจัดประชุมเมื่อประเทศภาคีร้องขอ สรรหางบประมาณ มาสนับสนุนองค์กร และเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ มีเจ้าหน้าที่ทำงานประมาณ 20 คน
2. **คณะกรรมการประจำ (Standing Committee)** มีหน้าที่เสนอแนะนโยบายให้เลขาธิการ ประสานงานและแนะนำกรรมการในเรื่องต่าง และจัดทำร่างข้อสรุปมติของที่ประชุม จำนวน 17 คน ประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้แทนจากภูมิภาคหลัก 6 ภูมิภาค (Six Major Geographic Regions) ได้แก่ แอฟริกา ยุโรป เอเชีย อเมริกาเหนือ อเมริกากลางและใต้ และ Oceania
 - 2.2 รัฐบาลของประเทศที่ให้การสนับสนุน ได้แก่ สวิสเซอร์แลนด์ (The Depository Government)
 - 2.3 ตัวแทนของประเทศเจ้าภาพในการประชุมครั้งปัจจุบัน และครั้งต่อไป
3. **คณะกรรมการด้านสัตว์ (Animal Committee)** มีหน้าที่ในการประสานงานในการควบคุมการค้า สัตว์ป่าที่มีผลกระทบต่อการค้ารังพันธุ์ พิจารณาทบทวนชนิดสัตว์ของแต่ละบัญชี และช่วยจัดทำร่างข้อสรุปมติของที่ประชุม ประกอบด้วยผู้แทนจากภูมิภาคหลัก 6 ภูมิภาค
4. **คณะกรรมการด้านพืช (Plants Committee)** มีหน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการด้านสัตว์แต่รับผิดชอบเฉพาะด้านพืช ประกอบด้วยผู้แทนจากภูมิภาคหลัก 6 ภูมิภาคเช่นกัน
5. **คณะกรรมการจัดทำคู่มือการจำแนกตัวอย่างพันธุ์ (Identification Manual Committee)** มีหน้าที่ ประสานงานและจัดทำคู่มือทางวิชาการและปฏิบัติการในการจำแนกตัวอย่างพันธุ์ ประกอบด้วยกรรมการจากการอาสาสมัคร
6. **คณะกรรมการให้ชื่อวิทยาศาสตร์ (Nomenclature Committee)** มีหน้าที่พิจารณา ทบทวนชื่อวิทยาศาสตร์ของชนิดสัตว์และพืชในแต่ละบัญชีเลขหมาย ประกอบด้วย กรรมการจากการอาสาสมัคร

มาตรการที่ประเทศภาคีต้องปฏิบัติ

1. ต้องกำหนดมาตรการที่ต้องใช้บังคับตามข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ และห้ามทำการ ค้า ตัวอย่างพันธุ์สัตว์และพืชที่เป็นการละเมิดอนุสัญญาฯ รวมทั้งการกำหนดโทษ สำหรับผู้ฝ่าฝืน โดยสมาชิกต้องมีมาตรการในการบังคับใช้อนุสัญญาฯ (CITES) มิให้มีการค้า สัตว์ป่า พืชป่าที่ผิดระเบียบอนุสัญญาฯ ต้องมีมาตรการลงโทษผู้ค้า ริมของกลางและ ส่งของกลางกลับแหล่งกำเนิด กรณีทราบแหล่งกำเนิด
2. ต้องตั้งด่านตรวจสัตว์ป่า พืชป่า ระหว่างประเทศให้เร็วที่สุด เพื่อควบคุมและตรวจสอบ การค้าสัตว์ป่าพืชป่ากำหนดให้มีด่านสำหรับนำออก และต้องระมัดระวังการขนถ่าย ตัวอย่างพันธุ์เพื่อให้เกิดความอยู่รอดมากที่สุด
3. ต้องจัดทำรายงานเสนอต่อสำนักเลขาธิการไซเตส ได้แก่
 - 1.1 รายงานประจำปี เกี่ยวกับข้อมูลนำเข้า-ส่งออก และนำส่งต่อไปซึ่งชนิดพืชและ สัตว์ตามอนุสัญญาฯ
 - 1.2 รายงานประจำ 2 ปี เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับ และมาตรการที่ปฏิบัติตาม อนุสัญญาฯ เพื่อเสนอในการประชุมกรรมการ ทุกๆ 2 ปี (Conference of the Party)
4. ต้องกำหนดให้มีคณะทำงาน 2 คณะ ได้แก่
 - 4.1 คณะทำงานฝ่ายปฏิบัติการ (Management Authority) เป็นผู้รับผิดชอบปฏิบัติงาน และติดต่อประสานงานกับสำนักเลขาธิการไซเตส เพื่อพิจารณาข้อกำหนดแบ่ง เจ้าหน้าที่ด้านพืชและสัตว์ มีอำนาจในการออกใบอนุญาตไซเตส จัดทำรายงาน ตามอนุสัญญาฯ จัดทำ และเผยแพร่ข่าว สาร ประสานงานและจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ศุลกากรและเจ้าหน้าที่ตำรวจ
 - 4.2 คณะทำงานฝ่ายวิชาการ (Scientific Authority) เป็นผู้รับผิดชอบให้ข้อมูลที่ ปรัชญาด้านวิชาการด้านพืชและสัตว์แก่คณะทำงานฝ่ายปฏิบัติการ
5. มีสิทธิเสนอข้อเสนอมเพื่อเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขอันดับชนิดสัตว์และพืชในบัญชีหมายเลข 1, 2 และ 3 ต่อ สำนักเลขาธิการไซเตส และจะมีการพิจารณาลงมติอนุมัติในการ ประชุมที่จะจัดขึ้นทุก 2 ปี (Conference of the Party)

พันธกรณีที่สำคัญและโครงการ/กิจกรรมที่ประเทศไทยได้ดำเนินการไปแล้ว

พันธกรณีที่สำคัญ	โครงการ/กิจกรรมสำคัญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้ว
1. ภาครัฐต้องจัดตั้งคณะกรรมการทำงานฝ่ายปฏิบัติการและคณะทำงานฝ่ายวิชาการประจำประเทศ เพื่อควบคุมการค้าสัตว์ป่า พืชป่า	<ul style="list-style-type: none"> ● แต่งตั้งคณะกรรมการไซเตสประจำ ประเทศไทย ● แต่งตั้งคณะกรรมการสงวนและคุ้มครอง สัตว์ป่าแห่งชาติ ● แต่งตั้งคณะกรรมการพันธุ์พืช
2. ภาครัฐต้องมีมาตรการในการบังคับ ใช้นุ สัตว์ให้มีการค้าสัตว์ป่า พืชป่า ผิด ระเบียบอนุสัญญาฯ โดยมีมาตรการลง โทษ ผู้ค้า ผู้ครอบครองริบของกลาง และส่งของกลางกลับแหล่งกำเนิดกรณี ทรานส์กัมเนิด	<ul style="list-style-type: none"> ● ตรา พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ● ตรา พ.ร.บ. พันธุ์พืช (ฉบับที่ 2) ซึ่งสภานิติ บัญญัติแห่งชาติมีมติผ่านเป็นกฎหมายเมื่อ วันที่ 13 มีนาคม 2535
3. ภาครัฐต้องตั้งด่านตรวจสัตว์ป่า พืชป่า ระหว่างประเทศเพื่อควบคุม และตรวจ สอบการค้าสัตว์ป่า พืชป่าและการขนส่งที่ ปลอดภัยตามระเบียบ อนุสัญญาฯ	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดตั้งด่านตรวจสัตว์ป่าและกำหนดเขต ด่าน ตรวจสัตว์ป่าในท้องที่จังหวัดต่างๆ 10 ด่าน (กรมป่าไม้) ● มอบหมายให้ด่านกักกันสัตว์น้ำ ทำหน้าที่ ตรวจสอบการนำเข้าสัตว์น้ำในอนุสัญญา 6 ด่าน (กรมประมง) ● ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ด่านตรวจพืชที่ปฏิบัติ ด่านตรวจพืชตามประกาศ กษ. เรื่อง กำหนดด่านตรวจพืชจำนวน 26 ด่าน ทั่วประเทศ (กรมวิชาการเกษตร)

พันธกรณีที่สำคัญ	โครงการ/กิจกรรมสำคัญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้ว
4. ภาตึต้องจัดส่งรายงานประจำปีเกี่ยวกับสถิติการค้าสัตว์ป่า พืชป่าของประเทศตนแก่สำนักเลขาธิการไซเตส	<ul style="list-style-type: none"> คณะกรรมการไซเตสประจำประเทศไทย ได้ดำเนินการจัดส่งรายงานเป็นประจำทุกปี
5. ภาตึม่สิทธึเสนอเปลี่นแปลงชนิดพันธุ์ในบัญชี Appendix I-II-III ให้ประเทศภาตึร่วมพิจารณา	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างแบบสอบถาม

แบบสอบถาม

ข้อมูลการลงทุน โครงการปลูกกล้วยไม้

ชื่อผู้สัมภาษณ์

วัน เดือน ปี

เวลา

สถานที่เก็บข้อมูล / สัมภาษณ์

ที่อยู่

โทรศัพท์

โทรสาร

หมวดที่ 1 ประวัติผู้ประกอบการ

ชื่อ นาย นาง นางสาว

อายุ

ที่อยู่

โทรศัพท์

โทรสาร

สถานที่ประกอบการ

เริ่มตั้งแต่ปี

วุฒิการศึกษา

อาชีพเดิม - ก่อนจะลงทุน

หมวดที่ 2 รายละเอียดพื้นที่

ขนาดพื้นที่ ไร่, ตดิน้ำหรือไม้

จำนวนคนงาน คน ชาย หญิง

จำนวนเรือนกล้วยไม้..... เรือน

ประวัติการขยายตัว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาพ ผัง แปลน

หมวดที่ 3 ประเภทผลิตภัณฑ์

ชื่อยี่ห้อกล้วยไม้

.....

.....

ปริมาณการผลิต

ต้น

ปริมาณผลผลิต

กิ่ง, ดอก / ฤดู

ระยะเวลาเก็บดอก

ผลผลิตต่อไร่

ของสูญเสีย

หมวดที่ 4 ข้อมูลการผลิต

4.1 วัตถุดิบ

- ส่วนประกอบ กระถาง เปลือกมะพร้าว
- ฟันชอล์ก
- ฯลฯ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง อื่น ๆ

4.2 แรงงาน

-

-

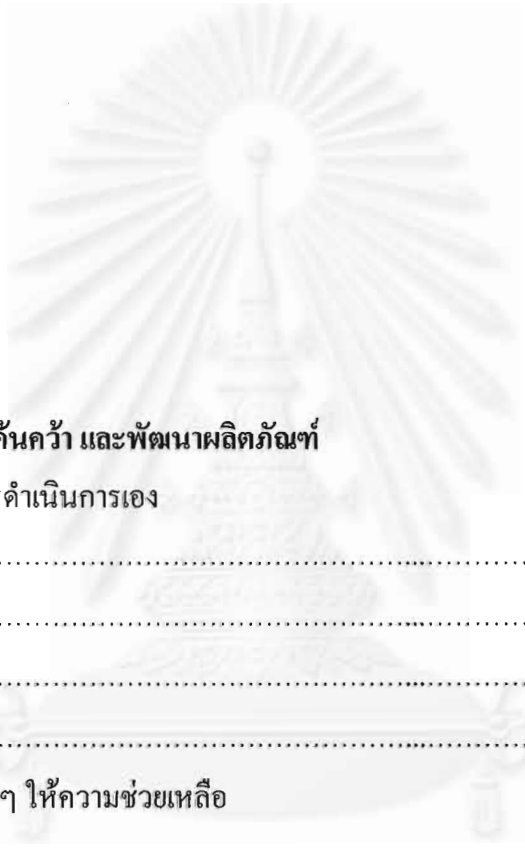
4.3 โสหุ้ย

- วัตถุดิบทางอ้อม
- ค่าแรงทางอ้อม
- ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด

4.4 ระยะเวลาของการเจริญเติบโต จนถึงการค้าดอก

Diagram (Flow charts)

แผนผังขั้นตอนการผลิต

หมวดที่ 5 ข้อมูลการวิจัย คั่นคว่ำ และพัฒนาผลิตภัณฑ์

5.1 - เจ้าของกิจการดำเนินการเอง

.....

.....

.....

.....

- หน่วยงานอื่น ๆ ให้ความช่วยเหลือ

.....

.....

.....

.....

5.2 ค่าใช้จ่ายประมาณปีละ

5.3 ดำเนินการประมาณ ครั้ง/ปี

หมวดที่ 6 ข้อมูลการตลาด , การส่งเสริมการตลาด

6.1 ตลาดในประเทศ

- ผู้ติดต่อขอซื้อ
- ลักษณะการซื้อ
- ขั้นตอนการจ่ายเงิน
- ลักษณะการตีราคา (ประเมิน)
- ความพึงพอใจ
- ยอดขายเฉลี่ยต่อเดือน, ต่อปี
- การส่งเสริมการตลาด มีอะไรบ้าง ทำอย่างไร
- มีการโฆษณาหรือไม่
- มีเว็บไซต์หรือไม่
- มีการลดราคาหรือไม่

6.2 ตลาดต่างประเทศ

- ขายให้
- ระดับราคา
- ประเทศคู่ค้า
- มูลค่าการส่งออกต่อปี
- ธนาคารที่มีธุรกรรมการส่งออก
- ความช่วยเหลือที่ได้รับจากธนาคาร
- ข้อมูลการPacking , การขนส่ง
- ฯลฯ

หมวดที่ 7 ข้อมูลการจัดการ**บุคลากรประจำ**

- จำนวนบุคลากร
- ตำแหน่ง
- หน้าที่
- เวลาในการปฏิบัติงาน

บุคลากรชั่วคราว

- ที่ปรึกษา
- ผู้เชี่ยวชาญ
- ช่างเทคนิค

หมวดที่ 8 ข้อมูลการเงิน

- 8.1 การเตรียมพื้นที่
- 8.2 อุปกรณ์
- 8.3 วัสดุ
- 8.4 กล้าพันธุ์
- 8.5 เครื่องมือ ในการบำรุงรักษา
- 8.6 ต้นทุนเริ่มต้น รวม

8.7 ต้นทุนผันแปรต่อฤดูการผลิต

- กล้าพันธุ์
- อุปกรณ์
- วัสดุสิ้นเปลือง
- ยานพาหนะ
- ปุ๋ย

8.8 ต้นทุนคงที่ในแต่ละเดือน

- เงินเดือน

- ค่าน้ำ ไฟ
- โทรศัพท์
- ฯลฯ

8.9 ต้นทุน จัดจำหน่าย

8.10 ต้นทุน ในการพัฒนา

จัดทำ Cash Flow แต่ละปี

หมวดที่ 9 อุปสรรค ปัญหา

- การผลิต
- การใช้พื้นที่
- การจำหน่าย
- ผู้แข่งขัน
- เทคโนโลยี
- ภาวะธรรมชาติ
- การสนับสนุนจากภาครัฐ
- สถาบันการเงิน
- ฯลฯ

หมวดที่ 10 เบ็ดเตล็ด

ความคาดหวังในธุรกิจนี้

.....

.....

.....

เป้าหมายในอนาคต

.....

.....

.....

กลยุทธ์ที่ใช้

.....

.....

.....

โอกาสในการลงทุน

.....

.....

.....

ประเมินความพึงพอใจ, ความสำเร็จจนถึงปัจจุบัน

.....

.....

.....

- ข้อเสนอแนะแก่ผู้สนใจลงทุน

.....

.....

.....

- การเตรียมการล่วงหน้า

.....

.....

.....

- ข้อมูลที่ต้องเตรียมการ

.....

.....

.....

- ฯลฯ

.....

.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

กลุ่มงานบริการส่งออก 1, สำนักบริการส่งออก กรมส่งเสริมการส่งออก วิเคราะห์สถานการณ์การตลาดและการพัฒนาตลาดกล้วยไม้ ที่โรงแรมเฟลิกซ์ จังหวัดกาญจนบุรี ระหว่างวันที่ 8-10 กันยายน 2546

กลุ่มงานบริการส่งออก 1 สำนักบริการส่งออก กรมส่งเสริมการส่งออก (ตุลาคม 2546) อุตสาหกรรมไม้ดอกไม้ประดับในสหรัฐอเมริกา

ชูชาติ อูร์มภรณ์ (ไม่ระบุ พ.ศ.) กล้วยไม้ ฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงเทพ

นิยณะ ทวีพาณิชย์ (16 ธันวาคม 2545) การส่งออกกล้วยไม้ตามข้อตกลง CITES สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร

ผู้จัดการออนไลน์. (1 ธันวาคม 2547) ส่งออกกล้วยไม้ประกาศ

ศูนย์สารสนเทศการค้าระหว่างประเทศ ส่วนบริการข้อมูล (กุมภาพันธ์ 2546) แผนภูมิขั้นตอนการส่งออก : ดอกกล้วยไม้สด

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร (2547) ตลาดส่งออกกล้วยไม้ของไทย

สำนักบริการส่งออก กรมส่งเสริมการส่งออก (ธันวาคม 2545) ตลาดไม้ตัดดอกในสหภาพยุโรป

สมชาย สุคนธ์สิงห์ และคณะ (ไม่ระบุ พ.ศ.) คู่มือการผลิตไม้ตัดดอก :กรมส่งเสริมการเกษตร

สมศักดิ์ รักไพบุลย์สมบัติ (2535) ข้อมูลดี ๆ จาก : หนังสือ ทำเนียบกล้วยไม้ไทย **THAI ORCHID SPECIES** สุวิวงศ์ บุคเซ็นเตอร์.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Website

http://www.udomsuksa.ac.th/Latphrao/Student/botanical/m6/botanical_uss/botanic23.htm

<http://www.oae.go.th/statistic/export/1301OC.xls>

http://www.depthai.go.th/Interdata/service_product01/

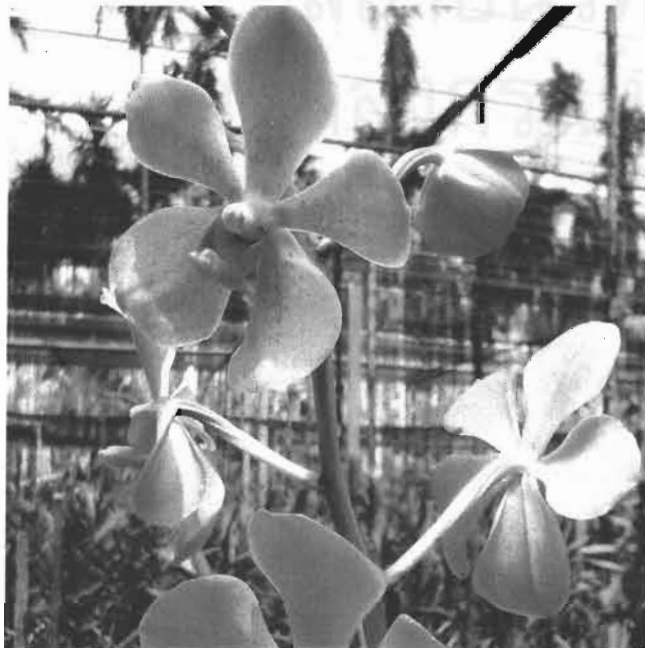
<http://orchids21.tripod.com/Html/Home.html>

http://www.thaifta.com/study_ftacu44.htm

<http://web.ku.ac.th/agri/orchid/>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศึกษาและพัฒนาพันธุ์